4173

Præfatio Johannis Philippi de lignamine Meſſanẽſis. familiaris. S. D. N. Sixti. iiii.

LICET michi in alieno opore exordiri atq; præfari: voſque omẽs ingenui adoleſcentes: quibus grãmatices exquiſitiſſime cura eſt: tanquam de ſpecula conuocare/et imitare. ut iam Priſciani/Serui et donati moleſta prolixitate relicta/ad præclariſſimum opus et nouellum Nicolai Perotti Archiepiſcopi Sypontini deguſtandum pariter contendaris. in eo enim omnis ſuauitas/atq; iocunditas. Siquidem ut placet Quintiliano ætiam ſenibus iocunda eſt grammaticæ: hic omnis vtilitas/omnis claritas: Breuitas uero tanta quanta debuit ſuperflua tollere et reſecare: neceſſaria uero cõmoda nou omittere. Hic breui poteritis ad ſummum grãmatices euadere/nec multis ambagibus aut uanis erroribus: quibus Soncini et aliorum ſimilium canoniſmata referta ſunt et plena: ingenia ueſtra uel obtundere uel deprauare. Vir enim doctiſſimus et eloquentiſſimus apes imitatus ex hortis et locis optimis decerpſit quæ operi ſuo eſſent accõmodatiſſima et ad formandũ grãmaticum congruentiſſima: Sypontino igit̃ gratias ſemp agite immortales: qui ut ingeniis prodeſſet tantum elaborauit.

NICOLAI PEROTTI AD PIRRHUM PEROTTUM NEPOTEM EX FRATRE SUAVISSIMUM RUDIMENTA GRAMMATICES.

INCIPIUNT.

A litteras A. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. ſ. t. u. x. y. z. ꝯ. ꝝ.

Da ſalutationē beate Virginis. Aue Maria gratia plena dominus tecum: benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui Jeſus: Sancta Maria mater dei ora pro nobis peccatoribus: Amen.

Da orationem dominicam. Pater noſter: qui es in celis ſanctificetur nomen tuum: adueníat regnū tuum: fiat voluntas tua: ſicut icelo: et in terra. Panem noſtꝝ quotidianum da nobis hodie et dimitte nobis debita noſtra: ſicut et nos dimittimus debitoribus noſtris: et ne nos inducas in temptatiouem ſed libera nos a malo. Amen.

Da ſymbolum. Credo in deum: patrem omnipotentem: creatorem celi et terre: et in Jeſum Chriſtum filium eius vnicū dominū noſtꝝ: qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto natus ex Maria virgine paſſus ſub pontio Pilato: crucifixus: mortuus et ſepultus: deſcendit ad inferos. tertia die reſurrexit a mortuis: aſcendit ad celos ſedet ad dexteram dei patris omnipotētis: inde venturus ē iudicare viuos et mortuos. Credo in ſpiritū ſanctum: et ſanctam catholicam eccleſiam: ſanctoꝝ cōmunionem: remiſſionē peccatoꝝ carnis reſurrectionem: uitam eternam. Amen.

Quare optima a principio docenda ſunt? Quia tenatius hærent: quæ nudis animis ꝑcipiuntur: ut ſapor: quo noua imbuunt᷑: maxime durat.

Quare pertinatius hærēt: quæ deteriora ſunt? quia bona facile mutant᷑ in peius: nunq̄ in bonum uitia uertuntur.

a. i.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS BIBLIOTECA

Cur paulatĩ inſtruẽdi ſunt pueri : q̄ ſicut uaſcula auguſti
oris. ſupfuſam liquoris copiã . ſic animi pueroꝝ . que nimia
ſunt reſpuũt. ſenſim autẽ inſtillantibus complent᷑ .
Quomõ utendũ ẽ remiſſionibus : Ita ut nec odiũ ſtudio
rum faciãt negate : nec ocii cõſuetudinem nimie .
Quod eſt primũ ingenii ſignum in pueris : Memoria .
Quot ſecundum : Imitatio .
Quotuplex eſt uirtus memoriæ : Duplex . quæ facile per
cipere . et fideliter cõtinere .
Cur in arte grãmatices prius inſtruẽdi ſunt pueri : quia
hæc eſt iniciũ et fundamentũ omniũ diſciplinaꝝ : nec poteſt
ad ullius rei ſummã niſi p̄cedentibus initiis pueniri .
Quid eſt grammatice : Eſt ars recte loquẽdi : recteq; ſcri
bendi. ſcriptoꝝ et poetarum lectionibus obſeruata .
Unde dicitur grãmatice : A ποτων γραμματον hoc
eſt a litteris. latine enim litteraria dicit᷑ . q̄ ex litteris
ſyllabe fiant . ex ſyllabis dictiones . ex dictionibus oratio
ex quibus diſciplina grãmatices cõſtituitur .
Quot ſunt partes gramatices : quattuor . quæ : Littera :
Syllaba Dictio . et Oratio . Littera ut . p . Syllaba ut pyr
Dictio ut pyrrhus . Oratio ut pyrrhus incũbit uirtuti .
Quid eſt littera : Eſt minima pars uocis cõpoſitæ .
Quid eſt uox : Eſt aer ictus : auribus accidens .
Unde dicitur vox : A ποτου βοαω quod eſt uoco .
Quotuplex eſt uox : quadruplex . articulata : quæ ab ali
quo ſenſu mẽtis ꝓficiſcit᷑ . inarticulata . quæ a nullo ſenſu
mẽtis ꝓficiſcit᷑ . Litterata quæ ſcribi poteſt . illitterata q̃
ſcribi non poteſt . articulataꝝ autem quedam poſſunt ſcribi
ut pyrrhus . quædam non poſſũt ſcribi : ut ſybyli et gemi
tus hoĩnũ . inarticulataꝝ ætiam quædã ſcribi poſſũt : et lit
teratæ ſũt ut coax : et cra : quædam ſunt illitteratæ et
ſcribi nõ poſſũt ut ſtrepitus : mugitus : et ſimilia .

Vnde dicta eſt littera: Littera dicta eſt quaſi legitera ꝙ
legentibus iter p̄beat: uel a litturis: qꝛ ueteres ī ceratis ta
bulis ſcribebant. Litteræ quot accidūt: Tria. Nomen
Figura. et poteſtas.

Quid ītereſt īter litteras et elamēta: Elemēta dicunt̄ ipſe
ꝓnuntiatōes. Litteræ uero ſunt ſigna elementoꝝ: abuſiue
tamē et litteræ ꝓ elemētis: et elamenta ꝓ litteris ponunt̄.

Quot ſunt litteræ ſiue figuræ elementoꝝ: Viginti duæ
A. b. c. d. e. f. g. i. k. l. m. n. o. p. q. r. ſ. t. u. x. y. z.

Quot ſunt vocales: Sex. quinqꝫ latine. a. e. i. o. u. et vna
græca. y. pſilon.

Conſonantes quot ſunt: Sexdecim. b. c. d. f. g. k. l. m. n.
p. q. r. ſ. t. x. z.

Ex cōſonātibꝰ quot ſūt mutæ: Nouē. b. c. d. f. g. k. p. q. t.

Quare dicūtur mutæ: quia incipiunt a ſe ipſis et deſinūt
in uocales.

Quot ſunt ſemiuocales: Septem. l. m. n. r. ſ. x. z.

Quare dicuntur ſemiuocales: quia omnes fere a uocalibꝰ
incipientes et in ſe deſinentes ſimilem fere uocalibus ſonum
habent.

Quot ſunt liquidæ: quattuoꝛ. l. m. n. r.

Quare dicuntur liquidæ: quia poſt mutas poſitæ ī eadem
ſyllaba faciūt precedentem ſyllabā breuem eſſe communem

Quot ſunt duplæ: Duæ. x. et. z.

Quare dicuntur duplæ: quia ponunt̄ pro duabus litteris
x. enim ponit̄ pro. c. et ſ: z. uero ponitur ꝓ duplici. ſſ.
ut greciſſo grecizo. I. ætiam et. u. ſi ī principio dictionis
ponant̄ ſequente uocali conſonantes fiunt. ut iuno. et
venus. Si fero in medio dictionis ponant̄: non cōpoſitæ
īter duas uocales dupliciū vim habēt ut maia. et audiui

H. quare non ponit̄ inter litteras: quia non eſt littera
ſed aſpirationis nota.

Quot ſunt vocales præpoſitiuæ: Tres. a. e. o.
Quot ſunt ſubiunctiuæ: Duæ. e. u.
Quare dicũt̃ ſubiunctiuæ: quia ſubiunctæ præpoſitiuis diphthongos faciunt.
Quot ſunt diphthongi: quinq;. æ. oe. au. eu. et. ei.
Quot ſunt diphthongi que ſcribunt̃: et non proferuntur: Tres. æ. oe. et. ei.
Quot ſũt diphthõgi q̃ ſcribũt̃ et ꝓferunt̃: duæ. au. et. eu
Diphthongi ſunt longæ uel breues: Semper ſunt longæ: niſi interdum ſequente uocali: ut apud virgilium. Stipitibus duris agit̃: ſudibuſue praeuſtis.

DE SYLLABA.

Quid eſt ſyllaba: Eſt compꝛ̃henſio litteraꝝ: quæ ſub vno accentu et uno ſpiritu ꝓfert̃. Vnde dicit̃ ſyllaba: Απο του συλλαμβανειν quod eſt comprehendere: licet abuſiue ſingulaꝝ uocaliũ ſonos ſyllabas noīam⁹
Syllabæ quot accidunt: Quattuoꝛ. Tenor. Spiritus. Tempus. et Numerus.
Quot ſunt tenores ſyllabarum: Tres. acutus. grauis. et circunflexus.
Quot ſunt ſpiritus ſyllabarum: Duo. aſper. et. leuis.
Quot ſunt tẽpora ſyllabaꝝ: Tria. breue. longũ. et mediũ quibus oīs ſyllaba: uel breuis uel longa uel cõmunis efficit̃
Numerus quomodo accidit ſyllabæ: Quia aut vnius littere eſt ſyllaba: ut a aut duarum: ut ab. aut trium: ut arx. aut quattuoꝛ: ut mars. aut quinq;: ut ſtans. aut ſex: ut ſtirps: maioris autem numeri q̃ꝫ ſex litterarum nulla apud latinos ſyllaba inuenitur.

DE DICTIONE.

Dictio quid eſt: Eſt minima ꝑs orationis cõſtructæ

Quæ differẽtia eſt inter ſyllabam: et dictionem: Syllaba eſt pars dictionis: et nichil per ſe ſignificat. Dictio autẽ per ſe ſignificat.
Dictio ũde dicit᷑: A dicẽdo. ꝙ dicat aliqđ. hoc ẽ ſignificet
Quot ſyllabarũ eſt maxima dictio apud latinos: Tredecim: ut Dioclitianopolitaniſſimorum.

DE ORATIONE.

Quid eſt oratio: Eſt ordinatio dictionũ cõgruam ſententiam perfectamq; demouſtrans.
Partes orationis quot ſũt: Octo. nomẽ. verbũ. ꝑticipiũ ꝓnomen. ꝑpoſitio. aduerbiũ. interiectio. et coniunctio.
Quot ſunt partes orationis declinabiles: Quattuor. Nomen. verbum. participium. et ꝓnomen.
Quot ſunt partes orationis indeclinabiles: quattuor præpoſitio. aduerbium. interiectio. et coniunctio.

DE NOMINE.

Quid eſt nomen: Eſt pars orationis cũ caſu corpus aut rem ꝓprie cõmuniterue ſignificans.
Unde dicitur nomen: Nomen dicitur quaſi notamen. ꝙ hoc notemus uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ qualitatẽ. uel a greco quod eſt ONONα.
Quot accidunt nomini: quinq;. Species. genus. numer⁹ figura. et caſus.
Quotuplex eſt nomẽ: Duplex. Subſtantiuũ. et adiectiuũ
Qđ eſt nomẽ ſubſtantiuũ: Eſt illud cui præponit᷑ unum articulare tantũ: ut hic liber: uel duo ad ſummum ut hic et hæc homo.
Quotuplex eſt nomen ſubſtantiuum: Duplex proprium et appellatiuum.
Quod eſt nomen proprium: quod uni ſoli conuenit: ut Pyrrhus et Penelope.
Qđ eſt appellatiuũ: qđ eſt cõmune multoꝝ ut homo. leo.

Quod eſt nomen adiectiuum: quod uariat᷑ per tres diuer
ſas uoces. ut probus. proba. probum. uel per tres articulos:
ut hic et hæc et hoc foelix.
Quot ſunt ſpecies noīm tā ꝓprioꝝ ꝗ̃ appellatiuoꝝ: duæ
primatiua ut iulus: mōs. Deriuatiua: ut iulius: mōtanus.
Quot ſūt ſpecies ꝓpriorum nominū: quattuor. prænomen
quod ꝑponitur differentiæ cauſa: ut Cnēus. nomen: quod
eſt cuiuſqȝ propriū: ut paulus. cognomen: quod eſt cogna
tionis cōmune. ut Scipio. agnomē: quod ab aliquo euētu
imponitur. ut africanus.
Quot ſunt ſpecies tā primitiuoꝝ ꝗ̃ deriuatiuoꝝ noīm com
munes: uigintiquīqȝ. Corporale. īcorporale. omonymum
ſynonimū. ꝓpriū. appellatiuū. ſubſtātiuū. adiectiuū. ad ali
qd̄ dictū. q̄ſi ad aliqd̄ dictū. Gētile. patriū. interrogatiuum
infinitū. relatiuū. collectiuū. diuiduū. fictitium. generale.
ſpeciale. ordinale. numerale. abſolutū. temporale. locale.
Qd̄ eſt nomen corporale: qd̄ corpus ſignificat. ut homo.
Qd̄ īcorporale: quod non ſignificat corpus. ut virtus.
Omanyma quæ ſunt: quæ uoce non ſignificatōe cōueniunt
ut nepos. filius filii: uel luxurioſus.
Quæ ſūt ſynonima: que nō uoce ſed ſignificatione cōueni
unt ut enſis: gladius: mucro.
Quod eſt ad aliquid: quod ſine intellectu eius ad qd̄ dici
tur ꝓferri non poteſt: ut filius: pater.
Quaſi ad aliquid quod eſt: quod ꝗ̃uis habeat aliquod cō
trarium: et quaſi ſemꝑ adherēs: tamen neqȝ ip̄o noīe ſigni
ficat etiam illud: nec ſecum interimit. ut nox: dies.
Gentile quod eſt: Quod gentem ſignificat: ut Græcus
Latinus.
Patrium quod eſt: quod a patria ſumit᷑: ut Romanus.
Quod eſt interrogatiuum: quod cum interrogatione ꝓfer
tur: ut quis: qualis: quantus: quot.

Infinitum quod eſt: quod eſt interrogatiuo contrariū . ut
quis: q̄lis: quantus: cū graui accētu ꝓferunt̄ .
Relatiuū quod eſt: quod refert antecedens: ut qui: quæ:
quod: et talis: tantus .
Collectiuum quod eſt: quod in ſingulari numero multitu
dinem ſignificat: ut populus .
Diuiduū quod eſt: quod a duobus: uel a pluribus ad ſin
gulos habet relationem: uel ad plures in numeros pares di
ſtributos: ut uterq;: alter: quiſq;: ſinguli .
Fictitium quod eſt: quod a proprietate ſonoꝝ factum eſt:
ut turtur: grus: taratantara .
Quod eſt generale: quod in diuerſas ſpecies poteſt diuidi
ut animal: arbor .
Quod eſt ſpeciale: qđ a genere diuidit̄: ut homo: laurus .
Qđ eſt ordinale: quod ordinē ſignificat: ut prim⁹: ſecūdus
Qđ eſt numerale: quod numeꝝ ſignificat . ut vnus: duo .
Quod eſt abſolutum: quod ꝑ ſe intelligit̄ . ut deus . ens .
Qđ eſt tēporale: quod tēpus ſignificat . ut menſis: annus
Qđ eſt locale: qđ locū ſiguificat . ut ꝓpinqu⁹: longinquus
Quot ſūt deriuatiuoꝝ noīm ſpecies ꝓprie: Nouē . patro
nimicū . poſſeſſiuū: cōparatiuū: ſuperlatiuū: diminutiuum
denominatiuū: verbale: ꝑticipiale: ad uerbiale .
Qđ ē nomē Patronimicū: qđ a noībus ꝓpriis patrū de
riuat̄: ſecundū formā græcam et ſignificat cū genitiuo pri
mitiui filium uel nepotem: ut eacides filius uel nepos eaci .
Quod eſt nomen poſſeſſiuum: quod cum genitiuo primiti
ui ſignificat aliquid eorū quæ poſſidentur: ut euandrius
enſis ideſt enſis euandri .
Comparatiuū quod eſt: quod ſignificat magis cū poſiti
uo ut fortior ideſt magis fortis .
Quæ nomina comparantur: Appellatiua dumtaxat: qua
litatem: aut quantitatem ſignificantia: qualitatē ut bonus

malus. quantitatē ut magnus paruus.
Comparatiuū cui caſui ſeruit: Ablatiuo utriuſq; numeri
ſine ꝓpoſitōe. dicimus. n. doctior illo. uel doctior illis.
Superlatiuū qđ eſt: quod ꝑ ſe prolatū ītellectū habet: cū
ualde aduerbio poſitiui: uel ad plures ſui generis cōparatū
ſupponitᷣ oībus: ut Aeneas piiſſimus ideſt ualde pius. op
timus Teucrorꝫ ideſt bonus ſuꝑ omnes Teucros.
Superlatiuū cui caſui ſeruit: Genitiuo tantū plurali. dici
mus enim doctiſſimus poetarum.
Diminutiuū quod ē: quod diminutionem ſui deriuatiui ab
ſolute demōſtrat: ut regulus ideſt paruus rex.
Quot cauſis proferūtᷣ diminutiua: Trib᷒ neceſſariæ ſig
nificationis: urbanitatis: et adulationis gratia: ut tantill᷒
ingeniolum: corculum.
Denominatiua quæ ſūt: quæ a nomine deriuantᷣ ut a ſaxo
ſaxoſus.
Verbalia quæ ſūt: q̄ a uerbo deriuantᷣ ut: a domo domitor
Participialia quæ ſunt: quæ a ꝑticipiis deriuantᷣ. ut aman
dus et reuerēdus: hoc eſt dignus amari: et othersereri.
Aduerbialia quæ ſunt: quæ ab aduerbiis deriuātᷣ: ut ho
diernus. craſtinus.

DE GENERIBUS NOMINUM.

Quot ſunt genera nominū: Septē. Maſculinū. fæ
mininū. neutꝝ. cōmune: omne: promiſcum: et incer
tū Maſculinum cui præponitᷣ unum articulare ꝓnomen
hic. ut hic Pyrrhus. Fæmininum cui præponitur unum
articulare pronomē hæc. ut hæc penelope. Neutrum cui
preponitur unum articulare pronomē hoc. ut hoc animal
Commune cui duo articularia pronomina hic et hæc præ
ponuntur ut hic et hæc homo. Omne cui tria articularia
pronomina præponuntur. ut hic et hec et hoc foelix.
Promiſcum quod et epicoenum dicitur. quod ſub una

voce: et uno articulo denotat animalia vtriuſque ſex⁹: ut hic paſſer: hæc aquila. Incertũ quod nulla ratõe cogente ſola auctoritas veterum ſub diuerſo genere protulit. ut ut hic uel hæc ſilex: finis: talpa: cortex: grus: damma: dies margo: bubo: panthera: clunis: ſerpens: linx: aluus: adeps: vel adipes.

PRIMA REGVLA.

Pyrrh⁹ cu⁹ generis: Maſculini. q̃re ꝙ oĩa nomĩa ꝓpria viroꝝ cuiuſcũqꝫ ſint terminatõis maſculini ſunt generis.

SECVNDA REGVLA.

Penelope cuius generis: Feminini. quia omnia nomina mulierum cuiuſcũqꝫ ſint terminationis: feminini generis ſunt: ut Penelope: Glycerium.

TERCIA REGVLA.

Pirus cuius generis: Feminini. ꝙ omnia nomina arboꝝ feminini ſunt generis. fructuũ vero et lignoꝝ: ut plurimũ neutri. Excipit᷑ hic oleaſter et hec ficus ꝓ fructu. nã hoc ſiler. hic rub⁹: et hic dumus nõ numerant᷑ īter arbores.

QVARTA REGVLA.

Aprilis cuius generis: Maſculini. ꝙ oĩa nomina mẽſium ſunt maſculini generis.

QVINTA REGVLA.

Decem cuius generis: Omnis. quia oĩa nomina numeralia a quattuor vſqꝫ ad centum oĩs ſunt generis: et indeclinabilia: cætera uero et declinant᷑: et diſcreta ſunt: preter mille: quod trium geneꝝ et indeclinabile eſt.

SEXTA REGVLA.

Metaurus cuius generis: Maſculini. quia oĩa nomĩa fluuiorum ſunt maſculini generis.

SEPTIMA REGVLA.

Conuiua cuius generis: Communis. quia omnia nomina cuiuſcunque terminationis: ſi ex ipſa ſignificatione rer

rerum ad mares uel foeminas ſolum ꝑtinent: maſculini uel
foeminini ſũt generis. Sin vtriuſqꝫ ſexus eẽ poſſunt: niſi
diuerſas habeãt voces cõmunia ſunt. Si ĩ ſignificatõe neu
tris ætiã coniũgi poſſunt: oĩs ſũt generis. ut hic vir: hæc
mulier: hic et hæc patricida: hic et hæc et hoc hoſpes.

OCTAVA REGVLA.

Bonus cuius generis: Maſculini. quia eſt prima uox ad
iectiui. Bona fæminini: quia ẽ ſecũda uox adiectiui. Bo
num: neutri. quia eſt tertia vox adiectiui.

NONA REGVLA.

Muſa cuius generis: Fæminini. ꝙ oĩa nomina latina quę
in nominatiuo ſingulari deſinũt ĩ. a. fæmĩna ſunt ut aqua
cera: pluralia uero quæ deſinũt ĩ. a. neutra ſũt. ut arma

DECIMA REGVLA.

Græca nomina cuius generis: Græca quæ in. as. uel in
is. longam deſinunt: et ſimiliter in. a. apud eos deſinen
tia neutra: et quæcunqꝫ terminationem ſuam ſeruant: ge
nus ſuũ apud nos ſeruãt: ut hic Poreas: crater: titan. So
ſia: Poeta: Scema: et reliqua.

VNDECIMA REGVLA.

Cubile cuius generis: Neutri. quia omnia nomina quæ
in nominatiuo ſingulari in. e. correptã uel in. i. deſinũt:
neutra ſunt ut monile. gumi. Excipiuntur a geitiuis cõ
poſita oĩs generis: ut eiuſmodi. Nam nihili: frugi: man
cipi. obliqui ſunt caſus cum omnibus caſibus et generibus
figuratæ adiuncti.

DVODECIMA REGVLA.

Sermo cuius generis: Maſculini. ꝙ oĩa noĩa quæ in nomi
natiuo ſingulari ĩ o. deſinũt: niſi ſint verbalia antecedẽte
i. et niſi ĩ. do. uel ĩ. go. exeãt. o. ĩ. i. mutãtia ĩ gtõ quæ fæmi
nini ſũt generis. p̄ter hic ordo: cardo: et cupido: ꝓdeo: ut
hæc actio: oratio: dulcedo: origo: maſculina ſunt. p̄ter caro

carnis quod eſt fæmininũ. Margo tã maſculini q̃ fæminini generis inuenit᷑. Virgo cõmunis ætiam generis inuenitur.

DECIMA TERCIA REGULA:

Cornu cuius generis: Neutri. quia omnia nomina in .u. uel i. c .uel in. d. uel in .l .uel in .m. uel in. t. in nominatiuo ſingulari deſinẽtia: neutra ſũt ut genu. lac. aliquid. ceruical. caput. templum. excipit᷑ hic ſal: quod tamen apud ueteres neutrũ inuenit᷑: hic pugil: hic ſol: hic et hæc præſul exul: uigil: hic et hec et hoc nequã.

DECIMAQUARTA REGULA.

Numẽ cuius generis: Neutri. qꝛ oĩa nomĩa i. n. deſinẽtia ſi producũt ultimã aut ſi a canẽdo cõponũt᷑ maſculina ſunt Sin corripiũt niſi a canẽdo cõpoſita: neutra ſũt: ut hic lien ren: ſplen: hoc ſolamen: ſemẽ: flamẽ: hic tubicen: cornicen fidicen. excipitur hic pecten: hic flamẽ: pro ſacerdote. græca uero i. n. genus ſuum ſeruãt ut hæc Titan. hic ſyren. hic delphin. hæc heleuſin.

DECIMAQUINTA REGULA.

Laquear cuius generis: Neutri. quia omnia nomina deſinẽtia i. ar. neutra ſũt: ut iſtar: lacunar. excipit᷑ hic boſtar hic lar: hic et hec et hoc par et ſua compoſita.

DECIMASEXTA REGULA.

Cancer cuius generis: Maſculini. Quia oĩa nomina in r. deſinẽtia maſculina ſunt: p̄ter nomĩa tertiæ declinatõis b uel. u. loco cõſonãtis ante .er. habẽtia. uel tertiæ foetus ſignificãtia: ut hic puer: ager: auſter: hoc tuber: ſuber: cadauer: hoc ſiler: papauer: cicer. Excipit᷑ hic imber et ab eo compoſita ſeptember mulciber: hoc iter. Spinter: cancer pro morbo: Degener: pauper: uber: communis uel poti⁹ omnis ſunt generis.

DECIMASEPTIMA REGULA.

Vir cuius generis: Maſculini. Quia in. ir. deſinẽtia

nomina maſculina ſunt. ut hic leuir: treuir: abadir. Exci piunt̃ hoc gaudir: et hoc ir.

DECIMAOCTAVA REGULA.

Honor cuius generis: Maſculini. quia omnia nomina in. or. deſinẽtia maſculina ſunt. ut labor: lector: pͥter cõ paratiua quæ cõmunis ſunt generis. Excipiunt̃ hic ſeni or: hæc arbor: hoc marmor: equor: ador: cor. et hic et hec memor: imemor. et a dedecore: corpore: uel colore compo ſita. quæ cõmunia ſunt. ut dedecor: bicorpor: diſcolor: Auctor etiã eſt cõmunis generis: niſi cum eum ſignificat qui auget: tũc. n. autrix facit fæmininum.

DECIMANONA REGULA.

Robur cuius generis: Neutri. quia in. ur. deſinẽtia nomi na neutra ſunt. ut iecur: guttur: pͥter uomina deorum: vel gentilia uel appellatiua auiũ. x. uel. t. ante. ur. haben cia quæ maſculina ſunt. ut auxur: auſtur: turtur: furfur. verbalia uero quæ hominibus imponunt̃ ſi ſunt tertiæ de clinationis cõmunia ſũt: ut augur: fur: trifur: quibꝰ addit̃ ligur. Sin ſecundæ: maſculina: ut ſatur.

VICESIMA REGULA.

Ciuitas cuius generis: Fæmĩni. quia in. as. deſinẽtia no mina fæminina ſunt. ut pietas: præter patria et gẽtilia: q̃ cõmunia ſunt: ut Arpinas: Capenas: Archas. Excipiũt hic mas maris: uas uadis: as aſſis: hoc uas uaſis: fas: nefas et nugas omĩs generis indeclinabile.

VICESIMAPRIMA REGULA.

Turges cuius generis: Maſculini. quia ĩ. es. correptã de ſinẽtia: quæ nullam ſignificationẽ neutralem cõmunionez habent cum fæmĩnis: maſculina ſunt: ut trames: limes. Excipiunt̃ duo in. ges. hæc ſeges: et teges. cõpes cõpedis Item inquies quod omnis generis inuenit̃.

VICESIMASECUNDA REGULA.

Clades cuius generis: Fæminini. q: in . es. ꝓductam deſinentis: femina ſũt: ut labes. Excipit̃ hic uerres: ꝓ porco et dies qđ in ſingulari incerti generis eſt . ĩ plurali maſculini ſemꝑ ſicut ab eo compoſitũ meridies: et hic pes pedis.

VICESIMATERTIA REGVLA.

Claſſis cuius generis: Feminini. q: in . is . deſinẽtia nomina feminina ſunt. Excipiunt̃ habẽtia . n . uel duas cõſonãtes in eadẽ ſyllaba: uel duplicẽ cõſonantem ante . is . et que penultimã ſyllabã vna ex liquidis terminãt: uel una ſyllaba creſcũt ĩ gtõ que maſculina ſunt. Excipit̃ hic caulis: hec bipẽnĩs: hec febris: peſtis: neptis: ueſtis: ualli: turris: peluis: pellis cuſpis: caſſis: lis. Molaris cũ adiectiuũ ẽ cõmunis ẽ generis cum ad dentem uel lapidem refert̃ mas eſt. Rudis cũ virgã ſignificat qua gladiatores donabantur feminimum eſt. Finis et clunis incerti ſunt generis.

VICESIMAQVARTA REGVLA.

Flos cuius generis: Maſculini. quia ĩ . os . deſinẽtia maſculina ſũt p̃ter cos: glos: dos: femĩna et cuſtos: ſacerdos: bos cõpos: impos: cõmunia et os oris: et os oſſis neutra.

VICESIMAQVINTA REGVLA.

Ventus cuius generis: Maſculini. quia in . us . correptã deſinẽtia ſecũde et quarte declinatiouis maſculina ſũt ut ãnus. ſexus. excipiunt̃ hec cryſtallus: coſtus: phaſelus: artus. Item hec acus hum⁹: aluus: p̃terea hec domus: col⁹: Itẽ anus nurus: ſocrus: et manus: tribus: porticus idus tantum plurale. hoc pelagus: hoc acus: aceris purgamẽtum frumẽti vulgus tam maſculinũ q̃ neutꝛ ĩuenit̃ hoc etiam virtus: et pus: indeclinabilia. Specus uero: et penus tam maſculini q̃ feminini et neutri generis eſſe inueniunt̃.

VICESIMASEXTA REGVLA.

Munus cuius generis: Neutri. Quia in . us . correptã deſinentia tertiæ declinationis neutra ſunt. Excipitur

hic læpus : hæc uenus : hic et hæc ligus : hic et hæc et hoc vetus : hec pecus pecudis : nam hoc pecus pecoris facit.

VICESIMASEPTIMA REGVLA.

Rus cuius generis : Neutri. quia in. us. productam deſinentia monoſyllaba neutra ſunt : ſupra ſyllabam uero feminina ut crus : thus : iuuentus : ſenectus : incus. Excipiť hic mus : hic et hec ſus : grus.

VICESIMAOCTAVA REGVLA.

In. aus. deſinentia fæminina ſunt : ut laus : fraus.

VICESIMANONA REGVLA.

In. æs. diphthongum vnum mas : præs praedis : et vnum neutrum inuenitur : aes aeris.

TREDECIMA REGVLA.

In. t. deſinentia neutra ſunt : ut caput : occiput.

TREDECIMAPRIMA REGVLA.

Pax cuius generis : Feminini. quia in. x. deſinentia nomina feminina ſūt : ut fornax : nex : nix : niſi. e. ante. x. habeant ſupra ſyllabā nec ſunt foetus terre. tūc. n. maſculina ſūt : ut ueruex : uertex : exlex : pulex : culex : apex : cimex Excipiūť hec pellex : obex ſupellex uibex p̄terea hic rex : grex calix : uarix fornix : frutex : natrix : anguis genꝰ. hic uel hec cortex : ſilex. Sciendū quod verbalia in. trix : quāuis ſint feminina : in obliquis tamē caſibꝰ et in plurali neutris etiā iūgunť : ut uictritia tollite ſigna : et victrici ſigno.

TREDECIMASECVNDA REGVLA.

Ars cuius generis : Feminini. ꝙ ĩduas deſinētia cōſonātes monoſyllaba feminina : ſupra ſyllabā vero maſculina ſunt : ut gens : fors : ſcorbs : ſors : obs : frons : mors : mēs : puls : trabs : lens urbs : ſtirbs : hic māceps : auceps : dodrās : triens : quadrans ādeps : forceps. excipiunť hic mōs : fons : mars : pons : dens et hec cohors : hyems. Quid in his agendum : in quibus ueteres genera confuderunt : Frequētiori auctorum uſui adherendum eſt.

DE NVMERO ;

Vid eſt numerus: Eſt dictionis forma: quæ diſcre
tionem quãtitatis facere poteſt.
Quot ſunt numeri nominũ: Duo Singularis ut homo.
Pluralis ut homines.

DE FIGVRA.

Vot ſunt figuræ nominũ: Tres. Simplex. Compo
ſita. et decompoſita. Simplex ut animus. Cõpo
ſita ut magnanimus. Decõpoſita ut magnanimitas.
Quot modis nomĩa componunt᷑: quattuor. ex duobus in
tegris. ut ſuburban᷒. ex duobus corruptis: ut efficax mu
niceps. ex ĩtegro et corrupto. ut ineptus ĩſulſus. ex cor
rupto et integro ut nugigerulus. aliquando ex cõpluribus
ut inexpugnabilis imperterritus.

DE CASV.

Vid eſt caſus: Eſt motus caſualiũ dictionum qui
maxime fit in fine.
Quot ſunt caſus nominum: Sex. Nominatiuus. Geniti
uus. Datiuus. Accuſatiuus. vocatiuus. et Ablatiuus
vnde dicitur caſus: a cadendo: ꝙ quaſi a recto cadere ui
deantur: vnde rectus improprie dicitur caſus.
Quot ſunt litteræ terminales nominum: quibus latini
vtunt᷑: Quattuordecim. vocales quinq̃. a. e. i. o. u.
Semiuocales: ſex. l. m. n. r. ſ. x. mute tres. c. d. t.
Quot ſunt declinationes nominum: Quinq̃ prima cu
ius genitiuus ſigularis in. æ. diphthongon: uel ſi græca
ſint nomĩa: ĩ. es. longã deſinit. ut muſa muſæ: et rethorice
rhetorices. Secũda cuius genitiuus ſigularis ĩ. i. ꝓductã
deſinit: ut herus heri. Tertia cuius gẽtiu᷒ ſigularis ĩ. is
correptã deſinit. ut pater patris. Quarta cuius gẽitiuus
ſigularis ĩ. us. uel ĩ. u. ꝓductã deſiuit; ut uiſus uiſus; et

cornu cornu. Quinta cuius genitiuus ſingularis in. ei. diuiſas ſyllabas deſinit: ut dies diei.

DE PRIMA DECLINATIONE.

Prima declinatio per quot genera declinatᷣ: Tria. Maſculinum. Foemininum. et Cōmune.

PRIMA REGVLA.

Nominatiuus primæ declinationis quot termiuationes habet: Quattuor. a. e. as. es. et unam hebreā. am. ut poeta. rethorice. æneas. anchiſes. abraham.

SECVNDA REGVLA.

Genitiuus et Datiuus ſingularis: et Nominatiuus: et uocatiuus: pluralis ī. æ. diphthongū deſinūt ſemꝑ. exceptis genitiuis ſingularibꝰ eoꝝ: quæ terminant in. e. longū: qui genitiui terminant in. es. ut rhetorice rhetorices.

TERTIA REGVLA.

Accuſatiuus ſingularis in. am. uel in. an. uel in. en. terminatur: ut poetam. anchiſen.

QVARTA REGVLA.

Vocatiuus ſingularis in. a. facit uel in. e. quādo uenit ab es. uel ab. e. uel in. am. quando uenit ab. am. ut o ænea anchiſe. rethorice. abraham.

QVINTA REGVLA.

Ablatiuus ſingularis ī. a. deſinit uel in. e. quādo fit ab. es. uel ab. e. ut a poeta anchiſe rethorice.

SEXTA REGVLA.

Genitiuus pluralis in. arum. deſinit: et plerunqꝫ per conciſionem in. um. ut troiugenarum et troiugenum.

SEPTIMA REGVLA.

Datiuus et ablatiuus pluralis in. is. deſinunt: Foeminina tamen pauca transfigurata ex maſculinis non habentibus neutra: quæ per ſexum diſcernuntur: faciunt datiuum et ablatiuum in. bus, ut natabus filiabus.

libertabus: aſmabus: his adduntur animabus: amabus: et duabus.

OCTAVA REGULA.

Accuſatiuus pluralis ſemper terminatˀ in as.

DE MODO EXAMINANDI.

Poeta quæ pars: nomen eſt. Quid eſt nomẽ: Eſt pars orationis cum caſu corpus aut rem ꝓprie cõmuniterue ſignificans. Poeta eſt pars declinabilis aut indeclinabilis: Declinabilis. Quod ſunt ptes oratõis declinabiles: Quattuor. Nomen. verbum participium et ꝓnomẽ. Quot ſunt ptes oratõis indeclinabiles: quattuor. Prepoſitio. aduerbium. interiectio. et coniunctio. Quare dicitˀ nomẽ: q̈ſi notamẽ ꝙ hoc nocemus vniuſcuiuſq; ſubſtã tiæ q̈litatem: uel a græco q̄ð: eſt ONONA. Nomini quot accidunt: quinq;. Species. genus. numerus. figura. et caſus. Cuius ſpeciei: deriuatiue. vnde deriuatˀ: a poeſis. Quot ſunt ſpecies nominum: duæ. Primitiua. ut iulus et mons. Deriuatiua. ut iulius et montanus. Quale nomen eſt: ſubſtantiuũ. quare: quia præponitˀ ei vnum articulare tantum ut hic poeta. Quotuplex eſt nomẽ: Duplex. Subſtantiuũ et Adiectiuũ. Subſtantiuũ cui ꝑponitˀ vnum articulare tantum: ut hic liber. uel duo ad plus: ut hic et hæc homo. Et adiectiuũ q̄ð uariatˀ ꝑ tres diuerſas uoces: ut probus proba: ꝓbũ. uel tres articulos: ut hic et hæc et hoc fœlix. Quale nomen ſubſtantiuũ eſt poeta: Appellatiuũ. Quotuplex eſt nomen ſubſtantiuũ: Duplex. Quod: ꝓpriũ q̄ð vni ſoli cõuenit. ut pyrrhus et penelope. Et appellatiuum quod eſt commune multorum: ut homo leo. Cuius ſpeciei tam primitiuorum q̄ꝫ deriuatiuorũ eſt poeta: Corporalis. Quia corpus ſignificat. Quot ſunt ſpecies tam primitiuorum q̄ꝫ deriuatiuoꝝ noĩm: vigintiquinq;. Corporale. incorporale. omonymũ. ſynonimũ: ꝓprium. appellatiuum.

ſubſtantiuū. adiectiuū. ad aliquid dictum. q̄ſi ad aliqd̄ dic
tū. gentile. patriū. interrogatiuū. infinitū. relatiuū. col
lectiuū. diuiduū. fictitiū. generale. ſpeciale. ordinale. nuēra
le. abſolutū temporale. locale. Cuius ſpeciei deriuatiuorū
ꝑprie: Denominatiue. q2 a nomine deriuat᷑: qđ eſt poeſis
Quot ſunt deriuatiuoꝝ noīm ſpecies ꝑprie: Nouem. Pa
tronimicum. poſſeſſiuum. comparatiuū. ſuꝑlatiuū. diminu
tiuū. denominatiuū. uerbale. ꝑticipiale. aduerbiale. Cuius
generis poeta: maſculini. Quia præponit᷑ ei unū articu
lare ꝓnomen hic. Quot ſunt genera nominum: Septem
maſculinum: cui præponit᷑ hic ut hic Pyrrhus. fœmininū
cui præponit᷑ hæc. ut hæc penelope. Neutꝛ cui preponit᷑
hoc: ut hoc animal. Commune cui hic et hæc: ut hic et
hæc homo. Omne cui tria articularia pronomina præpo
nuntur: ut hic et hæc et hoc foelix. promiſcum: quod ſub
vna uoce et uno articulo denotat animalia vtriuſqueſexus
ut hic paſſer: hæc aquila. Incertum: qđ nulla ratione co
gente: ſola auctoritas ueteꝝ ſub diuerſo genere protulit ut
hic uel hæc ſilex: finis: talpa: et reliqua. Poeta ꝑ quam
regulam eſt generis maſculini: per decimam de generibus
qua notat᷑ quod oīa nomina græca: quæ in. as. uel in. is.
longā deſinunt: et ſimiliter in. a apud eos deſinētia neutra
et quæcūq3 terminationē ſuam ſeruāt: genus ſuū apđ nos
ſeruant: ut hic boreas: crater. titan. ſoſia poeta et reliqua
Prima declinatio ꝑ quot genera declinat᷑: Tria. maſcu
linum. Fœmininum. et cōmune. Cuius numeri poeta: ſin
gularis. quia ſingulariter ꝓfert᷑. Quid eſt numerus: eſt
dictionis forma quæ diſcretionē q̄ntitatis facere poteſt.
Quot ſunt numeri noīm: Duo ſingularis ut homo. plura
lis ut hoīes. Cuꝰ figure poeta: Simplicis. q̄re: q2 ſimplici
ter ꝓfert᷑. Quot ſunt figure noīm: tres. Simplex: ut ani
mus. Cōpoſita ut magnanimus. Decōpoſita ut magnani
mitas.

Quot modis nomina cōpoñunt᷑: quattuoꝛ. ex duobus in
tegris: ut ſuburbanus. ex duobus coꝛruptis ut efficax. mu
niceps. ex integꝛo et corrupto: ut ineptus et inſulſus. ex
corrupto et integro: ut nugigerulus: aliquando ex pluri
bus: ut inexpugnabilis. īperterritus. Capſis quomō com
ponit᷑: Ex pluribus corruptis cape ſi uis. Poeta cuius
caſus: Nominatiui Vocatiui et Ablatiui ſingularis. qua
re: ꝙ in talibus caſibus declinando reperit᷑. Poetæ cuius
caſus: Genitiui: et Datiui ſigularis: nominatiui et uoca
tiui pluralis. In hoc loco poeta currit: Poeta cuius caſ⁹:
Nominatiui. quia eſt ſuppoſitū huius ueꝛbi currit: quod
requirit ante ſe nominatiuū. Quid eſt caſus: Eſt motus
caſualium dictionū qui maxime fit in fine. Vnde dicitur
caſus: a cadendo ꝙ q̄ſi a recto cadeꝛe uideat᷑: vnde rect⁹
īꝓprie dicit᷑ caſus. Quot ſūt caſus nominū: Sex No
minatiuus. Genitiuus. Datiuus. Accuſatiuus. Vocatiu⁹
Ablatiuus. Qua littera terminat᷑ poeta: a uocali. quot
ſunt terminales litteræ nominū quib⁹ latini utuntur q̄ttuoꝛ
decim. Vocales quinqꝫ. a. e. i. o. u. Semi uocales ſex.
l. m. n. r. ſ. x. mute tres. c. d. t. Quot ſunt declina
tiones nominum: quinqꝫ. prima cuius genitiuus ſingularis
in æ. diphthongon: uel in. es. longā deſinit. ut poeta po
etæ: et rhetorice rhetorices: ſecunda cuius genitiuus et re
liqua ut ſupra. Poeta cuius declinationis: primæ. quare:
Quia eius genitiuus ſingularis in æ diphthongon deſinit.
Nominatiuus ſingularis primæ declinationis qō termina
tiones habet: Quattuoꝛ. a. e. as. es. et vnā hebreā. am
ut poeta rethorice. eneas. anchiſes. Abraham. Poeta
quomō facit in genitiuo: Facit in genitiuo: et datiuo ſin
gluari: et nominatiuo et vocatiuo plurali poetæ ꝑ quam
regulam: Per ſecundā piæ declinatōis. qua dicit᷑ ꝙ geniti
uus et datiuus ſingularis: Et nominatiuus Et vocatiuus

pluralis in . æ . diphthongon deſinunt ſemp̄ . exceptis geniti
uis ſingularibus eoꝝ : que terminãt in . e . longã :q̃ genitiui
terminãt in . es . Poeta quomodo facit in accuſatiuo ſigu
lari : poetã . per q̃ꝫ regulam : p̄ tertiã primæ declinatõnis
qua notať ꝙ accuſatiuus ſingularis in am . uel ĩ an . uel in
en . terminať : ut poetã . ænean . et anchiſen . Quomodo
facit in uocatiuo ſingulari : facit ĩ uocatiuo et ablatiuo ſin
gulari poeta . per q̃ꝫ regulam : per quartã et quĩtam primæ
declinatõis quibꝰ notať ꝙ uocatiuꝰ et ablatiuus ſingularis
in . a . terminãť . uel in . e . q̃n̄do ueniunt ab . es . uel . e . ut
o ænea . anchiſe . rethorice . ab ænea anchiſe rethorice . quo
modo facit in genitiuo plurali : poetaꝝ . p̄ q̃ꝫ regulam : per
ſextam primæ declinatõis qua notatur ꝙ genitiuus pluralis
in . arum . deſinit et plerumqꝫ p̄ conciſionẽ in . um . ut troiu
genarum et troiugenũ . Quomodo facit in datiuo plurali :
facit in datiuo et ablatiuo plurali poetis . per quã regulam
per ſeptimã primæ declinatõis qua notať : ꝙ datiuus et ab
latiuus pluralis ĩ . is . deſinunt . Fæminina tamẽ pauca et re
liqua . Poeta quomõ facit in accuſatiuo plurali : poetas . p̄
quam regulam : per octauam primæ declinatõis . que nota
tur ꝙ accuſatiuus pluralis ſemper terminatur in . as .

Poeta quomodo declinatur :
Nominatiuo hic poeta . Genitiuo huiꝰ poetæ . datiuo huic
poetæ . accuſatiuo hũc poetã . Vocatiuo o poeta . ablatiuo
ab hoc poeta . Et pluraliter Nominatiuo hi poetæ . geniti
uo hoꝝ poetaꝝ . Datiuo his poetis . accuſatiuo hos poetas
Vocatiuo o poetæ . Ablatiuo ab his poetis .
Nomĩatiuo hæc muſa . Genitiuo huiꝰ muſæ Datiuo huic
muſæ Actõ hanc muſam . Vocatiuo o muſa . Ablatiuo ab
hac muſa . Et pluraliter nominatiuo hæ muſæ . Genitiuo
haꝝ muſarum Datiuo his muſis . Accuſatiuo has muſas
Vocatiuo o muſæ . Ablatiuo ab his muſis .

Nominatiuo hic q hæc aduenā. Genitiuo huius aduenæ
Datiuo huic aduenæ. accuſatiuo hunc q hanc aduenam.
Vocatiuo o aduena. ablatiuo ab hoc q ab hac aduena. et
pluraliter nominatiuo hi q hæ aduenæ. Genitiuo horū et
haꝝ aduenaꝝ. Datiuo his aduenis. accuſatiuo hos q has.
aduenas. vocatiuo o aduenæ. Ablatiuo ab his aduenis

DE SECVNDA DECLINATIONE.

PRIMA REGVLA.

Ominatiuus ſecundæ declinationis quot terminatio
nes habet? Sex. er. ir. ur. us. um. eus. ut caper. alex
ander. hiber. hiſpanus: et fluuius: qui etiā hiberus dicit᷑
quod ſolum ꝓduxit er. in hac declinatione: et ab eo com
poſitū celtiber: nam ꝓ gente quæ eſt iuxta armenos hiber
hiberis dicit᷑. in. ir. et in. ur. latinoꝝ tantū maſculinoꝝ
ut uir et ſatur. in us. ut platanꝰ. in um. neutroꝝ et figu
rate fœmininoꝝ. ut regnū. glycerium. in eus. græca tantū
Et maſculina. ut Theſeus: Thideus.
Secunda declinatio ꝑ quot genera declinat᷑? Tria maſcu
linum. fœmininum. Et neutrum.

SECVNDA REGVLA.

Genitiuus ſingularis in. i. deſinit: et in. ir. uel in. ur. uel
in. eus. deſinētia: vna ſemper ſyllaba vincunt in genitiuo
in. us. uero et in. um. pares habent ſyllabas.

TERTIA REGVLA.

Datiuus et ablatiuus ſecunde declinationis fiūt a genitiuo
i. mutata in. o. ut huius luciferi: huic q hoc lucifero. hu
ius Tiphei: huic q hoc tipheo.

QVARTA REGVLA.

Accuſatiuus ſingularis ſecunde declinatōis deſinit in. um
ut priamum. Theſeum. Græca uero in eus deſinunt etiam

in . a . cætera uero in on . terminantᷣ . ut Theſea . Priamon

QVINTA REGVLA.

Vocatiuus ſingularis ſecũdæ declinatōis q̄ndo in . r uel in . m . deſinit nomĩatiuꝰ ſimilis ei eſt . in . eus . uero deſinē tibus ꝓpriis græcus eſt uocatiuus qui a nominatiuo fit ab lata . s . ut o Theſeu . in . us . deſinentia mutata . us . in . e . fa ciunt uocatiuũ . Si tamen ante us . i . ſit in ꝓpriis abiecta us . facimus uocatiuum . ut virgilius o virguli . Dicimus ætiam fili ꝓ filie . Dicunt ætiam chriſtiani : deus : agnus uulgus : populus : pelagus . fluuius in uocatiuo .

SEXTA REGVLA.

Pluralis nomĩatiuus et uocatiuus tam maſculinus q̄ fæmi ninus ſecundæ declinatōis ſimilis eſt genitiuo ſingulari . Neutri uero generis nomĩatiuꝰ accuſatiuꝰ et vocatiuꝰ plu rales finiunt in . a . in omnibus enĩ neutris tres caſus ſunt ſimiles : nomĩatiuus accuſatiuꝰ et vocatiuꝰ : et ĩ plurali nu mero ſemper deſinũt ĩ . a . niſi ſint græca ut tempe : cepe .

SEPTIMA REGVLA.

Genitiuus pluralis ſecundæ declinatōis fit in omni genere addita . rum . ablatiuo ſingulari . ut magiſtro magiſtrorũ Multa tamen per ſincopen dicuntᷣ . ut denum ſeptenum . ſeuum . tricenum . numum . ſextertiũ . modium . liberum . fabrum . elementum . iugerum .

OCTAVA REGVLA.

Datiuus et ablatiuus pluralis ſecunde declinationis fiunt ab ablatiuo ſingulari mutata . o . in . is . longam .

NONA REGVLA.

Accuſatiuus pluralis ſecũdæ declinatōis tam maſculinꝰ q̄ fæmininus fit addita . s . ablatiuo ſingulari .

DECIMA REGVLA.

Nomina quæ ſecundum modum pronominis declinantur .

ſunt octo. vnus. totus. ſolus. alius. ullus. uter. alter. et quis vel qui cum ſuis compoſitis: quæ ætiam ſecũdũ mobilium nominũ regulam ueteres declinabant: pter quis. neuter tamen neutra neutrum cum utroq; modo ſicut ſimplex ſuum diceret: apud iuniores ſecundũ mobilia nomĩa declinant. Horũ fœminina ſunt. vna. tota. ſola. alia. ulla. altera. utra: quæ neutra: vnũ. ſolum. totũ. aliud. ullũ. alterꝝ. utꝝ. qđ uel quid. quoꝝ genitiui vnius. ſolius. totius. alius. ulliꝰ. utriꝰ. et corripiũt et ꝓducũt penultimã alterius ſemper corripit. Nomĩatiuo hic magiſter. Genitiuo huiꝰ magiſtri. datiuo huic magiſtro. Actõ hũc magiſtꝝ. Vocatiuo o magiſter. Ablatiuo ab hoc magiſtro. Et pluraliter noĩatiuo hi magiſtri. genitiuo hoꝝ magiſtroꝝ. Datiuo his magrĩs. accuſatiuo hos magrõs. vtõ o magrĩ: ablatiuo ab his magrĩs. Nominatiuo hæc pinus. Genitiuo huiꝰ pini. datiuo huic pino. Accuſatiuo hãc pinũ. vocatiuo o pine. ablatiuo ab hac pino. Et pluraliter noĩatiuo hæ pini Genitiuo haꝝ pinoꝝ. Datiuo his pinis. accuſatiuo has pinos. vocatiuo o pini. ablatiuo ab his pinis.

Noĩatiuo hoc templũ. gtõ huiꝰ tẽpli. datiuo huic templo Accuſatiuo hoc templũ. vocattuo o templũ. ablatiuo ab hoc templo. Et pluraliter noĩatiuo hæc templa. gtõ horũ templorũ. Datiuo his templis. accuſatiuo hec tẽpla. vocatiuo o templa ablatiuo ab his templis.

Noĩatiuo vllus: ulla: ullũ. genitiuo ulliꝰ. datiuo ulli. accuſatiuo ullũ: ullã: ullũ. ablatiuo ab ullo: ulla: ullo. et pluraliter noĩatiuo ulli: ullæ: ulla. gtõ ullorum: ullaꝝ: ulloꝝ Datiuo ullis. accuſatiuo ullos: ullas: ulla. abltõ ab ullis

DE TERTIA DECLINATIONE.

Ertia declinatio ꝑ quot genera declinaẽ: per omnia

PRIMA REGULA.

Quot ſunt terminationes nominum tertiæ declinationis?
Quinquaginta quattuor. Quæ i.a.ut poema.in.e.ut mo
nile.in.o.ut leo.in.ac.ut lac.i.ec.ut allec.in.id.hebrea
et barbara ut Dauid.in.al.ut ſal.i.el.ut mel.i.il.ut pu
gil.in.ol.ut ſol.in.ul.ut conſul.in.an.ut titan.in.en.ut
ſplen.i.in.ut phorcin.iu.on.ut ſidou.i.ar.ut par.i.er
ut pater.i.ir.ut gaudir.in.or.ut amor.i.ur.ut turtur
in as.ut pallas.i es.ut comes.in.is.ut collis.i.os.ut cō
pos.in.us.ut lepus.in.abs.ut trabs.i.ebs.ut celebs.i.ibs
ut calibs.i.obs.ut ſcrobs in.urbs ut urbs.in.uls.ut puls
in.ems.ut hyems.i.ans.nt dodrans.in ens.ut dens.i ins
ut tirins.in ons.ut fons.i.uns.ut aruns.i aps.ut daps
in.eps.ut manceps.in ips.ut cinips.i ops.ut ops: mater
deorum.in irps.ut ſtirps.in ax.ut fax.in ex.ut fex.i.ix
ut phenix.in ox.ut uelox.in ux.ut crux.in aes.ut praes
in aus ut fraus.i ut.ut caput.i alx.ut calx.i anx.ut lāx
in arx.ut arx.in.unx.ut coniunx.

SECUNDA REGULA.

Genitiuus ſingularis tertiæ declinatōis i.is.correptā deſi
nit.excipit̃ uis: huius uis: quod ꝓducit̃.

TERTIA REGULA.

Datiuus ſingularis tertiæ declinationis fit a genitiuo ab
iecta.s.

QUARTA REGULA.

Accuſatiuus ſingularis tertiæ declinationis fit a genitiuo
ſingulari.is.mutata in em.in is.tamen terminata ꝓpria
vel græca ſimilem habencia nominatiuū genitiuo.in.im
terminant accuſatiuum.ut tybrim: araim: neapolim. præ
terea latina hæc inueniunt̃ turrim: tiburim: burim: ſecurī
puppim: ſitim; reſtim; uim: peluim; tuſſim: maguderim.

puppem ætiã et ſecurẽ: et turrẽ: et reſtẽ: inuenies. in græcis uero tã in hac q̃ i aliis declinationibus græca termĩatio in. a. inuenit̃: ut peana: titana.

QVINTA REGVLA.

Vocatiuus ſingularis tertiæ declinationis ſimilis eſt nominatiuo ſingulari niſi ſit uocatiuus græcus: qui fit a nomĩatiuo ablata. s. uel a gẽtiuo ablata. tis. ut Thebai chalcan palla. xenophon.

SESTA REGVLA.

In. e. correptam neutra: niſi ſint propria: ſimilem habent ablatiuum ſingularem datiuo ſingulari: ut ab hoc mari. natali. monili. excipit̃ ab hoc gauſape quod ueteres et hic gauſapes: et hæc gauſapa et hoc gauſape: et gauſapium dixerunt. ſimiliter in. ar. neutra et in al. penultimam in obliquis ꝓducentia: et in. er. et in. is. adiectiua ſi faciũt in e. neutra: et quæ. im. tantũ terminãt accuſatiuũ: et in is. uel in. er. nomĩa menſiũ: in. i. ꝓductã faciũt ablatiuũ ſingularem: ut tribunali. lupanari. celeri. utili tybri aprili ſeptembri. excipit̃ ab hoc farre. Omnia uero quæ in. im. uel in em. faciũt accuſatiuũ: et quæ omnis generis ſunt et quæ ĩ. ns. uel ĩ. ctis. uel ĩ. ptis. uel. ĩ. mnis. uel ĩ. gnis uel in. guis. exeunt: et omnia fere quæ duas ante. is. cõſonantes in eadem habent ſylaba comparatiua: et ſimiliter omnia in. ix. fœminina uerbalia et circunflexa: quæ apud ueteres ĩ. tis. deſinebãt: tam ĩ. e. q̃ in. i. faciũt ablatiuũ ut ſecure uel ſecuri: uigile uel uigili: uetere uel ueteri: pare uel pari: inope uel inopi: ancipite uel ancipiti: naue uel naui: uecte uel uecti nepte uel nepti: amne uel amni: igne uel igni: angue uel angui: poſte uel poſti: minore uel minori: uictrice uel uictrici: arpinate uel arpinati: hoſpes

Et ſoſpes cũ ſint omnis generis hoſpite et ſoſpite faciũt .
nec ſunt cõtra regulã cũ habeãt fœmininũ ĩ .a. excipit̃ ueſ
tis teſtis :peſtis :et pauper :degener: uber .quæ p̃ e .ſolã faci
unt ablatiuũ . memori uel memore dicit̃ . quoniã noĩatiuus
memoris et hoc memore dictũ eſt : ut cõcorde uel concordi
Inuenit̃ enĩ cõcordis et hoc concorde : ſicut amẽtis et hoc
amente . Omnia nomina tertiæ declinationis præter ſupra
dicta in e . faciunt ablatiuum ut patre : claſſe : auctoritas
tamen et in . i . quandoq; profert . ut uirgilius : Aductum
æneam claſſi .

SEPTIMA REGVLA.

Nominatiuus pluralis tertiæ declinationis in maſculinis:
fœmininis . et cõmunibus : fit a genitiuo ſingulari mutata
is .ĩ . es .ut matres : foelices . excipiunt̃ ſardis . trallis .alpis
ſyrtis : que . is . productam habent pro græca diphthongo .
Neutra uero ſi ablatiuus ĩ . i . ſolam uel ĩ . e . deſinit . p̃ter
comparatiua correpta i . et addita . a . Si uero in . e . ſolã
ſimiliter comparatiua mutata . e . in . a . faciũt nomiatiuũ
pluralem .ut monilia .paria .foelitia . tempora . maiora . ex
cipiunt̃ uetera . ludrica . pluria uel plura . ampluſtria uel
ampluſtra .

OCTAVA REGVLA.

Genitiuꝰ pluralis tertiæ declinatõis cũ ĩ . i . ſolũ uel ĩ . e . et
in .i . deſinit ablatiuus in iũ . facit . ut ſedili ſediliũ . foelice
uel foelici foeliciũ . comparatiua uero in . um . faciũt . ut a
maiore uel maiori : a minore uel minori minoꝝ . in . e . uero
ſolam faciẽtia ablatiuũ ſi noĩatiuus in duas terminat̃ cõſo
nantes in . ium . faciũt . ut fonte fontiũ . fronte frontium .
Exceptis ĩ .ms . uel in . ps . ſi nõ ſint a capite cõpoſita : que
in . um . faciunt : ut hyems hyemũ : municeps municipum .
a capite cõpoſita ĩ . um . terminãt genitiuũ . ut triceps trici
pitũ . quæ uero genitiuũ habẽt parẽ noĩatiuo in . iũ . faciũt

ut collis collium : cedes cedium. Excipit᷑ iuuenum : canũ :
panum. vetus : uigil : memor : ſupplex : artifex : quãuis in
e. et in. i. terminent ablatiuum non tamen in. ium : ſed in
um. faciũt genitiuum. Pluralia in. es. quæ carent ſingu
laribus genitiuum in. ium. faciunt ut uires uirum : pena
tes penatium. Similiter in. is. longũ deſinẽtia. ut liſlitiũ
ſamnitis ſamnitiũ. Nox ætiam noctiũ facit. cætera omnia
deſinunt in. um. ut poema poematum. excipitur boum a
boue pro bouium. in. es. terminata pares habentia ſylla
bas cum genitiuo : et in. as. frequentius per ſyucopen di
cunt᷑. ut natum : ꝓbitatũ. nam ſupplicũ : artificũ : iudicũ
differentiæ cauſa dicta ſunt.

NONA REGULA.

Datiuus et ablatiuus tertiæ declinationis naſcit᷑ a genitiuo
ſingulari interiecta. bu. ut foelicibus : hominibꝰ : penatibꝰ
excipit᷑ bobus. frequenter tamen græca neutra in. a. in
is. longam terminãt datiuos et ablatiuos plurales. ut poe
matis : problematis.

DECIMA REGULA.

Accuſatiuꝰ et vocatiuꝰ plurales tertiæ declinatõis ſimiles
ſunt noĩatiuo plurali : ut latroẽs : matres : ſyrtis. alpis. om
nia quæ habẽt ſimilẽ noĩatiuo genitiuũ. et quæ in. i. ſolam
terminãt ablatiuũ : et que pluralia ſũt i. ns. uel. i. rs. deſi
nentia plerũqꝫ ꝑ is. raro ꝑ es. terminãt accuſatiuũ pluralẽ
ut oĩs : alacris : penatis : fontis partis. in. x. uero deſinẽtia
triũ generꝫ raro ꝑ. is. plures : et lites tam ꝑ. es. q̃ ꝑ. is.
Nominatiuo hic pater. Genitiuo huius patris Datiuo
huic patri. accuſatiuo hũc patrem. vocatiuo o pater. Ab
latiuo ab hoc patre. Et pluraliter noĩatiuo hi patres. gtõ
horꝫ patrꝫ. Datiuo his patribus. accuſatiuo hos patres.
vocatiuo o patres. ablatiuo ab his patribus.
Nominatiuo hæc virtus. Genitiuo huius virtutis.

Datiuo huic uirtuti. Accuſatiuo hanc uirtutē Vocatiuo
o uirtus. ablatō ab hac uirtute. Et pluraliter noīatiuo hæ
uirtutes. Gtō haꝝ uirtutū. Datiuo his uirtutibus. actō
has uirtutes. vocatiuo o uirtutes. abltō ab his uirtutibꝰ
Nominatiuo hoc opus. Genitiuo huius operis. Datiuo
huic operi. accuſatiuo hoc opus. vocatiuo o opus. ablati
uo ab hoc opere. Et pluraliter Nominatiuo hæc opera.
Genitiuo hoꝝ opeꝝ. Datiuo his operibꝰ. Accuſatiuo hæc
opera. vocatiuo o opera. ablatiuo ab his operibus.
Nominatiuo hic et hæc homo. Genitiuo huius hominis
datiuo huic homini. actō hunc et hāc hominem. vocatiuo
o homo. abltō ab hoc et ab hac homine. Et pluraliter noīa
tiuo hi et hæ homines. genitiuo hoꝝ et haꝝ hominum. dati
uo his hominibus. accuſatiuo hos et has homines. vocati
uo o homines. ablatiuo ab his hominibus.
Nominatiuo hic et hec omnis et hoc omne. Genitiuo huiꝰ
omnis. Datino huic omui. accuſatiuo hūc et hanc omnē
et hoc omne. vocatiuo o omnis et o omne. ablatiuo ab
hoc et ab hac et ab hoc omni. Et pluraliter nominatiuo
hi et hæ omnes et hec omnia. gtō hoꝝ et haꝝ et hoꝝ omniū
Datiuo his omnibꝰ. accuſatiuo hos et has omnes et hec om
nia. vocatiuo o omnes et o omnia ablatiuo ab his omnibus.
Nominatiuo hic et hec pulchrioꝛ: et hoc pulchrius. geni
tiuo huiꝰ pulchrioris. Datiuo huic pulchriori. accuſatiuo
hunc et hanc pulchriorem: et hoc pulchrius. vocatiuo o
pulchrioꝛ: et o pulchriꝰ. ablatiuo ab hoc et ab hac et ab
hoc pulchrioꝛe uel pulchriori. Et pluraliter nomiuatiuo
hi et hæ pulchriores et hec pulchriora. Genitiuo horum
et harum et horum pulchriorum. Dtō his pulchrioribus
Accuſatiuo hos et has pulchriores: et hec pulchriora.
vocatiuo o pulchrioꝛes et o pulchriora. Ablatiuo ab his
pulchrioribus.

Nominatiuo hic et hæc et hoc foelix. Genitiuo huius foelicis. Datiuo huic foelici. Accuſatiuo hunc et hanc foelicē et hoc fodix. vocatiuo o fodix. ablatiuo ab hoc et ab hac et ab hoc foelice uel foelici. Et pluraliter nominatiuo hi et hæ fodices et hæc foelicia. genitiuo horum et harum et horum. foeliciū. datiuo his fodicibus. Accuſatiuo hos et has foelices et hæc foditia. vocatiuo o fodices: et o foelicia Ablatiuo ab his foelicibus.

DE QVARTA DECLINATIONE.

varta declinatio p quot genera declinat᷑: Tria maſculinum. Fæmininum. et Neutrum.

PRIMA REGVLA.

Quot terminatões habet noīatiuꝰ q̄rtæ declinatōis: duas in. us. correptā maſculinoꝝ uel fæmininoꝝ. et i. u. pͦductā neutroꝝ quæ etiam īdeclinabilia ſunt in ſingulari numero.

SECVNDA REGVLA.

Genitiuus ſingularis quartæ declinationis fit a nominatiuo producta. us.

TERTIA REGVLA.

Datiuus ſingularis quartæ declinationis fit a genitiuo abiecta. s. et addita. i. penultima correpta: ut currui.

QVARTA REGVLA.

Accuſatiuus ſingularis quartæ declinationis fit a nominatiuo mutata. s. in. m. ut ſenatum.

QVINTA REGVLA.

vocatiuus eſt ſimilis nomiatiuo: ut o ſenatus.

SEXTA REGVLA.

Ablatiuus fit a nomiatiuo remota s. ut a ſenatu.

SEPTIMA REGVLA.

Nomiatiuus accuſatiuus et vocatiuus plurales q̄rtæ declinationis ſimiles ſunt genitiuo ſingulari ut ſenatus.

OCTAVA REGVLA.

Genitiuus ſingularis quartæ declinationis fit a nomĩatiuo
ſingulari abiecta . s . et addita . um . ut curruum .

NONA REGVLA .

Datiuus et ablatiuus plurales quarte declinationis fiunt
a nominatiuo ſingulari mutata . u . in . i . et ĩterpoſita . bu
ut manibus ſenatibus . excipiunt̃ differentiæ cauſa artu
bus : arcubus : partubus : portubus : uero tribubus : lacub⁹
ficubus arcubus quercubus ſpecubus . nulla cogente cauſa
differentiæ .

DECIMA REGVLA .

Neutra quartæ declinationis correpta . u . nomĩatiui ſigu
laris et aſſumpta . a . faciũt nominatiuũ : accuſatiuũ et uo
catiuũ : plurales . in reliquis caſibus ſequunt̃ declinationẽ
maſculinoꝝ . et fæmininorũ ut ſupra .

Noĩatiuo hic viſus . genitiuo hui⁹ uiſus . datiuo huic uiſui
Actõ hũc uiſũ . vocatiuo o uiſus ablatiuo ab hoc uiſu . et
pluraliter nominatiuo hi uiſus . genitiuo horum viſuum .
Datiuo his viſibus . accuſatiuo hos uiſus . vocatiuo o uiſ⁹ .
Ablatiuo ab his uiſibus .

Nominatiuo hæc manus . genitiuo huius manus . datiuo
huic manui . accuſatiuo hanc manũ . vocatiuo o manus .
Ablatiuo ab hac manu . Et pluraliter noĩatiuo hæ manus
Genitiuo haꝝ manuũ . Datiuo his maĩbus . accuſatiuo has
manus . vocatiuo o manus . ablatiuo ab his manibus .

Nominatiuo hoc cornu . genitiuo huius cornu . Datiuo
huic cornu . Actõ hoc cornu . vocatiuo o cornu . ablatiuo
ab hoc cornu . Et pluraliter nomĩatiuo hæc cornua . geniti
uo hoꝝ cornuũ . Datiuo his cornibus . accuſatiuo hæc cor
nua . vocatiuo o cornua . ablatiuo ab his cornibus .

DE QVINTA DECLINATIONE.

Vinta declinatio ꝑ quod genera declinat̃ : per vnum
maxime fæmininum .

PRIMA REGULA.

Quinta declinatio quot terminationes habet: vnam i . es productam .

SECUNDA REGULA.

Genitiuus et datiuus quītæ declinatōis fiūt a nominatiuo ſingulari abiecta . s . et aſſūpta . i . ut fides fidei : acies aciei

TERTIA REGULA.

Accuſatiuus ſingularis quintæ declinationis fit a nominatiuo mutata . s . in . m . ut hanc rem : diem .

QUARTA REGULA.

vocatiuꝰ ſingularis : et nomīatiuꝰ : et accuſatiuꝰ et uocatiuꝰ plurales quītæ declinatōis ſimiles ſunt nomīatiuo ſingulari.

QUINTA REGULA.

ablatiuus ſingularis quintæ declinationis fit a nomiuatiuo ſingulari abiecta . s .

SESTA REGULA.

genitiuus pluralis quintæ declinationis fit addita . rum . ablatiuo ſingulari .

SEPTIMA REGULA.

Datiuus et ablatiuus plurales fiunt addita . bus . ablatiuo ſingulari . ut diebus .

Nominatiuo hæc res . genitiuo huius rei . Datiuo huic rei accuſatiuo hanc rem . vocatiuo o res . ablatiuo ab hac re Et pluraliter : Nominatiuo hæ res . genitiuo harum reꝝ Datiuo his rebus . accuſatiuo has res . vocatiuo o res ablatiuo ab his rebus .

Nominatiuo hic uel hæc dies . genitiuo huius diei . Datiuo huic diei accuſatiuo hunc uel hanc diem vocatiuo o dies ablatiuo ab hoc ud ab hac die Et pluraliter Nominatiuo hi uel hæ dies genitiuo hoꝝ nel harum dierum datiuo his diebus accuſatiuo hos uel has dies vocatiuo o dies ablatiuo ab his diebus .

Nominatiuo hec ſpes. Genitiuo huius ſpei. Datiuo huic ſpei. Accuſatiuo hanc ſpem. Vocatiuo o ſpes. Ablatiuo ab hac ſpe. Et pluraliter nominatiuo hæ ſpes. accuſatiuo has ſpes. Vocatiuo o ſpes. Reliquis caret.

Quomō declinant̃ adiectiua: que uariant̃ ꝑ tres uoces:
Nominatiuo. Bonus. boua. bonū. Genitiuo boni. bone boni. Datiuo Bono. bone. bono. accuſatiuo Bonum. bonam. bouū. Vocatiuo o Bone. bona bonum. Ablatiuo a Bono. bona. bono. Et pluraliter Nomīatiuo Boni bone bona. Genitiuo Bonoꝝ. bonaꝝ. bonoꝝ. Datiuo Bonis. Accuſatiuo bonos. bonas. bona. vocatiuo o boni. bone. bona. Ablatiuo a bonis.

Pluraliter Nominatiuo hi duo hæ due: et hec duo. Genitiuo Duoꝝ duaꝝ duoꝝ. Datiuo duobus. duabus. duobus. Accuſatiuo Duos. duas. duo. Vocatiuo o Duo. due. duo. Ablatiuo ab his duobus. duabus. duobus.

Pluraliter. Nominatiuo ambo. ambæ: ambo. Genitiuo amboꝝ ambaꝝ amboꝝ. Datiuo ambobus ambabus ambobꝰ Accuſatiuo ambos ambas ambo. Vocatiuo o ambo ambe ambo. Ablatiuo ab ambobus ambabus ambobus.

DE VERBO.

Verbum quid eſt: eſt ps oratōis decliābilis cū modis et tēporibus ſine caſu agendi uel paciendi ſignificatiua unde dicit̃ verbū: a uerberatu aeris: q ꝓferēdo aer uerberat̃. Licet. n. hoc accidat omibus ꝑtibus oratōis tamen ꝑcipue in hac dictōe quaſi ꝓpriū eius accipit̃: quia hac frequentius utimur in omni oratione.

Verbo quot accidūt: Octo. genus. tp̄us. modus. ſpecies. figura. coniugatio. pſona: et numerus.

Quot ſunt genera verboꝝ: quinqꝫ. actiuū paſſiuū. Neutrum. Commune: et deponēs.

Quot eſt verbū actiuū: quod i. o. deſinens facit ex ſe paſſiuum i or.

Quod eſt verbum paſſiuum: quod ī. or. deſinens deſcendit ab actiuo.
Quod eſt verbum neutrum: quod in. o. deſinens non facit ex ſe paſſiuum.
Quod eſt verbum cōmune: quod in. or. deſinens non deſcendit ab actiuo: et retinet utranqꝫ ſignificationem.
Quod eſt verbum deponens: qđ in. or. deſinens non deſcēdit ab actiuo et retinet vnam ſignificationem.
Quod ſunt tempora verborum: quinqꝫ. præſens. p̄teritū imperfectum. præteritum perfectum. preteritum pluſquam perfectum. et Futurum.
Amo cuiꝰ tēporis: p̄ſentis. qꝛ p̄ſentē habet ſignificationē
Amabam cuius tēporis: preteriti imꝑfecti. qꝛ ſignificat: quod cœpit geri: et non dum eſt perfectum.
Amaui cuiꝰ tꝑis: p̄teriti ꝑfecti. qꝛ res perfecta monſtrat᷑.
Amaueram cuius temporis: pluſquamperfecti. quia res iam pridem perfecta oſtenditur.
Amabo cuius temporis: futuri. qꝛ res futura monſtratur

DE MODIS VERBORVM.

Vid eſt modus: Eſt inclinatio animi: declinationem verbi ſignificans.
Quot ſunt modi verboꝝ: quīqꝫ. Indicatiuus. imperatiuꝰ Optatiuus. Subiūctiuus. et Infinitiuus.
Quis eſt modus indicatiuus: quo indicamꝰ qđ agit᷑.
Quis eſt modus imꝑatiuus: quo ut fiat aliquid imꝑamꝰ
Quis eſt modus optatiuus: qui eget aduerbio optandi ut perfectum ſignificet ſenſum.
Quis eſt modus ſubiūctiuus: qui non ſolum eget aduerbio uel coniunctione: verūetiam altero uerbo vt perfectū ſignificet ſenſum.
Quis eſt modus infinitiuus: qui caret numeris et perſonis et eget aliquo alioꝝ modoꝝ ut ꝑfectū ſignificet ſenſum.

Quid iterest iter infinitiuũ et ĩpſonale: qđ infinitiuus alte ro verbo finito omnino ægeget. Impſonale uero ꝑfectũ actũ ſignificat ꝑ oẽs modos. Indicatiuus quot tempora habet: quinqꝫ. p̃ſens. pteritũ impꝑfectũ. p̃teritũ ꝑfectũ. p̃teritũ pluſquamperfectum: Et futurum.

Imꝑatiuus quot tempora habet: duo p̃ſens et futuꝝ.

Optatiuus quot tẽpora habet: quĩqꝫ. duo coniũcta: uidelicꝫ p̃ſens. et præteritũ impꝑfectũ. p̃teritum ꝑfectum et pluſquã perfectum: et futuꝝ per ſe.

Subiunctiuus quot tẽpora habet: quinqꝫ ꝑ ſe ſicut ĩdicatiuꝰ

Infinitiuus quot tẽpora habet: quinqꝫ duo cõiũcta et unũ per ſe ſicut optatiuus.

Quam vim habet infinitiuus: habet uĩ nois rei ipſius: ũde nomẽ uerbi dictũ eſt. vt ſi dicã bonum eſt legere: ideſt bona eſt lectio.

Gerundia infinitiui vice funguntᷣ: qđ ſolet apud grecos articulis iungi. et in actiuis ac in coibus uerbis utranqꝫ habẽt ſignificationẽ. ĩ neutris et deponentibus alteram.

DE SPECIEBVS VERBORVM.

Quot ſunt ſpecies uerboꝝ: due primatiua et deriua tiua. Primatiua eſt que primã poſitõnẽ a natᷓa ac cepit ut ferueo.

Deriuatiua eſt: que a primitiuis deriuatᷣ ut ferueſco.

Quot ſunt ſpecies deriuatiuoꝝ uerboꝝ: quĩqꝫ incboatiua meditatiua. frequentatiua. Deſyderatiua. Diminutiua.

Quot eſt uerbũ inchoatiuũ: qđ inicium actus uel paſſiois primitiui ſignificat: et formatᷣ ſemꝑ a ſecũda ꝑſona primi tiui addita. co. p̃ter hio: qđ facit hiſco: et ſua cõpoſita ut dehiſco: fatiſco. Omnia inchoatiua tertie ſunt coniu gatõnis: et neutra et carent p̃teritis et ſupinis.

Frequæntatiua ſunt: que frequentiã actus primitiui ſigni ficant ut agito ideſt frequenter ago.

Quomodo formant^r frequẽtatiua: Si preteritum primitiui deſinit in. gi. formant^r a ſecũda ꝑſona p̄ſentis abiecta. s. et addita. to. ut agito cogito: legito: quod et lectito dicit^r Si nõ deſinit in. gi. formãt^r ab ultimo ſupino. u. mutata in. o: a. quoqꝫ in. i. breuem ſi ſunt a prima cõiugatõe: ut merſo curſo. ĩperito. Omĩa frequẽtatiua ſunt cõiugacionis primæ: Et ſeruant ſignificationem primitiuorum.

Que ſũt deſyderatiua: Deſyderatiua ſunt: quæ ſignificãt infĩitiuũ primitiui cũ cupio. ut uiſo: arceſſo: faceſſo: ideſt cupio arcere: uidere: facere. oĩa deſyderatiua ſũt terciæ cõ iugacionis.

Quæ ſunt diminutiua: quæ ĩ. lo. deſinũt: et diminutionẽ ſignificant: ut ſorbeo: ſorbillo.

Sũt aliæ quoqꝫ deriuationes verboꝝ a nomibus: ut a patre patro: et patriſſo: a græco græciſſo: et græcor: a poeta poe tor. a uerbis: ut ab albo albico: a uello uellico. Ab aduer biis: ut a pendie perendino. a cras ꝓcraſtinor. A prepoſiti onibus: ut ab ĩtra ĩtro. A ſupra uel ſuꝑ ſuꝑo ſuperas.

DE FIGVRIS VERBORVM.

Quot ſunt figure uerboꝝ: Tres. Simplex. Com poſita: et Decompoſita.

Cupio cuius figuræ: Simplicis. ꝗꝛ ſimpliciter ꝓfert^r.

Cõcupio cuiꝰ figure: cõpoſite. quia cõponit^r ex cõ et cupio

Concupiſco cuius figuræ: Decompoſitæ. ꝗꝛ non ꝑ ſe com ponit^r: ſed a cõcupio compoſito uerbo deriuat^r.

Quæ ſunt uerba cõpoſita: quoꝝ ſimplicia nõ inueniunt^r: Sũt hæc Defendo. Percucio. alliceo. Cõpleo. aſpicio. re perio. Suffragor. Appello Deleo defenſor defenſaris.

Notandum ꝗꝛ principalem litterã q̃cũqꝫ habuerit poſicio verbi in ſuo loco ſeruamus ꝑ omnẽ declinacionẽ: p̄ter ago ægi. eo iui uel ii.

Cũ quot ꝑtibus oracionis cõponit^r verbũ: Cum quattuor.

nomine: verbo: aduerbio: et ꝑpoſitione: ſicut ꝑticipia: ut amplifico: calefacio: maledico: ꝓduco.

DE CONIUGATIONE.

Uid eſt coniugatio: Eſt cõſequens uerboꝝ declinatio: quæ uocalibus ſecũdæ ꝑſonæ comꝑ̃hendit.

Quot ſunt cõiugaciones uerboꝝ: q̃ttuoꝛ Prima ẽ: quæ in ſecũda ꝑſona ꝑ̃ſentis ĩdicatiui habet. a. ꝓductã ante s. uel ante. ris. ut amo amas. et amor amaris. Secũda quæ in ſecunda ꝑſona ꝑ̃ſentis indicatiui habet. e. ꝓductã ante. s. uel ãte ris. ut doceo doces: et doceoꝛ doceris. Tercia quæ in ſecunda ꝑſona ꝑ̃ſentis ĩdicatiui hꝫ. i. correptã ãte. s. uel e. correptã ãte. ris: ut lego legis et legor legeris. Quarta: quæ habꝫ. i. ꝓductã ãte. s. uel ãte ris. ut audio audis et audioꝛ audiris. et oĩa uerba q̃rtæ coniugacionis in. io. deſinunt ꝑ̃ter queo: et eo: et uenio cum compoſitis.

DE PERSONIS. VERBORUM.

Erſonæ uerboꝝ q̄ ſunt: Tres. Prima. Secunda et Tercia: ut lego: legis: legit.

Quæ eſt prima ꝑſona que de ſe ſola uel cum aliis loquitur ut dico dicimus.

Que eſt ſecunda ꝑſona: ad quã: uel ſola: uel cum aliis prima loquitur ut dicis dicitis.

Que eſt tercia ꝑſona: de q̃ extra ſe et extra illã poſita ad quã dirigit ſermonẽ: loquit̃ prima: ut dicit dicunt.

Notandum q̄ priã ꝑſona et ſecunda uerboꝝ ſolis ꝓnominibus iungi poſſunt: exceptis uerbis ſubſtancie: uel uocandi: ut priſtianus ſum. uel priſtianus uocor. Tertia uero cunctis nominibus iungitur.

Quare imperatiuus caret prima ꝑſona in ſingulari: q̄ naturaliter nullus ſibi imperat.

Infinita oĩa et iꝑſonalia: Gerũdia: et ſupina carẽt nũeris Et perſonis.

Pluit : toñat : fulminat : et ſimilia quare primis et ſecūdis ꝑſonis carent : quia ad homines non ꝑtinent : niſi figurate per apoſtrophen Jupiter introducatur .

DE NVMERIS .

Not ſunt numeri verboꝝ : duo Sigularis : et pluralis . Singularis ut lego : Pluralis ut legimus .

PRIMA . REGVLA .

Docebam cuius temporis : p̄teriti imꝑfecti . qꝛ quod cœpit geri nō dum eſt perfectū . vnde formatꝛ : a ſecunda ꝑſona p̄ſentis indicatiui : qꝛ prima et ſecūda coniugatio abiecta s . ſecūdæ ꝑſonæ p̄ſentis indicatiui . tercia et q̄rta : o poſitione mutata in . e . longā : et addita . bam . faciūt p̄teritū imperfectū ut amabam : docebam : legebam : audiebam . Dicimus tamen ibam : uenibam : quibam .

SECVNDA REGVLA .

Omne p̄teritū ꝑfectū i . i . deſinit : et mutata . i . ī . e . correptā et aſſumpta . ram . facit p̄teritum pluſquamꝑfectum

TERTIA REGVLA .

Futuꝝ indicatiui modi in prima et ſecunda coñiugatione fit a ſecūda ꝑſona p̄ſētis īdicatiui abiecta . s . et addita . bo ut doceo doces docebo . in tercia et in quarta . o . poſitione mutata in . am . ut audiam . excipitꝛ eo et queo : et ueneo quartæ coniugationis : que ſecundum primam et ſecundā coniugationem formant futuꝝ .

QVARTA REGVLA .

Secunda perſona ſingularis p̄ſentis imꝑatiui modi fit a ſecunda perſona p̄ſentis indicatiui abiecta . s . in tercia tamē coniugatione abiecta . s . et . i . in . e . mutata .

Tercia perſona ſingularis imperatiui modi fit . o . poſitione uerbi mutata in prima coniugatione in . et . in aliis in at . Prima perſona pluralis tam preſentis quam futuri imperatiui fit a ſua tercia ſigulari abiecta . t . et addita . mus

Secunda perſoua pluralis fit a ſua ſecūda ſigularis addita te. ſed in tercia ↄ̄tiā. e. in. i. reuertitur. tercia fit a ſua tercia ſigulari. n. littera ante. t. interpoſita. ſecunda uel tercia pſona ſingularis futuri impatiui fit a tercia ſingulari indicatiui addita. o. et ꝓducta penultima preter q̄ ī tercia cōiugacione. ſecūda pluralis futuri impatiui fit a ſua ſecunda uel tercia ſingulari addita. te. ſyllaba. tercia pluralis futuri fit a tercia p̄ſentis pluralis īdicatiui addita. o

QVINTA REGVLA.

Prima perſoua preſentis et præteriti imperfecti Optatiui modi: et preteriti imperfecti ſubiunctiui: fiunt a ſecunda perſona ſingulari imperatiui addita. rem. Preteritum perfectum et pluſquamperfectum optatiui et preteritum pluſquamperfectum ſubiunctiui formantur a prima perſona preteriti indicatiui addita. s. et. ſem. futur optatiui et preſens ſubiunctiui formant̄ ab ipſa poſitione uerbi. o. ī priā coniugatione mutata in. em. in ceteris in. am. preteritum perfectum ſubiunctiui formatur a preterito perfecto indicatiui: mutata. i. in. e. correptam et addita. rim. futur ſubiunctiui format̄ a preterito perfecto eiuſdem modi mutata. rim. in. ro.

SEXTA REGVLA.

Infinitum fit a prima perſona imperatiui addita. te. præteritum perfectum et pluſquāperfectum infinitiui fit a præterito perfecto indicatiui addita. s. et. ſe. futur cum ſupino ī. um. et. ire. uel addita eſſe neutrali pticipio futuri ut amatum ire uel amatur eſſe.

SEPTIMA REGVLA.

Impersonalia in. tur. formant̄ a terciis pſonis ſingularibꝰ actiuis addita. ur. ut amat amatur.

OCTAVA REGVLA.

amabar unde formatur: a prima perſona actiui preteriti

imperfecti indicatiui . quare? quia omnia actiua quæ in . o
deſinunt addita . r . que uero in . m . mutata . m . ī . r . faci
unt paſſiua . preteritū ꝑfectū et quæ ab eo fiunt per parti
cipium præteriti tēporis et ſum es eſt . imperatiui ſecunda
perſona præſentis ſingularis numeri . fit a ſingulari actiui
addita . re . et eſt ſimilis actiuo infinitiuo p̄ſentis et p̄teriti
imꝑfecti tēporis . tercia a tercia addita . ur . prima pluralis
a ſua actiua mutata . s . in . r . ſecunda pluralis imꝑatiui a
ſecūda p̄ſentis īdicatiui actiui abiecta . s . et addita . mini
et eſt ſimilis ſecūde plurali p̄ſentis indicatiui paſſiui . Ter
tia a tercia actiui addita . ur . prima pluralis īꝑatiui futuri
tēporis fit a ſua actiua mutata . s . in . r . ſecūda futuri paſ
ſiui imperatiui fit a ſecūda ſui p̄ſentis mutata . i . in . or .
Infinitiuū paſſiui ab actiuo fit mutata . e . in . i . q̄ muta
tio in tercia coniugatione prius abiecta . re .

NONA REGULA.

actiua ſi in . o . deſinūt addita . r . ſi uero in . t . addita . ur
Si in . m . uel in . s . ī plurali numero ultima littera mutata
in . r . ī ſingulari īterpoſita . ri . uel . re : et ſi āte . s . i . breuis
mutata eſſet in . e . faciunt conſimiles paſſiuoꝝ ꝑſonas .

DECIMA REGULA.

Quot ſunt anomala uerba : ideſtineq̄liter declinata ? quat
tuor . quæ ? Fero edo uolo et ſum . ſed fero per ſyncopen
ſecundam et terciā perſonam habet ut fers fert . in cæteris
ſequitur regulam tercie coniugationis . ita tamen : ut quæ
naſcūtur a conciſis : ſecundum formationis regulam conciſa
proferantur

DE PRAETERITIS PERFECTIS PRIMAE CONIUGATIONIS

PRIMA REGULA

Amo quomodo facit in præterito ? amaui per quam

regulam: quia primæ cōiugationis verba a ſecūda perſona p̄ſentis indicatiui abiecta . s . et addita . ui . faciūt p̄teritū perfectū . excipiunt̃ ſexdecim: quoꝝ duodecim abiecta . as . et addita . ui . diuiſis ſyllabis formaut preteritum . Domo domui . Crepo crepui . Frico fricui . ſeco ſecui . ſono ſonui Tono tonui . veto uetui . plico plicui . cubo cubui . Nexo nexui . mico micui . Increpo increpui . præter hæc ſto facit ſteti . Do dedi . iuuo iuui .

SECVNDA REGVLA.

Amico compoſitum . Dimico dimicaui facit:

TERTIA REGVLA.

Plico cum nominæ cōpoſitum in . aui . facit: ut duplicaui: cum præpoſitione plerumq; in . ui . ut implicui .

QVARTA REGVLA.

Neco necas cū ferro peremptum ſignificat: necaui necatū facit: cum alia ui: necui nectum .

QVINTA REGVLA.

Do das cum monaſyllabis conpoſitum tranſit in terciam coniugationem: et ſemper duplicat preteritum: ut reddidi credidi . Circundo a diſyllabo conpoſitum primæ coniugationis facit circundedi:

DE . PRAETERITIS . PERFECTIS . SECVNDAE . CONIVGATIONIS .

PRIMA REGVLA.

Ferueo quomodo facit præteritum: Ferui . Per quam regulam: quia in . ueo . uerba ſecundæ coniugationis . eo . in . i . mutata: et ꝓducta penultima faciūt præteritū: ut Moueo moui . Faueo faui . Cōniueo tamē: quod et conniuo dicit̃ tam conniui ꝙ̄ connixi facit: et Ferbeo cum per . b . dicitur ferbui facit præteritum .

SECVNDA REGVLA

Ardeo quomodo facit p̄teritum: arſi. per ꝙ regulam: in
deo. deſinencia verba ſecundæ coniugationis ſi louga uo
caſis uel. ar. ātecedit. deo. i. ſi. cōuerſa. ſi uero e. uel. i
breues p̄cedūt. deo. ꝓductis eiſdem et. eo. mutata in. i
faciunt p̄teritū. ut ſuaſi: riſi: arſi: ſedi: uidi. excipit̄ ſtri
deo qđ ꝗuis ꝓducit. i. tamē ſtridi facit. ſi uero prima
ſyllaba i. deo. terminatoꝝ mutam aliquam uel. m. ſemiuo
calem. e. uel. o. correptas habuerint in aliquā liquidā de
ſinētes: ꝙ. deo ſequat̄: duplicata prima ſyllaba et. eo. i. i
conuerſa: et priori geminataꝝ ſyllabarum extrema conſo
nante ſubtracta faciunt p̄teritum perfectum: ut pependi
momordi: ſpopondi: quod. s. a ſecunda ſyllaba enphoniæ
cauſa ſubtraxit. Si autē. au. diphthōgus āte. deo. fuerit
per participium declinant̄: ut auſus ſum: gauiſus ſum:
inuenitur tamen auſum: in ſubiunctiuo. Alia vero omnia
in. deo. mutata. eo. in. ui. diuiſas ſyllabas faciūt p̄teritū
ut candui: ſtudui. excipit̄ prandeo prandi. et prāſus ſum

TERCIA REGVLA.

Turgeo quō facit p̄teritū: turſi. ꝑ ꝙ regulā: in. geo. uer
bo. i. uel. r. antecedēte. geo. in. ſi: naturaliter uero lōga
vocali. geo. i. xi. alia oīa. eo. i. ui. diuiſas ſyllabas cōuer
ſa faciūt p̄teritū: ut īdulſi: mulſi: terſi. q̄dā differēcie cauſa
mulxi dixerūt. p̄terea luxi: auxi: frixi: egui: uigui: regui

QVARTA REGVLA.

Fleo quomō facit p̄teritū: fleui. ꝑ ꝙ regulā: i. leo. uerba
quæ ante. l. aliam conſonantē habēt in eadē ſyllaba: et ab
oleo et leo cōpoſita. o. i. ui. ſyllabam alia oīa in. leo: eo:
in. ui. diuiſas ſyllabas cōuerſa faciūt p̄teritum: ut impleui
ſuppleui: exoleui: deleui: obſoleui. Oleo cū redoleo: adoleo
Et ab oleo tam i. eui. ꝙ i. ui. diuiſas ſyllabas faciūt p̄teri
tum. p̄terea dolui: calui: excellui.

QVINTA REGVLA.

Habeo ꝑ quam regulā habui facit: qꝫ oīa alia uerba ſecun
dæ coniugationis quacūqꝫ conſonāte ātecedēte . eo . iu . ui
diuiſas ſyllabas conuerſa faciūt p̄teritū: ut emicui: rubui
docui: timui; iacui. Licui a liqueo: liceo quoqꝫ licui: facit
Excipiunt̄ iuſſi: ſorpſi uel ſorbui: mulſi: manſi: neui: heſi
Luxi: polluxi: torſi: qđ ſolū ī queo ſecundæ cōiugatōis iue
nit̄. ſic cōpoſita eius cōtorqueo extorqueo: cōtorſi: extorſi:

DE PRAETERITIS TER TIAE CONIVGATIONIS.

PRIMA REGVLA.

Iacio quō facit ī p̄terito: ieci. Dic regulā: in . cio
deſinencia uerba tercie cōiugatōis . a . uel . i . ātece
dēte mutāt eā . e ꝓductā: et ſi . a . p̄cedit . io . ī . i . lō
gam. Si uero . i . cio . ī . xi . cōuerſa faciūt p̄teritū: ut feci
abieci: aſpexi: illexi: pellexi: allexi: q̄ et allicui: pellicui:
veteres ꝓtulerunt. excipit̄ elicui.

SECVNDA REGVLA.

Fodio et fugio q̄re in preterito faciunt fodi et fugi: quia in
dio . et ī . gio . deſinēcia tercie cōiugatōis uerba . o . ī . i . lō
gam conuerſa . et ꝓducta penultima faciunt præteritum.

TERCIA REGVLA.

Capio et cupio quō faicūt in p̄terito: capio facit cæpi: et
cupio cupiui uel cupii. ſicut rapio rapui. ſapio ſapui; cæ
pio qđ nō eſt in uſu cæpi. pario peperi. percucio et om̄ia
a quatio in . ſi . faciūt preteritum: ut ꝑcuſſi.

QVARTA REGVLA.

Suo quomodo facit præteritum: ſui per quam regulam:
in . uo . diuiſas ſyllabas deſinentia tertiæ coniugationis . o .
in . i . conuerſa faciūt præteritum: ut ſpui: delui . metui.

Excipit̃ ſtruxi : fluxi . Nam ungo : tingo : lingo : mingo : ſtingo : ĩ xi faciunt præteritum et coquo coxi : linquo li qui . ſed hæc q̃n do . u . amittit nim litteræ : regulã cor ſe quunt̃ quæ in . go uel in . co . deſinunt .

QVINTA REGVLA .

Soluo quõ facit p̃teritũ : ſolui p q̃ regulã : in . uo deſinẽ tia uerba tertiæ cõiugatõis . u . loco cõſonãtis poſita : ſi pe nultiã . ĩ . l . deſinit . o . ĩ . i . ſi ĩ uocalẽ nat̃a lõgã . uo . ĩ xi conuerſa faciunt preteritum : ut volui : uixi .

SEXTA REGVLA .

Scribo quomõ facit p̃teritũ : ſcripſi p q̃ regulam : in . bi . deſinentia uerba tertiæ coniugationis ſi non antecedit lon ga uocalis . o . in . i . ſi antecedit . bo . ĩ . pſi . cõuerſa faciũt præteritũ . ut bibi : nupſi . excipiunt̃ a . cubo cõpoſita ſiue primæ ſiue tertiæ ſint coniugationis quæ in . ui . diuiſas fa ciũt p̃teritũ . Nupſi ſcribit̃ p . b . uel p . p . per . p . q̃re : q nunq̃ . b . ante . ſ . in principio ſyllabe poteſt inueniri .

SEPTIMA REGVLA .

Vinco quõ facit in p̃terito : uici . p q̃ regulã : in . co . deſi nencia uerba tertiæ coniugatõis . ſi . n . p̃cedit : abiecta . n et . o . in . i . conuerſa . s . uero p̃cedẽte : co . ĩ . ui . ſyllabã . ſi autem uocalis p̃ceſſerit natura longa . co . ĩ . xi . conuerſa faciũt p̃teritũ : ut vinco uici : linquo liqui : quieui : aſciui creui : paui : conſueui : itẽ dixi : duxi : excipit̃ cõpeſco cõpe ſcui : et depeſco depeſcui : et geminata didici : popoſci : pco pepci : et parſi . Ico penultia breui p̃teritũ . ici . facit penul tima longa . Gliſco caret præterito .

OCTAVA REGVLA .

Lædo quomodo facit præteritum : læſi . Per quam re gulam : in . do . deſinentia verba tertiæ coniugationis : longa vocali naturaliter præcedente . do . in . ſi . In cæteris vero . o . in . i . conuerſa . Et ſi ante . n . uel

i. habuerit: ea abiecta faciūt p̄teritū: ut læſi: raſi: roſi uaſi
luſi. Claudo uel cludo clauſi uel cluſi: ſcandi: fudi: ſcidi
fiudo quoq̧ fidi. Licet q̄dā fiſi putauerit. excipit᷑ Cædo
ceſſi: diuido diuiſi: ſtrido ſtridi: ab eo q̄d ē Sido p̄teritū
non inuenit᷑. cudo cuſi uel cudi: et ea que duplicāt princi
palem ſyllabā Cado cecidi. tendo tetendi: pendo pependi
pedo pepedi: tundo tutudi.

NONA REGVLA.

Mergo quomodo facit p̄teritum: merſi. ꝑ q̄ regulam: in
go. deſinēcia uerba tercie coniugationis. Si. go. āteceďit
r. go. in. ſi. aliter ī. xi. cōuerſa faciūt p̄teritū: ut merſi
ſparſi; tergo uel tergeo terſi: cinxi: iunxi: anxi. nec obſtāt
regulæ porrigo porrexi: pergo ꝑgi: ſurgo ſurrexi. quoniam
a rego cōpoſita ſunt. et compoſita primitiuoꝝ declinatio
nē ſecunt᷑. Sic eciā porrigo: corrigo: arrigo: i. exi. faciūt
excipiunt᷑ fregi: egi: legi. cogo et dego ab ago per ſynco
pen coegi et degi: intelligo tamen quot antiqui īterlego ꝑfe
rebant. negligo: et diligo a lego cōpoſita in. xi. faciūt in
tellexi; uel interlexi: neglexi: dilexi. pango quoq̧ pegi et
pepigi et panxi facit: tāgo tetigi. pungo pupugi uel punxi
expungo uero expunxi.

DECIMA REGVLA.

In. ho. aſpiratam deſinēcia uerba mutata. o in. xi faciūt
preteritum. ut ueho uexi. traho traxi.

VNDECIMA REGVLA.

Alo quomodo facit p̄teritum: alui. ꝑ q̄ regulā: in. lo. de
ſinēcia uerba tertiæ cōiugatōis o. ī. ui. diuiſas: ſed ſi du
plicāt. l. et a muta incipiūt geminata p̄cipali: nec ubique
eadē uocali ſeruata: aliter. o. ī. i. cōuerſa faciūt p̄teritū
ut alo alui. colo colui: malui: cōſului. pello pepuli fallo
fefelli. tollo totolli: ꝑ quo frequētiꝰ utimur ſuſtuli. a tulo
etiā quo ueteres utebāt; tetuli dicebat᷑ p̄terea pſallo pſalli

vello uelli : uel vulſi . Precello : et excello : quorum ſimplex in uſu nõ eſt ꝑculi : et exculi : uel ut alii excellui ab excelleo

DVODECIMA REGVLA

in . mo . deſinẽcia verba tertiæ coniugationis longa uocali antecedẽte . o . in . pſi : aliter in . ui . diuiſas cõuerſa faciũt præteritum : ut Como compſi : prompſi : dempſi : vomo vomui : Gemo gemui . excipiunt emo emi : Præmo . preſſi .

TERTIADECIMA REGVLA .

Sino ſiui per quam regulam : in . no . deſinencia uerba tertiæ õiugationis niſi . o . uel . g . uel . a . uel . m . ãtecedat in . ui . uel . ui . ſyllabam faciũt præteritũ : ut ſino ſiui : ſterno ſtraui : cerno creui : Sperno ſpreui . Lino liui : lini : uel leui Præterea pono poſui : Gigno genui : Cano cecini : temno tempſi . Sed a canendo cõpoſita in . ui . diuiſas faciunt præteritum : ut Succino ſuccinui : concinui : occinui : qđ etiã occanui . dicit Saluſtius . iuſu metelli , cornicines occanuere

QVARTADECIMA REGVLA .

Carpo carpſi per quam regulam : in . po . deſinencia verba tercie cõiugatõis . l . uel . r . uel . e . ꝓducta . ãte . po . habentia . o . ĩ . i . e . uero . breue habẽcia penultiã . o . ĩ . ui . diuiſas cõuerſa faciũt ꝑteritũ : ut culpſi : carpſi : repſi : ſarpſi : repo repui crepui : rũpo qđ ſolũ . habet . m . ãte . p . eiecta . m . et cõuerſa . o . ĩ . i . faciũt ꝑteritum : ut rupi : corrupi : abrupi .

QVINTADECIMA REGVLA .

Tero triui ꝑ quã regulã : i . ro . deſinẽcia uerba tertie cõiugatõis ꝑ . ui . ſyllabã terĩnãt ꝑteritũ : ut tero triui : quero queſiui : Sero ſeui : facit tamẽ æciã ſerui : vnde inſero ĩſerui et ꝑticipiũ ĩſit⁹ non inſert⁹ . Gero et vro duplicãt . ſſ . geſſi et uſſi : verro uerſi et uerri : Curro cucurri : et in compoſitis utroq; modo : ut decurri : ut decucurri .

SEXTADECIMA REGVLA .

Laceſſo laceſſiui : per quam regulam : in . ſo . deſinencia

uerba tertiæ coniugationis niſi ſint deſyderatiua . o . in . i . cōuerſa et aſſumpta . ui . ſyllabā faciunt p̄teritū : ut capeſci uiſi : quæſo tamen qneſiui facit et quæſi : pinſo pinſui facit preteritum .

DECIMASEPTIMA REGULA.

Pecto quomodo facit p̄teritū : Ut plæriqꝫ dicunt pexui : ut aſper : pecti uel pectiui : ut cariſius ꝓtulit pexi . Flecto tam nectui q̄ꝑ nexi . fflecto flexi facit plecto plexi : qđ nunc plector et amplector dicimus . peto petiui facit meto meſſui : uerto uerti : ſterto ſtertui . mitto gemiāta . t . miſi ſiſto quando actiuū eſt caret p̄terito : quando abſolutum habet cum ſto cōmune : ut reſiſto reſtiti . conſiſto uel conſto conſtiti . ꝑſiſto : uel perſto perſtiti .

DECIMAOCTAVA REGULA.

In . xo . deſinencia quot uerba inueniūt᷑ : Duo : quæ : texo et nexo faciunt preterita : texui et nexui .

DE QUARTA CONIUGATIONE.

PRIMA REGULA.

Audio quomodo facit p̄teritum : audiui . p q̄ꝑ regulā quartæ coniugatōis uerba abiecta . ſ . ſecunde pſone p̄ſentis et addita . ui . faciūt p̄teritū pfectū : ut audiui . excipiunt᷑ in . cio . deſinēcia . excedēcia numerꝫ duaꝝ ſyllabaꝝ ſimplicia . n . antecedēte . cio . in . xi . ſi uero . n . nō habuerit cio . in . ſi . uertūt . ut uīcio uinxi : ſancio ſanxi : fartio farſi fultio fulſi : ꝗuis nōnulli differēcie cauſa fulxi poſuerunt . Excipiuntur uenio ueni : haurio hauſi ·lepſi : ſenſi : aperui operui : cooperui : reperio duplicauit . p . diminuta una ſyllaba repperi . ſimile eſt p̄teritū a compio comperi . Deponēcia uero a pareo experior et operior : expertus et opertus participia faciūt . Salio ſaliui uel ſalui : cambio camſi .

DE SVPINIS.

PRIMA REGVLA

Munio muniui quomodo facit ſupinum: munitum
per quã regulam: in. ui. ſyllabã faciencia p̄teritũ
cuiuſcunq; coniugacionis. m. mutata in. tum. fa
ciunt ſupinũ: ut amatum: ſopitũ: aboletũ: potatum: q p
ſyncopen potum: cupitũ: ignotũ: ſcitum: auditum. exci
piuntur differencie cauſa: lautum uel lotũ: qđ eciam laua
tum: inueni͛t cautũ. fautum. ſolutũ. paſtum. amictũ. ex
quæ corripiunt penultimam iu ſupino: ſatum a ſero ſerui
Nam a ſerui ſertum facit. ſitum. litum itum quitum ſci
tum quando eſt a ſecunda coniugacione nam a quarta pro
ducit cõpoſita tam ꝓducta quã correpta inueniunt͛ agni
tum cognitum et agnotum cognotum a caluo calui a quo
puto calumniã deriuari. ſupiuum non inueni͛t.

SECVNDA REGVLA.

Habeo habui quomodo facit ſupinum: habitum Dic re
gulam: in. ui. diuiſas faciencia præteritum cuiuſcunq; ſit
coniugationis. e. uel. l. uel. r. antecedente. ui. ī. tũ ſi ue
ro ſint a uerbis in. uo. ſeparatas. i. in. tũ: et ꝓducta pe
nultiã in ceteris: niſi. x. antecedat. ui. ī. i. breuẽ muta
ta et addita. tũ. faciũt ſupinũ. ut frictũ: nectũ. doctũ.
cultum: conſultum: altum: quod et alitũ facit: deſertũ.
apertum. indutum. amutum. compeſcitum. abolitum. to
nitum quanq̄ Oratius intonata ſcripſit. excipiuntur mi
ſtum. toſtum. tentum. cenſum. elicitum. raptum. piſtũ.
meſtum. excelſum. explicitum. Nam explicatũ. ab expli
caui. ruitum uel rutũ. amico micui: ſupitũ non eſt in uſu
a cano cõpoſita ſimplicis ſeruãt ſupinũ. a. quã ī preſenti
mutat in. i breuẽ ī. e. cõuerſa. ut cantũ. ſuccentũ accẽtũ
nexũ. pexum. a. xi. terminatõe poti⁹ ſũt ab alo tam altũ

quam alitum dicit᷑. a nolo nomē pͥcipale uultus. e. ātece
dente x tria inueniunt᷑. pexui. nexui. texui. quæ faciūt ſu
pina: pexum. nexum. texum.

TERTIA REGVLA.

Mordeo quomodo facit ſupinū: morſum. q̄ꝛ ob regulam:
Omīa in. deo. uel in. dio uel ī do uerba: et ī. dior. deponē
tia ſecundæ uel tercie coniugatōis nō facientia p̄teritū ī. ui
diuiſas: nec a do. das cōpoſita. deo. uel dio uel dior uel do
in. ſum. mutata faciūt ſupinū. Et notandū ꝙ habētia n
ante do: que. n. in p̄terito amittunt: eandē amittunt ī ſu
pino. et gemināt. ſſ. ſi penultima p̄teriti corripiat᷑. Si ue
ro ꝓducit᷑ unam. ſ. habēt: ut morſum: auſum: riſū: exorſū
ingreſſūm: luſum: raſum: tonſum: fiſſum: ſciſſum: fuſum:
tuſum. Excipiunt᷑ gauiſum: qđ aſſumpſit. i. Euphoniæ
cauſa. cædo cæſſum: foſſū: cuſſū: gemināt. ſſ: do das da
tum facit et ab eo cōpoſita: quæ in terciam coniugationem
tranſeūt uertūt. a. in. i. quæ uero primā ſeruāt: a. quoq̄
ſeruāt: ut conditum: creditum: uenditum: circundatum
preterea paſſum: quod non ſolum a pando ſed eciam a pa
teo et a patior dicitur. comeſum et comeſtum: tentum: et
tenſum: et oſtendo ab eo compoſitum ſimiliter facit. a pe
do ſupinum in uſu non inueni.

QVARTA REGVLA.

Lædo læſi quomodo facit ſupinū læſum. ꝑ quā regulam:
Omnia uerba: quæ in. ſi. faciunt p̄teritū ſecundæ aut ter
tiæ cōiugationis. Si in. ſum: quartæ uero. ſi. in: tū. cō
uerſa faciūt ſupinū: ut læſum: arſum: alſum: q̈ſſū: luſū:
fultū: ſartū. excipit᷑ indultū: uel indulſum: multum: uel
mulſum: a mulgeo. Nam a mulceo mulſū facit ſolū. Itē
tortū: uel torſum hauſtū uſtum: greſſum: miſſum: dupli
cata. ſſ. p̄terea ſenſum. et auſum et capeſſitum.

QVINTA REGVLA.

Lugeo luxi quomodo facit ſupinum : luctū . ꝑ quā regulā : In . xi . faciencia p̄teritum cuiuſcūq; ſint cōiugatōis . xi . in . ctum . cōuerſa faciūt ſupinum ut luctū : uictū : frictū ītellectum . tinctum . vnctum . excipiunt̄ fictū pictū ſtrictū mictum que cauſa euphonie abiiciuut . n . preterea fluxum . et fluxuꝝ q̄uis vetuſtiſſimi . et fluctus ꝓ fluxus et flucturus ꝓ fluxurus dixerīt . unde et fluctus ipſe motus aquaꝝ

SEXTA REGULA.

Facio quomō facit ſupinum : factum da regulam : in . ci . faciēcia p̄teritum tercie coniugatōis . ci . in . ctum conuerſa faciunt ſupinum . ut factū : iactū : ictū : uictū . liq̄ lictū derelictū : feci : fectū : deberet facere ſʒ in omī uerbo ſiue in ultima ſiue in penultima ſit . a . in ſimplicibus ſeruat̄ eciā in ſupino q̄uis mutet̄ in p̄terito . in cōpoſitis uero ſi mutat̄ . a . in . i . ī p̄ſenti hæc uertit̄ ī ſupiō ī . e . niſi ī . do . uel in . go . deſinat poſicio uerbi : tunc enim in ſupino ſemper ſeruat̄ . a . ut captū : raptū : caſum : inceptum : infectum . erepetū : occaſū : infractū : īpactum : exactū : excipit̄ poſco poſcitū : diſco diſcitum : parco parſum : a parſi .

SEPTIMA REGULA

Iungo iunctum ꝑ quā regulam : in go deſinencia omnia tercie coniugationis niſi in . ſi . terminēt p̄teritum . go . in ctū . mutata et ſi . a . uel . i . āte . n . habeāt in penultiā abiecta . n . faciunt ſupinum : ut vinctum : pūctum : fractū : pactum : ſtrictū : mictū : ringo rictū : excipiunt̄ q̄ ſeruāt n . cinctum : tinctum : ſtinctum : anctum .

OCTAUA REGULA.

Fugio fugitū ꝑ q̄ regulā : In . gio . uerba . o . in . tū muta ta faciunt ſupinum : ut fugitum .

NONA REGULA.

Bibo quomodo facit ſupinum : bibitum . Da regulam :

In. bi. terminātia præterita correpta et aſſūpta. tum faciunt ſupinum: ut bibitum: lambitum.

DECIMA REGULA.

Emo emptū p q̄ regulam: Omīa in mi. uel ni. pi. uel in pſi. terminātia p̄teritū tertiæ coniugationis in. ptum. faciūt ſupinū: ut adeptū: captū: ruptū: ſcalptū: cōptū: dēptum: emptū: promptum: ſcriptum.

UNDECIMA REGULA.

Fallo quomodo facit ſupiuū: Falſū. Da regulam: In lo deſinēcia uerba terciæ coniugationis duplicācia l. in. ſū faciūt ſupinū: ut falſū pulſū vulſū excellū pculſū. non inuenit' a pſallo ſupinū nec a tollo: ſed p eo utimur ſublatum

DUODECIMA REGULA.

Curro curſū p q̄ regulā: in ro deſinēcia duplicācia. r. āte o. i pſenti. ro. in ſum cōuerſa faciūt ſupinū ut curro curſum: uerro uerſū: q̄ uero duplicāt. ſſ. āte. i. mutāt ſi i tū: ut geſſi geſtū. in rio unum pario: q̄ facit ſupinū partum et paritum: et pticipium partus et paritus.

TREDECIMA REGULA.

Auerto ſicut a uerro uerſum dicit': texo textum: et nexo nexum facit ſupinum. a ſto ſtatum. et compoſita: aſtitum uel aſtatum: præſtitum uel præſtatum.

QUARTADECIMA REGULA.

Labor lapſum p q̄ regulā: Communia uel deponencia tertiæ coniugātionis in. bor mutata ea in. pſum. faciūt ſupinum ut lapſum: in. gor. uero mutāt gor. in. ctum ut fuctum in tor mutant eam in ſum: ut uſum: niſum: inuenit' eciā nixum. In. quor. mutant quor in. cu: et aſſumpta tum faciunt ſupinum ut locutū: ſecutum. Deponēcia in. ſcor habēcia in antepenultiā a. uel. i. uel. e. correptas in. ctū faciunt ſupinum: paciſcor pactū: pficiſcor pfectū: expergiſcor experrectū: nāciſcor nactū. alia uero abſq; r. in tū

faciunt ſupinū: iratum: ultū: oblitum. Excipit̄ defeſſū. p̄terea cōminiſcor et adipiſcor: quāuis. i. breuē habeāt in antepenultia: cōmentum faciunt: et adeptū. A remiīſcor nō inuenit̄ ſupinū. ab orior ortū et oritum: vnde oriturꝰ a morior moritū: et ī preterito geminat. n. mortuus: a potior potitū. a reor ratū: miſerior miſertū: cōfiteor cōfeſſū queror queſtū. martior mēſum: quæ a pario vident̄ deriuari. r. habēt ante tum: cōptum: reptum: expertū: optum.

DE EXAMINATIONE VERBI.

Mo quæ pars eſt: verbū ē. quare ē uerbū: quia eſt pars orationis declinabilis: cum modis et temporibus ſine caſu agendi vel paciendi ſignificatiua.

Vnde dicit̄ verbum: A uerberatu aeris. Quia proferēdo aer uerberatur.

Verbo quod accidūt: octo. Genus. tēpus. modus. ſpecies figura. coniugatio. pſona: et numerus.

Cuiꝰ generis actiui: quia ī. o. deſinēs facit ex ſe paſſiuū.

Quod eſt eius paſſiuum: Amor. quia ī. or. deſineus deſcendit ab actiuo.

Quod eſt eius impſonale: amatur.

Quō decliāt̄ actiuū: amo. amabā. amaui. amauerā. aābo

Quomodo decliuat̄ paſſiuū: Amor amabar. amatus ſum vel fui. amatus eram vel fueram. amabor.

Quomodo declinat̄ impſonale: amatur. amabat̄.

Quot ſunt genera verboꝝ: quinqꝫ actiuū quod ī. o. deſinens facit ex ſe paſſiuū. Paſſiuū quod ī. or. deſinens deſcendit ab actiuo. Neutrū qđ ī. o. deſinēs uō facit ex ſe paſſiuū Cōmunæ qđ ī. or. deſinēs nō deſcēdit ab actiuo et habet utrāqꝫ ſignificationē. Deponēs qđ ī. or. deſinēs non deſcendit ab actiuo et retinet vnam ſignificationem.

Cuius tēporis: pſentis. quia pſentē habet ſignificationē.

Quot ſunt tẽpora verboꝝ : quinqꝫ . Præſens q̄ presentem
habet ſignificationẽ . Preteritũ impfectum q̄ ſignificat
quod cæpit geri : et nõ dum pfectum eſt . præteritum per
fectũ : quo res pfecta monſtratᷣ . præteritũ pluſquãpfectũ
quo res pfecta iã pridẽ oſtenditᷣ . Futuꝝ : quo res futura
monſtratur .
Cuius modi amo : ĩdicatiui . quia hoc ĩdicamus q̄ agitᷣ .
Quid ẽ modꝰ : ẽ ĩclinatio animi declinatõꝫ uerbi ſignificãs
Quod ſuut modi uerboꝝ : quinqꝫ . Indicatiuus quo indica
mus quid agitᷣ . Impatiuus quo vt fiat aliquid imperamꝰ
Optatiuus qui æget aduerbio optandi : vt pfectum ſigni
ficet ſenſum . Subiũctiuus : qui nõ ſolũ æget aduerbio uel
coniunctione : uerumetiã altero uerbo : ut pfectũ ſignificet
ſenſum : Infinitiuus qui caret numeris et perſonis et æget
aliquo alioꝝ modorũ : ut pfectũ ſignificet ſenſum .
Quid intereſt inter infinitũ et impſonale : q̄ infinitiuꝰ
altero verbo infinito õnino æget . impſonale vero pfectũ
actũ ſignificat per omnes modos .
Iudicatiuus quod tempora habet : quinqꝫ . impatiuꝰ : duo
præſens et futuꝝ . Optatiuꝰ : quinqꝫ . duo coniũcta et unũ
per ſe Subiũctiuus quot : quinqꝫ per ſe ſicut indicatiuus .
Infinitiuꝰ : quĩqꝫ duo coniũcta et vnũ p ſe : ſicut optatiuꝰ
Quot ſunt ſpecies verboꝝ : due . primitiua que primã po
ſicionem a natura accepit ut ferueo . Deriuatiua quæ a
primitiuis deriuatᷣ ut ferueſco .
Cuꝰ ſpeciei amo : primitiuæ . quia a nullo deriuatᷣ ſꝫ priãꝫ
poſitionẽ accæpit a natura . Quot ſũt ſpecies deriuatiuo
rũ verboꝝ : quĩqꝫ . Inchoatiua : quæ initiũ actus uel paſſi
onis primitiui ſignificãt . ut hiſco . meditatiua : quæ ſigni
ficant meditationẽ cũ primitiuo ut eſurio . Frequẽtatiua
quæ frequenciam actus primitiui ſignificant . ut agito .

Deſyderatiua quæ ſignificāt infinitiuū primitiui cū cupio
Diminutiua que in . lo . deſinūt et diminutionē ſignificāt
Quot aliæ ſūt deriuationes verboꝝ p̄ter ſupradictas : quat
tuor . Aut enim a nominibus fiūt ut a patre patriſo : aut
a uerbis ut a vello uellico : aut ab aduerbiis ut a perendie
perendino . aut a p̄poſitōibus : ut ab ītra intro . Quot ſūt
figuræ verboꝝ : Tres . Simplex : quæ ſimpliciter ꝓfert̄ : ut
cupio Compſita : quæ ex duabus aut pluribus uocibus cou
ponit̄ : ut concupio . Decōpſita : quæ non ꝑ ſe componit̄ ſꝫ
a compoſito verbo deriuat̄ ut concupiſco . Cuius figuræ
Amo : ſimplicis : quia ſimpliciter ꝓfert̄ . Que ſūt uerba cō
poſita . quorū ſimplicia non inueniunt̄ : ſunt hæc Defen
do . percutio . Allicio . Compleo . Aſpicio . Reſpitio . Suffra
gor . Appello . Deleo . Defenſor defenſaris . Cum quot par
tibus orationis componit̄ uerbum : cū quattuor . Nomie .
verbo : aduerbio : et p̄poſicione ſicut participia : ut Ampli
fico : calefatio : maledico : ꝓduco . Cuiꝰ coniugatōis Amo
primæ quare : quia habet . a . ꝓductam ante . s . Quot ſūt
coniugationes verboꝝ : quattuor . Prima quæ habet . a . ꝓ
ductā ante . s . uel ante . ris . ut amo amas : et amor amaris
Secunda quæ in ſecunda ꝑſona præſeutis indicatiui habet
e . ꝓductā ante . s . vel ante . ris . ut doceo doces : et doceor
doceris . Tercia quæ ī ſecunda ꝑſona p̄ſentis indicatiui hꝫ
i . correptam ante . s . uel . e . ante ris . ut lego legis
Et legor legeris . Quarta quæ habet . i . ꝓductā āte . s . uel
ante . ris . ut audio audis : et audior audiris . Cuius ꝑſone
amo : priē quare : quia de ſe ſola loquit̄ . Quot ſūt ꝑſoē uer
boꝝ : tres . prima que de ſe ſola uel cū aliis loquit̄ ut dico
dicimus . Scuuda ad quā uel de qua uel ſola : uel cum aliis
prima loquit̄ : ut dicis dicitis . Tercia de qua extra ſe et
extra illam poſita ad quam dirigit ſermonem loquitur
prima : ut dicit dicunt . Quare imperatiuus caret prima

perſona ſingulari : quia naturaliter nullus ſibi imꝑat . Pluit
tonat . fulgurat : et ſimilia quare carēt primis et ſecūdis ꝑ
ſonis : quia ad homines nō ꝑtinent . habēt tamē primas et
ſecūdas ꝑſonas ſi figurate ꝑ apoſtrophen Jupiter introdu
cat᷑ . Cuiꝰ numeri amo : ſigularis quare : quia ſigulariter ꝓ
fert᷑ . Quot ſunt numeri verboꝝ : duo . ſingularis ut lego
pluralis ut legimus . Amo quomodo facit preteritū imper
fectū : amabam . Per quā regulam : quia prima et ſecunda
coniugatio abiecta . s . ſecuude ꝑſone p̄ſentis indicatiui et
addita . bam . faciūt p̄teritū imꝑfectū . Quomō facit p̄teri
tum ꝑfectū : amaui . ꝑ quā regulam : prime coniugatōis
verba a ſecūda ꝑſona indicatiui abiecta . s . et addita . m .
faciūt p̄teritū ꝑfectum . Quomodo facit p̄teritū pluſquam
ꝑfectū : amaueram per quā regulam : Omne præteritum
ꝑfectū in . i . deſinit et mutata . i . in . e . correptā et aſſūp
ta . ram facit p̄teritū pluſquāꝑfectum . Quomodo facit
Futuꝝ : Amabo ꝑ quam regulā : quia futuꝝ īdicatiui modi
in prima et ſecūda cōiugatōe fit a ſecūda ꝑſona preſentis
indicatiui abiecta . s . et addita bo : ut amas amabo . quomō
facit ſecūdam perſonā imꝑatiuiꝰ preſentis : ama quare : quia
ſecūda perſona ſingularis imperaatiui modi fit a ſecunda
perſoua preſentis indicatiui abiecta . s . in tercia coniugati
one abiecta . s . et . i in . e . mutata . Quomō facit terciā ꝑ
ſonam ſingularis imꝑatiui . amet quare : quia tercia ꝑſona
fit . o . poſitōe uerbi mutata in prima coniugatōe in . et . in
aliis in . at . Quomō facit primā perſonā pluralis tam p̄ſē
tis quam futuri imperatiui : amemus per quam regulam :
quia primæ perſouæ plurales imperatiuorū fiuut a ſua ter
tia ſingulari abiecta . t . et addita . mus Quomō facit ſe
cuudam : Amate quare : quia ſecūda perſoua pluralis pre
ſentis imperatiui fit a ſua ſecunda addita . te . et in tercia
coniugatione . e . mutata in . i . Quomodo facit tertiam :

amenť . quare : quia fit a tercia ſingulari . n . littera īterpo
ſita aute . t . Quomodo facit ſecūdā et terciā ꝑſonā ſin
gularis futuri : amato quare : quia fit a tercia ſingulari p̄ſē
tis indicatiui addita . o . Quomō facit ſecūdā pluralis fu
turi : amate . quare : quia fit a ſecūda ſingularis uel tercia
addita . te . ſyllaba . quomō facit terciā pluralis futi : amāto
quare : quia fit a tercia p̄ſētis pluralis īdicatiui addita . o .
Prima perſona p̄ſētis et p̄teriti imperfecti optatiui modi
et præteriti imꝑfecti ſubiūctiui quomodo facit : amarem
quare : quia fiunt a ſecunda ꝑſona ſingularis impatiui ad
dita . rem . Præteritū perfectū et pluſq̄ꝑfectū optatiui .
et præteritū pluſq̄perfectū coniunctiui quomodo formāť
primam perſonā : a prima perſoā p̄teriti indicatiui addita
s . et . ſem . Amo quomō facit primā perſonā futi optati
ui et p̄ſētis coniūctiui : amem . quare : quia formāť ab ipſa
poſitōe uerbi . o . in prima coniugatōe mutata in . em . in
ceteris in . am . Quomō facit p̄teritū perfectū ſubiūctiui
amauerim . quare : quia formať a p̄terito ꝑfecto indicatiui
mutata . i . in . e . correptā et addita . ri . Quō facit futuꝛ
ſubiūctiui : amauero . quare : quia forāť a p̄terito ꝑfcto eiuſ
dem modi mutata . rim . in . ro . Quō facit p̄ſēs et p̄teritū
perfectū infinitiui : amare . quare : a fit quia priā ꝑſoā īpa
tiui addita . re . Quō facit p̄teritū perfectū et pluſq̄perfec
tū infinitiui : amauiſſe . quare : quia fit a p̄terito perfcto ī
dicatiui addita . s . et . ſe . Quō facit futurum infinitiui :
amatū ire uel amatuꝛ eſſe . quare : quia fit cū ſupino . ī . ū .
et ire . uel addita eē neutrali participio futuri . Quomō
facit ſupinum : amatū per quā regulam : in . ui . ſyllabam
faciencia præteritum cuiuſcunqꝫ coniugationis . ui . muta
ta in . tum . faciūt ſupinum . Quomō facit imperſonale :
amaťᵘ . quare : qꝛ imperſonalia in . tur . formāťᵘ a terciis per
ſonis ſingularibus actiuis addita . ur . Quomō facit p̄ſens

Et præteritū impꝑfectū paſſiui indicatiui: Amoꝛ et ama
bar . quare: qꝛ om̄ia actiua quæ in . o . deſinūt addita . r .
q̄ vero ī . m . mutata . m̄ . ī . r . faciūt paſſiuū . Quō facit p̄
teritum perfectū paſſiui indicatiui: et quæ ab eo fiunt:
Amatus ſum uel fui . amatus eram uel fueram . Amatꝰ eſ
ſem uel fuiſſem: et reliqua . q̈re: qꝛ præteritum ꝑfectum
et quæ ab eo fiūt foꝛmant̄ ꝑ participiū p̄teriti tēporis et
ſum es eſt . Quomō facit ſecundā ꝑſonā p̄ſentis imperati
ui ſigularis: amare . q̈re: qꝛ fit ab actiua addita . re . Quo
modo facit terciā: amet̄ q̈re: qꝛ fit a tercia addita . ur .
Quomō facit primā pluralis: Amemur q̈re: qꝛ fit a ſua
actiua mutata . s . in . r . Quō facit ſecūdā pluralis: ama
mini . q̈re: qꝛ fit a ſecūda p̄ſentis indicatiui remota . s . et
addita . mini . Quō facit terciā: ament̄ q̈re: quia fit a
tercia actiui addita . ur . Quō facit ſecūdā et terciā futuri
impatiui: amatoꝛ . q̈re: qꝛ fiūt a ſua actiua dāto addita
r . Quomō facit primam plnralis futuri imperatiui: ame
mur quare: qꝛ fit a ſua actiua mutata . s . ī . r . Quō fa
cit ſecundam pluralis futuri impatiui: amamiuor . q̈re: qꝛ
fit a ſecūda ſui p̄ſentis mutata . i . in . oꝛ . Quomō facit
infinitiuū: amari . q̈re: qꝛ fit ab actiuo mutata . e . in . i
quæ mutatio in tercia coniugatōe fit prius abiecta . re .
Ao quomodo declinatur: Sic .
Indicatiuo modo tēpore p̄ſenti . Ego amo as at .
Et pluraliter amamus amatis ant . Præterito impꝑfecto
Ego amabā amabas amabat . amabamus amabatis aābāt
Præterito ꝑfecto Ego amaui amauiſti amauit . et plurali
teꝛ amauimus . iſtis . runt . uel amaueꝛe . p̄terito pluſquam
perfecto ego amaueram amaueras amauerat . et pluraliter
amaueramꝰ amaueratis amauerāt . Futuꝛo ego amabo ama
bis amabit . et pluraliter amabimus amabitis amabunt .
Imperatiuo modo tēpore p̄ſenti ad ſecundam et terciam

perſonam ama amet. Et pluraliter amemus amate ament
Futuro amato tu amato ille. Et pluraliter amemus ama
tote amanto uel amantote.
Optatiuo modo tempore præſenti et præterito imperfecto
utinam amarem amares. ret. et pluraliter utinā amaremꝰ
amaretis amarent. Præterito ꝑfecto et pluſq̄ꝑperfecto uti
nam amauiſſem amauiſſes amauiſſet. et pluraliter utinam
amauiſſemus amauiſſetis amauiſſent. Futuro utinā amem
ames amet. et pluraliter utinā amemus ametis ament.
Coniunctiuo modo tempore præſenti cum amem ames
amet. et pluraliter cum amemus etis. ent. Preterito imꝑ
fecto cum amarē amares amaret. et pluraliter cū amaremꝰ
amaretis amarent. Præterito ꝑfecto cū amauerim ris. rit
et pluraliter cū amauerimus. ritis. rint. preterito pluſquā
perfecto cū amauiſſem. ſes. ſet. et pluraliter cū amauiſſe
mus ſetis. ſent. Futuro cum amauero ris. rit. et plurali
ter cum amauerimus amaueritis amauerint.
Infinitiuo modo numeris et ꝑſonis tēpore p̄ſenti et præte
rito imꝑfecto amare. Præterito perfecto et pluſq̄ꝑperfecto
amauiſſe. Futuro amatum ire uel amaturū eſſe.
Gerundia ſunt hæc amandus amanda amandum.
Supina ſunt hæc amatum amatu.
Quot ſunt ꝑticipia quæ trahūtur a uerbo actiuo? duo. unū
preſentis et p̄teriti imꝑfecti tēporis in. ans. uel in. ens: ut
amās et docens. Alterū in. rus. futuri ut amaturꝰ. ra. rū

DE VERBO PASSIVO.

Indicatiuo modo tempore præſenti. amor amaris
uel amare amatur. et pluraliter amamur amamini
amantur. Præterito īꝑfecto amabar amābaris uel ama
bare amabatur. Et pluraliter amabamur amabamini amabātur

Præterito perfecto amatus ſum uel fui es uel fuiſti eſt uel fuit. Et pluraliter amati ſumus uel fuimus eſtis uel fuiſtis ſunt fuerunt uel fuere. Præterito pluſquāperfecto amatus eram uel fueram eras uel fueras erat uel fuerat. et pluraliter amati eramus uel fueramus eratis uel fueratis erant vel fuerant. Futuro amabor amaberis uel amabere amabit̃. Et pluraliter amabimur amabimini amabunt̃.

Imperatiuo modo tempore p̄ſenti ad ſecundā et terciam perſonam amare ametur. et pluraliter amemur amamini ament̃. Futuro amator tu amator ille. et pluraliter amemur amaminor amantor.

Optatiuo mō tpe p̄ſenti et ꝑterito impfecto utinam amarer amareris uel amarere amaretur. Et pluraliter utinam amaremur amaremini amarent̃. Præterito ꝑfecto et pluſquāperfecto utinā amatus eſſem uel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. Et pluraliter vtinā amati eſſemus uel fuiſſemus amati eſſetis uel fuiſſetis amati eſſent uel fuiſſent. Futuro utinam amer ameris uel amere amet̃. et pluraliter vtinam amemur amemini amentur.

Coniunctiuo modo tpe p̄ſenti cum amer ameris uel amere amet̃. et pluraliter cum amemur amemini ament̃. præterito impfecto cū amarer amareris uel amarere amaret̃. Et pluraliter cū amaremur amaremini amarent̃. preterito ꝑfecto cū amatus ſim uel fuerim amatus ſis uel fueris amatus ſit uel fuerit. et pluraliter cū amati ſimus uel fuerimus ſitis uel fueritis ſint uel fuerint. preterito pluſquā perfecto cū amatus eſſē uel fuiſſē eſſes uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. et pluraliter cū amati eſſemus uel fuiſſemꝰ eſſetis vel fuiſſetis eēnt uel fuiſſent. Futuro cū amatus ero uel fuero eris uel fueris erit uel fuerit et pluraliter cum amati erimus uel fuerimus eritis uel fueritis erint uel fuerint.

Infinitiuo mō numeris et ꝑſonis tpe p̄ſenti et preterito

impfecto amari. Præterito pfecto et pluſquāpfecto amatū eſſe uel fuiſſe. Futuro amatum iri.

Quot participia deriuantᷣ a uerbo paſſiuo: duo. vnū perfecti et pluſquāpfecti temporis in. tus uel in. ſus. uel in xus. ut amatus. Alterꝫ futuri in. dus. ut amandus.

Nota ꝙ actiui uerbi regulam neutrale uerbum ſequitur. paſſiui cōmune et deponens.

DE SECVNDA CONIVGATIONE.

Doceo quomō declinatᷣ: Doceo uerbū actiuum indicatiuo modo temporis p̄ſentis numeri ſingularis figure ſimplcis pſonæ primæ coniugationis ſecūdæ ſic declinatᷣ Indicatiuo mō tēpore p̄ſenti Doceo doces docet. docem⁹ docetis docent Preterito ipfecto docebam docebas docebat docebamus batis bant. preterito perfecto docui docuiſti docuit. docuimus docuiſtis docuerūt uel docuere. p̄teri to pluſquāpfecto docuerā docueras docuerat. docueram⁹ docueratis docuerāt. Futuro docebo docebis docebit. docebimus docebitis docebunt.

Impatiuo mō tempe p̄ſenti ad ſecūdā et terciā pſonā doce doceat. doceamus docete doceāt. Futuro doceto tu doceto ille. doceamus docetote docento.

Optatiuo mō tpe p̄ſenti et p̄terito impfecto utinā docerē doceres doceret. doceremus doceretis docerent. preterito pfecto et pluſquāpfecto utinā docuiſſeꝫ docuiſſes docuiſſet docuiſſemus docuiſſetis docuiſſent. Futuro utinā doceam doceas doceat. doceamus doceatis doceant.

Coniunctiuo mō tpe p̄ſēti cū doceam doceas doceat. doceamus doceatis doceāt. Præterito impfecto cū docerem doceres doceret. cū doceremus doceretis docerent preterito perfecto cū docuerī docueris docuerit. docuerimus docueritis docuerint. Præterito pluſq̄pfecto cū docuiſſē docuiſſes docuiſſet. cū docuiſſem⁹ docuiſſetis docuiſſent. Futuro cū docuero docueris docuerit cū docuerim⁹ docueritis docuerīt

Infinitiuo modo numeris et ꝑſonis tempore p̄ſenti et p̄teri
to imꝑfecto docere. Præterito ꝑfecto et pluſquãperfecto do
cuiſſe. Futuro doctum iri uel docturum eſſe.
Gerundia docendus docenda docendum.
Supina doctum doctu.
Participia docens et docturus.
Doceor quomodo declinat᷑:
Indicatiuo modo tẽpore p̄ſenti. doceor doceris uel
docere docet᷑. et pluraliter docemur docemini docẽt᷑. Pre
terito imꝑfecto docebar docebaris uel docebare docebat᷑.
et pluraliter docebamur docebamini docebant᷑. preterito
perfecto doctus ſum uel fui es uel fuiſti eſt uel fuit. et plu
raliter docti ſumus uel fuimus eſtis uel fuiſtis ſunt fuerunt
vel fuere. Præterito pluſq̃ꝑfecto doctus eram uel fueram
eras uel fueras erat uel fuerat. docti eramus uel fueramus
eratis uel fueratis erant uel fuerant. Futuro docebor doce
beris uel docebere docebitur. et pluraliter docebimur.
docebimini docebuntur.
Imperatiuo modo tempore p̄ſenti docere doceat᷑. et plura
liter doceamur docemini doceant᷑. Futuro docetor tu doce
tor ille. et pluraliter doceamur doceminor docentor.
Optatiuo modo tempore præſenti et preterito imperfecto
vtinam docerer docereris uel docerere doceret᷑. et plura
liter vtinam doceremur doceremini docerent᷑. preterito ꝑ
fecto et pluſq̃ꝑfecto vtinam doctus eſſem uel fuiſſem eſſes
uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. et pluraliter vtinã docti eſſem⁹
vel fuiſſemus eſſetis uel fuiſſetis eſſent uel fuiſſẽt. Futuro
vtinam docear docearis uel doceare doceat᷑. et pluraliter
vtinam doceamur doceamini doceant᷑.
Coniunctiuo modo tempore præſenti cum docear: do
cearis uel doceare doceatur. Et pluraliter cum docea
mur doceamini doceantur. Præterito imperfecto cum

docerer docereris uel docerere doceret. Et pluraliter cum doceremur doceremini docerent. Præterito perfecto cum doctus ſim uel fuerim ſis uel fueris ſit uel fuerit. et pluraliter cum docti ſimus uel fuerimus ſitis uel fueritis ſint uel fuerint. Prætterito pluſquamperfecto cum doctus eſſem uel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. et pluraliter cum docti eſſemus uel fuiſſemus eſſetis uel fuiſſetis eſſent uel fuiſſent. Futuro cum doctus ero uel fuero eris uel fueris erit uel fuerit. et pluraliter cum docti erimus uel fuerimus eritis uel fueritis erint uel fuerint.

Infinitiuo modo numeris et perſonis tempore preſenti et Præterito imperfecto doceri. Præterito perfecto et pluſquamperfecto doctum eſſe uel fuiſſe. Futuro doctum iri.

Quot ſunt participia huius uerbi: duo. unum preteriti temporis doctus. Alter futuri docendus.

DE DECLINATIONE TERTIAE CONIUGATIONIS

ego quomodo declinatur:

Indicatiuo modo tempore preſenti lego legis legit. et pluraliter legimus legitis legunt. præterito imperfecto legebam legebas legebat. et pluraliter legebamus. legebatis legebant. præterito perfecto legi legiſti legit. et pluraliter legimus legiſtis legerunt uel legere. præterito pluſquamperfecto legeram legeras legerat. et pluraliter legeramus legeratis legerant. Futuro legam leges leget. et pluraliter legemus legetis legent.

Imperatiuo modo tempore preſenti lege legat. Et pluraliter legamus legite legant. Futuro legito tu legito ille. Et pluraliter legamus legitote legunto.

Optatiuo modo tempore preſenti et preterito imperfecto utinam legerem legeres legeret. et pluraliter utinam legeremus legeretis legerent. Præterito perfecto et pluſquamperfecto utinam legiſſem legiſſes legiſſet.

Et pluraliter vtinam legiſſemus legiſſetis legiſſent. Futō vtinam legam legas legat. Et pluraliter vtinam legamus legatis legant.

Coniunctiuo modo tēpore p̄ſenti cū legā legas legat. Et pluraliter cū legamus legatis legant. Præterito imperfecto cum legerē legeres legeret. Et pluraliter cum legeremus legeretis legerēt. Præterito perfecto cū legerim legeris legerit. Et pluraliter cū legerimꝰ legeritis legerīt. preterito pluſq̄perfecto cum legiſſē legiſſes legiſſet. et pluraliter cū legiſſemus legiſſetis legiſſent. Futuro cum legero legeris legerit. Et pluraliter cum legerimus legeritis legerint.

Infinitiuo modo numeris et perſonis tpe p̄ſenti et p̄terito imperfecto legere. p̄terito perfecto et pluſq̄perfecto legiſſe. Futuro lectum ire: uel lecturum eſſe.

Gerundia legendus legenda legendum.

Supina lectum lectu.

Quot participia trahūt ab hoc uerbo: duo. vnum p̄ſētis temporis legens. et alter futuri lecturus.

Legor quomodo declinatur.

Indicatiuo mō tēpore p̄ſēti. Legor legeris uel legere legit̄. et pluraliter legimur legimini legunt̄. Præterito iperfecto legebar legebaris uel legebare. legebat̄. et pluraliter legebamur legebamini legebant̄. p̄terito perfecto lectꝰ ſum uel fui es uel fuiſti ē uel fuit. et pluraliter lecti ſumꝰ uel fuimus eſtis uel fuiſtis ſunt fuerunt uel fuere Præterito pluſq̄perfecto lectꝰ erā uel fuerā eras uel fueras erat uel fuerat. Et pluraliter lecti eramꝰ uel fueramꝰ eratis uel fueratis erāt uel fuerāt. Futō legar legeris uel legere leget̄. Et pluraliter legemur legemini legentur.

Imperatiuo modo tempore preſenti legere legatur Et pluraliter legamur legimini legant̄. Futuro legitor tu legitor ille Et pluraliter legamur legiminor leguntor.

Optatiuo modo tempore preſenti et præterito impfecto vti
nam legerer legereris vel legerere legeretur. Et pluraliter
vtinam legeremur: legeremini legerentur. præterito pfecto
et pluſquāpfecto vtinam lectus eſſem uel fuiſſem: eſſes uel
fuiſſes eſſet uel fuiſſet. Et pluraliter vtinam lecti eſſem⁹
vel fuiſſemus: eſſetis uel fuiſſetis: eſſent uel fuiſſent. Futō
vtinam legar legaris nel legare legat̃. Et pluraliter utinā
legamur legamini legantur.

Coniunctiuo modo tempore preſenti cū legar legaris uel
legare legatur. et pluraliter cū legamur legamini legantur
Præterito impfecto cū legerer legereris uel legerere legeret̃
Et pluraliter cū legeremur legeremini legerent̃. Præteri
to pfecto cū lectus ſim vel fuerim ſis uel fueris ſit uel fue
rit. Et pluraliter cū lecti ſimus uel fuerimus: ſitis uel fu
eritis: ſint uel fuerint. Preterito pluſquāpfecto cū lectus
eſſem uel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet uel fuiſſet. et plu
raliter cū lecti eſſemus uel fuiſſemus eſſetis uel fuiſſetis eſ
ſent uel fuiſſent. Futuro cū lectus ero uel fuero: eris uel
fueris erit uel fuerit. Et pluraliter cū lecti erimus uel fue
rimus eritis uel fueritis eriut uel ſueriut.

Infinitiuo modo numeris et pſonis tēpore p̄ſenti et p̄te
rito impfecto legi. præterito pfecto et pluſq̄pperfecto lec
tum eſſe uel fuiſſe. Futuro lectum iri.

Quot pticipia deriuant̃ ab hoc uerbo: Duo vnū tpis p̄te
riti pfecti lectus. Alter futuri legendus.

DE QVARTA CONIVGATIONE.

Audio quomodo declinat̃:

Indicatiuo mō tēpore p̄ſenti: Audio: audis audit
Et pluraliter audimus auditis audiunt. præterito imper
fecto audiebam audiebas audiebat. Et pluraliter audieba
mus audiebatis audiebant. Præterito perfecto Audiui
audiuiſti audiuit. Et pluraliter audiuimus audiuiſtis:

audiuerunt uel audiuere. Preterito pluſquāp̄fecto audiue
ram audiueras audiuerat. Et pluraliter audiueramꝰ: audi
ueratis: audiuerāt. Futuro audiam: audies: audiet. et plu
raliter audiemus audietis audient.
Imperatiuo modo tempore p̄ſenti. Audi: audiat. Et plu
raliter audiamꝰ audite audiant. Futō audito tu audito ille
Et pluraliter audiamus auditote audiunto.
Optatiuo modo tempore p̄ſenti et p̄terito ip̄fecto vtinā au
direm audires audiret. Et pluraliter vtinā audiremꝰ audi
retis audirent. Preterito p̄fecto et pluſquāp̄fecto vtinam
audiuiſſem audiuiſſes audiuiſſet. Et pluraliter vtinā audi
uiſſemꝰ audiuiſſetis audiuiſſent. Futō vtinā audiam audi
as audiat. et pluraliter vtinā audiamꝰ audiatis audiant.
Subiunctiuo mō tempore p̄ſenti cū audiā audias audiat.
Et pluraliter cū audiamus audiatis audiāt. preterito imp
fecto cū audirem audires audiret. et pluraliter cū audire
mus audiretis audirent: Preterito p̄fecto cū audiuerim
audiueris audiuerit. et pluraliter cum audiuerimus audi
ueritis audiuerint. Præterito pluſquāp̄fecto cū audiuiſſem
audiuiſſes audiuiſſet. et pluraliter cū audiuiſſemus audi
uiſſetis audiuiſſent. Futō cū audiuero audiueris audiuerit
Et pluraliter cū audiuerimus audiueritis audiuerint.
Infinitiuo mō numeris et p̄ſonis tp̄e p̄ſenti et p̄terito im
p̄fecto audire. preterito perfecto et pluſq̄p̄fecto audiuiſſe
Futuro auditum ire uel auditurum eſſe.
Gerundia audiendus audienda audiendum.
Supina auditum auditu.
Quot p̄ticipia trahunt̄ ab hoc uerbo: duo vnū p̄ſentis tē
poris: audiens. Et alter futuri auditurus.

Audior quomodo declinatur.

Indicatiuo modo tempore preſenti. Audior au
diris uel audire auditur. Et pluraliter audimur

audimini : audiunt᷑. Præterito imperfecto audiebar audie
baris vel audiebare audiebat᷑. Et pluraliter audiebamur :
audiebamini audiebant᷑. Preterito ꝑfecto audit⁹ ſum uel
fui : es vel fuiſti : eſt uel fuit. Et pluraliter auditi ſumus
vel fuimus : eſtis uel fuiſtis : ſūt fuerūt uel fuere. preterito
pluſquāꝑfecto auditus eram uel fuerā eras uel fueras erat
vel fuerat. Et pluraliter auditi eram⁹ uel fueramus eratis
vel fueratis erāt uel fuerant. Futuro audiar audieris uel
audiere audiet᷑. Et pluraliter audiemur audiemini audiēt᷑
Imꝑatiuo modo tꝑe ꝑ̄ſenti audire audiatur et pluraliter
audiamur audimini audiant᷑. Futuro auditor tu. auditor
ille. Et pluraliter audiamur audiminor : audiunt᷑ : Opta
tiuo modo tempore ꝑ̄ſenti et preterito imperfecto vtinam
audirer audireris uel audirere audiret᷑. et pluraliter vtinā
audiremur audiremini audireut᷑. Præterito perfecto et
pluſquāꝑfecto vtinā auditus eſſem nel. fuiſſem : eſſes uel fu
iſſes eſſet uel fuiſſet et pluraliter utinā auditi eſſemus uel
fuiſſemus : eſſetis uel fuiſſetis eſſent uel fuiſſent. Futuro
vtinam audiar audiaris uel audiare audiat᷑. et pluraliter
vtinā audiamur audiamini audiāt᷑. Coniūctiuo modo tē
pore ꝑ̄ſenti cū audiar audiaris vel audiare audiat᷑. et plu
raliter cū audiamur audiamini audiant᷑. preterito imper
fecto cū audirer audireris vel audirere audiretur et plura
liter cum audiremur audiremini andirentur. Preterito
perfecto cum auditus ſim vel fuerim ſis uel fueris ſit uel
fuerit. et. pluraliter cū auditi ſimus uel fuerimus : ſitis uel
fueritis : ſiut uel fuerint. preterito pluſquāperfecto cū au
ditus eſſem uel fuiſſem : eſſes uel fuiſſes : eſſet uel fuiſſet :
Et pluraliter cū auditi eſſemus uel fuiſſemus : eſſetis uel
fuiſſetis : eēnt uel fuiſſent. Futuro cū auditus ero uel fu
ero : eris uel fueris erit uel fuerit. et pluraliter cū auditi
erimus uel fuerimus : eritis vel fueritis erint vel fuerint.

Infinitiuo modo numeris et pſonis tēpore pſenti et preterito impfecto audiri. Præterito pfecto et pluſquāpfecto auditū eſſe vel fuiſſe. Futuro auditum iri.
Quot participia deriuāt ab hoc verbo: Duo. vnū pteriti temporis auditus. alter futuri audiendus.

DE VERBIS ANOMALIS.

Quot ſūt verba anomala: quatuor. Sū. volo. fero et edo.
Quare dicunt anomala: quia nullius coniugationis regulā ſequunt. et ideo quaſi inæqualia ſunt. in æquale ſignificat.
Sum quomodo declinatur:
Indicatiuo modo tempore pſenti. Sum es eſt. et pluraliter ſumus eſtis ſunt. Præterito imperfecto eram eras erat. et pluraliter eramus eratis erant. preterito pfecto fui fuiſti fuit. et pluraliter fuimus fuiſtis fuerunt vel fuere. preterito pluſquāpfecto fuerā fueras fuerat. et pluraliter fueramus fueratis fuerant. Futuro ero eris erit. et pluraliter erimus eritis erunt.
Imperatiuo modo tempore pſenti. ſis: uel es: ſit. et pluraliter ſimus: eſte: ſint. Futuro eſto tu: eſto ille. et pluraliter ſimus eſtote ſunto uel ſuntote
Optatiuo modo tempore pſenti et pterito impfecto utinā eſſem eſſes eſſet. et pluraliter vtinam eſſemꝰ eſſetis eſſēt Præterito pfecto et pluſquāpfecto vtinā fuiſſem fuiſſes fuiſſet. et pluraliter vtinam fuiſſemus fuiſſetis fuiſſent. Futuro vtinā ſim ſis ſit. et pluraliter utinā ſimꝰ ſitis ſint
Coniunctiuo modo tempore pſenti cum ſim ſis ſit. Et pluraliter cum ſimus ſitis ſint. preterito impfecto cum eſſem eſſes eſſet. et pluraliter cum eſſemus eſſetis eſſent

preterito p̄fecto cum fuerim fueris fuerit. Et pluraliter
cum fuerimus fueritis fuerit. Preterito pluſq̄p̄fecto cū
fuiſſem fuiſſes fuiſſet. Et pluraliter cum fuiſſemus fuiſſetis
fuiſſent. Futuro cū fuero fueris fuerit. Et pluraliter cum
fuerimus fueritis fuerint.

Infinitiuo mō tp̄e p̄ſenti et p̄terito imp̄fecto eſſe. prete
rito p̄fecto et pluſquamperfecto fuiſſe. Futuro caret.

Gerundia eſſendus eſſenda eſſendum

Supinis caret.

Quot p̄ticipia trahuntur ab hoc verbo: vnum. ens.

Volo quomodo declinatur.

Indicatiuo modo tempore p̄ſenti. Volo vis uult. et
pluraliter volumus vultis volunt. preterito imperfecto vo
lebam uolebas uolebat. Et pluraliter volebamus volebatis
volebant. preterito perfecto volui voluiſti voluit. et plura
liter voluimus voluiſtis voluerunt preterito pluſquam
perfecto volueram uolueras voluerat. Et pluraliter volue
ramus volueratis voluerant. Futuro volam uoles volet. et
pluraliter volemus voletis volent.

Imperatiuo caret. Sed in compoſitione habet noli et noli
te. Futuro nolito. Et pluraliter nolitote.

Optatiuo modo tempore p̄ſenti et p̄terito ip̄erfecto vtinam
vellem velles vellet. Et pluraliter vtinam vellemus velletis
vellent. preterito perfecto et pluſquāperfecto vtinam uoluiſ
ſem voluiſſes uoluiſſet. Et pluraliter vtinam voluiſſemus
voluiſſetis voluiſſent. Futuro vtinam velim velis velit. et
pluraliter vtinam velimus uelitis uelint.

Coniunctiuo modo tempore preſenti cum velim uelis ve
lit. Et pluraliter cum velimus uelitis uelint. preterito
imp̄fecto cū vellem uelles uellet. et pluraliter cum vellemus
velletis uellent. preterito p̄fecto cū voluerim volueris volu
erit. Et pluraliter cum voluerimus volueritis uoluerint

preterito pluſquāperfecto cū voluiſſem voluiſſes voluiſſet.
Et pluraliter cū voluiſſemus voluiſſetis voluiſſent. Futuro
cū voluero volueris voluerit. voluerimꝰ volueritis voluerīt
Infinitiuo modo numeris et perſonis tempore preſenti et
preterito impfecto velle. preterito perfecto et pluſquam
perfecto voluiſſe. Futuro caret.
Gerundia volendus volenda volendum.
Supinis caret.
Quot pticipia deriuantur ab hoc verbo: vnum. volens.
Fero quomodo declinatur.
Indicatiuo modo tempore pſenti. Fero fers fert. et
pluraliter ferimus fertis ferūt, preterito impfecto ferebam
ferebas ferebat. Et pluraliter ferebamus ferebatis ferebant
preterito pfecto tuli tuliſti tulit. Et pluraliter tulimus
tuliſtis tulerunt vel tulere. preterito pluſquam perfecto
tuleram tuleras tulerat. et pluraliter tuleramus tuleratis
tulerant. Futuro feram feres feret et pluraliter feremus
feretis ferent.
Imperatiuo modo tēpore preſenti fer ferat. et pluraliter
feramus ferte ferant. Futuro ferto tu ferto ille. et plura
liter feramus fertote ferunto.
Optatiuo modo tempore preſenti et preterito imperfec
to vtinā ferrem ferres ferret. et pluraliter vtinā ferremꝰ
ferretis ferrent. preterito pfecto et pluſquāperfecto vtinā
tuliſſem tuliſſes tuliſſet. Et pluraliter utinam tuliſſemus
tuliſſetis tuliſſent. Futuro utinam feram feras ferat. Et
pluraliter utinam feramus feratis ferant.
Coniunctiuo modo tempore preſenti cum feram feras fe
rat. et pluraliter cum feramus feratis ferant. preterito
imperfecto cum ferrem ferres ferret. et pluraliter cum fer
remus ferretis ferrent. Preterito perfecto cum tulerim
tuleris tulerit. Et pluraliter cum tulerimus tuleritis tulerīt

Præterito pluſquāpfecto cū tuliſſe; tuliſſes tuliſſet. et plu
raliter cū tuliſſemus tuliſſetis tuliſſent. Futo cū tulero tu
leris tulerit. et pluraliter cū tulerimus tuleritis tulerint.
Infinitiuo modo tempore preſenti et p̄terito imperfecto
ferre. Præterito pfecto et pluſquāpfecto tuliſſe. Futuro la
tum ire vel laturum eſſe.
Gerundia ferendus ferenda ferendum.
Supina latum latu.
Quot participia trahunt ab hoc verbo: duo. vnū p̄ſentis
temporis ferens. Alterum futuri laturus.
Feror quomodo declinatur:
Indicatiuo modo tēpore p̄ſenti. Feror ferris vel fer
re fertur et pluraliter ferimur ferimini feruntur. preterito
impfecto ferebar ferebaris vel ferebare ferebat. et plura
liter ferebamur ferebamini ferebantur. præterito pfecto la
tus ſum vel fui: es vel fuiſti eſt vel fuit. et pluraliter lati
ſumus vel fuimus eſtis vel fuiſtis ſunt fuerunt vel fuere.
Præterito pluſquāperfecto latus eram vel fuerā eras vel fue
ras erat vel fuerat. et pluraliter lati eramus vel fueramus
eratis vel fueratis erant uel fuerāt. Futuro ferar fereris vel
ferere feret. et pluraliter feremur feremini ferentur.
Imperatiuo modo. tempore p̄ſenti. ferre ferat. et plurali
ter feramur ferimini ferant. Futuro fertor tu fertor ille
Et pluraliter feramur feriminor ferntor.
Optatiuo modo tempore præſenti et præterito imperfecto
vtinam ferrer ferreris vel ferrere ferret. et pluraliter vti
nam ferremur ferremini ferrent. præterito pfecto et pluſ
quāperfecto vtinam latus eſſem vel fuiſſem eſſes vel fuiſſes
eſſet vel fuiſſet. et pluraliter vtinā lati eſſemus vel fuiſſe
mus eſſetis vel fuiſſetis eſſent vel fuiſſent. Futuro vtinā
ferar feraris vel ferare feratur. Et pluraliter vtinam fera
mur feramini ferant.

Coniunctiuo modo tẽpore p̄ſenti cum ferar feraris vel ferare ferat̃ Et pluraliter feramur feramini ferant̃ præte rito imperfecto cũ ferrer ferreris vel ferrere ferretur . Et pluraliter cum ferremur ferremini ferrentur . Præterito perfecto cum latus ſim vel fuerim ſis vel fueris ſit vel fu erit . Et pluraliter cum lati ſimus vel fuerimus ſitis vel fu eritis ſint vel fuerint . Præterito pluſquãꝑfecto cum latus eſſem vel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eẽt vel fuiſſet . Et plura liter cum lati eſſemus uel fuiſſemus eſſetis vel fuiſſetis eẽnt vel fuiſſent . Futuro cũ latus ero vel fuero eris vel fueris erit vel fuerit . Et pluraliter cum lati erimus vel fuerimus eritis vel fueritis erint uel fuerint .

Infinitiuo mõ tp̄e p̄ſenti et p̄terito ĩꝑfecto ferri . preteri to ꝑfecto et pluſquã ꝑfecto latũ eẽ uel fuiſſe . Futo latũiri

Quot participia trahunt̃ ab hoc verbo ? Duo . Vnũ præte riti temporis latus . et alterum futuri ferendus .

Do quomodo declinatur ?

Indicatiuo modo tẽpore p̄ſenti Edo es eſt . et pluraliter edimus editis edũt . preterito imꝑfecto edebam edebas ede bat . Et pluraliter edebamus edebatis edebant . præterito ꝑfecto edi ediſti edit . Et pluraliter edimus ediſtis ederunt vel edere . præterito pluſquã ꝑfecto ederã ederas ederat . et pluraliter ederamus ederatis ederãt . Futuro edam edes edet Et pluraliter edemus edetis edent .

Imperatiuo modo tp̄e p̄ſenti . Es . edat . Et pluraliter edamus eſte edant . Futuro eſto tu eſto ille . et pluraliter edamus eſtote edunto .

Optatiuo mõ tp̄e p̄ſenti et p̄terito imperfecto vtinam eſſẽ eſſes eẽt Et pluraliter vtinã eſſemꝰ eſſetis eẽnt . p̄terito ꝑfecto Et pluſquãꝑfecto vtinã ediſſem ediſſes ediſſet . et pluraliter vtinam ediſſemus ediſſetis ediſſent . Futo utinam edam edas edat . Et pluraliter vtinam edamus edatis edãt

Coniunctiuo modo tempore preſenti cum edam edas edat
Et pluraliter cum edamus edatis edant. præterito imper-
fecto cum eſſem eſſes eſſet. et pluraliter cum eſſemus eſſe
tis eſſent. Præterito perfecto cum ederim ederis ederit.
Et pluraliter cum ederimus ederitis ederint. præterito
pluſquamperfecto cū ediſſem ediſſes ediſſet. et pluraliter cū
ediſſemus ediſſetis ediſſent. Futuro cum edero ederis ederit
Et pluraliter cum ederimus ederitis ederint.
Infinitiuo modo tempore p̄ſenti et p̄terito imꝑfecto eſſe
Præterito ꝑfecto et pluſquāꝑfecto ediſſe. Futuro eſum
ire vel eſurum eſſe.
Gerundia edendus edenda edendum.
Supina eſum eſu.
Quot participia deriuant̄ ab hoc verbo? Duo. vnum pre
ſentis temporis edens. alterum futuri eſurus.
O is it. Et pluraliter imus itis eunt p̄terito im
perfecto ibam ibas ibat. et pluraliter ibamus ibatis ibant
Præterito perfecto iui iuiſti iuit. et pluraliter iuimus iui
ſtis iuerūt vel iuere. Præterito pluſquāꝑfecto iueram iue
ras iuerat. et pluraliter iueramus iueratis iuerāt. Futuro
ibo ibis ibit. et pluraliter ibimus ibitis ibunt.
Imꝑatiuo mō tp̄e p̄ſēti. i: eat. et pluraliter eam⁹ ite eāt
Futuro ito tu ito ille et pluraliter eamus itote eunto.
Optatiuo mō tp̄e p̄ſenti et p̄terito imꝑfecto vtinam irem
ires iret. et pluraliter vtinam iremus iretis irent. p̄terito
ꝑfecto et pluſquāꝑfecto vtinā iuiſſem iuiſſes iuiſſet. et plu
raliter vtinā iuiſſemus iuiſſetis iuiſſent. Futuro vtinā eā
eas eat. et pluraliter vtinam eamus eatis eant.
Coniunctiuo mō tp̄e p̄ſenti cum eam eas eat. et pluraliter
cū eamus eatis eant. Præterito imꝑfecto cum irem ires
iret. et pluraliter cum iremus iretis irent. Præterito per
fecto cum iuerim iueris iuerit. et pluraliter cum iuerimus

ieritis ierit. Præterito pluſquãperfecto cum iuiſſem iuiſſes iuiſſet. Et pluraliter cum iuiſſemus iuiſſetis iuiſſent. Futuro cum iuero ieris ierit. Et pluraliter cũ ierimus ieritis ierint.
Infinitiuo modo tempore præſenti et preterito imperfecto ire præterito perfecto et pluſquãpfecto iuiſſe. Futuro itũ ire vel iturum eſſe.
Gerundia eundus: eunda: eundum.
Supina itum: itu.
Quot pticipia deſcendũt ab hoc verbo: Duo. vnũ pſentis tpis: iens euntis. et alteꝛ futuri: iturus: itura. iturum
Queo qnis: quiui. ſimiliter declinat. Vnde æciam ſimilia ſunt participia quiens queuntis. quiturus. quitura: quiturum.

Fio quomodo declinat:

Indicatiuo mõ tpe pſeti. Fio fis fit. et pluraliter fimus fitis fiũt. præterito impfecto fiebã fiebas fiebat. Et pluraliter fiebamus fiebatis fiebant. Præterito pfecto factus ſum vel fui es vel fuiſti eſt vel fuit. Et pluraliter facti ſumus uel fuimus eſtis vel fuiſtis ſunt fuerũt vel fuere Præterito pluſquãpfecto factus eram vel fueram eras vel fueras erat vel fuerat. et pluraliter facti eramus uel fueramus eratis vel fueratis erãt uel fuerant. Futuro fiam fies fiet. Et pluraliter fiemus fietis fient.
Imperatiuo modo tempore præſenti fi fiat. Et pluraliter fiamus fite fiant. Futuro fito tu fito ille. Et pluraliter fiamus fitote fiunto.
Optatiuo modo tempore præſenti et præterito imperfecto vtinã fierem fieres fieret. Et pluraliteꝛ vtinam fieremus fieretis fierent. Præterito perfecto et pluſquamperfecto vtinam factus eſſem vel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet vel fuiſſet. Et pluraliter vtinam facti eſſemus uel fuiſſemus

eſſetis vel fuiſſetis eſſeut uel fuiſſent. Futuro vtinã fiam
fias fiat. et pluraliter vtiuam fiamns fiatis fiant.
Coniunctiuo mõ tp̄e præſenti cum fiam fias fiat. et plura
liter cum fiamus fiatis fiant. Præterito impfecto cũ fierẽ
fieres fiert. et pluraliter cũ fieremus fieretis fierent. Præ
terito perfecto cum factus ſim vel fuerim ſis uel fueris ſit
vel fuerit. Et pluraliter cũ facti ſimus uel fuerimns ſitis
vel fueritis ſint uel fuerint. Præterito pluſquãpfecto cum
factus eſſem vel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet vel fuiſſet.
Et pluraliter cũ facti eſſemus vel fuiſſemus eſſetis uel fu
iſſetis eſſent vel fuiſſent. Futuro cum factus ero vel fuero
eris vel fueris erit uel fuerit. Et pluraliter cũ facti erim⁹
vel fuerimus eritis uel fueritis erint vel fuerint.
Infinitiuo modo tempore preſenti et præterito imperfecto
fieri. Præterito perfecto et pluſquãperfecto factum eſſe uel
fuiſſe. Futurõ factum iri.
Gerundiis caret.
Supina factum factu.
Quot participia deriuantur ab hoc verbo: vnum. factus
facta factum.

Audeo quomodo declinatur:

Indicatiuo modo tempore p̄ſenti Gaudeo gaudes
gaudet. Et pluraliter gaudemus gaudetis gaudent. præ
terito imperfecto gaudebam gaudebas gaudebat. Et plu
raliter gaudebamus gaudebatis gaudebant. preterito per
fecto gauiſus ſum uel fui es uel fuiſti eſt uel fuit. et plu
raliter gauiſi ſumus vel fuimus eſtis uel fuiſtis ſunt fue
runt uel fuerẽ, preterito pluſquãperfecto gauiſus eram uel
fueram eras vel fueras erat vel fuerat. et pluraliter gaui
ſi eramus vel fueramus eratis uel fueratis erant uel fuerãt
Futuro gaudebo gaudebis gaudebit. Et pluraliter gaude
bimus gaudebitis gandebunt.

Imperatiuo modo tēpore pſenti Gaude gaudeat . Et plu raliter gaudeamus gaudete gaudeant . Futuro gaudeto tu gaudeto ille . et pluraliter gaudeamus gaudetote gaudēto

Optatiuo modo tempore preſenti et preterito imperfecto vtinam gauderem gauderes gauderet . et pluraliter utinā gauderemus gauderetis gauderent . preterito perfecto et pluſquāperfecto utinā gauiſus eſſem uel fuiſſem eſſes uel fuiſ ſes eēt vel fuiſſet . et pluraliter vtinā gauiſi eſſem⁹ uel fu iſſemus eſſetis uel fuiſſetis eēnt vel fuiſſēt . Futuro vtinā gaudeam gaudeas gaudeat . Et pluraliter utinā gaudea mus gaudeatis gaudeant .

Coniunctiuo modo tempore pſenti cum gaudeam gaude as gaudeat . et pluraliter cum gaudeamus gaudeatis gau deant . Præterito imperfecto cū gauderem gauderes gau deret . et pluraliter cū gauderemus gauderetis gauderēt Præterito pfecto cū Gauiſus ſim vel fuerim ſis uel fueris ſit vel fuerit . et pluraliter cū gauiſi ſimus uel fuerimus ſitis uel fueritis ſint uel fuerint . præterito pluſquāpfecto cum gauiſus eſſem uel fuiſſem eſſes uel fuiſſes eſſet uel fu iſſet . Et pluraliter cū gauiſi eſſem⁹ uel fuiſſemus eſſetis vel fuiſſetis eēnt uel fuiſſent . Futuro cū gauiſ⁹ ero uel fue ro eris vel fueris erit uel fuerit . et pluraliter cum gauiſi erimus vel fuerimus eritis uel fueritis erint uel fuerint .

Infinitiuo modo tpe præſenti et præterito imperfecto gaudere . Præterito perfecto et pluſquāperfecto gauiſū eſſe vel fuiſſe . Futuro gauiſum ire uel gauiſurum eſſe .

Gerundia gaudendus gaudenda gaudendum .

Supina gauiſum gauiſu .

Quot participia deriuant᷑ ab hoc verbo : Duo . vnum pre ſentis temporis gaudens . et alterum futuri gauiſurus .

Emini quomodo declinat᷑ :

Indicatiuo modo tempore præſenti et prrterito

perfecto memini meminiſti meminit . Et pluraliter me
minimus meminiſtis meminerunt vel meminere . Præ
terito imperfecto et pluſquamperfecto memineram me
mineras meminerat . Et pluraliter memineramus memi
neratis meminerant . Futuro caret .
Imperatiuo modo tempore preſenti et Futuro memento
tu . Et pluraliter mementote uos .
Optatiuo modo tempore p̄ſenti Et præterito pluſquam
perfecto vtinam meminiſſem meminiſſes meminiſſet . Et
pluraliter vtinam meminiſſem⁹ meminiſſetis meminiſſent .
Coniunctiuo modo tempore preſenti et preterito perfec
to cum meminerim memineris meminerit . et pluraliter
meminerimus memineritis meminerint . Præterito imper
fecto et pluſquamperfecto cum meminiſſem meminiſſes
meminiſſet . Et pluraliter cum meminiſſemus meminiſ
ſetis meminiſſent . Futuro cum meminero memineris :
meminerit . meminerimus memineritis meminerint .
Infinitiuo modo tempore præſenti præterito imperfecto
præterito perfecto et pluſquamperfecto meminiſſe .
Futuro . Gerundiis . Supinis . et Participiis caret .
Similiter declinat᷑ . Odi odiſti odit .
Noui nouiſti nouit .
Coepi coepiſti coepit .

DE IMPERSONALIUM DECLINATIONE.

Impersoālia que deriuāt᷑ a verbis in .o . ſigniſicāti
bus actionem quomodo declinant᷑ : In terciis tantum
perſonis hoc modo .
Indicatiuo modo tempore p̄ſenti amatur .
Præterito imperfecto amabatur .

Præterito perfecto amatum eſt vel fuit. Præterito pluſ quamperfecto amatũ erat uel fuerat. Futuro amabiť. Impatiuo mõ tpe p̄ſenti ameť. Futuro amator. Optatiuo modo tempore præſenti et præterito imperfec to vtinam amareť. Præterito perfecto et pluſquamper fecto vtinam amatum eſſet uel fuiſſet. Futuro vtinam ametur.

Coniunctiuo modo tempore præſenti cum ametur.

Præterito imperfecto cum amaretur.

Præterito perfecto cum amatum ſit vel fuerit.

Præterito pluſquamperfecto cũ amatum eſſet uel fuiſſet

Futuro cum amatum erit vel fuerit.

Infinitiuo modo tempore preſeuti et præterito imperfec to amari.

Præterito perfecto et pluſquāp̄fecto amatũ eſſe ud fuiſſe

Futuro amatum iri.

Erbo imperſonali indicatiuo modo tempore p̄ſen ti oportet.

Præterito imperfecto	oportebat.
Præterito perfecto	oportuit.
Præterito pluſquamperfecto	oportuerat.
Futuro.	oportebit.
Impatiuo mõ tpe p̄ſenti.	oporteat.
Optatiuo modo tempore præſenti et præterito imperfec to vtinam	oporteret.
Præterito p̄fecto et pluſquāp̄fecto vtinam	oportuiſſet.
Futuro vtinam	oporteat.
Coniunctiuo mõ tpe p̄ſeuti cũ	oporteat.
Præterito imp̄fecto cũ	oporteret.
Præterito p̄fecto cũ	oportuerit.
Pretrito pluſquāp̄fecto cũ	oportuiſſet.
Futuro cum	oportuerit.

Infinitiuo modo tempore præſenti et præterito imperfecto oportere. Præterito pfecto et pluſquampfecto oportuiſſe. Futuro caret.
Quot ſunt verba quæ in imperatiuo paciunt apocopen: quatuor. Dic. Duc. Fac. Fer.

DE PARTICIPIO.

Participium quid eſt: ē pars oracionis declinabilis: quæ ꝓ uerbo ponit: ex quo deriuat: genus et caſū habens ad ſimilitudinem nominis.
Quare dicit participium: Quia partem capit a nomine: partem a uerbo.
Participio quod accidūt: Sex. Genus. caſ⁹. tēpus. ſignificatio numerus et figura.
Quot ſunt genera participioꝝ: quatuor. maſculinum ut amatus. Femininum ut amata. Neutrū ut amatū. Omnē ut hic ⁊ hæc ⁊ hoc amans.
Amatus cuius generis: maſculini. quare: quia omne ꝑticipium deſinens in us eſt maſculini generis.
Amata cuius generis: foeminini quare: quia omne participium deſineus in. a eſt foeminini generis.
Amatum cuius generis: neutri quare: quia omne participium deſinens in um eſt neutri generis.
Amans cuius generis: Omnis. quare: quia omne participium deſinens in ns eſt omnis generis.
Caſus participiorū quot ſunt: Sex Nominatiuus geniti⁹ datiuus. accuſatiuus vocatiuus. et ablatiuus.
Quomodo declinant participia: ad regulam nominū: exceptis illis quæ naſcunt a uerbo quartæ coniugationis in eo quoꝝ genitiuus. ie: uocales in. eu. mutat. ut iens euntis: quiens queuntis: rediens redeuntis.
Quot ſunt numeri participioꝝ: Duo Singularis ut amās Pluralis ut amantes.

Quot ſunt tempora participioꝝ : quinꝗ. pſens et præteri
tum impfectum ſimul omniū participioꝝ in . ans . vel in
ens deſinenciū : ut amans et legens . præteritū perfectum
et pluſquāperfectū ſimul omniū pticipiorum ī . tus . ſus . et
xus . deſinentiū ut amatus : uiſus : nexus : et mortuus : qd
ſolū in . uus . terminat̄ . Futurū per ſe omniū pticipioꝝ
in . rus . et in . dus . deſinenciū ut amaturus et amandus .
Legens cuius temporis : præſentis et preteriti imperfecti .
quare : quia omne pticipiū deſinens in . ans . vel . in . ens
præſentis et præteriti imperfcti temporis eſt .
Amatus cuius temporis : præteriti perfecti et pluſquāpfec
ti . quare : quia omne pticipiū deſinens in . us . vel in . a .
vel in . um . d . vel . r . non antecedēte pteriti pfecti et pluſ
quam perfecti temporis eſt .
Lecturus et legēdus cuꝰ tpis : Futuri quare : quia quociens
cunꝗ participiū deſinit in . rus . vel in . dus . ē futuri tpis
Participia in . ns . deſinencia quomodo formant̄ a prima
perſona præteriti imperfecti indicatiui modi bam mutata
in . ns . ut amabā amans . excipiunt̄ in . eo . deſinēcia quar
te coniugationis iens quiens adiens .
Participium in . rus . quomodo format̄ : ab extremo ſupiō
addita . rus ut amatu amaturus
Participium in dus quomodo format̄ : a genitiuo ſui
præſentis participii tis ſyllaba mutata in dus
Participium pteriti tēporis quomodo format̄ : ab extremo
ſupino correpta u et addita s ut amatu amatus
Quot ſunt ſignificationes participiorum : quinꝗ Actiua
cum ab actiuo deſcendit participium ut ab amo amans
Paſſiua ut ab amor amatus Neutra ut a ſedeo ſedēs Cō
munis in utraꝗ ſignificatione : ut ab hortor hortatus .
Deponens ut a proficiſcor profectus Et profecturus .
A uerbo actiuo quot participia deſcendunt : Duo . in

in . ns . et in . rus . quando non carent ſupino .
A verbo paſſiuo quot deſcendũt : Duo vnum præteriti et
alterum futuri temporis in . dus .
A uerbo cõmuni quot participia deſcendũt : quatuor . duo
in actiua ſignificatõe in . ns . et in . rus ut criminãs et cri
minaturus . in paſſiua vnum in . dus . ut criminãdus . et
in cõmuni vnum p̃teriti perfecti et pluſquamꝑfecti tempo
ris ut criminatus .
A uerbo deponenti quot participia deſcendũt : Tria . unũ
in . ns . alterum in . rus et vnũ in . tus . p̃teriti ꝑfecti et
pluſquãperfecti temporis .
A uerbo neutro quot participia deſcendũt : duo ſicut ab
actiuo niſi ſint tranſitiua a quibus deſcendũt quatuor : ut
arans : araturꝰ : aratus : et arãdꝰ . Sũt tamẽ aliqua neutra
quæ tria in uſu habent ꝑticipia et ſũt hæc coenans : coena
tus : coenaturus : prandẽs pranſus pranſurus . placẽs placi
tus placiturꝰ . nubens nupta nuptura . aſſueſcens aſſuetus
aſſueturus . quieſcens quietꝰ quieturꝰ . carẽs caſſus caritu
rus . titubãs titubatꝰ titubaturꝰ . et neutro paſſiua quãdoq;
gaudens gauiſus gauiſurus . audens auſus auſurus ſolẽs ſo
litus ſoliturus . fidens fiſus fiſurus . fiens factus futurus :
differenciæ cauſa : ne ſi facturus dicamus a facio eſſe vide
atur . Sunt æciam alia patens paſſus paſſurus . moerens
moeſtus moeſturus . licens licitus liciturus . tacens tacitus
taciturus . iurans iuratus iuraturus .
Quæ ſũt quæ in formãdis ꝑticipiis duplicare uidentᷣ ſupi
num : Ortus oriturus . mortuꝰ morituꝰ . partus pariturꝰ
natus naſciturus . rutus ruiturus . fructus fruiturꝰ . ignotꝰ
ignoſciturus . lauo lauturꝰ . vel loturꝰ . Ouidius tamẽ dixit
lauaturꝰ . Sacra lauaturas mane poſcebat aquas .
Omnia verba quæ carent ſupinis ; carent ꝑticipiis quæ de
ſcendunt ab eis .

Quæ ſunt verba quæ carent ſupinis: Omnia meditatiua: inchoatiua: impſoālia: et pleraqꝫ in . uo . diuiſas ſyllabas Et neutra ſecundæ coniugationis faciencia p̄teritum in . ui diuiſas . p̄terea quecunqꝫ carēt p̄terito ut Ambigo: ſcando nideo: uergo: arceo: mando mandis: ſtrideo . Similiter gliſco: ſiſto: ferio: veſcor: medeor: reminiſcor .

Quæ ſunt verba neutra ſecūdæ coniugatōis q̄ quāuis præteritū in . ui . diuiſas faciāt: tamē habēt ſupina: noceo valeo: placeo: careo: pareo: liceo: oleo: taceo: torreo: doleo

Quæ ſunt quæ carent participiis præſentis temporis: odi noui: cœpi: et memini: quia præſenti carent quamuis veteres meminens dixerunt .

Quot ſunt ꝑticipia quæ duplicato ſupino dupliciter efferuntur: Salitus et ſalſus: ſoniturus: et ſoāturus: altꝰ: et alitus: Aſtitum et aſtatum . preſtitum et preſtatum .

Quæ ſunt quæ cū formā habeant participioꝝ quia tamen carent tempore ſemper nomina ſunt: Galeatus: ſcutatus pileatus: tunicatus manicatꝰ: calcigatꝰ: brachatꝰ: penulatus: bacchatus: paludatꝰ: prætextatus: trabeatꝰ: comatus: ſoleatus: criſtatꝰ . ocreatꝰ: aſtatꝰ: limatus . ſtellatus litteratꝰ . turritꝰ . politus . cornutus . aſtutus . hirſutus .

Quot ſunt figuræ ꝑticipioꝝ: tres . Simplex ut fractus . Compoſita ut efractus . Decompoſita ut efractio .

Quot modis in vim nominis trāſeunt participia: quatuor modis . Compoſitione . conſtrutōe . cōparatione . et tēporis amiſſione . Compoſitōe ſi dictōe adiungitur: quæ cū uerbo ſuo nō componit̄ . ut innocens . Conſtructione ſi non habet caſum qui a verbo requirit̄ . ut amās iuſticie . Cōparatōe cum comparatur . ut indulgens indulgencior . Temporis amiſſione ut amandus id eſt dignus amari .

Legens participium quomodo declinatur:

Nominatiuo hic ⁊ hæc ⁊ hoc legēs . Genitiuo huiꝰ legētis

Datiuo huic legenti. Accuſatiuo hūc et hāc. legentem et hoc legens. Vocatiuo o legens. ablatiuo ab hoc et ab hac et ab hoc legente vel legenti. et pluraliter nominatiuo hi et hæ legentes et hæc legencia. Genitiuo hoꝝ et haꝝ et hoꝝ legentiū. Datiuo his legentibus. accuſatiuo hos et has legentes et hæc legencia. ablatiuo ab his legentibus. Nominatiuo lectus lecta lectū. Genitiuo lecti lecte lecti Datiuo lecto lecta lecto. Accuſatiuo lectū lectæ lectum. Vocatiuo o lectæ: lecta lectū. Ablatiuo a lecto lecta lecto Et pluraliter nomīa tiuo lecti: lecte lecta. Genitiuo lectorum lectarum lectoꝝ. Datiuo lectis. Accuſatiuo lectos: lectas: lecta. Ablatiuo a lectis.

DE PRONOMINE.

Quid eſt pronomen: eſt pars oracionis declinabilis que pronomine proprio vniuſcuiuſqꝫ accipitur perſonaſqꝫ finitas recipit.

Pronomini quot accidunt: Sex: ſpecies. genus. numerꝰ figura. perſona. et caſus.

Quot ſunt ſpecies ꝓnominum: Duæ. Primitiua ut ego. Deriuatiua: vt meus.

Quot ſunt pronomina primitiua: Octo. ego. tu. ſui. ille ipſe. hic. is. et iſte.

Quot ſūt ꝓnomīa demōſtratiua: quatuor. ego: tu: hic: iſte

Quot ſunt ꝓnomina relatiua: duo. ſui. et is.

Quot ſunt ꝓnomina modo demōſtratiua modo relatiua: Duo. ille. ipſe.

Quot ſunt ꝓnomina deriuatiua: Septem. meus: tuus. ſuꝰ noſter. et veſter. noſtras. veſtras.

Quot ſunt genera ꝓnominū: quinqꝫ. maſculinū ut meus femininū: ut mea. neutrū: ut meū. Cōmune: ut qualis. Trium generꝝ. ut ego. tu. ſui.

Quot ſunt numeri ꝓnominū: Duo ſingularis ut ego: pluralis ut nos.

Quot ſunt figure ꝑnominū: Due Simplex: et Compoſi
ta: Simplex ut . is . Compoſita ut idem .

Quot pronomina componunt̃ per nominatiuos: tria . iſte
hic . is . iſte et hic ſecū cōponunt̃: ut iſtic iſtec iſtoc . is:
vero cū aduerbio demū componit̃ et fit idem: quod ſig
nificat is demum: id eſt iterum is .

Cum quot ꝑtibus oracionis componunt̃ pronomina: cum
quatuor . cū nominib⁹ . ut huiuſceōdi . eiuſmodi . iſtiuſmo
di . cū pronominibus ut iſtic meme: tete: ſeſe: cum aduerbiis
eccum: eccā: eccos: eccas: cum prepoſitione ut mecū: tecū
ſecum: nobiſcum: vobiſcum .

Quot ſunt perſone pronominū: Tres . pma ut ego . Se
cunda vt tu . Tercia ut ille .

Ego cuius pſone: prime . quare: quia omīa nomina et pro
nomina ſunt terciaꝝ perſonaꝝ exceptis ego quod eſt pri
me: et tu qđ eſt ſecundae: et vocatiuis caſibus aliorum
qui ſunt pſone ſecunde . perſone quomodo ſe concipiunt:
Prima tam ſecundā ꝙ terciā cōcipit . ut ego et vos et ille
fecimus . Secunda vero tantū terciā: ut vos et ille feciſtis
Tercia vero ſolam: ut iſti et illi fecerunt .

Quot ſunt caſus pronominū: ſex Nominatiuus . Geniti
uus . Datiuus . Accuſatiuus . Vocatiuus . et Ablatiuus

Quot pronomina habent vocatiuū: quatuor tu meus ,
noſter et noſtras

Quot ſunt modi declinacionum in pronominibus: quat
tuor . Primus modus eſt cuius genitiuus in . i . vel ī . is de
ſinit: et datiuus in . i .

Quot pronomina declinant̃ hoc mō: Tria ego tu ſui
Nominatiuo ego genitiuo mei vel mis datiuo michi actō
me . ablrō a me et pluraliter nominatō nos . gtō noſtꝛ uel
noſtri . datino nobis . accuſatiuo nos ablatiuo a nobis .

A genitiuo mei: deriuatur meus . mea . meum .

A genitiuo noſtri deriuat noſter. noſtra. noſtꝝ. et noſtras
Nominatiuo tu. genitiuo tui uel tis. datiuo tibi. accuſati
uo te. ablatiuo a te. Et pluraliter Nominatiuo vos. gtõ
veſtꝝ uel ueſtri. datiuo vobis. accuſatiuo uos. abltõ a uobis
A genitiuo tui deriuat tuus. tua. tuum.
A genitiuo veſtri: ueſter: ueſtra: ueſtꝝ: et ueſtras.
Genitiuo ſui. Datiuo. ſibi. accuſatiuo ſe. ablatiuo a ſe. et
pluraliter genitiuo ſui. datiuo ſibi. actõ ſe. ablatiuo a ſe.
A genitiuo ſui deriuat ſuus. ſua ſuum.
Secundi modi pnomina ſunt quæ genitiuũ ſingularem in
ius. terminãt: et datiuũ in. i. pter pnomen hic quod facit
datiuũ huic addita. c. ut differat ab hui interiectione.
Quot pronomina declinant hoc modo: quinqꝫ. Iſte. ille.
is. hic. et ipſe.
Nominatiuo ille. illa. illud. genitiuo illius. datiuo illi. ac
cuſatiuo illũ. illam. illud. ablatiuo ab illo. ab illa. ab illo.
Et pluraliter nominatiuo illi. ille. illa. genitiuo illoꝝ. illaꝝ.
illoꝝ. datiuo illis. accuſatiuo illos. illas. illa. abltõ ab illis.
Nominatiuo iſte. iſta. iſtud. genitiuo iſtius. datiuo iſti.
accuſatiuo iſtũ. iſtam. iſtud. abltõ ab iſto. ab iſta. ab iſto.
Et pluraliter nomĩatiuo iſti. iſte. iſta. genitiuo iſtoꝝ. iſtaꝝ.
iſtoꝝ. datino iſtis. actõ iſtos. iſtas. iſta. ablatiuo ab iſtis.
Nomĩatiuo ipſe. ipſa. ipſnm. genitiuo ipſius. datiuo ipſi
accuſatiuo ipm. ipſam. ipſum. ablatiuo ab ipſo: ab ipſa: ab
ipſo. Et pluraliter nominatiuo ipſi: ipſe: ipſa. genitiuo
ipſorum: ipſaꝝ: ipſorum. Datiuo ipſis. accuſatiuo ipſos:
ipſas: ipſa. ablatiuo ab ipſis.
Nominatiuo hic: hæc: hoc. genitiuo huius. datiuo huic:
accuſatiuo hũc: hanc: hoc. ablatiuo ab hoc: ab hac: ab hoc.
Et pluraliter nominatiuo hi: hæ: hæc. genitiuo hoꝝ: harũ:
hoꝝ. datiuo his. accuſatiuo hos: has: hæc. ablatiuo ab his.
Nominatiuo is: ea: id. genitiuo eius. datiuo ei. accuſatiuo

eum:eam: id. ablatiuo ab eo:ab ea:ab eo. Et pluraliter no
minatiuo ii: eæ: ea. genitiuo eoꝝ: earum: eoꝝ. datiuo eis.
accuſatiuo eos: eas: ea. ablatiuo ab eis.
Nomina quæ ſecundo modo pronominum declinant᷑ quæ
ſunt: Octo unus: totus: ſolus: alius: ullus: uter: alter: quis
vel qui: cum ſuis compoſitis.
Nominatiuo quis uel qui: quæ quod uel quid. gẽitiuo cu
ius. Datiuo cui. accuſatiuo quem: quam: quod. uel quid.
ablatiuo a quo uel a qui: a qua uel a qui: a quo uel a qui.
Et pluraliter nominatiuo qui: quæ: quæ. genitiuo quorũ:
quarũ: quorum. datiuo quis uel quibus. accuſatiuo quos:
quas: quæ. ablatiuo a quis uel a quibus.
Nominatiuo alius: alia: aliud. genitiuo alius. datiuo alii.
accuſatiuo alium: aliam: aliud etcetera.
Nominatiuo alter: altera: alterum. genitiuo alterius. Da
tiuo alteri etcetera.
Nominatiuo vterqꝫ: utraqꝫ: utrumque genitiuo utriuſqꝫ.
Datiuo utriqꝫ. accuſatino utrunqꝫ: utranqꝫ utrunqꝫ. abla
tiuo ab utroque ab utraqꝫ ab utroqꝫ. Et pluraliter nomĩa
tiuo utriqꝫ utræqꝫ utraqꝫ. genitiuo utrorunqꝫ: utrarunqꝫ
utrorunqꝫ. datiuo utriſque. accuſatiuo utroſque: utraſque
utraque. ablatiuo ab utriſqꝫ.
Nominatiuo neuter neutra neutꝝ. genitiuo neutrius. da
tiuo neutri. accuſatiuo neutꝝ neutrã neutꝝ. ablatiuo a
neutro neutra neutro et reliqua
Nominatiuo aliquis aliqua aliqͦd uel aliquid. gtõ alicuiꝰ
datiuo. alicui. actõ aliquẽ aliq̃ aliquod uel aliquid. abltõ
ab aliquo ab aliq̃ ab aliquo. Et pluraliter nominatiuo aliq̃
aliquæ aliqua. genitiuo aliquoꝝ aliquarũ aliquoꝝ. datiuo
aliquibꝰ. actõ aliquos aliquas aliqua. ablatiuo ab aliquibꝰ
Nominatiuo quidã quædam: quoddã uel quiddam. gtõ
cuiuſdã. datiuo cuidã. actõ quẽndã: quãdam: quoddã uel

quidā. ablatiuo a quodā: a quadā: a quodā: Et pluraliter nomiātiuo quidā: quædā: q̄dam. gtō quorundā. quarundā: quorundā. Actō quoſdā: q̄ſdam: q̄dam. ablatiuo a quibuſdā

Notandū q̄ īterrogatiua: īfinita: abnegatiua. diſtributiua relatiua: q̄n do caret demōſtratōe: caret ætiā vocatiuo caſu ut quis: q̄lis: talis: alius: null⁹: alter: uter: bini: et ſimilia

Tercii modi ꝓnomina ſunt quæ ꝑ omnes caſus ſequuntur declinationē mobiliū nominū declinationis ſecundæ.

Quot ꝓnomīa hoc mō declinant̄: quīq3. meus. tuus. ſuus noſter: et ueſter. Sed meus ī vocatiuo cū deberet facere o mee: duas. ee: breues in. i. longā cōuertit: et facit o mi.

Nominatiuo meus. mea meum. genitiuo mei. meæ: mei: Datiuo meo: meæ; meo. accuſatiuo meū meam meū. vocatiuo o mi. mea. meū. ablatiuo a meo: mea: meo. Et pluraliter nominatiuo mei meæ mea. genitiuo meoꝝ mearum meorū. datiuo meis. accuſatiuo meos: meas: mea. vocatiuo o mei meæ mea. ablatiuo a meis. declinat̄ ß

Nominatiuo tuus tua tuū. eodē modo caret vocatiuo.

Nominatiuo ſuus ſua ſuum. noſter noſtra noſtrū. veſter. ueſtra ueſtrum. eodem modo.

Quarti modi ꝓnomina ſunt: quæ per omēs caſus ſequunt̄ tertiam declnationem: ut noſtras: et veſtras: quæ antiqui ætiam in nominatiuo dicebant noſtratis et veſtratis: ideo circunflectunt̄: quia ſunt per ſyncopen dicta.

Noīatō hic ⁊ hæc ⁊ hoc noſtras. genitiuo hui⁹ noſtratis Datiuo huic noſtrati. accuſatiuo hunc ⁊ hanc noſtratem: et hoc noſtras. vocatiuo o noſtras et o noſtrate. ablatiuo ab hoc ⁊ ab hac ⁊ ab hoc noſtrate uel noſtrati. Et pluraliter noīatō hii ⁊ hæ noſtrates ⁊ hæc noſtratia. genitiuo hoꝝ et harum et hoꝝ noſtratiū. Datiuo his noſtratibus accuſatiuo hos ⁊ has noſtrates et hæc noſtratia. vocatiuo o noſtrates et o noſtratia. ablatiuo ab his noſtratibus.

Nominatiuo hic et hæc et hoc veſtras. genitiuo huius ueſtratis. Datiuo huic ueſtrati. et reliqua

DE PRAEPOSITIONE.

Quid eſt præpoſitio: Eſt pars orationis indeclinabilis quæ aliis partibus orationis in appoſitione uel compoſitione præponitur.

Præpoſitione quot accidunt: vnum. quid: caſus tantum

Qui caſus accidũt pꝑoſitioni: Accuſatiuus et ablatiuus

Quæ ſunt pꝑoſitiones ſeruiẽtes accuſatiuo caſui: Ad apud ante. intra. aduerſus. uel aduerſum. cis. citra. circũ. circa. cõtra. erga. extra. inter. intra. infra. iuxta. ob. pone. per. ꝓpe propter. ſecũdum. poſt. trans. ultra. ſupra. præter. circiter. uſque. ſecus. penes: Dicimus enim ad patrem. apud villam. ante. ædes. aduerſum. inimicos. cis. rhenum. citra. forũ circũ vicinos. circa. templũ. cõtra. hoſtem. erga ꝓpinquos. extra terminos. inter naues. intra moenia. infra tectũ. iuxta macellũ. ob auguriũ. pone tribunal. per parietem. ꝓpe feneſtrã. ꝓpter diſciplinã. ſecundũ fores. poſt terga. trans ripam. ultra fines. pter offitiũ. ſupra cælum. uſqꝫ occeanum penes arbitros. circiter annos.

Quæ ſunt pꝑoſitões ſeruiẽtes ablatiui caſui: A. ab. abs. cũ corã. clam. de. e. ex. pro. præ. palã. ſine. abſqꝫ. tenus. Quomõ Dicimus. n. a domo. ab hoĩe. ab hoſte. abs te. cum exercitu. corã teſtibus. clam cuſtodibus. de fore. e iure. ex pꝛfectura. ꝓ clientibus. præ timore. palam omnibꝰ. ſine labore. abſqꝫ iniuria. tenus pube. quod nos dicimus pubetenus.

Quæ ſunt pꝑoſitiones vtriqꝫ caſui ſeruientes: In ſub. ſuper. et ſubter.

Quando accuſatiuo caſui ſeruiũt: quãdo uel nos uel quoſlibet ad locum ire iſſe uel ituros eſſe ſignificamus.

Quando ablatiuo: quando nel nos uel quoſlibet in loco eſſe. fuiſſe. futuros. eſſe ſignificamus. In accuſatiuo caſui;

itur in antiquam ſiluā. In ablatiuo caſui: ſtans celſa ī pupi Sub accuſatiuo caſui: poteſq; ſub ipos nitūť gradib⁹. Sub ablatiuo caſui: Arma ſub aduerſa poſuit radiātia quærcu. Quæ ſūt ꝓpoſitiones quæ dumtaxat ī compoſitione reperiunť: Di. dis. re. ſe. am et con. Quomodo dicimus enim diduco. diſtrabo. recipio. ſecubo. amplector. congredior. Quæ ſunt que componi non poſſunt: Apud et penes. Quæ coniunguntur et ſeparantur: Reliquæ omnes. Quot ꝓpoſitiones deſinūt in x: Vna tantum quæ eſt ex et nulla alia ps orationis deſinit in x ꝑter nomina et uix et mox et pax aduerbium comicum.

DE ADVERBIO.

Quid ē aduerbiū: Eſt pars orationis indeclinabilis quæ adiecta uerbo ſignificationem eius explanat atq; implet.

Quare dicitur aduerbiū: q2 ſtat ad uerbū hoc ē iuxta uerbum. Aduerbio quod accidūt: tria. quæ: ſpecies. ſignificatio. et figura.

Quot ſunt ſpecies aduerbiorum: Due. Primitiua. ut ſepe. deriuatiua ſepiſſimæ.

Aduerbia unde deriuanť: uel ab aliis aduerbiis ut a clam clanculum. a ſepe ſepius. uel a nominibus ut tullius tulliaē latinus latine: uel a uerbo ſiue participio: ſeu ꝑticipiali nomine: ut ſencio ſenſus ſenſum: ſto ſtatus ſtatim: ſingultio ſingultus: ſingultim. uel a nomine et uerbo: ut a pede et tento: ut pedetenttim. uel a pronomine ut hic illic: ab hic et ille. uel a prepoſitione: ut ex extra. in ītra: con contra Quot ſunt deriuatiuoꝝ aduerbiorū ſpecies: Tres aut eniz comparatiua ſunt: aut ſuperlatiua: aut diminutiua: ut bene melius: optime: belle: clare clarius: clariſſime: primum. primulum. longe. longule.

Quot ſunt ſignificacjones aduerbiorum? Diuerſe aut̄ enī temporis ſunt: aut loci: aut numeri: aut negandi: prete rea affirmandi: demōſtrādi: optādi: hortandi: ordinis: īterro gādi: ſimilitudinis: qualitatis: quātitatis: dubitādi. Aliqua eciam ſunt aduerbia pſonalia: uocandi reſpondendi. ſepa randi: iurandi. eligendi. congregandi. prohibendi. euentus temperandi.

Da aduerbia loci. hic: uel ibi: illuc unde intro foras itus foris

Da temporis. hodie. nuper. cras. aliquādo. nūc. olim. iam iam. iam dudum.

Da numeri ſemel bis. ter. q̄ter. decies. cencies. et millies.

Da negandi. haud. non. neq; et nequaq̄.

Da affirmandi. profecto. ſcilicet. quippe. uidelicet. quidni.

Da demonſtrandi. En. ecce.

Da optandi. Utinam. oſi. o. utinam.

Da ordinis. deinde. deinceps. poſtea. preterea.

Da interrogandi. cur. quare. q̄obrem.

Da ſimilitudinis. Ceu. quaſi. uelut. ueluti. ut. uti.

Da q̄litatis. Bene. male. docte. pulchre. fortiter. ſuauiter.

Da quantitatis. multū. parum. nimium. magnopere.

Da dubitandi. forſan. fortaſſis. fortaſſe. fors. forte.

Da pſonalia. mecū. tecū. ſecum. nobiſcum. et uobiſcum.

Da uocandi. Eus. o.

Da reſpondendi. eu. oe. o.

Da ſeparandi. Seorſum. ſecus. ſecreto. ſingulatim. bifa riam. omnifariam.

Da congregandi. Simul. una. pariter. coniunctim.

Da iurandi. Edepol. caſtor. hercle. mediuſfidius.

Da eligendi. pocius. immo.

Da prohibendi. ne.

Da euentus. forte. caſu. forte. fortuna.

Da hortandi. Eia. age. agite.

Da remitendi. ſenſum: paulatim. pedetentim.
Da intendendi. valde. nimiū. prorſus. penitus. omnino.
Da cōparatiui. magis. minus. plus. celerius. tardius.
Da ſuperlatiui. maxīe. minime. ociſſime. quod απο του ωκυ græco vocabulo deriuatˀ.
Quot ſunt figure aduerbiorꝫ: Tres. Simplex ut diu: huc: Compoſita: ut interdiu: adhuc. Decōpoſita que a cōpoſitis deriuatˀ: ut a miſericordie miſericorditer: ab īdocto īdocte ab efficace efficaciter.

DE INTERIECTIONE.

Quid eſt interiectio: eſt pars orationis indeclābilis voce incondita: mentis affectum ſignificans.
Quare dicitˀ interiectio: ꝙ interiacet aliis ꝑtibus oratōis
Cur græci interiectionē īter aduerbia ponūtˀ: quoniam hec quoqꝫ uel adiungitˀ uerbis: ut ſi dicam pape: quid video: vel uerba ei ſubaudiuntˀ: ut ſi dicam pape: ætiam ſi nō addatˀ miror: habet in ſe eius uerbi ſignificationem.
Interiectioni quod accidunt: vnum tantum ſignificatio.
Quot ſunt ſignificationes interiectionum: Diuerſe aut enī dolētis ſunt: ut heu. hei. ah. aut gaudētis: ut euax: io: euoge: euge. aut metuētis ut atat. aut admirātis: ut pape. aut execrātis: ut ah. aut illudēdi ut euge euge. aut ridēdi: ut ahaha.

DE CONIUNCTIONE.

Quid eſt coniunctio: Eſt pars orationis indeclinabilis adnectens: ordinanſqꝫ ſententiam. Cōiūctōi quod accidunt: Tria. quæ: ſpecies. figura. et ordo.
Quot ſunt ſpecies coniunctionum: decem et octo: Quæ: Copulatiua. Continuatiua. Subcontinuatiua. Adiūctiua cauſalis. approbatiua. diſiunctiua. Subdiſiunctiua. diſſertiua. electiua. aduerſatiua. abnegatiua. collectiua. uel. illatiua vel. racionalis. dubitatiua. completiua. effectiua. diſtributiua. diminutiua.

Quæ eſt coniunctio copulatiua: quæ copulat. tā uerba ꝙ̄ ſenſum: ut et. qꝫ. ac. atqꝫ. quidem. quoq;. at. aſt. ſed. autem uero. Quæ ſunt coniunctiones continuatiue: quæ cōtinuationem et conſequentiam rerum ſignificant: ut ſi: cum: ει græcum ſignificat: quando enim ſignificat εαν cauſalis eſt: ſimiliter ſiue: ſin: ſeu: tam continuatiue ꝙ̄ cauſales: ut ſi cum uolo manere: quid ad te: et ſi ſtertit: dormit.

Quæ ſunt ſubcontinuatiue: quæ cauſam continuationis oſtendunt conſequentem cum eſſentia rerum. ut quia. quoniam: ut quia ſol eſt ſupra terram: dies eſt.

Quæ ſunt adiūctiue: quæ uerbis ſubiunctiuis ad iungūt ut ſi: cum: dum: ut: quattenus: quædam tamen ex his ſunt ætiam cauſales: Quæ ſunt cauſales: quæ adiunctæ uerbo indicatiuo ſignificant cauſam præcedentē. et hoc intereſt inter cauſales et adiunctiuas quod cauſales cū affirmatione: adiunctiue cum dubitatione ꝑferunt. Quæ ſunt approbatiue: que approbant rem. ut quidem: equidē: et aliquando ſi: ut apud Virgilium. Dii ſi qua eſt cælo pietas. Que ſūt diſiunctiue: que ꝗuis dictiones coniungant: ſenſum tamē diſiungūt: et alterā quidē rem eſſe: alterā uero non eſſe ſignificāt: ut ue: uel aut: ſeu: ſiue: ut aut lux eſt: aut tenebre Quæ ſūt ſubdiſiunctiue: que uoce diſiūctiuaꝝ utrūqꝫ tamē eſſe ſignificāt: uel ſimul: uel diſcrete. ſimul: ut apud Terētiū: uel rex ſemꝑ maximas mihi gracias agebat: pro ætiam rex. et Alexander ſiue Paris pro Alexander qui et paris dicit᷑. Diſcrete ut toto die uel legit iſte uel cogitat. ſignificat enim utrūqꝫ facere ſed non ſimul.

Quæ ſunt dubitatiue: que dubitationem oſtendunt. ut aut prodeſt: aut non prodeſt diuitias quærere.

Diſſertiue uel electiue que ſunt: Cum diuerſis propoſitis aliquid ex eis nos eligere oſtendimus: ut diues eſſe uolo ꝙ̄ pauper. Terentius. Quæ ī honeſte hic uoluit diuicias

parare q̄ꝑ honeſte in patria uiuere. Aduerſatiue quæ ſunt: quæ aduerſum cōueniēti ſignificāt. ut tamē quanq̄ꝫ: q̄uis: etſi: ætiāſi. Abnegatiue que ſunt: quæ verbis coniuncte poſſe rem fieri. oſtendunt: ſed ꝓpter cauſam aliquam impediri: ut iuiſſem niſi hoſtes impediſſent.

Collectiue uel rationales quæ ſūt: quæ ratōe confirmant ſupradicta. ut ergo: igiť: itaqꝫ. qui: alioquin: immo: utiqꝫ: atquī. dicunť etiam illatiue: qꝛ prepoſitis aliis inferunť.

Interrogatiue que ſunt: quæ dubitationem cum interrogatione ſignificant. ut an: ne: necne.

Cōpletiue que ſunt: Hæ uero: autē: quidem: equidē: quoqꝫ enim: nam: nanqꝫ. et fere ubicunqꝫ coniunctiones ornatus cauſa uel metri nulla ſignificationis neceſſitate ponunť.

Effectiue quæ ſunt: que ſignificant effectum. ex cauſa ut legi nam doctus ſum.

Diſtributiue que ſunt: quæ diuerſis diuerſa diſtribuunt. ut ego lego tu uero dormis.

Diminutiue quæ ſunt: que diminutionem ſignificant. ut ſi non potes utrūqꝫ concedere: ſaltem cōcede alterum.

Quot ſunt figure coniunctionum: due. Simplex. ut at. Sed. Compoſita: ut atqꝫ ſedenim.

Ordo coniūctionis quotuplex eſt: Triplex. aut enim prepoſitiue ſunt coniunctiones. aut ſubiunctiue. aut cōmunes

Quæ ſunt coniunctiones præpoſitiue: que ſemper preponuntur in ordine orationis ut: ut. at. aſt. aut. ac. uel. nec neque. ſi. quin. quatenus. ſin. ſeu. ſiue. ni.

Que ſunt coniunctiones ſubiunctiue: que ſemper ſubiunguntur in ordine orationis ut qꝫ. ue. ne. quæ etiam enclectice dicuntur. quidem. quoqꝫ. autem.

Quæ ſunt coniūctiones mediæ. que indifferenter et ꝓponi et ſubiungi poſſunt: Ergo. igiť. itaqꝫ. et aliæ pene omnes coniunctiones.

DE CONSTRVCTIONE ORATIONIS INCIPIT FOELICITER.

Qid eſt conſtructio: Eſt debita diſpoſitio partium orationis in ipſa oratione.

Adiectiuum cum ſubſtantiuo in quot accidentibus conuenire debet: In tribus. in genere. numero. et caſu. ut Pyrrhus modeſtus: et Penelope pudica.

Nominatiuꝰ cū verbo ī quot accidētibus cōuenire debꝫ: in duobus. perſona et numero ut Pyrrhus diſcit.

Relatiuum cū antecedente in quot accidentibus conuenire debet: in quattuor. genere. numero. perſona. et aliquando in caſu. ut Pyrrhus qui legit. penelope quæ cantat. templa quæ. ędificantᷣ. urbem quam ſtatuo ueſtra eſt.

Quæ ſunt verba quæ tā ante ſe: q̄ pꝰ ſe exigūt noīatiuum caſum: Duo ſubſtātiua uerba: ſum: et exiſto: ut ſum bonꝰ ſum doctus. Itē quiqꝫ vocatiua. vocor. dicor. nominor. nuncopor. et appellor. ut dicor pyrrhus. Itē fio. ut ego fio quotidie doctior: et ego factus ſū eques. p̄terea oīa fere uerba quæ reciproce dicunᷣ: ut ego euado doctus. effitior fortis ſcribor magnanimus: cantor liberalis: p̄dicor pius: ſto immobilis: et ſimiliter tu euadis: efficeris: ſcriberis: cantaris prædicaris. ille euadit: efficiᷣ: ſcribitur: cantaᷣ: p̄dicatur doctus: fortis: magnanimus: liberalis: pius: immobilis.

Quotuplex eſt verbum: Duplex. Perſonale. et Imp̄ſonale Perſonale eſt quot habet diſtinctos numeros et perſonas. Imperſonale quod caret numeris et perſonis.

Quid eſt verbum actiuum: quod in. o. deſinens facit. ex ſe paſſiuum in. or. ut amo. amor. Excipiunᷣ facio et cōpoſita eius ut frigefatio. calefacio. paruifacio. quorum paſſiua ſunt fio: frigefio: calefio: paruifio: et reliqua.

Verba actiua quos caſus exigūt: nominatiuū ſemꝑ ante ſe

pro re agente. poſt ſe accuſatiuū uel datiuū ꝑ re paciente ut amo te: et inuideo tibi. Nonne exigūt ætiā infinitū: ut cupio legere. Infinitum eo loco in uim nominis tranſit. et eſt indeclinabile: vnde cū adiectiuo coniungit̄: ut apud Perſium. Scire tuū nihil eſt: niſi te ſcire hoc ſciat alter. et allibi uelle ſuum cuiq; eſt nec uota uiuit̄ uno.

Nota ꝙ interdum abſolute ponunt̄ verba actiua. ut ego amo id eſt amore captꝰ ſū. et cogito: id eſt cogitabundus ſum. Nota ætiā ꝙ ultra ꝓprios caſus omne verbū poteſt habere datiuū poſt ſe: Item ablatiuū vnū ſignificantē cauſam efficientē: alium ſignificantem inſtrumentū: alium ſignificantē cauſam finalem: aliū ætiam cū prepoſitione: ut ego ſummo ſtudio ſcribo mihi librum calamo ī membranis bonitate eius: utilitate mea: quocunq; loco et tempore.

Nota ætiā ꝙ eadem uerba poſſunt eſſe diuerſoꝝ ordinū: et diuerſoꝝ generum. ut audio te eſt primi ordinis et generis actiui: Item ſeptimi ordinis: et poteſt eſſe generis neutri: cum dicimus audio tibi: ut inferius explicabit̄. Item ſexti ordinis cū dicimus: audio Virgilium abs te.

Cum quibus accuſatiuis iungunt̄ verba actiua: Interdum cum accuſatiuis ſignificantibus animal rationale: Interdū cum accuſatiuis ſignificantibꝰ rem: ut amo hominem: amo agrum: quod nō accidit neutris: nō enim poſſumus dicere aro hominem ſicut aro agrum.

Variat̄ ne ſignificatio uerbi quando uariat̄ ſignificatio accuſatiui: Aliqn̄do nō uariat̄ ut amo hominē: amo agrum eadē eſt utrobiq; ſignificatio. Aliqn̄do uariat̄: ut oro te id eſt ꝓcor te et oro vitā id eſt peto uitam vnde exoraui te: eſt perſuaſi tibi: et exoraui uitā: eſt impetraui vitam.

Quot ſunt ordines verboꝝ actiuorū: ſeptem.

Quæ ſunt verba primi ordinis: Quæ exigunt nominatiuū ante ſe pro re agente: et accuſatiuū poſt ſe ꝑ re paciente: ut Pyrrhus amat Penelopen.

Diligo	gis	xi	ctum	
Amo	as	aui	atum	per amare .
Audio	dis	ui	tum	per odire .
Exaudio	dis	ui	tum	per exaudire .
Faſtidio	dis	ui	tum	per hauere in faſtidio .
Tango	gis	tigi	ctum	per tocare .
Colo	lis	ui	ultum	
per amare . oꝛnare . coltuiare . honorare . et habitare .				
Fero	ers	tuli	latum	per portare .
Video	des	di	ſum	per vedere .
Verbero	ras	ui	tum	
Cedo	dis	cidi	ſum	per battere .
Percutio	tis	cuſſi	cuſſum	per percutere .
Aſpicio	cis	exi	ectum	
Reſpitio	cis	exi	ctum	ꝑ reguardare .
Deſpicio	cis	xi	ctum	
Contemno	nis	pſi	ptum	
Sperno	nis	ui	etum	ꝑ deſprezare .
Deſidero	as	aui	atum	
Cupio	is	iui	itum	
Opto	as	aui	atum	ꝑ deſyderare .
Apeto	is	iui	itum	appetere hauer
Noſco	ſcis	oui	otum	uoglia .
Cognoſco	ſcis	oui	gnitum	
Agnoſco	ſcis	oui	gnitum	ꝑ conoſcere .
Expecto	ctas	aui	atum	ꝑ aſpectare .
Fallo	lis	fefelli	falſum	
Decipio	pis	epi	ptum	ꝑ ingannare .
Capio	pis	cepi	ptum	
Sumo	mis	pſi	ptum	ꝑ pigliare .
Inteligo	gis	xi	ctum	ꝑ intendere .

Conſulo	lis	ui	ſultum	ꝑ demandare
Voco	cas	aui	atum	conſeglio .
Appello	las	aui	atum	
Nomino	as	aui	atum	ꝑ chamare . e
Rego	gis	xi	ctum	nominare .
Guberno	as	aui	atum	
Adminiſtro	as	aui	atum	ꝑ gouernare .
Perficio	cis	eci	ctum	
Compleo	ples	ui	tum	
Abſoluo	uis	ui	utum	
Finio	nis	iui	itum	perfiniri .
Torqueo	ces	orſi	ortum	ꝑ torcere . e ꝑ
Occido	dis	ſi	ſum	tormentare .
Interficio	cis	eci	ctum	
Interimo	mis	emi	emptum	
Perimo	mis	emi	emptū	ꝑ amazare et
Neco	cas	aui	atum	ꝑ tagliare a
Trucido	das	aui	atum	pezo .
Obtrunco	cas	aui	atum	
Terreo	res	rui	itum	ꝑ ſpauētare .
Timeo	es	ui	caret	supino
Metuo	is	ui	caret	supino
Formido	as	aui	atum	per temere .
Facio	cis	eci	actum	
Ago	gis	egi	actum	per fare .
Frigefacio	cis	eci	actum	ꝑ refredare .
Calefacio	cis	eci	actum	ꝑ ſcaldare .
Paruifacio	cis	eci	actum	
Nihilfacio	cis	eci	actum	
Floccifacio	cis	eci	actum	ꝑ fare poca o
Paruipendo	dis	di	ſum	nulla ſtima .
Nihilpendo	dis	di	ſum	

Floccipendo	dis	di	ſum	
ꝓnihilhabeo	bes	bui	itum	idem
Perdo	dis	didi	tum	
Amitto	tis	iſi	iſſum	per perdere .
Quero	ris	ui	itum	
Inquiro	ris	ui	itum	
Exquiro	ris	ui	itum	per circare .
Veltigo	gas	aui	atum	
Inuenio	nis	ni	entum	
Reperio	ris	eri	ertum	per trouare .
Comperio	ris	eri	ertum	
Inueſtigo	gas	aui	tum	
Acquiro	ris	ſiui	ſitum	
Lucrifacio	cis	eci	ctum	per aquiſtare . e guadagnare .
Pario	ris	eperi	artum	ꝑ parturire .
Gigno	gnis	enui	enitum	
Genero	ras	aui	atum	per generare .
Pono	nis	ſui	ſitum	ꝑ ponere .
Libero	ras	aui	atum	ꝑ liberare .
Recipio	pis	epi	ptum	
Suſcipio	pis	epi	ptum	per receuere .
Adiuuo	as	ui	utum	ꝑ adiutare .
Duco	cis	xi	ctum	per menare .
Moueo	es	ui	otum	per mouere .
Cōmoueo	es	ui	otum	ꝑ cōmouere .
Verto	tis	erti	erſum	ꝑ reuolgere .
Conuerto	tis	erti	erſum	ꝑ conuertere .
Laudo	das	aui	atum	per laudare .
Vitupero	as	aui	atum	ꝑ uituperare .
Vulnero	as	aui	atum	
Saucio	as	aui	atum	per ferire .

Fugio	gis	ugi	itum	per fugire.
Fugo	as	aui	atum	
Expello	lis	uli	ulſum	per ſcaciare.
Repello	lis	uli	ulſum	
Compello	lis	uli	ulſum	
Cogo	gis	egi	actum	per cōſcrengere
Vinco	cis	ici	uictum	
Supero	as	aui	atum	per uincere.
Augeo	es	uxi	ctū	per acreſcere.
Minuo	is	ui	utum	
diminuo	is	ui	atū	per decreſcere.
Extenuo	as	aui	atum	
Iacio	cis	eci	actum	
Proiicio	cis	eci	ectū	p gettare o ue
deiicio	cis	eci	ectū	ro præcipitare
Præcipito	tas	ui	atū	
Mergo	gis	erſi	erſum	
Submergo	gis	erſi	erſum	per afondare.
Recreo	as	ui	atū	per recreare.
Foueo	ues	oui	otū	per couare.
Mordeo	des	ordi	orſum	per mordere.
Paro	as	aui	atū	per aparechiare
Apparo	as	aui	atum	emettere ī pōdo
Efferro	ers			
Extollo	lis	tuli	latum	per inalzare.

Quomodo differūt interſe diligo: colo: et amo. diligimus leuiter amamus uehementer. colimus cū ueneratōe. Ferro quot ſignificaciones habet? quinq;. ferre. portare. ferre dicere. ferre: optare: ut fert anim⁹: ferre producere. ut arbor fert bonos fructus: ferre pati.

Conſulo quot ſignificaciones habet? Tres. Conſulere enī

cum accuſatiuo eſt primi ordinis actiuoꝝ et ſigificat petere
conſiliū : ut cōſule iuriſperitos : id eſt pete conſiliū a iuriſpe-
ritis Conſulere cū datiuo ſeptimi ordinis actiuoꝝ ē dare cō
ſiliū ut cōſulant tibi iuriſconſulti id eſt dent tibi conſilium
Conſulere neutꝝ ſecundi ordinis eſt iuuare et præſidiū ferre
ut conſule honori tuo : conſule calamitati hominum . Unde
conſultor ꝗuis ꝓprie dicatᷣ : qui couſiliū ab alio ꝗrit ; ſigni
ficat tamen ætiam eū qui conſulit . ut eſt in prouerbio illo
malum conſilium conſulturi peſſimum .

Occido quantā habet penultimā : longam : quando actiuū
eſt primi ordinis et ſignificat īterficio . Nam quādo penul
timā breuem habet ; neutrū eſt abſolutū : et ſignificat mori
quanꝙ dicatᷣ etiam de ſole occidit cum a conſpectu noſtro
terre interpoſicione aufertur : et occaſus ſolis quaſi mors
ita enī poteſt dici ortus homis et occaſ⁹ ſic orꝰ ſolis et occaſ⁹

Timeo et metuo cum primi ordinis ſunt et accuſatiuū ha
bent ſignificāt formidare : ut diſcipulus timet preceptorem
quādo autem habent accuſatiuū ſunt ſeptimi ordinis et ſigī
ficāt uereri ne qđ mali alicui accidat : ut timeo tibi ; timeo
michi : timeo . amico .

Perdo perdis quando habet accuſatiuū ſignificantem rem
idem eſt ꝙ amitto : ut perdidi pecuniam ; hoc eſt amiſi pecu
niam . quando autem habet accuſatiuū ſigificantem animal
iterū ſignificat amittere . ut perdidi patrem ; perdidi fratrē
Interdum ſignificat deſtruere ; ut perdam inimicos meos .
hoc eſt deſtruam eos .

Quid iter eſt parere et parturire . Parturire neutꝝ ē et de
ſyderatiuū ; ſignificat autē eniti : et ꝗſi partum deſyderare
Parere autem actiuū ē . et ſigificat ī lucem iam emittere et
enixam eſſe . ut qđ iam diu parturit aliquanto pariet .

Recipio ſi accuſatiuum habet ſine ablatiuo cū . a . uel . ab
primi ordinis actiuorū eſt ; et ſignificat accipere ; ſi autem

cum ablatiuo et . a . uel . ab . ſexti ordinis eſt : et idem ſigni ficat . Si uero datiuū habeat ſecūdi ordinis neutroꝝ ē : et ſignificat ꝓmittere ut recepiſti michi : hoc ē ꝓmiſiſti mihi Cogere aliquando ſignificat cōpellere : aliquando coniūgere et coadunare : ut cogite capellas id eſt coadunate .
Superare aliquando eſt vincere : cū ē actiuū primi ordinis aliquando autē eſt neutꝝ et ſignificat ſupeſſe : ut ſuperant peccuniæ id eſt ſuperſunt .

Hæc ſunt verba ſecūdi ordinis : que exigūt nominatiuū ante ſe : et poſt ſe accuſatiuū cum genitiuo : uel ablatiuo : ut tu impliſti domum tritico : et conſulo te remedii .

Emo	mis	mi	ptū	
Comparo	as	aui	rtum	ꝑ cōprare .
Vendo	dis	di	itum	
Venundo	das	ui	atum	per uendere .
Reuendo	dis	di	itum	per reuendere .
Eſtimo	as	aui	atum	per ſtimare .
Redimo	mis	mi	ptū	ꝑ recōprare .
Culpo	as	aui	atum	ꝑ i culpare .
Arguo	is	ui	utū	
Repꝛhendo	dis	di	ſum	
Accuſo	as	aui	atū	ꝑ reprendere .
Incuſo	as	aui	atū	per accuſare .
Increpo	as	aui	atum	
Damno	as	aui	atum	
Cōdemno	nas	aui	atū	ꝑ cōdemnare .
Caſtigo	gas	aui	atum	ꝑ caſtigare .
Punio	nis	iui	itum	per punire .
Mulcto	ctas	aui	atū	ꝑ puīre i denari
Impleo	ples	eui	etum	per impire .
Euacuo	as	aui	atum	per uuitare .

Quid īter eſt inter accuſare et incuſare: Incuſamus maiores. accuſamus pares uel inferiores. et poſſunt habere datiuum: uel ablatiuū cū coram: uel accuſatiuū cū apud aut ante: ut Pyrhus accuſat Penelopen ſuperbie coram matre ſua: uel apud aut ante matrem ſuam.

In uerbis prætium ſignificātibus in quo caſu ponit̄ ꝓtium In ablatiuo: ut emi æquū decem minis: uel emi equum magno pretio et poteſt addi alius ablatiuus cū. a. uel. ab. ut emi a platone aut ſocrate: ſicut cū vendo poteſt addi datiuus. ut uendidi tibi librum decem aureis. Ceterum hæc adiectiua tanti quanti et ſua cōpoſita: ut tantidem: quantiuis. quantiouncꝫ quantilibet. item pluris et minoris cū ſine ſubſtantiuo ſunt ſemper ponunt̄ in genitiuo: et præter hæc omnia alia in ablatiuo ponunt̄ ut plautus: quanti eam emit uili. et Horatius quante empte paruo. Eandē legē ſeruāt hec adiectiua cū aliis eciā uerbis ſimilibus ualeo eſtimo redimo: uendo: lucror: cōduco: loco: et aliis huiuſmodi. Qđ ſi addāt̄ ſubſtātiua ſtatim ī ablatiuo cōuertunt̄. Et ſicut nō dicimus quanto emiſti: ſed quāti emiſti ita non poſſumus dicere: quanti ꝓcii emiſti ſꝫ quanto ꝓcio emiſti. Sic dicimus quātiuis emiſti: et quātouis ꝓcio emiſti: quantilibet emas et quātouis ꝓcio emas. Excipit̄ tantidem: qđ in ablatiuū reſolui nō poteſt quia duos tantum caſus habet: tantundem et tantidem. Eadem ratio eſt de pluris et minoris comparatiuis. Dicimus enim pluris emit et minoris vendit. Dicimus ætiam carius et uilius non tamen carioris et vilioris uel emi uel uendidi. Plynius libro. xxxv. cum de Pamphilo pictore ſcribit. Nemi nem inquid minoris docuit talento: id eſt neminē minori ꝓtio docuit q̄ talento: cōtra vallenſis Laurentii ſententiā qui vult huiuſmodi genitiuos iungi dumtaxat cum verbis emo; valeo; uendo; conſto: ſto; eſtimo.

Hæ ſunt verba actiuã tercii ordinis: Quæ exigũt nominatiuum ante ſe: et poſt ſe accuſatiuum et datiuum ut trado te ſtudiis philoſophiæ.

Do	das	dedi	atum	
Trado	dis	idi	itum	
Dedo	dis	di	itum	
Tribuo	is	ui	utum	per dare.
Præbeo	es	ui	tum	
Impendo	is	di	tum	
Præpono	is	ui	tum	
Antepono	is	ui	itum	per præferire.
Præfero	ers	tuli	latum	
Præmitto	tis	iſi	iſſum	ꝑ mãdare ĩ ante
Dico	cis	xi	ctum	per dire.
Dico	as	aui	atum	per dedicare e
Subiugo	as	aui	atum	cõſecrare
Subigo	gis	egi	actum	
Subiicio	ci	eci	ectum	ꝑ ſubiugare
Subdo	dis	didi	ditum	e ſottomettere
Suppono	nis	ſui	ſitum	
Mitto	tis	ſi	ſſum	
Deſtino	uas	ui	atum	ꝑ mandare.
Lego	as	ui	atum	
Oppono	nis	ſui	itum	
Obiicio	cis	eci	ctum	per oporre.
Prædico	cis	xi	ctum	
Prænuntio	as	ui	atum	ꝑ prædire.
Edico	cis	xi	ctum	
Indico	cis	xi	ctum	
Iubeo	es	ſſi	ſſum	
Impero	as	aui	atum	ꝑcomendare.
Præcipio	is	epi	eptum	

Nuntio	as	ui	atum	
Renūtio	as	aui	atum	per auiſare.
Interdico	cis	xi	ctum	
Prohibeo	es	ui	itum	ꝑ uetare per
Veto	as	ui	itum	interdire.
Cōmendo	as	aui	atum	ꝑ recōmandare
Confero	ers	tuli	latum	
Comparo	ras	aui	ratum	ꝑ paragonare.
Prodo	dis	didi	itum	ꝑ demōſtrare
Indico	cas	aui	atum	e per tradire.
Declaro	ras	aui	atum	
Demōſtro	as	aui	atum	
Manifeſto	as	aui	atum	
Oſtendo	dis	di	tum	per demonſtra
Explico	as	aui	atum	re dechiarare
Enulceo	as	aui	atum	et explicare
Dilucido	das	aui	atum	
Aperio	is	ui	ertum	
Cōmodo	as	aui	atum	
Mutuo	as	aui	atum	per præſtare.
Reddo	dis	didi	itum	
Reſtituo	is	ui	utum	per rendere.
Promitto	tis	ſi	ſum	
Spondeo	es	di	ſum	per ꝓmettere.
Addico	cis	xi	ctum	ꝑ maniculare.
Accomodo	as	aui	atum	ꝑ aſſettare.
Dono	nas	aui	atum	ꝑ donare.

Legare quot ſignificationes habet? Duas. Legare enim eſt mittere. vnde dicunt̃ legati: ꝗ oratores mittantur. hinc etiam dicunt̃ collegæ quaſi ſimul mittātur ad idem officiū Item legare eſt teſtamento relinquere; vnde dicuntur legata hoc eſt relicta; et legatarii.

Dare litteras dicimus nõ ei ad quẽ ſcribimus ſed ad eum Et econuerſo nõ ad eum qui fert litteras ſed ei . ut do tibi litteras ad Ciceronem . Id eſt do tibi litteras quas feras ad Ciceronem et dedi litteras ad te Ciceroni . id eſt dedi Ciceroni litteras quas feret ad te .

Cõmendare quot ſignificationes habet : Duas Eſt enim aliquando primi ordinis : et ſignificat laudare : ut conmendaui te in ſenatu et apud Ceſarem : hoc eſt laudaui . Aliquando eſt tertii ordinis et ſignificat tradere fidei : ut cõmendo me tibi : Id eſt tue trado fidei . et conmendo tibi pecuniam : aut cõmendo rem memoriæ .

Quid inter eſt ĩ ter mutuo et conmodo : Cõmodamus : quæ eadẽ reſtituũt ut libros : ueſtes : uaſa : et ſimilia : mutuam⁹ quæ nõ reddunt eadẽ : et cõſiſtunt ĩ pondere fere et numero et menſura ut pecunias : oleũ : triticũ : et ſimilia : Vnde dicit mutuũ quaſi meũ tuum : ꝙ ex meo fiat tuum .

Quod uerbum hui⁹ ordinis habere poteſt poſt accuſatiuũ duos datiuos : Do das ut do tibi uirginem . dono . dedi filie tue talentum doti .

Reddo quod ſignificationes habet : Tres . reddere enim huius ordinis ſignificat reſtituere : ut reddo tibi pecunias Significat ætiam cõſignare : ut reddo tibi litteras quas Cicero mihi ad te dedit . Significat ætiam facere : quando quarti ordiniſ eſt ; et duos habet accuſatiuos : ut reddã te doctum . id eſt faciam te doctum .

Reddo quomodo componitur : Ex . re . et . do . quare geminatur . d . ut ĩ ſecunda perſona differat a redeo : redis . In quo uerbo ideo interponitur . d . ut euitetur hiatus : qui eſſet in reeo : hoc eſt euphoniæ gratia . Quemadmodum fit in redintegro et redimo .

Quæ ſunt uerba huius ordinis : que poſſunt eẽ ætiã ordis quinti : Sunt hæc . Dono . Impartio . Augeo . Conduplico

Accumulo . et ſiqua ſunt ſimilia . Dicimus enim dono tibi libertatem . et dono te libertate . Impartio tibi res meas . Et impartio te reb⁹ meis . Augeo tibi fortunas . et augeo te fortunis . Conduplico et Accumulo tibi diuitias . Cōdu plico et accumulo te diuitiis .

Quæ ſunt uerba huius ordinis : quæ iungunt̃ tam datiuo q̃ accuſatiuo cū ad : Duo . Reſcribo et mitto . Dicimus . n . reſcribo tibi et reſcribo ad te : mitto tibi et mitto ad te .

Hæ ſunt uerba actiua quarti ordinis : quæ exigūt nominatiuum : et accuſatiuos duos ; ut ego doceo te artē grammaticam .

Doceo	es	ui	ctum	p inſegnare.
Moneo	es	ui	itum	p amonire :
Flagito	as	ui	atum	
Peto	tis	tii	itum	
Poſco	ſcis	ſci	itum	p domandare .
Poſtulo	as	aui	atum	
Rogo	as	aui	atum	
Oro	as	aui	tum	p pregare .
Cælo	las	aui	atum	per naſcondere
Caltio	as	aui	atum	per calzare .
Induo	uis	ui	utum	
Veſtio	ſtis	ui	itum	per ueſtire .
Exuo	is	ui	utum	ſpogliare .
Cingo	gis	xi	ctum	per cengere .
Interrogo	as	aui	atum	per domādare .

Quid inter eſt inter orare et exorare : Orare eſt præcari exorare eſt impetrare .

Cælo quot aliis modis conſtruit̃ cū caſibus ſuis : Tribus modis . Dicimus enim Cælo tibi hanc rem : Cælo te hac re . Cælo te de hac re .

Quæ ſunt uerba huius ordinis : quæ p⁹ primū accuſatiuū

poſſũt habere ætiã ablatiuũ loco ſecũdi accuſatiui: Sũt hec Cingo : calcio : ſiue calceo: exuo : ueſtio: induo. Dicim⁹ .n. induo te ueſtẽ et ueſte. Accingo me gladiũ uel gladio. Calceo me coturnos uel coturnis . exuo me et ĩduo et ueſtio palliũ et pallio . Peto ætiã et poſtulo plerũq; ablatiuũ habent cũ a uel ab: ut ego peto et poſtulo hæc abs te .

Hæ ſũt verba actiua quinti ordinis: quæ exigũt nominatiuũ et accuſatiuũ cũ ablatiuo ſine præpoſitione: ut paſce te liberalibus ſtudiis.

Spolio	as	ui	atum	per ſpogliare .
Priuo	as	ui	atum	per priuare .
Onero	as	aui	atum	
Aggrauo	as	aui	atum	per præmere .
Præmo	is	eſſi	eſſum	
Exonero	as	aui	atum	
Alleuio	as	aui	atum	per alegerire .
Leuo	as	aui	atum	
Impleo	es	eui	etum	
Imbuo	is	ui	utum	per impire .
Euacuo	as	aui	atum	per uoitare .
Infitio	cis	eci	ctum	per tengere .
Fartio	cis	ſi	arctum	per infarcare .
Orno	as	aui	atum	
Exorno	nas	aui	atum	per ornare .
Alo	lis	ui	litum	
Nutrio	tris	ui	itum	per nutrire .
Lacto	as	aui	atum	per lactare .
Munio	nis	iui	itum	per fortificare .
Inquino	as	aui	atum	
Maculo	as	aui	atum	per machiare .
Tego	gis	exi	ctum	
Cooperio	ris	ui	ertum	per coperire .

Impartio	tis	ui	itum	p fare pticipe.
Paſco	cis	ui	ſtum	
Cibo	as	aui	atum	per paſcere.
Educo	as	aui	atum	per aleuare.

Paſco quod modis conſtruitur: Octo. Dicimus enim Boues paſcunt herbam. Herba paſcit boues. Boues paſcunt herba: herbis paſcuntur boues. ego paſco boues. Ego paſco herbam. Boues paſcunt. Boues paſcunt.

Lacto et lacteo quomodo differant inter ſe: Lactare eſt lacte nutrire ut matres lactāt pueros: lactare uero eſt lac ſugere: ut infantes lactent hoc eſt lac ſugunt.

Impartio quot modis conſtruitur: quattuor. Dicimus.n. impartio tibi bona mea: impartio te bonis meis. Imparti or te bonis meis: et tu impartiris a me bonis meis.

Quæ ſunt uerba quæ ſuſcipiunt ætiam datiuū: ſunt hec ſeptem. Onero. exonero. ſpargo. fundo. figo. ſterno leuo. ut onero te donis: et onero tibi dona: figo terram haſta: et figo haſtam terræ: ſterno lectum lodice: et ſterno lodicem lecto. Spargo fundo tibi aquā. Spargo fundo te aq̄. leuabo te hoc faſce: et leuabo tibi hūc faſcē. poſſunt addi huic ordini ætiam aliorum ordinū uerba: ut tango te digito: uideo te oculis: fecūdo te erumnis: audio te auribus. cū alioquin primi ordinis ſint hæc uerba. Audio ætiā ſexti.

Quæ ſunt verba actiua ſexti ordinis: quæ exigūt nominatiuū et accuſatiuū cū ablatiuo a uel ab mediāte ego audiui hoc a ptore. ego quæſiui hoc abs te.

Audio	dis	iui	itum	per odire.
Auſculto	as	aui	atum	per aſcoltare.
Alieno	as	aui	atum	
Auerto	tis	erti	ertum	per alienare. p
Amoueo	es	ui	otum	inimicare.
Remoueo	es	ui	otum	per remouere.

Abigo	gis	egi	actum	idem
Intelligo	gis	xi	ctum	per intendere.
Diuido	dis	ſi	ſum	
Separo	as	aui	atum	per partire.
Accipio	pis	pi	ptum	
Recipio	pis	pi	ptum ꝑ torre et receuere.	
Quæro	ris	iui	itum	ꝑ domandare:
Eripio	pis	ui	ptum. ꝑ torre. e ꝑ liberare	

Audio et auſculto iunguntur ætiã datiuo ſoli et ſignificant obedire. fiuntqꝫ ſequẽtis: hoc ē ſeptimi ordinis: et recipio ſimiliter: qđ ſignificat ꝓmittere. Amoueo hoc ē remoueo ſine. d. ſcribitur nã ſi cũ. d. ſcriberetur admoueo eẽt tertii ordinis: et ſignificaret adiungere ſiue appropinquare.

Eripio duobus modis conſtruitur. Dicimus enĩ eripio te a malis et eripio te malis. et ē tertii ordinis: ut iſte eripuit tibi filiam tuã. Quæro cuius figure: Cõpoſite: Componitur enim ex quæ et res. cũ nichil aliud ſit q̃rere: ꝙ quæ ſit res aliq̃ dubitare: ideoqꝫ ꝑ diphthongũ ſcribitur: quamq̃ et alia ratio eẽ poſſit: ut eius paſſiuũ differat a quæror deponẽte quod eſt lamentor. Quæro im compoſitione mutat diphthongũ in. i. longam: inquiro cuius uerbi regimen uarie auctores accipiũt. Dicimus. n. quæro uel requiro hanc rẽ abs te. et. et quero uel requiro te de ſtatu reipublice: quemadmodũ ætiã deponente eiuſdem ſignificationis utimur: ut habeo quos percõter et percõtare hãc rem ab illo.

Hæ ſunt uerba actiua ſeptimi ordinis: quæ exigũt nominatiuũ ãte ſe: et datiuũ pꝰ ſe: ſine aliquo accuſatiuo. Sũt tamẽ qui hæc putãt magis neutra dici debere ſet nos contrariũ cẽſemus cũ ætiã paſſiua eoꝝ reperiantur: ut ego inuideo tibi. et tu inuideris a me. Horatius ĩ poætica. Ego cur acquirere pauca: Si poſſum inuideor.

Inuideo	des	di	ſum	per inuidiare.

Recipio	pis	pi	ptum	ꝑ ꝓmettere.
Audio	dis	ui	itum	
Auſculto	tas	ui	tum	ꝑ obedire.
Impero	as	aui	atum	ꝑ ſegnoregiare.
Benedico	cis	xi	ctum	ꝑ benedire.
Maledico	cis	xi	ctum	ꝑ maledire.
Timeo	es	ui		
Metuo	uis	ui	carē ſupi.	ꝑ timere.
Interdico	cis	xi	ctum	ꝑ intendere.

Nota ꝙ nō poteſt dici hoc uerbū nō eſſe actiuū: quia habet in uſu paſſiuum interdicor. nec poteſt dici ꝙ habere poſſit accuſatiuū poſt ſe. Non enim poſſumus dicere. interdico tibi aq̄ et ignē: nec interdico te aq̄ et igni. Sed dūtaxat dicimꝰ interdico tibi aqua et igni. q̄ꝙ paſſiue poſſum dicere: tu interdictus es aqua et igni: et aq̄ et ignis interdictus ē tibi. et tibi interdictū eſt aqua et igni: ſed hoc poſtremum eſt magis imperſonale officio ætiam officis huius ordinis eſt. i. noceo cuius paſſiuū eſt officior. Lucretius in ſecūdo: officiunt̄ uti cogant̄ tardius ire. Inuideo cuius figure: Compoſite. Unde cōponit̄ ex in et uideo: ꝙ oculos et animū: ī eos quibus inuidemus cōtinue itētos teneamꝰ ꝓpter q̄ uete res hoc uerbum non datiuo ſed actō iūgebant. ut Ennius quiſnā libeꝝ florē inuidit meum.

DE VERBO PASSIVO.

Uid eſt verbum paſſiuū: Quod in. or. deſinens formator ab actiuo.

Quot ſunt ordines verboꝝ paſſiuoꝝ: Septē. ſicut actiuorum et omnes exigūt ante ſe nominatiuū ꝑſone pacientis et poſt ſe ablatiuū cū a. uel ab. perſonæ agentis: ut p̄ceptor amat Pyrrhū: Pyrrhꝰ amat̄ a p̄ceptore: præceptor docet Pyrrhum: Pyrrhus docetur a p̄ceptore. Caſus. n. qui ultra duos principales ſunt non mutantur in paſſiuo. ut

Ego doceo te grāmaticam: tu doceris a mē grāmaticam ego ſūmo ſtudio ſcribo michi libꝛ calamo in mēbranis: bonitate eius utilitate mea quocūq; loco et tpe. A me ſūmo ſtudio ſcribitᷣ mihi liber calamo in mēbranis bonitate eius utilitate mea quocūq; loco et tempore.

Diligor	ris	ctus	ſum	ꝑ eſſer amato
Emor	ris	ptus	ſum	ꝑ eſſer cōparato
Dor nō eſt in uſu ris tus. ſum. per eſſere dato.				
Doceor	ris	ctus	ſum	per eſſere īſegnato
Spolior	ris	tus	ſum	ꝑ eſſere ſpoliato.
Audior	ris	tus	ſum	per eſſere odito.
Inuideor	ris	ſus	ſum	ꝑ eſſere iuideato

DE VERBIS NEVTRIS.

Nod eſt uerbum neutrū: quod in .o. deſinens non format paſſiuum in or.

Vnde dicitur neutrum: quia hæc uerba neutra ſunt hoc ē nec actiua nec paſſiua.

Quod ſūt ordines uerboꝝ neutroꝝ: Noue. Subſtantiuū: q̄nq̄ in ꝓprie dicatᷣ neutꝝ: quia nō deſinit ī .o. Poſſeſſiuū Acquiſitiuū. Tranſitiuū. Effectiuū. Abſolutū. Impfectū Neutrum paſſiuum. et Neutro paſſiuū.

Quæ ſūt uerba neutra primi ordinis: quæ dicunᷣ Subſtātiua: ſum. es. eſt. quod per ſe ſubſtat: ut ego ſum: et in ipſum cetera uerba reſoluunᷣ: ut amo id eſt amās ſum. Legebam id eſt legens erā. et ab eo cōpoſita ut abſum adſum Copulat autē ſimiles caſus: ut ego ſum fortis. Cōſtruitᷣ ætiam cum genitiuo: ut hic liber eſt pyrrhi: et cum datiuo ut ē mihi pater: et cū ablatiuo: ut ſum magno animo: et cū duobus datiuis: ut ſum tibi curæ: ſum tibi īpedimento et cū ablatiuo cū ꝓpoſitione in uel ſub uel apd̄: ut ſum in foro: ſub tecto: apud macellū. Interdum ſine caſu poſteriore: ut deus eſt deus fuit ſemper: et deus erit ſemper.

Compoſita autem iunguntur fere ſemper datiuo : ut ego interſum lectioni . illi ineſt uirtus . multa mihi deſunt .

Sum	es	fui	per eſſere .
Interſum	es	fui	p eſſere pſente .
Obſum	es	fui	per nocere .
Proſum	des	fui	per giouare .
Præſum	pes	fui	per ſopraſtare .
Adſum	des	fui	p eſſere apſſo .
Abſum	es	fui	p eſſere abſente
Deſum	es	fui	per mancare .
Inſum	es	fui	p eſſere dentro .
Subſum	es	fui	per eſſer ſotto .
Superſum	es	fui	p eſſere deſopra
			et p auanzare .

Nota q adſum nō ſignificat pſens ſum: ut quidā exiſtimāt ſed ppe ſum . Sicut abſū ſignificat longe ſum : qd ex ipſa ſignificatōe ppoſitionis cōponentis intelligitur : ad . n . ſignificat apd et qſi ppe Cicero de ofitiis . Inter hoiem et belluā hoc maxie itereſt : q hæc tantū qntū ſenſu mouetur ad id ſolū qd adeſt : qdq pſens ē ſe acōmodat . hoc eſt ad id qd ppe eſt : et qd pſens eſt qd ipſemet declarat : ſubiungens paululū admodū ſentiens pteritū aut futuꝝ : ideſt ſentiens tantū qd adeſt : hoc ē qd mox abiit uel mox futꝝ eſt .

Quæ ſunt uerba neutra ſecundi ordinis : quæ dicūtur poſſeſſiua : et exigunt nominatiuū ante ſe : et poſt ſe ablatiuū ſine ppoſitione : ut Pyrrhus abundat libris .

Egeo	es	ui	caret ſupi .	
Indigeo	es	ui	caret	p hauer biſogno
Careo	es	ui	itū uel caſſum	p mancare .
Abundo	as	aui	atum	
Affluo	is	xi	xum	per abondare .
Exubero	as	aui	atum	

Satago	gis	egi	ctum	ꝑ eſſere diligēte
Memini	ſti	it	caret ſu.per recordarſi.	

Quæ ſunt ex his quæ et genitiuo iungūt: Egeo indigeo ſatago. ut Terentius. hic ſatagit rez ſuarū. idest anxius et curioſus eſt rerum ſuarum.

Memini huius ordinis neutrū eſt: licet in.o.nō deſinat et tamen iungit̃ aliquando accuſatiuo. ut Virgilius Forſan et hæc olim meminiſſe iuuabit. Aliqando ætiā iungitur ablatiuo cum de ꝑpoſitione: ſed quando accuſatiuo et genitiuo iungitur ſignificat recordari: ut non memini hanc rem uel huius rei: hoc eſt nō recordor: q̄ndo autem iungit̃ ablatiuo cum præpoſitione: uel in terdum genitiuo ſignificat mentionem facere: ut Priſtianus non meminit de hac re uel huius rei: hoc eſt mentionē nō fecit.

Abundo et affluo poſſunt eſſe ætiam poſſeſſiua. Dicimus enim ego abundo et affluo rebus omnibus: et res omnes abundant et affluunt mihi.

Careo et indigeo differunt. quia non indigemus omnibus quibus caremus. ut puta caremus multitudinē ſeruoꝝ qua non indigemus. Omnibus autem quibus in digemus caremus: quia ſi non careremus nō indigeremus.

Defitio deficis huius ordinis eſt ut ego difitio. pecunia. poteſt tamen eſſe ætiam poſſeſſiuum ſecundi ordinis: ut pecunia deficit mihi. Poteſt quoqꝫ eſſe actiuū primi ordinis: ut inopē deficiunt oēs amici; hoc eſt deſerūt.

Quæ ſunt uerba neutra tertii ordinis: quæ dicunt̃ acquiſitiua: et exigunt nominatiuum ante ſe; et poſt ſe datiuum ut ego indulgeo amori noſtro.

Seruio	uis	ui	itum	per ſeruire.
Inſeruio	ui	itum		
Faueo	es	ui	autum	per fauorire.
Aſpiro	ras	aui	atum	

Benefatio	~cis	eci	actum	per benefare .
Derogo	as	aui	atum	per detrazere .
Detraho	is	xi	ctum	per biaſmiare .
Studeo	es	ui	caret	per ſtudiare .
Hereo	es	ſi	ſum	
Inhereo	es	ſi	ſum	per acoſtarſe .
Adhereo	es	ſi	ſum	
Obuio	as	aui	atum	
Occurro	ris	ri	ſum	per incōtrarſe .
Succurro	ris	ri	ſum	
Subuenio	nis	ni	tum	per ſocorore .
Prouideo	es	di	ſum	per prouedere .
Placeo	ces	ui	itum	per piacere .
Diſpliceo	ces	ui	itum	per deſpiacere .
Profitio	cis	ci	ectum	per fare ꝑfecto
Parco	cis	pepci	ſum	per perdonare .
Indulgeo	es	dulſi	ultum	ꝑ cōcedere per
Pareo	es	ui	caret	mittere .
Obedio	dis	ui	itum	per obedire .
Obtempo	as	ui	atum	
Annuo	uis	ui	utum	ꝑ acōſomire
Abnuo	is	ui	utum	per denegare .
Soluo	uis	ui	utum	per pagare .
Caueo	es	ui	utum	per guardarſe .
Obſiſto	ſtis	ui	atum	
Obſto	ſtas	ſtiti	atum	per reſiſtere .
Repugno	gnas	aui	atum	per repugnare.
Cædo	is	eſſi	eſſum	per dare loco .
Conſulo	is	ui	ultum	ꝑ cōſegliare .
Debeo	es	ui	itum	per eſſere. debi tore
Satiſfatio	cis	eci	ctum	ꝑ ſatiſfare .

Incumbo is ui itum p attendere.
Sapio is ui itum p hauer ſapore.
Acquieſco ſcis eui etum p ſtare cõtento
Vaco as aui atum per attendere.

Hereo quot ſignificationes hꝫ: duas. aliqn̄do .n. ſignificat adherere: ut hereo parieti. Aliquando dubitare. et tunc ē abſolutū: unde fit frequentatiuū hæſito. ut Iuuenalis. Et tamen hæret: et dubitat alta Chionem deducere ſella.

Placeo quomodo facit præteritū: placui et placitus ſum. Sicut ætiam pleraqꝫ alia neutra. Iuro iuraui et iurat⁹ ſum Prandeo prādi et pranſus ſum. Coeno coenaui et coenat⁹ ſum. Careo carui et caſſus ſum. Pateo patui et paſſus ſū Titubo titubaui et titubatus ſum. Poto potaui et potus ſum. Potus tamē coenatus et iuratus aliquādo paſſiue capiunt: ut epoto medicamento efflauit animū. et iuratus diſceſſit: et it incoenatus cubitum.

Caueo poteſt ætiā iter actiua cõnumerari ſeptimi ordinis et eius paſſiuū ē caueor. ut caue tibi. id eſt attēde: ne quid tibi mali accidat: poteſt ætiā iūgi cū ablatiuo cū ꝑpoſitione ut caue ab illo: Item cū accuſatiuo: ut caue illū: itē cū alio uerbo: ut caue cadas. Ubi notandū eſt: ꝙ cū negatione: et ſine negatione eadem eſt ſignificatio ut caue cadas: et caue ne cadas idem ſignificāt. Seruio et inſeruio quomō differūt: Illud neceſſitatis eſt: hoc uoluptatis.

Conſulo: debeo: et ſapio: interdum habent poſt ſe ætiam accuſatiuum. ut cõſulo tibi cõmodum tuum et debeo tibi talentum. et carmina ſapiunt demorſum ungaem. Sed tunc conſulo et debeo ſunt actiua: Sapio uero non eſt actiuū: ſed figurata eſt hæc locutio: ſapit mel: hoc eſt habet ſaporem mellis. quemadmodū fit in quibuſdam aliis uerbis actiuis: paſſiuis: et neutris: ut ille agit uxorē id ē agendo repræſentat uxorē. et uxor temulenta uomuit maritū:

ſid eſt uomitu ſperſit maritũ : et tu uiuis bacchanalia id eſt uiuendo bacchanalia exerces . Sonas aſinũ : id eſt ſonãdo refers aſinũ et epiſtola redolet antiquitatem : id eſt bene olendo repſentat antiquitatem . Ad hæc dicunt aliqui ex puiſti me : exſibylaſti me : execraſti me ; id eſt expuẽdo : ex ſibylando : execrando deriſiſti me :

Quod uerbũ ex his contrariã ſibi habet ſignificationẽ cũ ablatiuo iungitur : Vaco . Nam ſi datiuo iungit᷑ : ſignifi cat do operam : ut vaco litteris . Si uero ablatiuo ſignifi cat contrarium : ut uaco curis : hoc eſt careo . Si abſolute ponatur uacare interdum ſignificat ſuperfluũ eſſe : ut .xv . carmina uacãt : id eſt habundant : et ſuperflua . ſunt : ĩterdũ cõmodum eẽ : et otiũ · eẽ : ut ſi uacat noſtros audire labores id eſt ſi cõmodum : ſi otium eſt .

Quæ ſunt uerba neutra quarti ordinis : quæ tranſitiua di cuntur : et exigunt nominatiuum ante ſe : poſt ſe accuſati uum ſicut actiua . ut tu aras terrã : et ego ſero agꝛ . poteſt ætiam addi datiuus ut Virgilius En quis cõſeuimꝰ agros et habent paſſiuum in tertus perſonis in utroq; numero ut terra arat᷑ a te . et agri ſerunt a me . Poete tamẽ ꝑ pſo popeiã utũt᷑ ætiã aliis pſonis . ut ſi terra loquẽs dicat aror

Aro	as	aui	atum	pe arare .
Colo	is	ui	ultum	per lauorare .
Semino	as	aui	atum	per ſeminare .
Sero	is	ui	atum	
Inſero	is	ui	ertum	per ineſtare .
Cõſero	is	iui	ſitum	per porre .
Planto	as	aui	atum	per piantare .
Poto	as	aui	atum	
Bibo	bis	bi	itum	per bere .
Edo	dis	di	ſum	
Comedo	dis	di	ſum	per mangiare .

Coeno	as	aui	atum	per cenare.
Coquo	quis	xi	ctum	per cocere.
Decoquo	quis	xi	ctum	per padire: et conſumare.
Digero	ris	ſſi	ſtum	per pardire.
Sorbeo	es	ui	caret ſu.	ꝑ niogbiottire.
Abſorbeo	es	ui	caret	
Mingo	gis	xi	ctum	per piſare.
Suo	is	ui	tum	per cuſire.
Diſſuo	is	ui	utum	per diſcuſire.
Neo	es	eui	etum	per filare.
Glomero	ras	aui	atum	per naſpare.
Texo	xis	ui	xtum	per texere.
Voluo	is	ui	lutum	per uolgere.
Euoluo	is	ui	lutum	per ſuolgere.
Inuerto	tis	ti	ſum	per reuerſare
Retexo	is	ui	xum	per texere
Implico	cas	aui	atum	per auilupare.
Impedio	is	iui	tum	per impedire.
Explico	cas	aui	atum	per ſuiluppare.
Miſceo	ces	cui	xtum	per meſcolare.
Frango	gis	egi	ctum	per ſpezare.
Scindo	dis	di	ſum	per rompere.
Findo	dis	di	iſſum	per ſpacare.
Diuido	dis	ſi	ſum	per ſpartire.
Incido	dis	ſi	ſum	per tagliare.
Sero	as	ui	atum	per ſegare.
Amputo	as	aui	atum	per mozare.
Edifico	as	aui	atum	per edificare.
Malo	is	ui		per macinare.
Pinſo	is	ui	ſtum	
Contundo	dis	di	uſum	per piſtare.

Pingo	is	xi	ctũm	per depengere.
Terebro	as	aui	atum	per irriuellare.
Perforo	as	aui	atum	per forare.
Vello	is	li	ulſum	per cauare.
Condio	is	iui	tum	per condire.
Puto	as	aui	atum	per potare.
Meto	is	ui	ſſum	per metere.
Repaſtino	as	aui	atum	ꝑ repaſtinare.
Tero	is	ui	itum	per tritare.
Vindemio	as	aui	atum	ꝑ uindemiare.
Nauigo	as	aui	atum	ꝑ nauigare.
Inhibeo	es	ui	itum	ꝑ ſiare la naue.
Pitiſſo	as	aui	atum	per guſtare.
Prægusto	as	aui	atum	ꝑ fare la credēſa
Triuiro	as	aui	atum	ꝑ battere el grano
Ventilo	as	aui	atum	per a uentare.
Pulſo	as	aui	atum	per battere.

Nota ꝙ Sero ſeris ſeui ſatũ: ſignificat idem quod ſemino Quandoq̃ autē facit in ſupino ſertũ ſignificat plantare: ut ſerit arbores: Virgilius inſere nũc Melibeæ piros. Unde dicit᷑ ager cõſitus id eſt plenꝰ arboribus. Significat ætiã ordinare: unde dicit᷑ ſeries. id ē ordo: et deſero id eſt de relinquo: et ſerio ad uerbũ: cuiꝰ cõtrariũ ē ioco. Interdũ ſignificat inſerere et per ordinem miſcere: et intexere: unde ſerta dicũtur corollæ floribus ĩtexe: Dicuntur ætiã ipſe corone ſertæ hoc eſt ĩ texe floribus. Lucanus accipiũt ſertas nardi de flore coronas. Inſerit᷑ ætiã ramus ĩ arbore Cõſerere ætiã ſignificat ſeminare et plãtare. Virgilius En quis cõſeuimus agros. Poſſumus tamē dicere ſeui triticũ ĩ agro: et ſeui agꝝ tritico. Cõſeui ottos arboribꝰ: et cõſeui arbores ĩ ortis. Inſeui malũ ramuſculo piri: et ramuſculũ piri in malo ĩſerui. Unde fit ſatio et inſitio: que duplex ē.

et cum īfixo tranco ſterili īſerit̄ ſurculus fecūdæ arboris et cū germē alienæ arboris inſerimus libro inciſo cortice Putare ꝓprie eſt reſecare: que ſupflua ſunt: unde dicim⁹ putare uites. et ueteres dicebant argentū puꝝ putū id eſt purgatiſſimū Hinc fit amputare: qđ eſt reſecare. ꝓpterea putare dicit̄ cogitare: quia cogitādo quaſi reſecamus: quæ ſuperflua ſunt: et quod melius ſit mēte cōcipimus. Hinc deſcendūt ætiā diſputare. deputare. reputare. cōputare. pitiſſo quid ꝓprie ſignificat: pce uinū guſto q̄ſi tentādi gratia. Terentius. Pitiſſando multū uini abſūpſiſti hodie: tale ē uerbū quo Plaut⁹ utit̄ cyathiſſo. quāq̄ꝯ ſexti potius ordis ſit: ut cyathiſſo apđ te q̄ndo poto. tale ē etiā greciſſo Ventilare quot modis conſtruit̄. Dicimus ventilare triticum: hoc ē uentilando purgare. et uentilare aurum digitis ſubdantibus dixit Iuuenalis: Dicimus ætiam uentilare faciem et corpus flabello.

Pulſare proprie eſt pcutere: ut pulſat pugnis pectora: Antiqui pulto dicebant. unde fit ut ſignificet eciā canere ſiue ludere: ut pulſat cytherā. Nec poteſt dici cāpana pulſat: ſꝫ pulſat̄: nec cāpanā ſono: ſꝫ pulſo. poſſumus tamen dicere ſono cāpana: ſicut ſono cythera: ablatiui caſ⁹. ut Virgilius Cythera crinit⁹ Iopas pſonat aurata. poſſum⁹ ætiā dicere cāpana ſonuit tertiā et q̄rtā horā: et tercia hora pulſata ē: et q̄rta hora pulſata eſt. Virgilius Iamq̄ꝫ eadē digitis: iā pectore pulſat eburno. Aliq̄ndo ſono iungit̄ cū accuſatiuo. Virgilius Nec uox hoīeꝫ ſonat. id ē exprimit ſonādo. et ſilue reſonāt amarilida id ē reſonādo exprimunt. Sunt quedam alia uerba huius ordinis quæ raro et apud poetas inprimis et ſecundis pſonis in uſu ſunt. In tertiis uero perſonis frequens eſt uſus eorum.

Pluo	is	ui	tum	per piouere.
Ningo	gis	xi	ctum	per neuegare.

Tono	nas	ui	tum	per tonare .
Coruſco	cas	ui	atum	per balenare .
Fulmino	nas	ui	atū	ꝑ fulminare .
Grandino	nas	ui	atū	ꝑ grandinare .

In his nō poniť nominatiuus expreſſus : et ſubaudiť deus ut Jupiter pluit hodie magnos imbres. Liuꝰ tamē et Valerius pluiſſe lapidibus dicūt. Et uirgilius iu Georgicis dixit. nec denſior aere grando. Nec decōcuſſa tātū pluit ilice glandis : tantū hoc loco nominatiui caſus eē uideť . Que ſunt uerba neutra quinti ordinis : que effectiua dicunť et exigūt ante ſe nominatiuū ; et poſt ſe ablatiuū ſine p̄poſitōe : uel accuſatiuū cū p̄poſitione ob : aut ꝓpter : ut ego caleo igni uel ob ignē : aut propter ignem .

Caleo	es	ui	caret ſu.	per ſcaldare .
Frigeo	es	ui	caret	ꝑ hauer fredo .
Gaudeo	es	ſus	ſum	ꝑ alegrarſe .
Pingueo	es	ui		ꝑ ingraſſarſe .
Palleo	es	ui		ꝑ mipallidirſe .
Areo	es	ui		ꝑ ſeccarſe .
Vireo	es	ui		per inuerdirſſe .
Tepeo	es	ui		ꝑ intepidirſe .
Albeo	es	ui		ꝑ imbianchirſe .
Nigreo	es	ui		ꝑ anegrirſe .
Rubeo	es	ui		ꝑ aroſirſe .
Floreo	es	ui		per fiorire .
Tumeo	es	ui		
Turgeo	es	ui		ꝑ gomfiarſe .
Ferueo	es	ui		per bollire .
Stupeo	es	ui		per ſtupire .
Horreo	es	ui		ꝑ hauer horrore .
Mereo	es	ca		per dolerſe .
Calleo	es	ui		ꝑ. fraglie el callo

Splendeo ēs ūí
Polleo es uí ꝑ reſplendere.
Liqueo es ꝑ manifeſtarſe.
Caleo ꝑ ſimplex.l.huius ordinis eſt: et ſignificat caleſcere
hoc eſt calefieri.ꝑ duplex uero.ll.ſimiliter huius ordiuis eē
poteſt: et ſignificat callū facere: ut nimio dolore obcalluit
Aliq̄ndo quarti ordinis ē hoc eſt neutri tranſitiui: et ſigni
ficat callidū ſiue aſtutū eē et optime aliquid ſcire: ut dicē
da ſilendaq; calles.
Mærere quando primā ſyllabā longā hꝫ cū diphthōgo: ſig
nificat moeſtū eē et aīo egꝛ et caret p̄terito nam moeſtus
ſta.ſtum.nomē ē nō ꝑticipiū. Mereo uero habēs ſyllabam
primā breuē idem eſt qđ mereor: et facit in preterito merui
ſicut mereor meritus ſum uel fui. Vt ego merui laudem.ſiue
meritus ſum laudē: illud.n.neutꝛ: hoc deponens ē tranſi
tiuū. Mereo ætiā idem qđ milito ſubſtipendio: ut iſte me
ret ſub cæſare ideſt militat: et ē ſexti generis neutroꝝ quæ
abſoluta dicunt̄. Dicit̄ q; a mereo: qđ ē ꝓ mercede aliquid
operor. Vn̄de ip̄a merces dicit̄: potius q̄ꝫ a mercādo: Hinc
meretrices dicte ſunt ip̄e quoq; ſuā militiā exercentes ac ſti
pendia ſua faciētes: et adiectiuū mæritorius mæritoria.rū
Vnde ſtorta maſcula pueri meritorii vocant̄: hinc ætiā ta
bernæ mæritoriæ dicunt̄. et apud. A. Gelium. Tais mæ
retricādo magnā pecuniā demærebat. Mereo ætiā et me
reor q̄ndo poſt ſe ablatiuū habent cum p̄poſitione de ſignifi
cat tractare: ut ego bene mereor de te. Antonius male me
ritus eſt de militibꝰ ſuis: ſiue male meruit de militibus ſuis
Virgilius: Si bene quid de te merui. Sic dicunt̄ ætiā ꝓme
reo et ꝓmæreor: cōmæreo et coumereor. Inter q̄ hæc diffe
rentia eſt: ꝙ promæremur et meremur bona: cōmæremur
mala. Demæreri ætiā dicimꝰ id ē bene mæreri. Vt Quin
tilianus: ut pleniori obſequio demererer amantiſſimos mei:

vn̄de male uſurpant aliqui demærita ꝑ uitiis : emæriti mi
lites dicunt᷑ qui ob ingraueſcentē ætatē ab onere militandi
liberant᷑ nec amplius mærent .

Que ſunt verba neutra ſexti ordinis : que abſoluta dicūt᷑
et exigūt ante ſe nominatiuū : poſt ſe autē nullo indigent
caſu .ut deus eſt :ego viuo :tu uiuis .quanquā poſſit eē abla
tiuus cū in uel ſub uel alia huiuſmodi ꝓpoſitione : ut deus
eſt i celo : nos viuimus ſub Romano pontifice .

Viuo	uis	xi	ctum	ꝑ uiuere .
Occumbo	is	ui	tum	
Obeo	is	ui	itum	
Pereo	is	ui	itum	ꝑ morire .
Intereo	is	ui	itum	
Occido	is	di	ſum	
Dormio	is	ui	tum	ꝑ dormire .
Deficio	cis	ci	ctum	per mancare .
Quieſco	cis	ui	etum	per ripoſarſe .
Iaceo	es	ui		per iacere .
Sedeo	es	di	ſum	per ſedere .
Sto	ſtas	ti	tum	per ſtare .
Surgo	gis	xi	ctum	per drizarſe .
Maneo	es	ſi	ſum	
Remaneo	es	ſi	ſum	ꝑ ſtare fermo .
Reſto	ſtas	ti	tum	per reſtare .
Cado	dis	cecidi	ſum	per cadere .
Ruo	is	ui	utum	per ruinare .
Flo	as	ui	atum	
Nato	as	ui	atum	per notare .
Nauigo	as	aui	atum	per nauigare .
Emergo	gis	ſi	ſum	per uſir fora .
Volo	as	ui	atum	per uolare .
Salto	as	aui	atū	ꝑ ſaltare e ꝑ ballare

Laboro	as	aui	atū	ꝑ afatigarſe id ē ꝑ lauorare.
Sudo	as	aui	atum	per ſudare.
Ludo	dis	ſi	ſum	per guicare.
Vigilo	las	ui	atum	per ueghiare.
Titubo	as	aui	atum	
Fluto	as	aui	atum	per uacillare.
Vacillo	as	aui	atum	
Labo	as			per caſcare.
Hio	as	aui	atum	
Hiſco	cis			ꝑ ſpandecerare.
Euado	dis	ſi	ſum	per ſcampare.
Sum	es	fui		per eſſere.
Veſperaſco	ſcis	ſcit		ꝑ farſe nocte.
Luceſco	ſcis	ſcit		ꝑ farſe di.

Viuo: uolo: las: et aliqua alia ex ſupradictis habēt aliqñdo
ætiam poſt ſe nominatiuū: ut viuo foelix: hæc auis uolat
hilaris. viuo ætiā aliquādo habet accuſatiuū pꝰ ſe: ut uiuo
vitā: ſicut ætiā dicimꝰ obeo mortē. Dicimꝰ ætiā iſte uiuit
aſinū: et iſti uiuūt bacchanalia: id eſt viuendo ſequuntur
aſinū et bacchanalia: quemadmodū ætiā dicimus. tu euigi
laſti p̄lia id eſt vigilando ſeripſiſti. A uiuo deriuat᷑ uictꝰ
qđ verbū alimoniā ſignificat. ut virgilius Tum uictu re
uocās uires. Et Terentius. Semꝑ erit p̄ſidiū Clithipho
uictus: ueſtitus. Quādo accuſatiuū habet viuo actiuū eſt
primi ordinis: ut viuo ætatē: vnde et paſſiuū habet: iā ter
tia viuit᷑ ætas. Hinc fit conuiuo conuiuis. xi. ctum. ꝑ ui
uere e fare vna ſpeſa in ſieme. inde conuictores q̄ ſimul vi
uūt: ſꝫ duo hæc cōuiuat᷑: qui ad cōuiuiū inuitat: et cōuiuia
qui inuitat᷑: a cōuiuor. aris. uerbo deponenti habēt originē
Titubare ē eius qui nō poteſt inſiſtere pedibus: ut faciunt
hebrii atqꝫ egroti: transferturqꝫ ad animū ut ille titubat:
id eſt modo ait mō negat: et neſcit quid loquat᷑.

Mutare eſt alicuius magne molis ruinam minantis: Et transfertur ad animum.

Labare eſt repente ruere: ut labat turris: et ad animum quoq; transfert̃: ut labaſcit ille vno uerbo tã cito. Et differt a labor laberis. Nã labi ẽ leuiter et. ſenſum deorſum ire: Item ab elabor elaberis: quod eſt periculũ fugio: ut hic ẽ elapſus: id eſt periculũ aufugit: inſtar anguille: quæ elabens manibus fugit.

Quid inter. eſt inter hiare: et hiſcere. Hiare eſt aliquid ſua ſponte aperiri externa aliqua ui: ut hiat tellus: ſiue lignũ hiſcere ẽ oris tantũ: et quidẽ humani. Et capit̃ ꝓ loqui: ut non audeo hiſcere.

Sum: es: eſt: quãdo abſolute ponit̃: id ẽ ſolũ vnum nominatiuũ ante ſe habẽs: huiꝰ ordinis neutroꝝ eſt: ut deus eſt: et ſemper erit inuidia. et huiuſmodi. Iungit̃ autẽ et cum genitiuo quinq; modis. Primo quãdo ſignificat poſſeſſionẽ ut hoc pecꝰ ẽ melibei. Secũdo quãdo notat laudem uel vituperationẽ: ut hoc pecus ẽ magne utilitatis: uel magni detrimẽti: cuius loco aliquãdo ponit̃ ablatiuꝰ: ut catilina fuit magna in corporis et animi. Tertio quãdo nullũ habet nominatiuum: ſed genitiuũ cum ĩfinitiuo et ſignificat intereſt: ut diſcipuli eſt honorare magiſtꝝ. Quarto q̃ndo ſumit̃ ꝓ ualet. et ad prætiũ tendit: ut quãti eſt ſũmito: ꝓ quantũ ualet Cæſar. Tanti eius apud ſe gratiam cẽ oſtẽdit: uti et rei publice iniuriã et ſuũ dolorẽ eius uoluntati ac ꝑcibus condonet. Quinto quãdo manſionem ſignificat ut ego ſum domi meæ: tu es domi tuæ. Item domi noſtræ domi veſtræ: domi alienæ. Vbi notandũ eſt ꝙ cũ aliis adiectiuis non iungeret̃: neq; enim diceremus ego ſum domi honeſtæ. et domi pulchre: ſed ĩ domo honeſta et ĩ domo pulchra. et licet dicere ſum domi: et ſum ĩ domo: ſicut egredior domo et egredior e domo. Iungit̃ ætiã ſũ cum datiuo

Et ſignificat habeo: ut ſunt mihi bis ſeptē p̄ſtāti corpore nymphe. Item cū duobus datiuis: ut tua verba ſunt mihi cōtemptui. Item cū datiuo et infinitiuo ſine noīatiuo: ut nō eſt cuiq̄ꝫ fallere. Item cū accuſatiuo cū p̄poſitione: ut hoc eſt apud Virgiliū. Itē cū ablatiuo ſine p̄poſitione: ut hæc eſt p̄ſtanti corpore. Item cū ablatiuo cū p̄poſitione in ut in mea manu ē: itē penes uos eſt. Eſt autē penes eſſe: nō apud aliquē eē: ſed in manu et q̄ſi poteſtate alicuꝰ eſſe Aliquā̄do ē idē ſignificat ꝙ uergit et expoſitū ē: iungit̄ qꝫ accuſatiuo cū p̄poſitione ad. Cæſar aquitania a Garūna flumine ad pyrenæos mōtes et eā ꝑtem oceani quæ ē ad hiſpaniā ꝑtinet. Aliquando iungit̄ cū infinitiuo ſine aliquo caſu: ut ceruere erat id eſt cernere licebat.

Pernoctare ē totam noctem in ſomnē ducere Peruigilare ætiam idem ſignificat: ſed in hoc differūt: ꝙ illud nocte dumtaxat: hoc ætiā die fit: vnde ꝑnox et peruigil.

Quæ ſunt verba neutra ſeptimi ordīs: q̄ impfecta dicūt̄: et exigūt nominatiuū āte ſe: et pꝰ ſe obliquū cū p̄poſitione niſi fuerit noīa aduerbialiter poſita: ut eo in urbē: eo domū

Abeo	is	ui	itum	
Diſcedo	is	ſſi	ſſum	per partirſe.
Recedo	is	ſſi		
Eo	is	iui	itum	
Vado	is	ſi	ſum	
Incedo	is	ſſi	ſſum	per andare.
Pergo	is	xi	ctum	
Venio	is	ni	tum	per uenire.
Redeo	dis	ui	tum	
Remigro	gras	aui	atum	per tornare.
Introeo	is	ui	tum	ꝑitrare dentro.
Exeo	is	ui	tum	pea uſire.
Tranſeo	is	ui	tum	per paſſare.

Transmigro	gras	aui	atum	per trapaſſare.
Contendo	dis	di	tum	
Pugno	gnas	aui	atum	per combattere.
Certo	tas	aui	atum	
Curro	ris	ri	ſum	per correre.

Pergere ꝓprie eſt: iter aut rem aliam incoeptam ꝓſequi. Venio apd̃ doctos frequēter ponitꝰ ꝓ eo: ut ueniebã ad illũ ſicut cõtra eo ꝓ uenio: ut eo ad te: et ambo cõiũgũtꝰ cũ datiuo ſine ꝑpoſitione: ut it clamoꝛ cælo: uēturaqꝫ deſuꝑ urbi et hoſtes uenĩũt excidio: hoc eſt ad excidium.

Migrare ē domiciliũ mutare et alio ſe ad habitãdũ cõferre Remigrare eſt oppoſitũ: hoc eſt ad primum domiciliũ reuerti. et icicirco homines qui obeunt migrare ex hac uita dicuntꝰ. Transmigrare eſt longius ad habitandum ire.

Eo et iter facio: idem ſunt: ſed nõ ē idē uiam facio et iter facio. Nã facere iter eſt ire; ſeu uiam ingredi. facere uiã eſt aperire tranſitum: ꝑ quē iri poſſit. Munire autem uiam idem eſt: qđ reficere: repugnare I ternere ſcilicibus: quando uel contriti ſunt ſcilices: uel forte deficiunt.

Incũbere eſt toto animo ſiue corpore alicui rei inſiſtere: et aliq̃ndo eſt huius ordinis: ut ĩcumbo in ſtudia et ad ſtudia philoſophiæ. Aliquando eſt ordinis acquiſitiuoꝝ neutroꝝ ut incũbo ſtudiis philoſophiæ. Sꝫ illđ animaduertendum: qꝛ q̃ndo ad animũ refertꝰ vtriuſqꝫ oꝛdis ē q̃ndo autē ad coꝛpus: dũtaxat tercii oꝛdis: hoc ē acquiſitiuoꝝ. ut ĩcũbo remis non. n. diceremus incumbo in remos: neqꝫ ad remos.

Currere in agꝝ dicimus: ſi ſumus extra agrum: Si autem ſumus ĩ agro: dicimus curro ĩ agro. Nã hæ q̃ttuoꝛ ꝑpoſitiones: in: ſub: ſuꝑ: et ſupter. quociens motũ ſignificant iunguntur accuſatiuo. quando autem non ſignificant motũ de loco ad locum iunguntur ablatiuo: ut tityrus recubat ſubtegmine fagi: nos quieſcimus ſub tecto et nos eamus

ſub tegmẽ fagi: reducam⁹ nos ſubtectũ: nauta cecidit ĩ un das: nõ ĩ undis. et hoſtes labũtᷣ ſup hoſtes. nõ ſup hoſtibus

Quæ ſũt uerba neutra octaui ordinis: que neutra paſſiua dicuntᷣ. ꝙ in uoce actiua inſtar paſſiuoꝝ conſtruantᷣ: ut diſcipulus uapulat a pceptore. Et ſunt quinqꝫ.

Exulo	as	aui	atũ	per eſſere ſbandito
Liceo	es	ui	tũ	ꝑ eſſere aprezato.
Vapulo	as	aui	atũ	ꝑ eſſere battuto
Veneo	es	ui	tum	ꝑ eſſer uenduto
Nubo	is	pſi	ptum	ꝑ eſſer maritata

Exulo cuius figure: Cõpoſite. ex quot dictionib⁹ cõponitᷣ Ex tribus. vna ĩtegra: et duabus corruptis. hoc ẽ ex ꝑpoſitione ex: et ſolo noĩe et eo uerbo. exulo. n. eſt ex ſolo eo. hoc ẽ extra ſolũ eo. Sũt. n. exules: qui natali ſolo priuantᷣ qui dicũtᷣ ætiaꝫ extorres: q̃ſi extra terrã ſuã eũtes. Dicitᷣ autẽ exulare deloco et ĩ loco: ut donatus affirmat. ut nos exulamus roma: et exulamus viterbii: id eſt extorres roma habitamus viterbii: q̃ locus exilii nobis aſſignatus eſt.

Nubere dicitᷣ de mulieribus tantũ: ut hæc puella nupta ẽ a patre formoſo adoleſcenti. Dicitᷣ autẽ nubo a uerbo ob nubo: qd̃ eſt obtego et cooperio: ꝙ ſponſæ ad virũ ꝓficiſcentes pudoris gratia obnupta: id eſt cooperta facie ꝓficiſcebantᷣ. hic nuptæ id eſt ſponſæ. Reperitᷣ tamen apud veteres nouus nuptus pro ſponſo.

Liceo lices in uſu eſt: ut tu licebis a me paruo prætio. Reperitur tamen ætiam deponens liceor: cum frequentatiuo eius licitor: quæ cum accuſatiuo iunguntur: et ſignificat ultra prætium deferre in auctione facienda. hinc fit polliceor: quod eſt ſponte ꝓmitto.

Quæ ſũt uerba neutra noni ordĩs: q̃ neutra paſſiua dicũtᷣ et in ꝑteritis atqꝫ his que a preteritis formantᷣ declinantur ſicut paſſiua. In cæteris uero temporibus ſeruant vocem actiuorum.

Gaudeo	des	ſus ſum	per alegrarſe .
Fio	is	ctus ſum	per eſſer facto .
Fido	dis	ſus ſum	
Confido	dis	ſus ſum	per confidarſe .
Soleo	es	tus ſum	per ſolere .
Audeo	es	ſus ſum	per ardire .

DE VERBIS COMMVNIBVS .

Hæ ſunt verba cōmunia : q̄ in uoce paſſiua : tā actiuam q̄ paſſiuā habēt ſignificationē : ut ego criminor te : et ego criminor a te : tu uneraris deū . deus ueneratur a te .

Largior	ris . tus ſum . per donare et eſſer donato .
Experior	ris . tus ſum . per prouare et eſſer prouato
Veneror	ris . tus ſum . ꝑ honorare et eſſer honorato
Moror	ris . tus ſum . ꝑ aſpectare et eſſer aſpectato
Criminor	ris . tus ſum . ꝑ incolpare et eſſer inculpato
Amplector	ris . xus ſum . ꝑ abraciare et eſſer abraciato
Oſculor	ris . tus ſum . ꝑ baſiare et eſſer baſiato .
Hortor	ris . tus ſum . ꝑ cōfortare et eſſer cōfortato
Interp̄tor	ris . tus ſum . ꝑ exponere et eſſer expoſto .
Hoſpitor	ris . tus ſum . ꝑ albergare et eſſer albergato

Largior : experior : ueneror : moror : oſculor . hortor : Criminor : amplector : interp̄tor : hoſpitor : adde .

Moror ultra ꝓpriam ſignificationē ſuam : quæ eſt expectare . aut expectari : ſignificat ætiā retinere aut retardare : ut quid omnes uenientes ad te tantū remoraris : id eſt tantū retines . et Terentius ne ueſtrū remoro cōmodū : id eſt retardem . Aliquando ætiā capit̃ moror ꝓ hereo id eſt dubito . ut nihil moror id eſt nichil hereo : nihil dubito .

Oſculor vnde dicit̃ : ab ore q̄ð baſiando os rei q̄ baſiamꝰ adiungit̃ . vnde dicit̃ oſculū id eſt baſium quanq̄ oſculū ſignificat ætiā paruū os : ut meū oſculum meus ocellus .

Hortor per aſpirationē ſcribit̃ differētiæ cam . nam ueteres

horto dicebāt: et ideo aſpirabāt ut ab orto nomine differ
ret. eius oppoſitū eſt dehortor. Dicimꝰ autē hortor filiū
tuum ad uirtutem: tu uero a uirtute dehortaris.
Hoſpitari eſt recipe uel recipi quenꝙ in domicilium amice
inde fit hoſpes cōmunis generis: et hoſpita fæmini: ut ſo
ſpes et hoſpita. īde dicit᷑ æciā hoſpiciū: qd̄ nō ſignificat di
uerſoriū et cauponā ſiue tabernā uinariā: ut aliqui putāt: ſed
ius amicitiæ quæ eſt inter hoſpites hoc ē amicos externos.
Patior donatus vult eē cōmune uerbū. dicimus. n. patior
te: et patior abs te. Priſtianꝰ ī nūero quorūdā deponentiū
ponit: quæ paſſiuā habēt cōſtructōnē. ut naſcor a te: orior
a te: mereor a te. Multa quoqꝫ p̄ter ſupradicta apud vete
res cōmunia reperiunt᷑. ut obliuiſcor. virgilius. Non obli
ta mihi tot carmīa. et Agredior. Cicero: ut a te agrederer
donis. et Stipulor: in quo uerbo attendendū eſt: ꝙ tam in
actiua ꝙ̄ in paſſiua ſignificatione ablatiuo iungit᷑. Stipu
lor: a te p̄ īterrogo te: et īterrogor abs te: quēadmodū dicimꝰ
quæro a te: p̄ īterrogo te: ꝙ̄uis ſit actiuū. vt Iuuenalis. q̄ntū
uis ſtipulare: et p̄tinus accipe qd̄ do: ſubaudit᷑ a me: et ac
tiue hoc loco accipit᷑. Suetonius uero paſſiuum poſuit quæ
uetat minorē ānis quīdecim ſtipulari hoc eſt interrogari.

DE VERBIS DEPONENTIBUS.

Vod eſt uerbum deponēs: Quod in uoce paſſiua uel
actiuā uel paſſiuā deponit ſignificationem. Quare
dicitur deponēs: ꝙ nō habet vtranqꝫ ſignificatōnē ſicut cō
mune: ſed alterā deponit uel actiuam uel paſſiuam.
Quot ſūt ordines uerboꝝ deponētiū: vii. Poſſeſſiuū. acqui
ſitiuū. Trāſitiuū. Effectiuū. abſolutū. Impfectū. vocatiuū
Que ſunt uerba deponentia primi ordinis: quæ poſſeſſiua
dicunt᷑: et exigunt nominatiuū ante ſe: et poſt ſe genitiuū
uel ablatiuum ſine p̄poſitōe: ut dii ueſtunt᷑ ambroſia.
Vtor is ſus ſum. p̱ uſare et operare i coſe utili

Abutor	is	ſus ſum	per uſare male.
Fruor	is	etus uel uitus ſũ	ꝑ uſare cõdilecto
Fungor	ris	ctus ſum	ꝑ uſare offitio.
Potior	is	tus ſum.	ꝑ ottenere coſe deſiderare
Veſcor	ris	ſine ſupi	ꝑ uſare cibi.
Recordor	ris	atus ſum	
Reminiſcor	ris	ſine ſup.	ꝑ ricordarſe.
Obliuiſcor	ris	tus ſum	ꝑ dementicarſe.
Misereor	ris	tus ſum	ꝑ hauer miſericordia

Vti et frui differũt: nã frui ẽ cũ delectatõe uti. vnde the ologi frui tranſferũt dũtaxat ad res diuinas et peccatũ di cũt eẽ ſi quis uel utatur rebꝰ diuinis: uel fruatur huãis. ſcrip tores tamẽ utũtur hoc uerbo ætiã ĩ rebꝰ humanis: quotiens nõ neceſſitate: ſed delectatõe utimur. verbi gratia ſi amici patrocinio in aliqua cauſa ægemꝰ: dicimur uti amicitia illius. Si uero nulla cauſa intercedẽte: ex amici cõſuetudĩe ſermone aſpectu: pſentia: uoluptatẽ capimus: frui dicimur amicicia illius. Hinc dicitur fructus: et ex utroqꝫ uerbũ cõpoſitũ uſurſfuctꝰ. Fruor. n. ſupinũ facit fructũ. ut Cice ro in hortẽſio. et amenitate ſũma pfructus. Vlpianus tamẽ ad ſabiuũ fruituꝝ dixit: nõ fructuꝝ: quemadmodnm a dortũ orituꝝ dicimus nõ ortuꝝ: a partum parituꝝ nõ partuꝝ. ab erutum eruituꝝ: nõ erutuꝝ. Potior potiris uel poteris cum ſecundo. q̃rto. et ſexto caſu iunguntur. et eẽ põt tercie et q̃rtæ cõiugatõis. ut orior: morior: ſꝫ infinitiuus facit mori ſecundum tertiã: et oriri et potiri ſecundũ quartã cõiugati onẽ Quæ ſũt uerba deponẽtia ſecũdi ordĩs: q̃ acquiſitiua di cũtᵉ et exigũt noĩatĩn ãte ſe et pꝰ ſe datĩn. ut ego auxilior tibi

Auxilior	ris	tus ſum	
Adminiculor	ris	tus ſum	
Opitulor	ris	tus ſum	per aitare.
Suffragor	ris	tus ſum	

Iniurior	aris	tus ſum	ꝑ iniuriare .
Emulor	aris	tus ſum	.per inuidiare e ꝑimitare .
Blandior	ris	tus ſum	ꝑ iuſnigare .
Minor	ris	tus ſum	
Minitor	ris	tus ſum	ꝑ menaciare .
Adulor	ris	tus ſum	
Aſſentor	ris	tus ſum	ꝑ adulare .
Aſſentior	ris	ſus ſum	ꝑ acõſentire .
Medeor	ris	ſine ſupi.	ꝑ medicare .
Aduerſor	ris	tus ſum	ꝑ cõtraſtare .
Obſequor	ris	tus ſum	ꝑ ſeruire .
Moderor	ris	tus ſum	ꝑ tẽperare .
Foeneror	ris	tus ſum	ꝑ dare ad uſura
Gratulor	ris	tus ſum	
Cõgratulor	ris	tus ſum	. ꝑ alegrarſe e far feſta .
Inſidior	ris	tus ſum	. ꝑ inſidiare et aguitare .
Dominor	ris	tus ſum	ꝑ ſegno regiare
Innitor	ris	xns ſum	ꝑ apogiarſe .

Miſereor quidã ponũt huius ordis: cũ datiuo interdũ iũgat᷑: ut miſerere nobis: tamẽ ſuperioris potius ordis eſt: et gtõ iungit᷑: ut virgilius nil noſtri miſerere : et alibi miſerere laboꝝ tantoꝝ: miſerere animi nõ digna ferentis .

Miſeror . aris . ſignificat flere et lamẽtari et ſemꝑ iungit᷑ accuſatiuo. ut ignoraſqꝫ uie mecũ miſerãtes amantes .

Medicor huiꝰ ordinis ẽ ſicut medeor : et iũgit᷑ etiã cũ actõ ut meditatus ſũ tibi et te . Innenit᷑ tamẽ etiã medico cas : Virgilius: Semina uidi equidẽ multos medicare ſerẽtes. Iungit᷑ ætiã cũ datiuo. virgilius: Et ſenibus medicant᷑ anhelis

Moderor . aris . iungit᷑ etiã cũ actõ: ut ĩꝑator moderat᷑ militibꝰ uel miltes . Terẽtius q̃ ex ſua libidine moderat᷑ nos

Minor et eius frquentatiuũ minitor : habẽt poſt datiuum aliquãdo ætiã accuſatiuũ ; ut tu minaris uel minitaris mihi mortem uel exilium .

Iniurioꝛ et cōtrarioꝛ multis aliis modis uſitatius dicitur. Loco enim primi dicit᷑ tu es mihi ininrius. tu infers mihi iniuriā: tu nō es mihi æquus: tu mihi iniuriā facis: tu afficis me iniuria. Loco ſecūdi ponit᷑. Sempeꝛ mihi aduerſaris ſemꝑ mihi repugnas: ſꝑ mihi refragaris: ſemper mihi obniteris: ſꝑ mihi obſtas: ſemper mihi oponeris: ſꝑ mihi contrarius es. ſemꝑ es mihi aduerſus: ſemper oppoſitus.
Iraſci et ſuccenſere hoc differūt: ꝙ ſuccenſere eſt cum ratione iraſci. Emnlari eſt inuidere: eſt ætiā ſequi: et imitari ut ego emulor platonē. vnde emuli dicunt᷑ non ſolū inuiti ſed ætiā imitatores: ut emulus atq; imitatoꝛ ſum platonis Quæ ſunt verba deponētia tercii oꝛdinis: que trāſitiua ſiue actiua dicunt᷑: et exigūt nominatiuū ante ſe: et poſt ſe accuſatiuū. ut ego ſequoꝛ imperatorem.

Sequoꝛ	ris	tus ſum	
Proſequoꝛ	ris	tus ſum	per ſeguitare.
Inſequoꝛ	ris	tus ſum	
Perſequoꝛ	ris	tus ſum	per ꝑſeguitare.
Aggredioꝛ	ris	tus ſum	
Adorioꝛ	ris	tus ſum	per aſſaltare.
Furoꝛ	ris	tus ſum	per furare.
Prædoꝛ	ris	tus ſum	
Populoꝛ	ris	tus ſum	per robare.
Opinoꝛ	ris	tus ſum	
Arbitroꝛ	ris	tus ſum	per penſare.
Reoꝛ	ris	tus ſum	
Percunctoꝛ	ris	tus ſum	
Sciſcituꝛ	ris	tus ſum	per domādare.
Vlciſcoꝛ	ris	tus ſum	ꝑ fare uendecta
Fateoꝛ	ris	tus ſum	
Confiteoꝛ	ris	tus ſum	ꝑ far uendecta.
Adipiſçoꝛ	ris	tus ſum	

Conſequor ris tus ſum per aquiſtare e ꝑ agiõgere.
Aſſequor ris tus ſum
Solor ris tus ſum
Conſolor ris tus ſum per conſolare.
Operior iris
Præſtolor ris tus ſum per aſpettare.
Speculor aris tus ſum per ſpeculare.
Cõtemplor aris tus ſum per cõtemplare
Operor aris tus ſum per operare.
Imitor aris tus ſum
Emulor aris tus ſum per imitare.
Nitor ris tus ſum
Conor ris tus ſum ꝑ ſforzarſe.
Dignor ris tus ſum ꝑ dignare.
Dedignor. ris. tus. ſum. ꝑ nõ dignare o reputare altro in degno
Faris uel fare. tur. ſus ſum
Loquor ris tus ſum per parlare.
Teſtor ris tus ſum ꝑ teſtificare.
chiamere teſtimouio e fare teſtamento.
Præco ris tus ſum
Deprecor ris tus ſum per pregare.
Lucror ris tus ſum ꝑ guadagnare.
Miror ris tus ſum. ꝑ guardare cõmataueglia
Rimor ris tus ſum
Scrutor ris tus ſum. ꝑ cercare cõdiligentia.
Suſpicor ris tus ſũ. ꝑ ſoſpetare: pẽſare: eſtimare
Aucupor ris tus ſum per ucellare.
Meditor ris tus ſum ꝑ ſcriuere: cõporre exercitare la mẽte:
Aggredior et adorior hoc differũt q̃ agredi ẽ apte homi nem uel rem aliq̃ inuadere: Adoriri autẽ eſt de improui ſo et repente et quaſi ex inſidiis inuadere.

Conſolari et ſolari quid differũt: Cõſolamur uerbis vnde dicitꝰ cõſolatio. Solamur alliis rebus. inde fit ſolamẽ. vir gilius cãtu ſolata laborẽ. Arguto cõiunx ꝑcurrit pectine telas. Meditari ſignificat ꝓprie exercere: unde meditatio apud rethores exercitatio appellatꝰ: et originẽ a græco. di citꝰ enim απο του μελετειν mutata .t. in .d. nã hæ ſæpe inuicẽ ſibi cædũt: ut ſella ꝓ ſæda a ſædendo.

Præcor et depræcor quomõ differunt inter ſe: Præcari eſt rogare. Depræcari uero eſt ꝑcando auertere. ut Oui dius Sæpe precor mortem: mortem quoqꝫ deprecor idem: ne mea ſarmaticũ contegat oſſa ſolum.

Quæ ſunt verba deponentia quarti ordinis: que effectiua dicuntꝰ: et nominatiuum exigunt ante ſe: poſt ſe uero ab latiuum ſine prepoſitione: uel accuſatiuũ cũ ob. uel propter ut ego lætor tua fælicitate.

Lætor	ris	tus ſum	ꝑ allegrarſe.
Triſtor	ris	tus ſum	ꝑ atriſtarſe.
Iraſcor	ris	tus ſum	ꝑ adirarſe.
Indignor	ris	tus ſum	ꝑ ſdegnarſe.
Verecundor	ris	tus ſum	ꝑ uergognarſe.
Quæror	ris	ſtus ſum	
Lamentor	ris	tus ſum	ꝑ lamentarſe.
Glorior	ris	tus ſum	ꝑ gloriarſe.
Miror	ris	tus ſum	ꝑ marauigliarſe

Lætor et gaudeo quomodo differunt: gaudium in animo dumtaxat eſt: lætitia autẽ ætiam extrinſecus cernitur per geſtus oculos ſigna. Gratulor quidã putant adnumerari debere inter verba huius ordinis. Sed errãt vehementer. Eſt enim gratulor ordinis acquiſitiuoꝝ: et ſemꝑ datiuũ ex igit: ſignificat ꝙ de bono alicuius gaudere: ut gratulor mi hi ꝙ omĩa ꝓ deſiderio meo ſucceſſerĩt: gratulor tibi: ꝙ præ ceptori carꝰ ſis. ꝙ ſi aliũ caſum habeat: habet poſt datiuum

Significat tamē gratias agere cūm ad deū refert᷑: et nihil ominus datiuo iungit᷑: ut gratulor deo ꝗ res noſtras ſecundat id eſt gratias ago.

Quæ ſunt verba deponentia quinti ordinis: quæ abſoluta dicunt᷑: et exigunt nominatiuum ante ſe; et poſt ſe nullo indigent caſu: ut ego philoſophor.

Expigiſcor	ris	ctus	ſum	per ſueghiarſe.
Morior	ris	tuus	ſum	per morire.
Philoſophor	ris	tus	ſum	ꝑ philoſophare.
Ruſticor	ris	tus	ſum	ꝑ andare ꝑ uilla
Jocor	ris	tus	ſum	ꝑ mottegiare.
Nugor	ris	tus	ſum	per ciangciare.
Venor	ris	tus	ſnm	per caciare.
Piſcor	ris	tus	ſum	per peſcare.
Spatior	ris	tus	ſum	per andare a ſpaſſo.
Vagor	ris	tus	ſum	per andare ſperſo.
Labor	ris	pſus	ſum	ꝑ tranſcorrere.
Peregrinor	ris	tus	ſum	ꝑ andare in uiagio:
Periclitor	ris	tus	ſum	per andare a picolo.
Ratiocinor	ris	tus	ſum	per fare raſione.
Luctor	ris	tus	ſum	ꝑ guicare a le bracia
Crapulor	ris	tus	ſum	ꝑ impirſe el corpo
Pergrecor	ris	tus	ſum	per luxuriare.

Piſcor et expiſcor quomō differunt᷑: Piſcari ē piſces inquirere: expiſcari eſt piſcando piſces capere.

Aucupor poteſt eē huiꝰ ordinis. ut aucupor ſine caſu aliquo id eſt aues capio ſiue inſequor: Item tertii ordinis tranſitiuorum: ut aucupor laudem: aucupor gloriam.

Ratiocinor iterdū ſignificat ꝑ ratōes demōſtro. vnde ratiocinari dicit᷑: qꝫ ꝑ ſyllogiſmos nitit᷑ aliquid ꝓbare: iterdū ratiocinari ē: qđ uernacula ligua dicimꝰ far cōto. vnde ratiocinator dicit᷑ lo abichiſta. Cicero optimus ratiocinator: q̄

addendo et reducendo. D. uidet quæ reliqui ſumma ſit

Quæ ſunt verba deponentia ſexti ordinis: quæ imꝑfecta dicunt᷑: et exigũt nominatiuũ ante ſe et poſt ſe obliquũ cũ aliq̃ ꝑpoſitione niſi ſint nomĩa aduerbialiter poſita: ut ego egredior de tẽplo: et ꝓficiſcor ad urbẽ. et reuertor domum

Gradior	ris	eſſus ſum	ꝑ andare.
Proficiſcor	ris	ctus ſum	ꝑ andare.
Ingredior	ris	ſus ſum	ꝑ intrare.
Egredior	ris	ſus ſum	ꝑ uſcire.
Regredior	ris	ſus ſum	
Reuertor	ris	ſus ſum	ꝑ retornare.
Caſtrametor	ris	tus ſum	ꝑ mutare el cãpo
Congredior	ris	ſus ſum	ꝑ uenire al mano
Altercor	ris	tus ſum	ꝑ contendere
Tumultuor	ris	tus ſum	ꝑ fare tumulto.
Molior	ris	tus ſum.	per tentare ordinare. fare.
Graſſor	ris	tus ſum	ꝑ andare.
Quæror	ris	ſtus ſum	
Lamentor	ris	tus ſum	ꝑ lamentarſe.

Gradior graſſorq; in quo differũt᷑: gradi eſt ire. Graſſari eſt cum impetu et malefaciendi animo ire: ut ſolent latrones ire aduerſus viatores. vnde dicunt᷑ graſſatores.

Quæri et lamentari quomodo differũt᷑: quæri eſt de iniuria accepta uerbis conquæri. Lamentari eſt voce quærula et triſti iacturam ſuam teſtari.

Tumultor vnde dicit᷑: a tumultu. Tumultus autẽ dict⁹ eſt quaſi timor multus. vnde Italica bella dicta ſunt italiæ tumultus.

Quæ ſunt verba deponentia ſeptimi ordinis: quæ paſſiua dicunt᷑ et exigunt nominatiuũ ante ſe: et poſt ſe ablatiuũ cũ ꝑpoſitione a. uel ab: ut tu es ortus a bono patre.

Orior	riris	tus ſum	
Naſcor	ris	tus ſum	per naſcere.

Patior	eris	ſus ſum	per patire.
Renaſcor	eris	tus ſum	per renaſcere.

A patior fit unũ cõpoſitũ ꝑpetior. a. mutata i. e. et põt habere accuſatiuũ cũ abltõ: ut ego patior a te magnã iniuriã Sunt qui octauo loco ponũt uerba uocatiua: ideo ſic dicta quia ꝑ ea uocamus: ut quo nomĩe vocaris ego uocor Pyrrhus. ego nominor Nicolaus. Aptius tamẽ dicit̃ quod nomen eſt tibi. mihi eſt nomẽ Pyrrhus uel pyrrho. et tu haberis aut diceris aut appellaris ſapiẽs. Sũt autẽ hæc uerba

Dicor	ris	ctus ſum	
Vocor	ris	tus ſum	
Nominor	ris	tus ſum	ꝑ eſſere chiamato
Nuncupor	ris	tus ſum	
Appellor	ris	tus ſum	

DE VERBIS INPERSONALIBUS INCIPIT FOELICITER.

Quod eſt uerbũ impſonale: quod nõ habet diſtinctos numeros nec perſonas.

Quotuplex eſt impersonale: Duplex. Actiue uocis et paſſiue vocis.

Qd eſt impſonale actiuæ uocis: quod deſinit in. t. ut tedet

Quod eſt impſonale paſſiue uocis: quod deſinit in. tur. et deriuatur a uerbis in. o. nõ ſignificantibus paſſionem: et nullũ caſum requirit: ut ſtat̃: itur: legitur.

Quædam ſunt impſonalia quæ in. t. deſinunt: et tamen in ſignificato ſunt ſimilia illis quæ deſinunt in. tur. ut ſatiſfit: benefit: malefit: quoꝝ præterita ſunt: ſatiſfactũ eſt: benefactum eſt: malefactum eſt.

Vbi notandum eſt ꝙ compoſita a fatio quotiens. a. retinẽt in præſenti: tociens habẽt paſſiuũ in. o. a fio fis. ut a calefatio calefio: a frigefacio frigefio: a patefatio patefio:

a cõſuefacio cõſuefio: a tepefacio tepefio: a tãtifacio tãtifio a quantifacio quantifio: a ꝑuifacio: magnificatio: multi facio plurimifacio: nihilifacio: naucifacio: flocifacio: ſimi liter. At ſi mutãt. a. in. i. faciũt paſſiuũ in. or. cõficio con ficior: ꝑficio ꝑficior: reficio: or. afficio afficior: inficio: or efficio: or. ꝓficio: or. proficio ꝓfitior: plerũqꝫ ſine accuſati uo: ut conor ꝓficere litteris: cuius impſonale Lucretius ꝓ tulit in tertio. Proficiſcit̃ bello: ut ſæpe obficio cũ datiuo tantũ: ut tu obficis mihi. Lucretius tamẽ in ſecũdo obfici unt̃: uti cogantur tardius ire. Deficio defitior quando eſt actiuũ: ꝓ relinquo. ut ne te deficiat animus. quãdo au tem eſt neutꝝ: dicit̃ nihil mihi deficit: et ꝓ paſſiuo habet defio: Terẽtius in Eunucho. omnia habeo neqꝫ quicq̃ ha beo: nihil cum eſt: nichil defit tamen.

Quot ſunt ordines imperſonalium verboꝝ deſinentium in t: quinqꝫ.

Quæ ſunt uerba imperſonalia primi ordinis: quæ exigunt ante ſe genitiuũ: et poſt ſe infinitiuũ: ut ꝓceptoris itereſt legere: diſcipuli refert audire. Excipiunt̃ genitiui quinqꝫ ꝓnominum mei: tui: ſui: noſtri: et ueſtri: Item genitiuus huius nomis cuius cuia cuiũ: Loco quoqꝫ ponunt̃ ablatiui fæminini: mea: tua: ſua. noſtra: ueſtra: et cuia.

Intereſt	erat	fuit	
Refert	bat	tulit	ꝓ apertenere.

Laurentius ualla latinæ liguæ peritiſſimus multis uerbis conatus eſt redere rationẽ q̃obrem ablatiuis horum pro nominũ fæmininis potius q̃ genitiuis utamur: et accute quidẽ multa differint: nec tamen attigit ueritatem: quæ in promptu et quaſi ad manꝰ erat. quod non eſt magnopere mirandũ. quippe nõ omnia poſſumus oẽs: et ut poeta iquit q̃ndoqꝫ bonus dormitat Homerus. Vera autem et aperta eius rei ratio eſt: q̃ intereſt componit̃ ex in re et eſt.

Refert autem ex̃ res et fert. Nichil .n̄. aliud eſt intereſt ꝙ̃ in re eſt: et nihil aliud eſt refert ꝙ res fert. Nõ poterat itaq; aliter ꝙ̃ hoc mõ dici. In mea re. eſt: in tua ſua noſtra et ueſtra re eſt. Item res mea fert: et tua ſua noſtra et ueſtra res fert. et in re Platonis ſeu Ciceronis eſt: et Platonis ſeu Ciceronis res fert. et ſimiliter ſi cũ ꝓnomine nomen ip̃m ponere uolimus: mea Platonis intereſt id eſt in re mea platonis eſt: tua pyrrhi refert id eſt res tua pyrrhi fert. et ĩ cuia ſiue cuius res eſt: et cuia ſiue cuiꝰ res fert: ut cuius ſiue cuiũ pecus ẽ dicimus. Cũ itaq; dicimus intereſt mea: intereſt Ciceronis: idẽ eſt ac ſi diceremus: ĩ re mea ẽ in re Ciceronis ẽ: Res mea fert: res Ciceronis fert. intereſt poteſt eſſe pſonale et impſonale. Impſonale q̃n do habet genitiuũ et infinitiuũ ſicut ſupradictũ eſt. Perſonale uero ſi ante ſe habeat nominatiuũ: ut ſermo tuus ĩtereſt noſtra. et quid mea ĩtereſt ꝙ̃tumlibet ſcribas. cuius ſenſus eſt quid ad rẽ meã ptinet: et qđ intereſſe meũ eſt ut Iuriſconſulti loquunt̃. Significat etiã aliq̃n do pſentiã. ut tu interfuiſti nuptiis meis. Aliq̃n do diſtantiam: ut ex hoc ad p̃torium duo paſſuũ milia interſunt. Item differentiã: ut multũ intereſt bene an male quis agat. id eſt magna differentia eſt. Inuenimꝰ tamen alq̃n do parui et magni intereſt uel refert: Item prudens intereſt a ſtulto. Terentius in adelphis. Hoc pater hoc dominus intereſt. Eodem modo poſſumꝰ dicere hoc nõ refert mea: nõ refert Socratis. hoc ẽ: non fert res mea nõ fert res Socratis. id eſt nõ ptinet ad utilitatẽ meã et Socratis. Oratius refert cũ datiuo iunxit. ut dic quid referat ĩtra naturæ fines uiuenti.

Quæ ſũt verba impſonalia ſecũdi ordis: q̃ exigũt datiuũ ante ſe: et poſt ſe infinitiuũ: ut mihi cõtingit legere.

Accidit bat dit
Contigit bat git p auenire p acadere.
Euenit bat uit

Cōuenit	bat	uit	
Competit	bat	uit	p cōuenire.
Placet	bat	cuit	
Libet	bat	cuit	p piacere.
Licet	bat	uit	p eſſer licito.
Expedit	bat	uit	p eſſere utile.
Liquet	bat	uit	
Patet	bat	uit	p eſſer maiſeſto.
Cōſtat	bat	tit	
Vacat	bat	uit. per hauer tempo o cōmoda.	
Sufficit	bat	cit	per baſtare.

Hæc omnia verba et alia his ſimilia: ſi nominatiuū et datiuū habēt pſonalia ſūt: et declinātur per numeros et pſonas. Si infinitiuū et datiuum: impſonalia. Notandum autem q dicimus recte placet mihi me eē largū: et placꝫ michi eſſe largus. Qui modus loquendi reperit̃ ætiā cū aliis uerbis: ut puto te eſſe bonus amicus. Lucanus in decimo: Titumq putauit iam bonus eē ſocer: et Ouidi⁹ Qui pcor eē tuus. et Terentius Hei mihi pater eē diſce ab his qui uera ſciūt: Idem Qui ſeſe inhoneſte optauit parare hic diuicias: q̄ ī patria paup uiuere. hic mod⁹ loquendi e græco fluxit: apud quos frequētiſſimus eſt: ut in ſacris litteris: popule meus quid feci tibi: aut quid moleſtus fui: reſponde. Et attendite popule meus legem meā. et Virgilius: Natæ meæ uires mea magna potētia ſolus. nā hæc niſi a græco traherent̃ dicerent̃ popule mi: uel p nominatiuum cū pnoīe ſic: tu populus meus reſpōde mihi: et ſubintelligit̃ ens: ut defende me tu dominus hoc eſt tu ens dominus adiuua me optime uir: et adiuua me tu optimus uir id eſt ens optimus uir.

Quæ ſūt verba īpſonalia tertii ordīs: quæ accuſatiuū exigunt et infinitiuū: ut me iuuat legere. te oportet diſcere: mulierem decet eſſe pudicam.

Iuuat	bat	uit	per giouare.
Oportet	bat	uit	per biſognare.
Decet	bat	uit	per conuenirſe.
Delectat	bat	uit	per delectarſe.

Hæc verba ſi nominatiuū et accuſatiuū habeant ꝑſonalia ſunt ut conſuetudo tua delectat me: quanq̄ dicatur ætiā ego delector conſuetudine tua. Si uero habent accuſatiuū et infinitiuum impſonalia ſunt. Oportet nō reperitur in uſu niſi impſonale. Decet apud Terentiū et Plautū: ſepe cū datiuo repit̄ ut nobis decet eē bonis. Quæ ſunt uerba impſonalia quarti ordinis: que ante ſe accuſatiuum habent pſone pacientis: et poſt ſe infinitiuum uel genitiuum pſonæ agentis. ut me miſeret calamitatis humanæ.

Penitet	bat	uit	
Piget	bat	uit	per pentirſe.
Pudet	bat	uit	ꝑ uergognarſe.
Tedet	bat	uit	ꝑ renorſtere.

Miſeret bat tum eſt uel fuit. ꝑ hauer miſericordia.

Tedet facit ſupinū perteſum eſt uel fuit: Reperit̄ tamen teduit perteduit et diſteduit.

Miſereſcit ætiam reperit̄ huiꝰ ordinis. ut Terētius atq; inopis te miſereſcat mei. et virgilius his lachrymis uitam damus et miſereſcimus ultro.

Pudet cuius oppoſitū ē depudet: aliq̄ndo pſonale reperit̄: ut Teren. quid ille fecit: quē neq; pudet quicq̄ neq;. metuit quenq̄. et idē. hei mihi nō te hæc pudēt. Reperit̄ etiā cū datiuo ut pudet mihi certare. Silꝰ quis pudeat certare ſenes Piget quoq; pſonale reperit̄. Terentius. ne plus minuſue faxit quod nos poſtea pigeat.

Pudet et piget quomodo differunt: pudet: ad dedecus refert̄: unde pudor. Piget ad dolorē animi Terentius: fratris me quidē pudet pigetq;: hoc eſt verecūdor et doleo.

Quæ ſunt verba impſonalia quiti ordinis: quæ ſi infiniti uis uerbis pſonaliũ iungunt̃: pſonalia ſunt. Si uero infi nitiuis impſonalium impſonalia: ut inſtitutũ uitæ tuæ in cipit mihi placere: et incipit me penitere laboris mei.

Incipit	bat	pit	per cõmenzare.
Deſinit	bat	nit	per finire.
Debet	bat	uit	per deuere.
Solet	bat	uit	per ſolere.

Poſſunt ætiam eſſe impſonalia ſupra dicta uerba: q̃ndo ab ſolute hoc eſt cũ ſolo infinitiuo iungunt̃. ut ſolet dulceſce re: debet aduesperaſcere. incipit ſtari: deſinit amari.

DE INFINITIS.

Infinita quare ita dicunt̃: q: nõ habẽt certos ac de terminatos numeros ac pſonas. Infinita verboꝝ pſonaliũ: ſi quẽ caſũ exigũt ante ſe: dumtaxat accuſatiuũ exigũt: poſt ſe autem caſũ ſuoꝝ uerboꝝ. ut cupio te frui fæ licitate tua. Excipiunt̃ ĩfinita q̃ copulare deberẽt ſimilẽ caſum: hæc. n. et a fronte et a tergo exigũt accuſatiuum. ut q: tu es deformis miror: miror te eẽ deformẽ. lætor quia tu euadis peritus: te euadere peritum letor. q: tu incedis ſu pbus doleo: doleo te incedere ſuperbum.

Infinita uero impſonalia et ante et poſt caſus ſuoꝝ uerbo rũ exigũt: ut gaudeo tibi acidiſſe erudiri: letor te iuuare virtuti incũbere: doleo te nõ penitere uitioꝝ.

Animaduertendũ ẽ q: infinita pſentis et pteriti impfecti tẽporis: tam pſonaliũ q̃ impſonaliũ: aliquãdo vnum dum taxat caſum ante ſe: hoc eſt caſum uerbi ſui habent: nec alicui uerbo adhærent: et tunc ponunt̃ pro præteritis im perfectis uerbi ſui indicatiui modi: cuiuſcũq: perſonæ: et vtriuſq: numeri: ut Saluſti⁹. milites romani pculſi timore inſolito arma capere: alii ſe abdere: ps territos cõfirmare p capiebant, abdebant, cõfirmabant. Sic dicere poſſumus:

nos tedere: illos pigere: alios penitere: pro nos tedebat: illos pigebat: alios penitebat.

DE GERVNDIIS.

Erundia habent nō ſolū genitiuū. accuſatiuū. ab latiuū. ut peritus colendi agꝝ: legendo interlegēdū. ſed ſecundū peritiores alios ætiā caſus ꝓpterea uerba eſſe nō poſſunt. Sed qꝛ cōſtruunt cum caſibus ſuoꝝ uerborum trāſitiue. ut cauſa colendi agrum: ueni ad colendū agrum nec oīa eſſe poſſūt unde quidā uerba eē putauerūt. propter qđ Iuuenalis q̄ſi uerbū eēt: corripuit. o. finalē. Plurimus hic æger morit̃ uigilādo: ſed illū: Cōtra Virgil⁹ ꝓduxit Frigidus in pratis cantando rumpit̃ anguis.
Gerūdia quæ ab actiuis fiūt: et neutris et cōmunib⁹ ꝑter ea q̄ a neutris abſoluta fiunt tam actiuā q̄ paſſiuam habere poſſunt ſignificationē: ut mulier urit uidendo: id eſt dū uidet̃: et domus meritoria apta eſt ad uidendū: id eſt ut uideat̃: Et ego legendo diſco: id eſt dum lego.
Quare gerūdia ꝑticipalia dicūt̃: qꝛ cum non ſint noīa: et habeant caſus et genera in vtroqꝫ nūero: ꝓpter qđ nec uer ba ſunt: merito ꝑticipalia dicunt̃: q̄ſi ꝑticipiis ſimilia ſint Gerundia quomō differunt a ꝑticipiis: qꝛ ipa ſignificant rei adminiſtrationem ſine tēpore: illa uero hoc eſt ꝑticipia tempus ſine rei adminiſtratōe. ut tenet me occupatio iuris dicendi gerundium eſt: nec tempus ſignificat futurum: ſed rei adminiſtrationē: hoc ē in iure: dicēdo. rurſus tenet me cura dotis numerādæ: id ē quæ numerāda eſt: ꝑticipi um eſt futuri ſine rei adminiſtratione ſignificatum.
In legēdis libris: gerundiū ne an ꝑticipiū ē legēdis. vtrūqꝫ pōt eē. Nam ſi dicā in legendis libris tempus conſūmo gerundiū ē: ac ſi diceret̃ in legendo libros. Si autē dixe rim in legendis libris deerit tibi tempus: ꝑticipiū eſt futu ri hoc eſt dū leges libros uel potius legent̃ a te libri.

Nota ꝙ gerūdia cū ſociata ſunt ſubſtātiuis: ſemꝑ paſſiue accipiūt. Diſiuncta uero actiue: et nōnūꝙ̄ paſſiue: cū ſine ꝑpoſitōe et ſine genere in caſu ablatiuo q̄ſi abſolute uſurpantur. Vt apd̄ virgilium: uritq; uidēdo fœmina: hoc eſt dum uidetur et cantando rumpitur anguis hoc eſt dum cantat. Itē apd̄ oratores. vt apd̄ Marcū Eurylū. Sed memoria excolēdo ſicut alia oīa augeť: hoc eſt dum excoliť. Illud ætiā animaduertendū ē: ꝙ genitiuꝰ ſingularis gerūdii: cū gtō plurali ſine uitio copulať. Liuius nō .n. uereor ne quis hoc me ueſtri adhortādi cauſa magnifice loqui exiſtimet: adhortādi enim ſingularis numeri eſt: ueſtri pluralis Item Cicero ſecūdo de diuinatione. Dolebas tantā ſtoicos noſtros Epicureis irridēdi ſui facultatē dediſſe. Plautus in captiuis. Nominādi tibi iſtoꝝ magis q̄ edundi copia

DE SVPINIS VERBORVM.

Vpina cuius partes orationis ſunt: Secūdū Quitilianū ſunt uerba ꝑticipalia: ſicut gerūdia a quibuſdam dicunť uomina participalia ideo nō eſt dicendum ꝙ ſint alicuius caſus:

Primum ſupinū quod in docti putant eē accuſatiui caſus: nō differt a gerundio: niſi ꝙ ſupinū nunquam fere eſt ſine verbo ſignificante motū ad locum: ut eo et uenio: nam illa do filiā nuptū: do uenū ſiue uenum do ædes: ſpectatū ad miſſi fuimus latentem in ſe motum optinent: gerundia nō ita. alioquin idem ſignificant: ut uado uenatum: et uado ad venandum.

Vltimum ſupinum nō eſt ablatiui: neq; alterius caſus neq; iungitur uerbo: ut uenio lectu: quemadmodum uulgus grāmaticorum putat: nec iungiť cū adiectiuo: nec regit caſū: nec regitur a uerbo nec a participio: ſed a noīe tātum: eoq; adiectiuo: nunꝙ̄ interueniente præpoſitione: ut miſerabilis uiſu: id eſt cum uidetur facilis uiſu: id eſt ut uideatur: uel facilis ad uidendum. effabilis dictu: id eſt ut dicať optimū

factū: id ē ut fiat, difficile factu: id ē difficile ad faciendū

DE PARTICIPIO.

Quare inuentum ē ꝑticipium: ut oratio breuior ſit ac dilucidior ōmiſſis relatiuis aduerbiis aut con iunctionibus quæ alioquin in ipſa oratione ponerent̃.

Quomodo: Primo euitatur copula dicimus.n.legens diſce: ꝓ lege et diſce. Deinde relatiuum nomē. ut homo currens mouet̃: id ē homo qui currit mouet̃. Præterea aliæ cōiunc tiones ſiue aduerbia. uerba quoq; et aliæ ꝑtes oratiōis: ut docēte te p̄ceptore: ac te nullam lectionem p̄termittēte: cele riter ac facile diſces. id eſt ſi doceret te quotidie p̄ceptor ac tu nullā lectionem p̄termitteres celeriter ac facile diſceres. Item cognitis bene pricipiis reliq̃ ſine labore diſcuntur: id ē poſtq̃ ſūt bene cognita pricipia. Item uolēte diſcipulo diſce re: parū laborat magiſter: id eſt dum aut quādo uult diſci pulus diſcere. Item cenatus eo cubitum: id ē poſq̃ cenat⁹ ſum eo cubitum. Itē īterfecto patre: iratus eſt filius: id eſt quia īterfectus fuerat pater: uel cum īterfectus eſſet pater Item mortuo homine: eius tamen anima uiuit: id eſt quā quam mortuus ſit homo. Item uiuente pontifice pax erit in Italia: id eſt donec uixerit pontifex.

Inuētum eſt ætiam ꝑticipium neceſſitatis cauſa: cui mul ta per participium dici poſſint: quæ aliter non liceret per uerbum: ut mulieres ornāt ſe ne uidentes homines eas de rideant: nō enim poſſet dici: ne homines eas uideant et rideant: nam uident omnino eas homines.

Quid intereſt inter participia et nomina temporalia: Nomina temporalia non ſignificāt aliud niſi ipſum tem pus per ſe: ut annus menſis. dies. Participia uero actio nem uel paſſionē aliquam diuerſo fieri tempore demonſtrant non tempus per ſe.

Quos caſus exigunt participia: quos et uerba ex quibus

naſcuntur. verbi gratia: ego dũ incũbo litteris: nõ deſero
negotia publica. ego incumbens litteris non deſero negotia
publica. ego qui amor a p̄ceptore meo: amo ip̄m ego a pre
ceptore meo amatus amo ipſum.

Participiũ in .ans. uel in .ens. p̄ſentis et p̄teriti impeefecti
tẽporis eſt: et deſcendit a nerbo actiuo: neutro: et cõmuni
in ſignificatione actiua: et deponenti: ut. Legente el mae
ſtro fa che tu attendi condiligentia. legente magiſtro fac
ut diligenter attendas: id eſt quando legit magiſter.

Viuendo tuo patre impari quanto tu poi. Viuente patre
diſce quantum potes: id eſt dum pater uiuit.

Quando ha male o uero more lhomo alhora ſe conoſce la
ſanita e lauita. Egrotante aut moriente homine: ualitu
do aut uita cognoſcitur.

Li homini che honorano dio faranno bene in ogni tempo
Venerantes deum benefaciẽt omui tempore.

Cõcioſa coſa chel mio maeſtro me exhorta: et ĩſegna ogni
certa mente io debbo deuẽtare docto. Exhortãte ac erudi
ente me quotidie p̄ceptore debeo equidem fieri doctus.

Quot modis transeunt p̄ticipia in uim nominis: quinq;
modis. Mutatione cõstructionis. Ammiſſione temporis
Comparatione. Compoſitione. et mutatione ſignificati
Mutatione conſtructionis. quando conſtruantur cum
alio caſu quam eorum uerba requirant. ut amans uirtu
tem participium eſt: amans uirtutis: nomẽ. Saluſtius
Alicui appetens: ſui profuſus. Temporis ammiſſione
quando nullum ſignificãt tempus: ut amans: id eſt qui
amore captus eſt: ut miſeri ſunt omnes amantes. Item
doctus et eruditus: ut docti et eruditi homines ſolent lau
dari. Cõparatione: ut amantior et amãtiſſimus. Cõpo
ſitione: ut innocẽs et indoctus. Mutatione ſignificati: ut
amãdus quãdo ſignificat: nõ eũ qui maabit̃: ſed eũ qui eſt
dignus amari: ut merito laudãd9 eſt Cicero: quæ mutatio

ætiam in participio actiui futuri aliquando fit. Seneca de naturalibus queſtionibus. Nullã autẽ mentionẽ fecit cometarum: nõ p̃termiſſurus ſi quid explorati apud illos cõpe riſſet p̃termiſſurus dixit ꝓ eo qđ ẽ: talis qui p̃termitteret nec tẽpus ſignificat: ſed q̃litatem hoĩs et animi uoluntatẽ Si uero thema daretur in paſſiua ſignificatione: in qua hoc participiũ p̃ſentis et p̃teriti imp̃fecti temporis non reperitur: aut reſoluendũ eſt in uerbum quod reperitur: aut paſſiua ſig nificatio thematis in actiuã cõuertenda: hoc modo.
Legendoſe uirgilio dal maeſtro el ſe imparaira. Si legere tur a magiſtro Virgilius diſceretur: aut magiſtro legente Virgilium diſceretur.
In. tus. ſus. et xus. et. uus. participia tẽporis ſunt p̃teriti perfecti et pluſq̃perfecti: naſcunturq; ab omnibus uerbis ha bentibus p̃teritum per ſuplementũ: hoc eſt per ſum es eſt et participium uerbi: Vt.
Inteſa la caſione le infirmita piu facile mente ſe curano.
Intellecta cauſa morbi facilius curantur.
Quando ĩ prima ſera facto queſto tu coſi ſeguirai el deſide rio tuo. Hoc primũ facto cõſequeris deſideriũ tuum.
Accomodatur ætiã plerũq; participiũ uerbo cui coniungitur qđ in exponendo facile animaduerti poteſt.
Quando io te inſegno: tu ĩpare. Me docente tu diſcis.
Quãdo io te ĩſegnaua tu ĩparaue. Me docẽte tu diſcebas
Quãdo io te ĩſegnaro: tu ĩparai. Me docente tu diſces
Quando ſonno facti li fondamenti ædifica. Factis funda mentis ædifica.
Facti che ſeranno li fundamenti tu edificari. Factis fun damentis ædificato.
Facti che foſſero ſtati li fondamenti tu haueriſte ædificato Factis fundamentis ædificaſſes.
Si autem deſit participium: reſoluatur in uerbum: aut ad

participiũ eiuſdem tẽporis recurratur: Licet in alia ſigni
ficatione: ſicut ſupradictũ eſt. Ut Hauendote io amato e
ſeruito piu uolte tu deue reſte recordartene. hoc ꝑticipiũ
non reperit̃ in actiua ſignificatione: in qua thema eſt: ſed
in paſſiua tantũ. Aut ergo ſic reſoluas in uerbũ actiuum
cũ ego te amauerim: uel quando ego te amaui. Aut recur
ras ad participiũ: quod in paſſiua ſignificatione reperit̃:
id eſt te amato: a me. A neutro uero: id eſt ſermo: quoni
am nullũ tale reperit̃ partcipiũ: reſoluat̃ in uerbũ. id eſt
quoniã ego tibi ſeruiui: uel cũ ego tibi ſeruiuermi.
Recordando me io de queſto nõ lo haueria mai facto.
Si ego huius meminiſſem: nunquã id feciſſem.
In. rus. ꝑticipiũ futuri deſcẽdit a uerbo actiuo: nentro: de
ponẽti: et cõmuni: in ſignificatione actiua. Ut
Hauendo tu anauigare in aſia: et andare in diuerſi paeſi
donde hai a tornare rico: ua cõ bono animo. Nauigatu
rus in Aſiã: et ꝓfecturus in diuerſas regiones: unde redi
turus es diues: id eſt bono aĩo. Utimur ætiã uerbo copu
latiuo ſum es eſt cũ nomĩatiuo eiuſdẽ ꝑticipii: ut cũ tu ſis
nauigaturus in Aſiã: et ꝓfecturus ĩ diuerſas regiones.
Hauendo tu a ſtare a uiterbo: uiue a modo uiterbeſe.
Cum tu cõmoraturus ſis uiterbii: uiue moribus uiterbien
ſibus: uel more uiterbienſum.
Haueudo mio zeo a caminare in frantia me laſſo molte
facende. Profecturus patruus meus in Galliam multa
michi negotia reliquit.
Hauendome tu adeſſere ſcolaro: et hauendo te io a gioua
re aſai: de ĩpara uolẽtire. Cũ tu ſis michi futurus diſcipu
lus: ego uero tibi plurimũ ꝓfuturus: diſce queſo libenter.
Hauendo io ad inſegnarte cõdiligentia: nõ tardaro. Cũ
ego te ſim diligenter erudíturus: minime ceſſabo.
Io te ho a dire alcune coſe. Sum tibi quædã dicturus.
Voi hauete adudire. Vos eſtis audituri.

Andari in contra a tuā matre che ha a tornare. Ito obuiā matri rediturae.
Vedi homo che ha a morire. Vidi hominem moritur͂ tem pus uitae ita metiendū eſt: q̄ſi et par͂ et diu uicturi ſimus
In. dus pticipia naſcunt͛ a paſſiuo tantū et cōmuni ī ſig nificatōe paſſiua. His autē nō utimur ī ablatiuo abſolute: ſed tantū cū uerbo copulatiuo. vnde plerūq3 nomē eē uidet͛
Hauendoſe a legere uirgilio dal maeſtro: et hauendo ad eſſere imparato da noi: ſe uole udirlo cōdiligentia. Cum legendus a praeceptore et a nobis audiendus ſit virgilius audiendus eſt diligenter.
Hauendoſe ad udire da te molte coſe: ſe uora elegere le megliore ea quelle acoſtarſe. Cū aba te audienda ſint mul ta digenda erūt potiora illiſq3 erit inhaerendum.
Hauendo coſtui adeſſere tormentato e poi ſtrāgulato de ueria temere. Cum puniendus hic ac poſtea ſtrangulan dus ſit: deberet formidare.
Hauendo tu adeſſere aiuto e fauorito da li amici nō temere Cū tu ab amicis iuuādus: tibiq3 amici fauēti ſint: ne tiēas
Hauendoſe ad īparare virgilio io nſaria piu diligētia. Si ediſcendus mihi eſſet virgilius maiori uterer diligeutia.
Non ſe hauendo a perdere tempo: impara preſto. Cum nō ſit admittendum tempus: diſce q̄p primum.
Hauendo tu ī queſto facto ad eſſerne lodato dachi ben ui ue attendeglie cōdiligentia. Cum tu in hac re laudādus ſis a beneuiuentibus da operam diligenter.
Saepe aetiā huic pticipio adiūgimus datiuū p ablatiuo. ut
Hauendo io trouato uno homo el quale de eſſere amato et honorato dame penſo que parole ſe habiano adusare.
Nactus hominem mihi amādum colendūq3 cogito quib⁹ uerbis utendum ſit.
Que ſe de fare o dire: Quid faciendū dicendum ue eſt:

Nel revoltare e legere li libri molte coſe ſe imparano In
euoluendis ac per legendis libris multa diſcuntur quanq̄
hæc gerundia potius ſunt q̄ participia .
Que coſe ſe hãtio da mi adintẽdere o uero ĩparare : Quæ
a uobis intelligẽda aut diſcẽda ſunt : La lectione la quale
de eſſere inſegnata dal maeſtro ali ſcolari e difficile . Lec
tio q̄ a magiſtro docẽdi ſunt diſcipuli : eſt difficilis. caue di
cas lectio docẽda ſicut nec lectio docta : diſcipuli.n.docent̃
nõ lectio . Similiter . La ueſte ſpogliata a pyrrho . e . lõga
Veſtis qua exutus eſt Pyrrhus eſt longa.nõ.n . dicendum
eſſet ueſtis exuta : ſed Pyrrhus exutus .
Ab impſonalibus fiũt ne pticipia : Minime : niſi perteſus
a tedet : quo utit̃ Suetonius pteſus ignauiã ſuam. Nam pu
dendus . pigendus . carendus . dolẽdus . et ſimilia nomina po
tius dicẽda ſũt : uel pticipia abuſiua .
Quæ ſunt pticipia que ĩ uoce paſſiua actiuã ſignificatiõ;
habẽt . Circũſpectus qui circũſpicit quem ſolemus appel
lare cõſpicuum . Cõſideratus qui agenda cõſiderat . quem
admodum incõſideratus : qui nõ uidet quid agat . Diſertus
qui bene diſſerit . Cautus : qui cauet . hoc eſt qui ſibi ſcit
cauere . Tutus : qui tuet̃ . ut tutus portus : qui tuet̃ alios .
Ignot⁹ aliq̃ndo qui ignorat.ut Quintilianus : ſi quis tamẽ
erret ignotus. Argutus qui arguit : hoc ẽ inueſtigat. Falſus
qui fallit : ut Terẽtius cenſen me aliq̃ cauſam fictã : falſa;
ineptã : ſaltem potuiſſe ꝓloqui. Aliquãdo ætiã paſſiue : ut
idem. Carine falſus es : id eſt deceptus . Contentus : qui
continet quod animo ſatiſfacit : non qui continetur . Ta
citus qui tacet : hoc eſt taciturnus. Virgilius tamẽ paſſiue
poſuit. quis te magne Cato tacitũ : aut quis Coſſe relinquat
Profuſus qui profundit . Scitus qui ſciens eſt . Diſcretus
qui q̈litates pſonaꝝ et reꝝ momẽta diſcernit : Conplacit⁹
quod ab actiua uoce uenit ſicut fluxus : et inueteratus .

et iurat⁹ a iuro. Juratos .n. iudices dicim⁹: q̄ iurarunt. et
excretos edos apō virgilium ab excreſco. ut exolet⁹ ab exo
leto qō dū ē ſubſtantiuū ſignificat ſcortū maſculū: pcipue
iam adultū: dum ē adiectiuū ſignificat adultū: ſed raro re
perit᷑: ut apō plautū. reliqui domi exoletā uirginem. Adul
tus ab adoleſco. Defectus qui deficit. Marcialis: Dultia
defecta modulat᷑ carmina ligua. Cantator cignus funeris
ipē ſui. Quintilianus: defecta labore ſenectus.
Quæ ſunt pticipia que in uoce actiua paſſiuā habēt ſigni
ficationē: Euidens negotiū dicit᷑. qō uidet᷑ aperte: nō qō
uidet. indulgētior facies que pulchra: non quæ aliis indul
geat: ſed cui alii indulgeant. Preterea Magnificētiſſimos
Judos dicimus: quaſi magnifice factos. Et honorificentiſ
ſimos quaſi honorifice factos. Aliquando pticipia preſentis
tēporis pteritum tēpus ſignificāt: ut Cicero in bruto Cū
e cilitia decedens Rhodū uenissem non .n. decedēs uenerat
Rhodum: ſed diu poſtq̄ deceſſerat. quod ideo accidit: quia
latini careut pticipio pteriti actiui. vnde non recte dicere
tur: cū e cilitia pficiſcens Rhodum uenissem. ſed deberet
dici e cilitia profectus.
Participia præſentis tēporis cū ſubſtantināt᷑ cuius gene
ris ſunt: Neutri. ut accidens. contingens antecedens. cōſe
quens. decens. conueniens. pſens continens. apud rheto
res p firmamento rationis.
Participia que ſubſtantinant᷑: et ſunt maſculini generis
que ſunt: Oriens. occidens. profluens. proflumine; et con
fluens quo duo flumina conueniunt.
Participia que cum ſubſtantināt᷑ ſūt fæmini generis quæ
ſunt: Continēs. que nō eſt inſula: ut a Sicilia ad cōtinen
tem parum intercapedinis ē. Animās: ut Cicero ad quas
ſe applicet ſui generis animātes: nōnunq̄ tamen hoc nomē
in neutro geuere repit᷑: ſed magis in plurali. Conſonans
littera p nō vocali.

Quot eſt participium: quod a nullo verbo originem habe
re uidetur: pregnaris.

Repetundarũ: et de pecuniis repetundis: non habet alios
caſus: neſcio participiũ ne an gerũdiũ dici debeat. hæc ac
cuſatio proprie cadit in eos: qui in magiſtratibus prouin
cialibus aut ui: aut dolo eripuerunt pecunias aut uaſa præ
cioſa: ueſtẽ: frumentũ nauigia numos: quæ omĩa pecunniæ
nomine cõpræhendunt̃. Et cum dicimus repetundaꝝ ſub
intelligit̃ pecuniaꝝ. Ideo autẽ in hoc uerbo mutata eſt. e.
in. u. ut differat ab illo q̄d dicit̃ ad res repetendas. ut ſunt
miſſi legati ad res repetendas: q̃n do principi aut populo
erepta ſunt pecora: agri: homines: aut ſimilia.

DE NOMINIBVS VERBALIBVS.

Nod eſt nomen uerbale: quod a uerbo deriuatur. Ver
bale maſculinum deſinens in. or. quomodo formãt̃: Ab
ultio ſupino mutata. u. in. o. ut doctu doctor. auctu auctor
verbale in. trix. fæmininũ quomodo format̃: A uerbali ma
ſculino mutato. tor. in. trix. Nam que in. ſor. deſinunt non
formant ex ſe fæmininum preter tonſor quod facit tonſtrix
aſſumpta. t. unde diminutiuum tonſtricula: et tonſtrina: et
ab expulſor: expultrix.

Quem caſum regũt verbalia poſt ſe: Genitiuũ. ut perſecu
tor maloꝝ: et expultrix uitiorum.

Verbalia in. us. uel in. o. quomõ formant̃: a ſupino: addita
s. uel mutata. u. in. io. ut uiſus et uiſio: et exigunt poſt ſe
genitiuũ et aliquãdo duos: hoc eſt tam perſonæ uel rei agen
tis ꝙ pacientis: ut uiſio rei multaꝝ rerum. uiſio. n. et acti
onem et paſſionem ſignificare poteſt.

Notandum tame ꝙ verbalia quæ ueniunt a uerbis primæ
cõiugationis: poſitionẽ ſupini habentibus: in. itum. uel in
ctum: p̄ter legem cæteroꝝ exeunt in. atio. non in. itio. nec
i. ctio. ueto uetitum uetatio: non uetitio: preſto preſtitum

preſtatio non preſtitio. Cubo cubitum cubatio. Domo do mitum domatio .Sono ſonitum ſonatio. Crepo crepitum crepatio . Tono tonitum tonatio. Licet dicamus Sonitus : Crepitus : tonitus: non ſonatus : crepatus : tonatus. Frico frictū frica tio.et ita ī ceteris. Sectio tamē crebrius reperit̄ ꝙ ſecatio Lauo: et poto: quia ī otū habent ſupinū: formant uerbalia lotio et potio . et lotor et potor. et lotū pro urina prima tamē breui. Et quia aliq̄n do reperit̄ lauatū et potatū: fit lauatio et potatio: lauatorq; et potator. Iuuo a iutū facit iutor. vnde adiutor: a iuuatū facit iuuatio. Ex ceteris pauca sūt uerbalia: ut a domitū domitor et nō domator: et ſector a ſeco qui ſignificat uenditorē et ſectio ipa uenditio In. men. uerbalia quomō formant̄: a ſecūda uerbi perſona ut acuo acuis acumen. Nuo nuis numen. doceo doces: do cumen. Moneo mones: monimē. quæ addita. tū. formant In. tum. uerbalia ut hoc documentū et muimentum.
Iu. bilis uerbalia paſſiuā habēt ſignificatōꝫ: et iungunt̄ da tiuo: ut nec dictu effabilis ulli. Aliq̄n do eciā ſine caſu po nūt̄. ut ut hec res ē laudabilis et nihil eſt amabiliꝰ uirtute in. ax. eciā quædā uerbalia ſunt. ut loquax: dicax. multoꝝ verborum: mordax. rapax. fallax. capax.

DE RELATIVIS.

Quid eſt relatiuū: quod refert aliquid præcedens?

Quotuplex eſt relatiuū: Duplex. Relatiuū ſub ſtantiæ et relatiuum accidentis.

Quod eſt relatiuū ſubſtantie: quod refert antecedens ſub ſtantiuū. ut qui: quæ: quod. Is. ſuus. ille. ipſe. idem. Et ſe cundū aliquos: alius: alter. reliquus. et cætera. cæteꝝ.

Quæ ſunt relatiua accidentis: quæ referūt antecedēs ad iectiuum ut q̄lis. quātus. quotus. et quotemus. quotuplex.

Qui. quæ. qd. quot modis accipit̄: Tribus. Relatiue: ut

ſum pi⁹ Aeneas raptos qui ex hoſte penates: claſſe ueho me
cū. Interrogatiue: ut. ſed uos qui tandē: quib⁹ aut uenij
tis aboris? Itē īfinite: ut neſtio ꝗ rē agas: aut quē hoīez di
ligas. Quis et quid nunꝗ ponūt relatiue: ſed uel īterrogati
ue. ut quis es tu: et quid agis: Vel īfinite. ut neſtio quis ſis
aut quid agas. Quis uel qui ponit̃ aliq̄n do ꝓ q̄lis. ut Te
rentius: quis tibi uideor. Et Virgilius qui iuuenes quātas
oſtentāt aſpice uires. Item ꝓ q̄nto: ut quo magis: id eſt
quāto magis. Item qui ponit̃ ꝓ quomodo: aut ꝓpter quid
ut Terētius qui iſtuc: id eſt quomodo aut cur
Sui. ſemper reciproce ponit̃.
Suus. ſemꝑ relatiue ponit̃. pater amat filios ſuos.
Is: ea: id. ponit̃ relatiue. ut deus diligit bonos. ego eū colo
et redditiue. ut is qui deum colit eſt bonus.
Ipſe: ipſa: ipm. relatiue ponit̃. ī tertia pſona ut ego deum
colo. ipe benefacit bonis. Demōſtratiue quando ꝓ pronomi
nibus demonſtratiuis diſcrete ponit̃ ut ego ipe: tu ipſe: ille
ipſe. Inuenit̃ aetiā ſine ꝓnomine: ut Virgilius ipſe renito
Et alibi queqꝫ ipe miſerrima uidi: et quorum pars magna
fui. Sic enim per diſcretionem quandam profertur. ut in
ſexto Eneidos. Ipſe ratem conto ſubigit: uelisqꝫ mini
ſtrat: quaſi ſolus.
Ille: illa: illud. aetiam figurate apponit̃: ut Virgilius ille
ego qui quondam gracili modulatus auena: et tu ne ille
Aeneas quē Dardanio Anchiſe. Alma uenus phrigii ge
nuit Simeontis ad undam: nō tamē diſcretionē ſignificat:
ut ipſe: ſed potius relationē quandam. Relatiue ponitur
ut ego deum colo: et illū cupio uidere. Demonſtatiue: ut
uidens tu illū: Redditiue: ut ille qui legit diſcit.
Alius: alia: aliud: ponitur relatiue: ut uideo petrum:
et alios homines: licet enim antecedens: id eſt petrus dif
ferat ab alius hoībus numero: conuenit tamen ſpecie: quae

eſt homo. Item diſcretiue: ut ego ſum alius a te: id eſt ꝙ̃. tu. Item diuiſiue: ut hominũ alii quieſcunt alii laborant.
Alter et alius quomõ differũt: Alter dicit̃ de duobus: alius uero de pluribus. Sicut uter: ex quo componit̃ neuter duoꝝ tantũ eſt interrogatiuũ: quis uero plurium.
Relatiua accidentis multa ſunt ſecundũ diuerſa genera accidentiũ: quæ ꝑ nomina adiectiua ſignificant̃. Adiectiuoꝝ enim quædã ſignificãt quãtitatem: q̃dam qualitatem.
Adiectiuoꝝ quæ ſignificãt quantitatem: alia ſignificant quantitatem continuam: alia diſcretam.
Quæ ſunt adiectiua ſignificantia quantitatẽ cõtinuam: Vt magnus: paruus: longus: latus: altus: profundus: quæ referunt̃ per tantus et quãtus: ut ego ſum magnꝰ quantus es tu: uel ut tu: uel ego ſum magnus et tantus es tu. Item per tam et ꝙ̃ dicimus: ut ego ſum tam magnus ꝙ̃ tu.
Ex his quæ ſignificant quantitatem diſcretam: Alia ſignificant quantitatem diſcretam abſolutam: alia quantitatem diſcretam ordinem.
Quantitatem diſcretam abſolutam ſignificant. quæ referunt̃ per tot et quot: ut ego habeo decem talẽta: quot habes tu uel ut tu. Et ſunt hæc.
Vnus. una. unum. Genitiuo vnius. Datiuo uni. Accuſatiuo vnum: unã. unum. Vocatiuo o une. una. unum. Ablatiuo ab uno. una. uno. Et pluraliter nominatiuo uni. unæ. una. Gtõ vnorũ. unarum. unoꝝ. Datiuo. unis. Accuſatiuo unos. unas. una. Vocatiuo o uni. unæ. una. Ablatiuo ab vnis. Pluraliter nominatiuo duo. duæ. duo. Gtõ duoꝝ. duarũ. duoꝝ. Datiuo duobus. Actõ. duos. duas. duo. Vocatiuo o duo. duæ. duo. Ablatiuo a duobus.
Pluraliter nominatiuo hi ⁊ hæ tres ⁊ hæc tria. Genitiuo hoꝝ ⁊ harum ⁊ hoꝝ triũ. Datiuo his tribus. Actõ hos et has tres et hæc tria. Vocatiuo o tres et o tria. Ablatiuo ab his tribus.

Quattuoꝛ uſqꝫ ad centū indeclinabilia ſunt. Quinqꝫ. ſex.
ſeptē. octo. nouē. decem. undecī. duodecim. tredecī. quattuoꝛ
decim. quīdecim. ſexdecim. decē et ſeptem. decem et octo.
vel duo de viginti. decem et nouem. uel unde viginti.
Viginti unus et viginti duo: et viginti tres: et viginti
quattuoꝛ: uiginti quinqꝫ et uiginti: ſex et uiginti: ſeptem
et viginti: octo: et viginti: uel duo de triginta: nouem et
viginti: uel unde trigīta. Triginta vnus et trigīta: etcæ
tera Quadraginta. Quinquagīta. Sexaginta. Septuagin
ta. Octuagīta. Nonaginta. Centū. Centū et vnus uel
unꝰ ſupra centū: centum et duo uel duo ſupra centū. Cētū
et decem uel decē ſupra cētū etcetera. Ducēti. tæ. ta. Tri
cēti. tæ. ta. Quadringēti. Quingēti. Sexcēti. Septingēti
Octingēti. Noningenti. Millæ. Hæc duo milia: horum
duoꝛ miliū. his duobus milibus. hæc milia. o milia. a mili
bus. tria milia. quattuoꝛ milia. et reliq̄. vbi nota ꝙ non
dicimus hi et hæ milia: ut quidā putāt: ſed hæc milia quia
eſt nomē ſubſtantiuū: nec dicere debemꝰ duo milia homines
ſꝫ duo milia hominū. Nā quid ī ſacris litteris legimꝰ duo
decim milia ſignati: ſi non eſt erroꝛ: hoc mō exponi debet:
ſignati numero duodecim milia: hoc eſt qui erāt nūero duo
decim milia. Quidā ideo inciderūt in hunc errorē: ꝙ legi
mus duo milia pondo argēti: ſed pondo genitiui caſus eſt
hoc loco: nō noiatiui. Mille autem interdū adiectinnm eſt
et ideo dicere poſſumus: mille homines. Interdū ſubſtanti
uum: et ſic dicimus mille hominum: nt mille mimū. Nec
poſſumus dicere duo milie: tria mille: ſed duo milia: tria
milia uel bis mille: ter mille; ut bis centum: ter centum;
Luidius: annos uixi bis centū: iam tertia uiuitur ætas.
Ab his deriuantᷣ aduerbia numeralia: que referuntᷣ ꝑ tociēs
quociens: ut ego ter legi virgilium quociens tu uel ut tu.
Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, octies.

nonies.decies.vndecies.tredecies.quattuordecies.quīdecies
ſexdecies.decies ſepties.decies octies.decies nonies. uigeci
es. Semel et vigeties. bis et uigecies.ter et uigecies.etcete
ra. Trigecies. quadragecies. quīquageties. Sexageties.
ſeptuagecies.octuageties.nonagecies. Pro quibus dicim⁹
vicies.tricies.quadragies.quīquagies.ſexagies.ſeptuagies
octogies et octagies. nonagies. Centies. Ducencies. Tre
enties. Quadringencies. Quingenties. Sexcenties. Oc
tingenties. Noningenties. Milies.
Quantitatē diſcretā ordinalem ſignificāt: que referunt̄ ꝑ
totus et quottus. ut ego fui ſecūdus: quottus uel ut non
fuiſti tu. quottus quiſq; eſt: q̄ſi nemo: et ſunt hæc.
Primus.ſecundus.tertius.quartus.quintus.ſextus.ſeptim⁹
octauus.nonus.decimus.undecimus. duodecimus.tertiusde
cimus.q̄rtuſdecimus.quintuſdecimus.ſextuſdecimus. ſepti
muſdecimus. octauuſdecimus. uel duo deuigeſimus. no
nuſdecimus: uel undeuigeſimus. Vigeſimus. vigeſimuspri
mus. etcetera. Trigeſimus. Quadrageſimus.quinquage
ſimus. Sexageſimus. Septuageſim⁹. Octuageſimus. No
nageſimus. Cēteſimus. Ducēteſimus. Trecēteſimus.quadri
genteſimus. quingenteſimus. Sexcenteſimus. Septingente
ſimus. Octingēteſimus. Noningenteſimus. Milleſimus.
Nos ſumus in anno ſalutis noſtræ Milleſimo quadringē
teſimo ſeptuageſimoquarto: tertio: nono. Mar.
Alia ſunt diuiſiua in pares nūeros: quæ quidē dicūt referri
ꝑ toteni et quoteni: que nomina legiſſe me apō aliquem doc
tū non memini. ut quoteni itis. terni. Sunt autem hæc.
Singuli ſingulæ ſingula. bini. terni. quaterni. quini. ſeni.
ſepteni. octeni. noueni. Deni. undeni. duodeni. ternideni.
quaternideni. quinideni. ſenideni. deniſepteni. deniocteni.
deninoueni. Vigeni. Trigeni. Quadrageni. Quinquage
ni. Sexageni. Septuageni. Octuageni. Nonageni. Cēteni

Ducenteni.uel duceni. trecēteni. uel treceni q̄dringēteni. ſexcēteni. ſeptingēteni. octingēteni. noningēteni. Milleni

Ponuntur ne aliquando bina pro duo: et terna pro tria:

Ponūtur quociēs ſubſtantiua quibus iungūtur: declināt tātum in plurali: ut binas: ternas: denas litteras: nō duas tres: decem. Interdum tamen Poetæ ætiam cum aliis ſubſtantiuis eodem modo uſurpāt ut Virgilius: Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.

Alia ſūt quæ ipm̄ numerū ꝑ ſe ſūptū ſignificāt. ut unitas binarius: ternarius: quaternarius: quinarius: ſenarius: ſeptenarius: octenarius: Nouenarius. Denarius: undenarius duodenarius: et cetera. Vigenarius: Trigenarius: quadragenarius: quinquagenarius: ſexagenarius: ſeptuagenarius: octuagenarius: nonagenarius: Cētenarius: Ducētenarius: Trecētenarius: Quattuorcentenarius: Quingentenarius Sexcentenarius: Septingētenarius: Octingētenarius: Noningentenarius: Millenarius.

Alia ſūt que ſignificāt numeꝝ annoꝝ. ut biennis: triēnis quadriēnis: quinquēnis: ſexēnis: ſeptēnis: octēnis: nouennis decennis: unde fiūt ſubſtātiua biēnium: triēnium: quadriēniū: quinquennium: ſeptēnium: et decēnium. Alia fere nō ſūt in uſu. nec reperiuntur. ut quidam ignari putant: tottennis: et quottennis.

Alia ſignificāt quātitatem diſcretam ponderis: uel mēſuræ quæ referuntur ꝑ totupl⁹ et quotuplus et ſignificant quendam ſui exceſſum: ut centuplo maior eſt ager meus q̄ Socratis: quotuplus non eſt tuus. Et ſunt hæc.

Duplus. pla. plū. Triplus. quadruplus. quintuplus. Sextuplus. ſeptuplus. octuplus. Decuplus. Centuplus. Ducentuplus. Millecuplus.

Alia ſunt diuiſiua ſeu multiplicatiua formæ: et referūtur ꝑ totuplex et quotuplex; ut habeo triplicē lanā et triplicē

ueſtem. id eſt trium generũ quotuplicem tu habes. Ali quando tamẽ improprie ponit cum dictionibus carentibus plurali: ut triplex fumus domum noſtrã egredit: hoc eſt tres fumi: ſi. ita dici poſſet. Simplex duplex. triplex. quadruplex. quincuplex. ſexcuplex. ſeptuplex. octuplex. nonuplex. Decuplex. Vigecuplex. Trigecuplex. Quadragecuplex. Quinq̃gecuplex. Sexagecuplex. Septuagecuplex. Centuplex. Millecuplex. Item duplex et triplex. ꝓ duplicatꝰ et triplicatꝰ accipit. vnde fiunt uerba duplico et triplico et a multiplex multiplico.

Relatiua quæ incipiũt a. c. uel. a. q. tribus modis accipiũt Relatiue. ut ego ſum albus: qualis es tu: magnus quantus es tu. Sentinas cuias es tu. Interrogatiue: ut qualis es tu? quãtus es tu? quottũ anuũ agis? quot nũmos habes? Infinite: ut ueſcio q̃ntꝰ ſis: cuia ſis: aut cuia filia ſit hæc puella.

Relatiua que incipiũt a. t. capiunt relatiue copula mediante. ut ego ſum albus et talis es tu. Ego ſum magnus et tantus eſt Plato. ego habeo multos diſcipulos et tot habet Socrates. Redditiue: ut ego ſum talis et tãtus q̃lis et quantus eſt iſte. Infinite quãdo ſequit coniũctio ꝙ uel ut. Vt ego ſum talis et tantus ut non egeam opera tua. Ego cupio talis eẽ ut foelix uidear.

Reperiuntur aliqua relatiua que geminant: uel aſſumunt cunq;: ut quiſquis quicũq;: quotquot: quotcunq;: qualiſcunq; quantuſcunq;. quæ proprie poſita uim habent ipſius relatiui: ſimul cum antecedente diſtributiuo: vt quiſquis: aut quicunque legit: diſcit. id eſt omnis qui legit: diſcit.

Ponuntur etiã aliquando ꝓ ipſo relatino tantum: vt deus omnia quecunq; uoluit fecit: et pro diſtributiuo tantum vt ego diligo quencunq; hominem: id eſt omnem hominem Ponunt ætiã infinite. vt Virgilius: Quicquid erit ſuperanda omni fortuna ferendo eſt.

Quis et qui cum quibus et quomodo componuntur :

Si quis:
En quis
Nunquis
Quiſputas
Aliquis
Nequis
Quilibet
Quiuis

Aſſumunt ætiam ſyllabicā adiectionem nihil p ſe ſignificantem. Vt
Quiſqꝫ
Quiſnam
Quidam
Quiſpiam et quiſqꝫ
Quicunqꝫ

A relatiuis ſubſtantiæ multa aduerbia deriuantur : que eiſdem modis ponuntur.

Temporalia. ut a qui:quæ:quod:quando.

A pronominibus tunc:id eſt eo uel illo tempore.

Ab alius alia aliud : alias.

Localia uero iſta. a qui:quæ:quod.

Quo
Qua
Vnde

Vbi
Quorſum
Quouſqꝫ

Ab ille:illa : illud : pronomine aduerbia deriuantur.

Illinc
Illuc
Illorſum

Illic
Illac uel illa
Illucuſqꝫ

Ab is : ea : id,

Ibi
Inde
Eorſum

Eo
Ea
Eouſqꝫ

Ab hic : hæc : hoc.

Hic
Hinc
Horſum

Huc
Hac
Hucuſqꝫ

Ab iſte : iſta : iſtud.

Iſtinc

Iſtic

Istac uel iſta | Istuc
Istorſum | Istucuſq;
Ab alius: alia: aliud.
Alibi | Aliunde.
Alia | Alio
Aliorſum | Aliouſq;

Hic: hæc: hoc. iſte: iſta: iſtud. ille: illa: illud. quomõ diffe rũt: Hic ſignificat hominẽ uel rẽ ꝓximã loquẽti. iſte ꝓximã audiẽti. ille remotã ab utroq;. Quemadmodum et ad uerbia eoꝝ. Hic ſignificat locũ proximũ loquenti uel ſcribenti. iſtic locũ proximũ audienti: uel ei ad quẽ ſermo aut litteræ dirigunt̃. illic locum remotũ ab utroq;. iſte tamen aliquando ponit̃ pro hic. Cicero cum iſto tempore ſteut cum gladiis. armati. ille quoq; nonnunq̃ per dignitatem quandã atq; eminentiã accipit̃: indicãs eẽ q̃d oẽs noſſe debeant: ut Alexander ille magnus: Architas ille tarẽtinus Is et hic quomõ differũt: Is ſpatio longiore accipit̃. hic uero ꝓpinquiore. Multis tamen in locis cõfundunt̃. Ut qui ꝑfert uirtutẽ diuiciis: hic ſane prudens eſt. uel is ſane prudẽs ẽ. Poetæ tamẽ aliquãdo capiũt ille ꝓ is. ut Oratiꝰ qui didicit patriæ quid debeat: et quid amicis: Quo ſit amore parens: quo frater amãdus et hoſpes: q̃d ſit cõſcripti: q̃d iudicis officiũ: quæ ꝑtes in bellũ miſſi ducis: ille ꝓfecto: reddere ꝑſonæ ſit reuerẽtia cuiq;. Nam q̃d i ſacris litteris legit̃. Non qui ſe ipm cõmendat: ſed quẽ deus cõmendat ille ꝓbatus eſt: Equidem non probo.

Relatiuum diſcordat ne aliquãdo ab antecedente: Diſcordat. in quibus accidentibus: in genere et numero. Quo modo in genere: Ut apud Saluſtiũ. Eſt locus in carcere quod Tullianũ. appellat̃. Quomodo in numero: Ut oẽs tenues atq; humiles: quæ maxima in populo multitudo eſt ubi præſidium paratum putat:

DE PATRONYMICIS .

Quod ē nomē patronymicū : Eſt illud qđ ſignificat filiū uel filiā nepotē uel neptem : aut aliū deſcendētem ꝓprie tamē a ꝓpriis patꝝ noībus deriuant͛ .

Quot ſunt terminationes patronymicoꝝ : q̃ttuoꝛ . in . des uel in . as . uel in . is . uel in . ne . Vt hic priamides hoc eſt filius priami . hæc priamis priamidos hoc eſt filia priami . hæc pelias peliadis uel peliados : hoc eſt filia pelei . hæc adraſtine Nerie acriſione hoc ē filia uel neptis Adraſti : nerei : acriſei

Patronymica cuius generis : Fæminini : præter ea que deſinūt in . des .

Patronymica cuius declinationis ſūt : quæ deſinunt in . des uel in . e . ſunt primæ declinationis . que uero deſinunt in . as uel in . is . ſunt tertiæ .

Patronymica qualia nomina ſunt : ſubſtantiua : vt priamides helenæ raptoꝛ cauſa fuit excidii troiani .

Quæ nomina ſunt que interdū ꝓ patronymicsi ponuntur Poſſeſſiua : vt Iuno ſaturnia : id ē filia Saturni . et Scipio Aemylianus : id eſt filius Aemylii .

Quomō formant͛ Patronymica : patronymica maſculina q̄ fiūt a noībus primæ declinationis formātur a genitiuo ſīgulari mutata . e . in . des . vt maia maiæ : maiades . Ilia iliæ Iliades . Aeneas eneæ æneades . hippotes : hippote : hippotades . Anchiſes anchiſe ꝓprie Anchiſades : quanq̃ uſus obtīnuit vt anchiſiades diceret͛ . Butes butæ : butades . Corinetes corinetæ : corinetades . q̃uis magis ſit ī uſu corinetides .

Patronymica maſculina a noībus ſecūdæ declinationis foꝛmānt͛ : a genitiuo addita . des . vt Priamis : priami : priamides Sed que duplex . i . habēt in genitiuo : mutata ultima . i . in a et addita . des . faciūt patronymicū . ut Antonius antonii Antoniades . Meuetias menetii : Menetiades .

Patronymica maſculina a nominibus tertiæ declinationis

formãtur a datiuo ſingulari addita.des.ut Neſtor neſto ri: Neſtorides.antenor antenori. antenorides. Licet poe tæ aliquãdo addant.a. cauſa metri. ut Amphitrioniades: Laertiades: dicũt ætiam Deucalides pro deucalioniades: et Scipiades pro Scipionides.

Patronymica fæminina a maſculinis formãtur: remota.de Ut a priamides Priamis: a Dardanides Dardanis. Dixe rũt tamẽ Poetæ Atlantiades: et Phetontiades in plurali hoc eſt Atlantias et phetontias in ſingulari ꝑ atlantis et phetontis: A peliades pelias. Ab Aeneades Aeneis. cũ deberet fieri Aeneas.

Multa tamẽ patronymica abuſiue ꝓferuntur: ut a tideus titides. a peleus pelides. a prometheus promethides. a theſeus theſides. ab achilles achilleides. ab orpheus or phides. a coronies coronides. penultima ꝓducta. Iliades filius Iliæ romulus recte formatur.

Patronymica aliquãdo ſummũtur loco patriorum nominum ut Romulide id eſt romani: Theſide id eſt Athenienſes. Aeneade Troiani. Cecropide athenienſes: Thimarchides ꝓpriũ eſt: et Thimarchides Timarchi filius.

Pauca inueniũtur patronymica in. ne. fæminina: ut Ne reus nerine: adraſtus adraſtine. acriſius acriſione. ex quo acriſionens. Virgilius: acriſion eis darie fũdaſſe colonis qđ dicit Priſtianus eẽ poſſeſſiuum ab acriſione. Seruius uero patronymicũ fæminiuum.

Repiuntur patronymica ĩproprie formata: et a nominibus ma trũ. ut Romulꝰ iliades: id eſt iliæ filius. et Maiades Mercurius id ẽ Maiæ filꝰ. et ab auis maternis. ut atlãti des: id ẽ Mercurius atlãtis filiæ filꝰ: et Inachides: id ẽ epaphꝰ Iouis inachi filius. et a regibus uel cõditoribus ut cecropide id ẽ Athenienſes. ab Aenea æneade: id eſt Troia ni uel romani. Item a noĩe fratris: Virgilius Tũ phetõtia das muſco circũdat amaræ corticis. id ẽ ſorores. phetõtis.

DE COMPARATIVIS.

Omparatiuum quod eſt: quod cū intellectu poſiti ui uel aliquo participe ſenſum poſitiui magis aduerbium ſignificat. ut liberalior magis liberalis: et fortior magis fortis: et doctius magis docte.

Comparatiua cuius generis: cōmunis p̄ter vnū dūtaxat quod eſt maſculini: ſenior.

Comparatiua quē caſum exigūt poſt ſe: nominatiuum cū quā: uel ablatiuū ſine quā: cum alio ablatiuo ſignificante exceſſum: et cū omnibus caſibus quos habere poſſet poſitiuum ſuū: ut hoc dolium eſt plenius olei illo: uel q̄ꝫ illud dolium tribus digitis. Verum relatiua et negatiua ſemper ſine q̄ꝫ ablatiuo iungunt̃. ut nemo eſt doctior Platone.

Cōparatiua vnde formāt̃: A noībus adiectiuis ſignificātibus accidens: qd̄ incremētum diminutionēq̧ ſuſcipiat. ut ab albo albior. Vel a uerbis ut a detero deterior: quod uerbū teſte Seruio minus bonū ſignificat: nō peiorem. Virgilius cū duo ſūt apibus reges: alteꝝ deteriorem hoc eſt minus bonū iubꝫ necari. Deterior qui uiſus eū ne p̄digus adſit dede neci. A potior hic et hec potior et hoc potius A p̄ticipiis que tūc in nomina trāſeunt ut amans amātior. A p̄poſitionibus ſiue aduerbiis ut extra exterior: ultra ulterior. quāq̄ꝫ exter quoqꝫ nomē reperiat̃. ut Virgilius fas extra querere regna. Antiqui aliquando a p̄nominibus et nominibus p̄priis cōparatiua et ſuplatiua p̄tulere: ut ipſe ipſior ipſiſſimus: Nero neronior neroniſſimus.

Quomodo formant̃ cōparatiua: A primo caſu deſinente in. i. ut albus albi albior. Fortis forti fortior.

Que ſūt cōparatiua anomala: que contra hanc regulam formantur: Bonus melior optimus. Malus peior peſſimus. Magnus maior maximus. Paruus minor minimꝰ Dexter dexterior dextimus. Siniſter ſiniſterior ſinitimꝰ

Senex ſenior ſine ſuplatiuo. Iuuenis iunior ſine ſuplatiuo
Multū plus in numero ſingulari generis neutri. in plurali
omnis. A nominibus quæ habent vocalem ante .is. uel āte
us. comparatiua non formantur: ſed accipit̃ magis aduer
biū: et dicit̃ magis arduꝰ: magis tenuis: magis pius: q̃uis
tenuior apd̄ veteres repit̃. Et Iuuenalis: egregius dixit: ꝑ
magis egregiū: Egregius coenat meliuſq; miſerrimus horū.
Nequam cōmune triū generum: nequior format cōparati
uum. et ſuperlatiuum nequiſſimus.
Ab aduerbiis ſiue præpoſitōibus in .ra. fiunt cōparatiua
in .erior. ut extra exterior. intra interior. ultra ulterior. ci
tra citerior. infra. inferior. ſupra. ſuperior. poſt. poſterior.
ante anterior. ꝓpe. ꝓpior. a ſæpe comparatiuū non inuenit̃
Cato tamen ſuperlatiuo uſus eſt: ſepiſſimam diſcordiam
fuiſſe dicens. Pridem prior: cuius ſuperlatiuum eſt pri
mus: cum genitiuo iungatur: et ad plures ſui generis com
paretur. Virgilius: Rennus ſe Danaum magna comitante
caterua: Androgeus offert nobis. ergo prior de duobus
primus vero de pluribus dicit̃.
Magnificentior et magnificentiſſimus. munificentior et
munificentiſſimus. beneficentior et beneficentiſſimus q̃uis
a magnificens munificēs et benificēs deriuari uideat̃: tamē
hæc in uſu nō ſunt: ſed ꝓ his utimur magnificus. munifi
cus. benificus. Cato de rege Ptolomeo dixit: optio atq;
beneficiſſimo. et Actius Magnificiſſimo atq; excellētiſſi
mo honore. Teren. ī phormione: atquin mirificiſſimum.
Comparatiuum ſepe pro poſitiuo accipit̃. ut ſenior pro
ſenex. Nonnunq̃ ſignificat minus poſitiuo ut triſtior et
lachrymis oculos ſuffuſa nitētes: pro ſubtriſtis. Et quā
do ad cōtraria comparat̃ minus poſitiuo ſignificat. ut ſi
dicam mare pōticum ē dulcius q̃ cætera maria. hic oſten
dit̃ parum aliquid dulcedinis habere plus q̃ cætera.

Comparatiua ſæpe numero diminutiuoꝝ formā accipiunt.
a neutra addita .culus.ut maius maiuſculus et regimē ſer
uant cōparatiuoꝝ. Terētius Tais q̄ ego ſū maiuſcula eſt
Magis aduerbiū nō ſolū poſitiuo ſed ætiā compatiuo ali
quando iungitᷣ: cum uel ad ſe uel ad alium comparatᷣ. ut
Achilles fortior Aenea magis q̄ Diomede.
Nota ꝙ quemadmodū dicimus ego ſum fortior q̄ tu in no
minatiuo caſu: ita dicimus ætiam in obliquis: iudico te
doctiorē q̄ illum: inſeruio tibi magis q̄ illi: Indigio te uel
tui magis q̄ illo uel illius.
Quādo cōparatiuo iungitᷣ multo: uidetᷣ plus ſignificare q̄
ſuplatiuū. Cicero de officiis: vale igitᷣ mi Cicero: tibiq̨
perſuade eſſe te quidē michi cariſſimū: ſed multo fore cari
orem ſi talibus momentis p̄ceptiſq̨ letabere.
Comparatio quociens fit apud græcos ad unū ſui generis
comparatiuo utuntᷣ: quociens uero ad plures ſui generis
ſuplatiuo: in quo nos cū illis cōuenimus: et hoc ab eis fac
tū eſt: ut ſenſum cōparatiui a ſenſu ſuplatiui diſtinguerent
qui utriq̨ hoc eſt cōparatiuo et ſuplatiuo genitiuum tribu
unt: cū careant ablatiuo. Apud nos uero illa ambiguitas
nō eſt: qui cōparatiuo ablatiuū damus: ſiue ad unū ſiue ad
plura diuerſi generis referatᷣ. tamē illa græcoꝝ ratio tanti
eſt momenti: ut eā latini ad formā græce cōſtructionis
imitati compatiuo genitiuū addiderit: utiq̨ iter duo. Sic
aiacū forcior fuit thelamoniꝰ: et manuū melior ē dextra: ſi
tres fuiſſent aiaces: nō fortior: ſ3 fortiſſimꝰ diceremur: ſicut
digitoꝝ medius ē longiſſimus. vnde nō lic3 dicere Pyrrhꝰ
ē doctior Sētinatibus: ſ3 doctiſſimꝰ Sentinatū. Virgilius
huic coniūx Sicheus erat: ditiſſimꝰ agri Phenicū: et Hora
tius ī ſermonibus. o maior iuuenū īquit: ad duos.n. Piſo
nes filios patrēq̨ ſcribebat. Ouidius ī pſona Medeæ quæ
duos filios habuit. cū minor e pueris iuſſus ſtudioq̨ uidēdi

Conſtitit ad geminæ Limina prima foris: et Ceſar in commētario decimo ī teſtamēto Ptolomæi patris heredes erant ſcripti ex duobus filiis maior. hinc Cato maior et minor: Scipio maior et minor de duobus dicitur de pluribus uero Fabius maxim⁹: et Valeri⁹ maxi⁹. Cōparatiuū igit̄ inter duo ponit̄. Superlatiuū īter plura. quod maui feſtiſſime oſtēdit Cicero cū ait ī Piſonē. me edilē priorem: p̄torē primū: Quippe ædiles duo tantū erāt: ſicut duo eē ſores et duo cōſules. cæteri autē magiſtratus plures erāt. Nota hoc ætiam intereſſe īter comparatiuū et ſup̄latiuū quod dubitando uel interrogando cōparatiuo utꝝ damus ſuperlatiuo uero quid. Cuius rei ratio eſt: ꝙ comparatiuum de duobus dicit̄: ſuperlatiuū de pluribus. Quintilianus: ita nō tantū utrum ſit melius: ſed quid ſit optimum querit̄. et Cicero utrum potius aut quid potiſſimū dicamus. Iungit̄ tamen qō ætiam cū cōparatiuo: ſed improprie. utꝝ uero nunq̄ cū ſup̄latiuo.

Quot modis fit cōparatio: quattuor: aut ab una ſubſtātia ad aliam. ut ego ſum maior te. Aut ad ſeipſam. ut ego ſum ditior ſolito. uel ditior hodie q̄ heri. Aut ab uno accidente ad aliud. et tunc ſemp̄ fere utimur aduerbio magis ut ego ſum magis fortis q̄ doctus. Aut ab uno actu ad aliū ut ego malo uitā q̄ mortē. et magis lego q̄ diſco. Quot modis nō pōt cū ablatiuo iungi cōparatiuū: quinqꝫ aut cū cōparatio ad duos fit. tūc.n. eget genitiuo. ut duorū fratrū maior ē Marius. aut q̄ndo nō inuenit̄ ablatiu⁹ ut dulcius eſt mare ponticū: q̄ cætera maria. Aut quādo inter ip̄a adiectiua fit cōparatio. ut ego ſum magis albus q̄ niger: et nō nigro. Vel cū inter ip̄a uerba fit cōparatio ut plura audio q̄ credo. Vel cū dictio a q̄ fit exceptio fuerit in nominatiuo ut Diomedes fuit fortior q̄ troiani oēs p̄terq̄ Hector. Coniunctio.n. exceptiua copulare debet ſimiles caſus.

Quot modis non poteſt comparatiuū regere nominatiuum cum ꝙ: Similiter quinqꝫ. aut cū cōparatio fit inter duos tunc enim omnino requirit genitiuū ut duoꝝ fratrū maior eſt Marius. Aut cū nō inuenit᷑ nominatiuus. ut nihil ē crudelius nece. et nihil eſt ipi ſeipſo carius. Aut quando relatiuū eſt terminus comparationis. ut uirtus qua nihil eſt homini melius. Aut quando ponit᷑ cum dictione negatiua. ut nullo homine ſis tardior. Aut quando dictio a qua fit exceptio fuerit in ablatiuo. ut Diomedes fuit fortior omnibus. troianis præter ꝙ Hectore.

DE SUPERLATIUO.

Hod eſt nomen ſuplatiuū: qđ ad plures ſui gen̄eris comparatū ſuperponit᷑ omnibus: uel per ſe ꝑlatum poſitiui intellectum habet: cum ualde aduerbio.

Quot ſunt terminationes ſuperlatiuorū: octo. Duæ frequentiſſime in rimus: et in ſimus. et Sex perraræ i. limus ximus. timus. remus. ſimus nimus.

Superlatiua in. rimus. deſinentia quomodo formantur: A poſitiuis in. r. deſinentibus ſiue ſecundæ ſiue tertiæ declinationis fuerit: addita. rimus. ut pulcher pulcherrim⁹: pauper pauperrimus. Excipiunt᷑ dextimus et ſiniſtimus: ꝓ dexterrimus: et ſiniſterrimus.

Suplatiua in. ſimus. deſinētia quomō formant᷑: a genitiuis ſecūdæ declinationis: addita. s. et. ſimus. et a genitiuis tertiæ addita. ſimus. ut locuples locupletis locupletiſſimus. Excipiunt᷑ a ſecunda quæ ſunt anomala. bonus optimus. malus peſſimus. magnus maximus. paruus minimus. multus plurimus. et quæ a fatio cōponunt᷑. ut magnificus magnificētiſſimus. munificus munificentiſſimus. maturrus maturiſſimus. Cicero tamē ad Herēniū: i ætate inquit uelit cōparare maturiſſima. nuperus nuprimus. Plautus captū hoīeꝫ nuperū et nouitium. Vetus ueterrimus. A tertia uero

excipiunt᷑. Facillimus. difficillimus. gracillimus. humilli
mus.ſimillimus. Diſſimillimus. Excipiūt᷑ æt iam quæ in
bris deſinunt: quæ.ris.mutata.in.er.accipiunt.rimus.ut
ſalubris ſaluberrimus: celebris celeberrimꝰ. Vetus a ueter
quod olim.in uſu erat ueterrimus facit. In.ximus. quot
ſuperlatiua deſinūt: Duo tantum maximus: et ꝓximus.
quod uocabulum dum pro cognato accipit᷑ ſignificatū ha
bet poſitiui. ideoq; a ſcriptoribus legū ſæpe comparatiue
profert᷑. ut ꝓximiores: id eſt propinquiores cognati.

In.timus.quot deſinunt: Vnum duntaxat anomalū opti
mus: et hæc deriuata ab aduerbiis ſiue præpoſitionibus:
inter interior intimꝰ. ultra ulterior ultimus. citra citerior
citimus. extra exterior extimus; quod ætiam ꝓ poſtremo
ponit᷑. Plautus in trunculento. Bona ꝑdidi mala reperi
factus ſum extimus a uobis.

Hæc ſunt ab aduerbiis ſiue præpoſitionibus: ſupra ſupior
ſupremus.extra exterior extremus. quia ſi eſſet a nomina
tiuo ſuperus et exter ſeruaſſent regulam.

In.nimus.quod ſuperlatiua deſinūt: Vnum dūtaxat ano
malum. minimus.

In.rimus.quot ſuperlatiua deſinūt: Vnum a uerbo detero
deterior deterrimus. et vnum anomalū: multū plus pluri
mus: Præterea quæ ſecundum regulam formant᷑.

Nouiſſimus licet a nouo ſuperlatiuū ſit: tamē ꝓ poſitiuo
ponit᷑ et ultimum ſignificat.

A pene plautus ſuperlatiuū formauit peniſſime. In ciſtel
laria: ita mea conſilia ꝑuertit peniſſime. A penitus peni
tiſſimus ſuperlatiuū format᷑: ut ex penitiſſimis ædibus.

Superlatiua quæ a præpoſitionibus ueniūt: ipſaꝝ præpoſi
tionum exigūt caſus: ut arbor illa eſt ꝓxime littus.

A nequam ſicut ſupra de cōparatiuis dictū eſt fit ſuperla
tiuum nequiſſimus.

Illud animaduertendū diligenter ē: q̄ q̃ pro ualde ſemꝑ iungit̄ ſuꝑlatiuo: nunq̃ poſitiuo. ut q̃ fortiſſimus et q̃ celerrime: quādo uero q̃ accipit̄ pro q̄ntū: nūq̃ iūgitur ſuꝑlatiuo niſi addantur uerba poſſum: queo: ualeo: et quæ eiuſdē ſignificationis ſūt: ut dicā q̃ breuiſſime potero. feci q̃ optime quiui. Per uero nunq̃ iungit̄ ſuperlatiuo: nec dicere poſſumus peroptimus perdoctiſſimus. E contrario autem q̃ quando ualde ſignificat nunquā iungit̄ poſitiuo nec ætiam cōparatiuo: niſi forte cum per: uel oppido: uel ſane: uel admodum: uel ualde: uel nimis. tunc enī poſitiuo iungit̄: ut Seruius Sulpitius. Sane q̃ grauiter ac moleſte tuli ut debui. A. Gellius uoce admodū q̃ ſuaui: oppido q̃ libens nimis q̃ impiū. Et Brutus ī epiſtola: ſuos ualde q̃ paucos hz. et iteꝝ ſane q̃ gauiſus ſū. Perq̃ tamē uſitatius eſt. ut per quā bon⁹. ꝑquā pulcher. ꝑquā doctus id ē ualde bonus. ualde pulcher. ualde doctus.

Per uero ꝓ ualde iungit̄ ſꝑ poſitiuo. ut ꝑpulcher ꝑdoctus Cū uero quā ꝓ quātū accipit̄: iungit̄ poſitiuo ut Terētius reiecit ſe in eā flens quā familiariter: id ē quantū familiariter: et in Eunucho: tu ſcis quā iniciū te habueri. ꝓ quantū ſūmit̄ enim hic itimus pro poſitiuo: quemadmodum proximus: Sic ætiā iungit̄ cōparatiuo: ut quā doctior ē Ariſtotile Plato: id eſt q̄nto doctior. Aliqui dicūt narraui quā breuius potui: errāt dicendū eſt. n. quā breuiſſime potui. Quod eſt comparatiuū ſeu ſuperlatiuū huius poſitiui per doctus: Multo doctior comparatiuū: et quā doctiſſim⁹ ſiue multo doctiſſimus ſuperlatiuum.

Perquam nunquā iungit̄ cum ſuperlatiuo. Nam quod legitur apud Quintū Curtiū. Beſſum quoq; Bactrianorū ducē per quā maxime poſſet exercitu coacto deſcendere ad ſe iubet: error potius librarii dicendus eſt: cū alia quoque cōplura apud eundem auctorē corrupta ſint.

Multo ætiam pro ualde tam cōparatiuo: ꝙ ſuperlatiuo adiungit᷑. ut multo doctior: et lōge doctior: multo doctiſſimus: et longe doctiſſimus.

Sↄplatiuus genitiuo iūgit᷑ et ablatiuo et actō. ut Hector fortiſſimus Troianoꝝ. et multo maxim⁹: et ꝓxie domum Cum ſuplatiuo iungit᷑ ſemꝑ quiſqꝫ: omnis autē nō iungitur neqꝫ enim dicendū eſt omnis optimus omnis peſſimus ſed optim⁹ quiſqꝫ et peſſimus quiſqꝫ. Et ſimiliter ſi ſuperlatiua in diuerſo caſu ponaut᷑: ſic: maxīa quiſqꝫ fortitudīe debet hoſtib⁹ reſiſtere. maximo quiſqꝫ animo calūniatores deſpicit. Validiſſimi quiſqꝫ corporis paret arma. Cōparatiuo uero e cōtrario nō quiſqꝫ cōuenit: ſꝫ oīs. Ut Quītilian⁹ ſeruulos penates et oīa utiliora: nec licet dicere boni quiqꝫ et ſapiētes quiqꝫ: ſicut nō licet dicere oēs optimi: et omnes ſapientiſſimi. Excipiunt᷑ expoſitiuis quæ ſuplatiuo carent: ut pius et ſtrēnuus. dicimus enī oīs pius et pius quiſqꝫ Saluſtius: nam ſtrēnuus quiſqꝫ aut occiderat ī ꝑlio aut grauiter uulneratus diſceſſerat. Item numeralia: ut terti⁹ quiſqꝫ: quartus quiſqꝫ. Nam primus et ultimus ſuꝑlatiua ſunt. Cicero primo quoqꝫ die conſules ad Senatū referant. ergo nō eſt dicendū omni quīquageſimo anno facimus iobileū. ſed quīquageſimo quoqꝫ anno. et hinc factum eſt: ut dicamus unus quiſqꝫ: ſingularis quiſqꝫ: nam ſingulariſſimus quo pleriqꝫ indocti utuntur: nō reperitur ſicut ab unico nō reperitur uniciſſimus. Quottus ætiam iungitur cū quiſqꝫ: ut quottuſquiſqꝫ eſt: id eſt quotcunqꝫ ſint Illud quoqꝫ notandum ꝙ quiſqꝫ genitiuum pluralem non habet cum adiectiuo dumtaxat iūctum. Ideoqꝫ utimur genitiuo ſingulari pro plurali: ut optimi cuiuſqꝫ animus: pro bonoꝝ omnium animus.

Fa al meglio: e al piu preſto che tu poi. Fac ꝙ optime et quā celerrime potes.

/Multo adnbur p valde ta
ĝpatio ꝙ ſuplatio admegr

Jo ſo âſai piu grãde de tutti li uiterbeſi : che ſonne menori de me e anche ſonne menori de quelle che ſonne magiori de me . Ego ſum maximus omniũ uiterbienſiũ minorum me : et omnibus maioribus me .

Eſſendo io nato a Roma ſoa magiore detutti quelli che ſonno minore de me : e minori de quelli che ſonno magiori de me . Ego cum natus ſim Romæ : ſum maioꝛ omnibus minoribus me : et maioribus me .

Jo ſo piu ĩdocto de quelli che ſonno piu docti de me e piu docti de quelli che ſonno piu indocti de me . Ego ſum indoctioꝛ omnibꝰ doctioribꝰ me : et omnibus ĩdoctioribus me

Jo ſon minore de tutti quelli che ſonno minori de me : e anche ſonno magiori de quelli che ſonno minori de me .

Ego ſum minoꝛ oĩbus maioribꝰ me : et oĩbꝰ minoribus me

Jo ho dui deti in le mano li qual ſouno e piu longhi de lialtri : e doi orechie in capo de le quale luna e magiore . Ego habeo duos digitos ĩ manibus cæteroꝝ longiſſimos : et duas aures in capite : quaꝝ altera eſt maioꝛ .

Tutti li homini fortiſſimi de ueno congrande animo uencere q̃lli delecti del coꝛpo che ſonno piu bruti de li altri tutti . Debet fortiſſimus quiſqꝫ magno animo ſuperare eas uoluptates : que ſunt cæteris foediores omnibus .

Jn ogni diece anni ſe refa el buſſolo a uiterbo . Decimo quoqꝫ anno fiunt comitia uiterbii .

DE ADVERBIIS .

Duerbia localia aut in loco ſignificant : aut de loco aut per locum : aut ad locum : aut uerſus locum : aut uſqꝫ ad locum .

Quæ ſunt aduerbia ſiguificantia in loco : Hic . illic . iſtic ĩtus . foris . ibi . ibidẽ . alibi . alicubi . uſq̃ . nuſq̃ . ſicubi . necubi nũcubi . ſuperius . inferius . ubiqꝫ . ubicunqꝫ .

Quæ ſ unt aduerbia ſignificãtia de loco: Hinc. illinc. iſtic intus. foris. unde. aliunde. ſicũde. necũde. alicunde. et unde ſupne. inferne. coelitus. fũditus. utrinqꝫ. undecunqꝫ.
Quæ ſunt aduerbia ſignificãtia ꝑ locũ: Hac. illac. iſtac. ea. ſiqua. neq̃. aliqua. et qua. et vtraqꝫ. et quacunqꝫ.
Quæ ſunt aduerbia ſignificãtia ad locũ: Huc. illuc. iſtuc intro. foras. uſq̃. nuſq̃. eo. eodẽ. ſiquo. nequo. alio. aliquo et quo ſupra. infra. utroqꝫ. et quocunqꝫ.
Quæ ſunt aduerbia ſignificãtia verſus locũ: Horſum. illorſum. iſtorſum. dextrorſum. ſiniſtrorſum. et quorſum. ſurſũ. uel ſurſũ verſus. deorſũ uerſ⁹. utroqꝫ uerſus. et quoqꝫ uerſ⁹
Quæ ſunt aduerbia ſignificantia uſqꝫ ad locũ uel uſqꝫ ad tempus: Hucuſqꝫ. iſtucuſqꝫ. illucuſqꝫ. quouſqꝫ.
Nomina urbium ponunt̃ ꝓ aduerbiis in loco in genitiuo caſu: ſi prime uel ſecũde declinationis ſint: ut ſum hic. fui illic. ſum romæ. fui rome. ſum Tarenti. fui Tarẽti. q̄ ſi pluraliter tantũ declinent̃: ponunt̃ in abltõ: ut ſũ Baiis: fui Thebis. Tertiæ uero declinationis noĩa ĩ ablatiuo ponũt̃ ut fui Carthagine: tibure: neapoli. Ponimus etiã loco aduerbioꝝ: humi: domi: belli. militiæ. et ruri. ĩ datiuo. ut ſũ humi ſtrat⁹: dormio domi: erã ruri. belli. ſiue miliciæ fortis ſũ. Reperit̃ ætiã ueſpi: et luci aduerbialiter ſumi. ut ueſperi ad te ueni: ueſpi ad te ueniã: et luci ſimiliter. Cicero in philippicis: quis. n. audeat luci: et in militari uia.
Pro aduerbiis uero de loco et per locũ ponuntur nomina urbium in ablatiuo caſu cuiuſcunqꝫ declinationis et numeri ſint. ut uenio illinc: aut tranſeo illac. venio aut trãſeo Vernona. Patauio. Carthagine. Thebis. et ſic domo. humo. rure. militia. bello.
Pro aduerbiis uero ad locũ nomina urbiũ ponunt̃ in accuſatiuo. ut eo Romam. Tarentũ. Carthaginẽ. ut eo illuc venio iſtuc. Et ſic eo domũ. humũ. rus. militia. bellũ.

Si fiat interrogatio per quorſum: quomodo reſpondetᷣ:
Dextroꝛſū. Siniſtroꝛſum. uerſus Venetias. uerſꝰ Thebas
verſus Romam.

Si fit interrogatio ꝑ qua: quomodo reſpondetᷣ: hac. illac
iſtac. per Romam. per Venetias. ꝑ urbem.

Si fiat interrogatio per quo. quomō reſpondetᷣ: huc. illuc
intro. foras. Venetias. Romam. Thebas. rus.

Si fiat interrogatio ꝑ quouſqꝫ. quomō reſpondetᷣ: hucuſqꝫ.
illucuſqꝫ. uſqꝫ ad annū. uſqꝫ. Romā. uſqꝫ Venetias. uſqꝫ The
bas. uſq; ad urbē. uſqꝫ rus. uſqꝫ domū. bellū. militiā. humum.
Nomīa viroꝝ ac mulieꝝ ꝓpria: item nomina appellatiua
hominū: animaliū: locoꝝ: et aliaꝝ quarūcūqꝫ reꝝ querunt
ꝑpoſitionē: ut in urbe: in agro: cū Socrate: eo urbem. ad
agrū: ad Socratē: uenio ab urbe: ab agro: a Socrate: uel de
Socrate. Tranſeo ꝑ urbem: per agrū: per locū in quo eſt
Socrates. eo uerſus urbē: uerſus agrū: uerſus Socratem: eo
uſqꝫ ad urbē: uſqꝫ ad agrū: uſqꝫ ad Socratē. Interdū tamē
Poetæ omittunt ꝑpoſitiones: ut Italiam fato ꝓfugus laui
naqꝫ uenit. Littora. Item. deuenere locos.

Interdū ætiā ꝓpriis noībus additᷣ ꝑpoſitio. ut Cicero ea
die uerres ad Meſſanā uenit. Aliquādo ſubauditᷣ ꝑpoſitio
noībus urbiū. ut Virgilius: nō libyæ nō aute tyro deſpec
tus hiarbas. nominaliter ponitᷣ tyro. nam ſi aduerbialiter
ponere uoluiſſet dixiſſet tyri in caſu genitiuo.

Supia ætiā ꝑpoſitione nō ægēt. ut eo cubitū et hoc ē dignū
relatu ꝓ eo ad cubandū: et hoc dignū qd̄ referatᷣ.

Verſus ſemꝑ poſt ponitᷣ. ut Italiam verſus. megarā uerſus
Saluſtius: Quem locum Carthagines Aegyptū uerſus fi
nem imperii habuere. Cicero de diuinatione: qui cū exer
citu luſtrato Aretium uerſus caſtra mouiſſet. Interdum
huic aduerbio iungitur ad. ut ad orientem uerſus: ad oc
cidentem uerſus.

DE NOMINIBVS NEVTRALIBVS

Hæc ſunt nomina heteroclita: quæ non ſeruant de clinationem aliorum nominum. ut.

Paſcua paſcuæ — Paſcua paſcuoꝝ.
Epulum epuli — Epule epulaꝝ.
Delicium delicii — Delitiæ delitiaꝝ. a delitio. fit delitiolum quo uerbo utiť Seuica in epiſtolis.
Carbaſus carbaſi — carbaſa carbaſoꝝ.
Arbutus arbuti — Arbuta arbutoꝝ
Intubutus intubi — Intuba intuboꝝ. Virgilius et amaris intima fibris ædificia ſublimia troiana.
Pergamus pgami — Pergama pergamorum
Coelum coeli — Codi coeloꝝ
Altilis altili — Altilia altilium
Suppellex.lis. — Suppellectilia.lium.
Tartarus tartari — Tartara tartaroꝝ
Superus — Supera ſuperoꝝ.
Tenarus tenari — Tenara tenaroꝝ. Pro mon toriū laconiæ circa finē maleæ vnde ad īferos dicitur eſſe deſcenſus. oſtenditur.n. ibi quædam præerupta uorago: p q̃ dicunt. Herculem emerſiſſe.
Menalus — Menalia.oꝝ.mons Archadiæ.
Auernus — Auerna.orum.lacus ꝓpe puteo los dictus ab auibꝰ ꝙ ſuperuolantes nimio foetore deci dant ut Virgilius: Graue olentis auerni.
Didimus — didima.oꝝ.mons Phrigiæ.
Pileus — Pilea.orum.
Garganus — gargana.oꝝ.mons Apuliæ.
Gargarus — Gargara.oꝝ.
Pax caret plu. Horatius dixit paces. Bella quis
Vulgus numero et paces longū diffūdit ī æuū.

Pelagus		Vulgꝰ neutꝝ. caret plurali
Tellus		numero. Virgi. Scinditᷣ in
Humus	carent	certū ſtudia in cōtraria uul
Pus	plu	gus. Sed hic uulgus habꝫ
Phas	rali	pluralē. Cice. Satnū maxie
Ir	nume	colūt uulgi. raro tamen uti
Fors	ro	mur maſculino. Virgi. in
Tabi		uulgū ambiguas ſpargit
Nemo		uoces.

Duo: ambo: et tria declinantᷣ tantū in plurali. A quattuor ad centum ſunt indeclinabilia.

Ilia	Compitolia	carēt ſingulari.
Moenia	Neptunalia	
Manes	Nundinæ	
Proceres	kalendæ	carēt ſingulari.
Penates	Nonæ	
Tenebre	Idus	
Exta	Athenæ	
Arma	Thebæ	carēt ſingulari
Inſidiæ	Micenæ	
Artus	Venetiæ	
Sponſalia	zizania	
Diuitiæ		carent ſingulari.
Minæ		
Indutiæ		
Piſces pro ſigno celeſti		
Manes		

Ceſares: aiaces: fabios: Scipiones: pluratiue dicimꝰ. Sꝫ ſic nō ſunt ꝓpria nomina: ſed appellatiua: et equiuoca.

Soles et lunæ a poetis duntaxat pluraliter ponuntur: quia interdum plures uidentᷣ ad ſenſum oculoꝝ.

Sanguis et puluis vſu carent plurali. Mel: frumentum: ordeum: far: vinum: auctoritate habens pluralia.

Aurum. argentum. ferrum. auricalcum. plumbum. ſtannum electrum. uitrum. carēt plurali. Tamen æs habet æra in plurali in tribus caſibus. Metallum quod eſt uomen generale: habet pluralem numerum p omnes caſus.

Triticum caret numero plurali. Frumenta tamen ordea piſa. fabas lentes in pluratiuo numero in uenimus.

Acetū. mulſū. oleū. et ſimilia carēt in nuēro plurali. Mulſū eſt uinū mellitū. Inuenit͛ æciā aq̄ mulſa: hoc eſt mellita.

Piper: zinziber: et fel: in uſu cōmuni non habent pluralia.

Mel tres tantumodo caſus habet. Nominatiuū accuſatiuum et uocatiuū. mella. thus. rus. thuris thura. ruris. rura

Balneum balnei habet plurale Balnea balneorum et: balneæ balnearum.

locus loci facit in plurali loca locorum: et loci locorum. utrunq; idē ſignificat. tamen loci in maſculino ſignificant æciam ſedes argumentorum apud rhetores.

Iocus æciam ioca et ioci habet in plurali.

Balteus ſimiliter baltei et baltea habet in plurali.

Raſtrum neutrū: raſtri et raſtra habet in plurali. addunt quidam porrū: freuum: clauſtꝝ: filum: capiſtrum.

Rabies. ſanies. caries. pernicies. ſcabies. carēt numero plurali: cum ſimilibus nominibus quintæ declinationis. Res tamen et dies. acies. facies. progenies. ſpecies. materies. habēt numerum pluralem.

Spes tres tantum caſus in plurali habet. Iuuenalis poſt dapmnū temporis et ſpes deceptas. a quo nomine compoſitum eſt expes: habens nominatiuū dūtaxat et uocatiuū.

Cato fatiez dixit ſecundū anologiā ſed non eſt in uſu.

Verua eſt plurale huius nominis quod eſt ueru. Et reperiunt͛ duntaxat duo caſus uerua et uerubus. Virgilius: uerubuſq; tremētia figunt.

Fors nō habet niſi forte. ut fors fortuā; et forte ſua libycis cumaꝝ aſtitit oris.

Tabi et tabo dũtaxat reperit̃. Frugi indeclinabile eſt.
Vicem dicimus et uicem: aliis caſibus ſingularis raro utimur pluralis integer eſt.
Præcis. preci: precem. et ꝑce. pluralis eſt integer.
Flex repitur apđ Ciceronem et alios ꝓbos: vnde Seminex
Pontus. aer. ether. carent numero plurali.
Sal neutri generis pluralẽ nõ habet. maſculini habet ſales et ſalibus ꝑ quadã urbanitate dicendi. Tractũ uerbũ a ſale ꝙ ſicut ſal ciboꝝ: ita ſales cõdimentũ ſint oratõis. et dicit̃ æciã i ſingulari. Terẽtius. qui habet ſalem qđ in te eſt.
Laterem acuſatiuus eſt. nõ habens alios caſus in ſingulari. raro tamen reperit̃ latere.
Sponte ablatiuus ſolus eſt: ut ſponte ſua.
Macte in uocatiuo tantum inuenit̃. Dicit̃ tamen macte uirtute eſto.
Ador genus farris ẽ: aptũ ſacrifitiis deoꝝ: generis neutri et indeclinabile. Ab adorando dictum. Priſtianus affirmat. at Feſtus Pompeius ab edẽdo: uel ab durãdo dicit appellatum igne enim toſtũ fiebat.
Vis omnes caſus habet. ut ſentit Priſtianus.
Interrogatiua. relatiua. infinita. diſtributiua. carent uocatiuis. ideo ambo nõ habẽt uocatiuũ: quia eſt diſtributiuum et ſecundũ Priſtianũ relatiuũ: Duo uero collectiuũ habet et omnia ꝓnomina carent uocatiuis: præter tu: meus: noſter.: et noſtras.
Os: oris: ora: tantũ habet i plurali: quanꝗ̃ Virgilius uſus ſit oribus. os oſſis in utroqꝫ nuẽro oẽs habet caſus.
Ops eſt dea terræ: que et tellus dicit̃. Sed opis opi opem ope auxiliũ ſignificant: et facultatem. ut affer mihi opem: id eſt opitulare mihi. et Virgilius grates pſoluere dignas nõ opis eſt noſtræ: id eſt facultatis. Hæc opis nympha quædã fuit: cuius poetæ faciunt mentionẽ. Opes vero pluraliter ſignificant diuitias.

Suppetiæ in plurali tantum auxilia ſignificant: et iungi tur hoc uerbū ſp̄ cum fero: frequentiſſimumq; eſt apud hi ſtoricos. ut ſuppetias tulit: hoc ē p̄ſidiū attulit uel miſit. Quidā putāt ego quoq; p̄nomē heteroclitum eē: q̄ rectus nullā habeat cum cæteris caſibus ſimilitudinem.

Heſperus ſeu Veſperus eſt ſtella: que ante noctē apparens heſperus ſeu ueſperus ſeu ætiā ueſper dicit᷑ Virgili⁹ ante diē clauſo conponet ueſper olympo. Ante lucem uero lucifer dicit᷑. vnde fit ut extrema pars diei ſeu malis noctis princi pium ueſpera dicatur in fæminīo: ueſperum in neutro. Veſper ætiam ueſperis in maſculino utitur Virgili⁹. Vnde qui in principio noctis ſalutare uolunt: bonum ueſperum di cere conſueuerunt: quod magis cenſeo p̄bandū: q̄ꝫ qđ a ple riſq; dicit᷑: bonum ſero. Cū. n. ſero aduerbiū ſit: et tarde ſignificet: male imp̄catio ē: optatq; ut bonū tarde eueniat. Melius ſane et elegancius diceret᷑ bonum ſerum. Naꝫ ſerum diei apud p̄batiſſimos hiſtoricos reperit᷑ p̄ extrema parte diei. Liuius: erat iam diei ſerū. Ego more ueſtræ religi onis ſequens dicere ſoleo noctem quietam.

Penu ætiam aliq̄ndo indeclinabile reperit᷑. ut apđ Actiū Penu autē optimū eſt et nichil deſit. Dicit᷑ tamen hec pe nus penus: quartæ. et penus penoris terciæ. Verba. A. Gellii ſunt. Quintū Sceuolā ad demōſtrādam penū his uerbis uſum. Penus eſt inquit qđ eſculētū: aut poculētū eſt familiæ quæ opus non facit cauſa paratū et penitus re cōditum: Vnde a penitus penus dicit᷑. Nā quæ ad edendum bibendūq; ī dies ſingulos prandii aut coene cauſa parantur: penus nō ſunt: ſed pocius ea q̄ longe uſionis cauſa recōdunt᷑. Seruius Sulpicius ait. Sacco helio placuiſſe nō quæ ad eſum et potū ſpectāt: ſed thus quoq; et cereos in penu eē. Maſſurius Sabinus qđ iumentoꝝ cauſa apparatum eēt quibus dominus uteret᷑ penori attributum dicit.

Penū igitur ea omnia cōtinentur: quæ ad uictū ꝑtinent:
ſed priuatū ſi modo domi repoſita ſunt. Nam locus ubi
iſta reponunt̃ Varrone teſte: penariū dicitur que uero ad
uictū publicū ſpectent: cōmeatus uocant̃. Sed fere nichil
aliud cōtinent q̄ annonā. Nō.n.eſt annona tantū frumē
taria: ſed carniū ſalitarū: et aliaꝝ huiuſmodi reꝝ. Cicero
de diuinatione: putaret annonā in macello cariorē fore.
Repetundaꝝ dūtaxat in genitiuo plurali inuenit̃: de quo
uerbo ſupius diſſerimus: cū de ꝑticipiis tractaremus.
Indoles nūq̄ fere niſi numero ſingulari inuenit̃: ſignificat
autē in pueris et adoleſcentibus ſignum futuræ. uirtutis
Cicero ut enim adoleſcentibus bona indole p̄ditis ſapientes
ſenes delectātur. Quintilianus: In primis annis laudaret̃
indoles: Cicero tamen ætiam de uiris indolem dixit. De
officiis: in quibus eſt uirtutis īdoles cōmouerent̃. Idem
pro coelio. Si quis iudices hoc robore animi atq; hac in
dole uirtutis et continentiæ fuit. Liuius de lauinia iam
matre et impium adminiſtrante: Tanta inquit in ea uir
tutis indoles fuit. Lucanus: indole ſi dignū latia: ſi ſangui
ne priſco: robur ineſt animis. Indole q̄ſi generoſitate qua
dam uirtutis atq; animi. Liuius ætiā in malā ꝑtē accipit
Nā loquēs de Hanibale cū hac: inquit indole uirtutū ac
uitioꝝ triennio ſub Haſdrubale impatore meruit.
Copiæ quādo militum multitudinem ſignificant: tantum
pluratiue declinat̃. ut copiæ Cæſaris. copiæ pompei. Re
peritur tamē ætiam in ſingulari: ſed perraro. Pompeius
ad Domitiū. Atq; ætiā hortor: ut cū omni copia ad me
uenias. Saluſtius: Poſtrēo ex omni copia Cathilinæ neq;
in ꝑlio neq; in fuga quiſq̄ ciuis ingenuus captus. Virgiliꝰ
ii. Enei. et quæ ſit mecū copia luſtro. proprie autem in ſi
gulari Copia ſignificat facultatē poteſtatēq;: ut fatiam ti
bi copiā inſpiciēdi libros meos: id eſt dabo tibi facultatem.

Nec iungit᷑ cum alio uerbo q̄ cum fatio apud oratores : apud poetas uero cū aliis uerbis : ut cū do das . Virgilius poſtq̄ introgreſſi et corā data copia fandi . Accipit᷑ ætiā plerunq; copia ꝓ habūdātia ut copia orationis : copia frumenti . Barbaræ oēs fere ætatis noſtre uſi ſunt copia pro exemplari : quod uuſquā apud doctos reperit᷑ .

Excubiæ et uigiliæ tantum pluraliter dicunt᷑ : hoc autem inter ſe differūt : ꝙ excubiæ diurnæ et nocturnæ vigiliæ uero duntaxat nocturnæ ſunt .

Tenebre q̄ndo noctē ſignificat pluratiue tantū dicitur . ut luce et tenebris ſcribo : ꝓ die et nocte ſcribo . Differt autē prima luce et prima die : nā ibi intelligit᷑ prima pars diei : et q̄ſi diluculo . hic autē prima dies : ita primis tenebris : et prima nocte ibi de ꝑte noctis loquimur : hic de ipſa nocte Si diluculū volumus ſignificare ante lucē dicimus : nō āte diē . Nā ante diem ſignificat aute tēpus præterq̄ ſi de certo die loquant᷑ . ut ante diē decimū kalen . nouemb . hoc eſt decimo die ante kalen . no . Vbi notandum eſt præceptum Pauli : qui ait ante diē decimū kalendaꝝ : et poſt decimū diem kalendaꝝ æque vtroq; ſermone vndecimus dies ſignificat᷑ . Ante noctem uero ꝓ crepuſculo optime dicimus .

Lues et ſtrues nunq̄ fere pluratiue dicuntur .

Præſto a pleriſq; inter nomina ponit᷑ . et nullū habet caſū nec aliter q̄ cum ſubſtantiuo uerbo cōſtruitur . ut præſto ſum . nam p̄ſto adſum magis poeticum eſt .

Inſtar quoq; nōnulli nomē eſſe exiſtimant indeclinabile : et ſimilitudinē ſiue equiparationē . ut inſtar mōtis .

Scalæ et ſcopæ tantū pluraliter dicunt᷑ . Et licet aliquādo ſcala inueniat᷑ : qui ita ꝓfert : barbariſmum ſi Quintiliano credimus cōmittit .

Liberi ꝓ filiis : pugillares : nuptiæ : litteræ ꝓ epiſtola carent ſingulari .

Inimicitiæ dūtaxat in plurali reperit᷑ .

DE FIGVRIS.

Iguras quas græci σχηματα uocāt quomodo diffiniunt: Figuram eſſe dicunt uitium cum ratione neceſſitatis ornatuſue gratia permiſſum.

Quomō diuidunt figuras ſiue ſchemata: Alia dicunt eſſe Lexeos. alia dianoeas. Sed dianoeas ad oratores duntaxat pertinere. Lexeos uero ad grāmaticos.

Rurſus figura ſiue ſchemata lexeos quæ ad grammaticos pertinent quomodo diuidunt: Alias dicunt eſſe dictionis alias locutionis: alias conſtructionis.

Quid eſt barbariſmus: eſt pars orationis uitioſa: quæ uel ſcribendo uel loquendo uitium contrahit. Apud poetas methaplaſmus dicitur.

Quid eſt Soloeciſmus: eſt uitiū in cōtextu partiū orationis cōtra regulā artis grāmatice factum: qđ apud poetas σχημα uocat̄. Ab Aſinio capitone imparilitas dictꝰ eſt et a uetuſtioribus ſcribiligo. ut. A. Gellius teſtat̄.

Cauenda ne ſunt hæc uitia: Profecto elaborādum eſt: ut prima barbariſmi ac ſoloeciſmi foeditas abſit. Sed quia aliquādo excuſant̄ hæc uitia uel cōſuetudine: uel auctoritate: uel uenuſtate: uel uicinitate uirtutem: magna in his diligentia adhibenda eſt.

Quomodo adhibenda eſt diligentia. Docendi ſunt pueri: quæ omnino uitanda ſint. ut guerra: treuga: multociens: ꝓſtrabit: ſingulariſſimꝰ: et ſimilia. Itē quæ apđ ſcriptores dūtaxat carminū uenia aut laude digna ſint. ut canthus: ploxenus: mappalia: Poſtremo quæ in ſoluta quoqꝫ oratione a doctis recæpta ſint. ut Cicero canopitaꝝ exercitū dicit cū urbem canobon dicant: et duapondo et trepondo quæ in uſu ab omnibus recæpta ſunt; cū tamē nec dua nec tre apud ꝓbos auctores reperiant̄.

Quod modis cōmittitur barbariſmus: Vno et uigiti. Pri mo cū orationi latinæ uocabula barbara cōmiſcemus: quē admodū Cicero illudēs maſtrucā. quod ſardū eſt uocabulū orationi inſeruit ꝓ Scauro. Quē purpura inquit regalis nō cōmouit cū ſardorū maſtruca mutauit: Item fit barba riſm⁹ additione: detractione: ĩmutatione: et trāſmutatione: Litteræ: Syllabæ: temporis: toni: et aſpirationis.

Per additionē quomō fiunt barbariſmi: p additionē litte ræ. ut relliquias Danaū. ꝓ duplicē. l. cū per ſimplicem ſcri bi deberet: et redintegro ꝓ reintegro. per additionē ſylla bæ. ut nos abiiſſe rati: et induperator. per additionem tem poris. ut Italiam fato ꝓfugus. cum Italia correpta prima ſyllaba ſcribere ac ꝓferre deberemus.

Per detractionem quomodo fit: per detractionem litteræ ut imitis Achilli: ꝓ achillis. per detractionem ſyllabæ ut repoſtū: ꝓ repoſitum. per detractionē temporis. ut uni us obnoxam ꝓ unius.

Per ĩmutationem quomō fit: per immutationē litteræ. ut olli ꝓ illi. p immutationē ſyllabæ ut quom ꝓ cum. Immu tatione temporis. ut feruere leucatem: cū feruere ꝓducta penultima dici debuiſſet.

Per tranſmutationē quomō fit: p tranſmutationē litteræ ut Euandre ꝓ euander. per tranſmutationem ſyllabæ. ut ſi quis diſplicinam ꝓ diſciplinā dixerit per tranſmutatōeꝫ temporis. ut faciūt nonnulli indocti qui dicunt maria pri ma correpta: et ſecunda ꝓducta. Item Iacobus prima ſyl laba ia ꝓducta: et co correpta: cum plane contrarium ſit: Nam Maria primā ſyllabam ꝓductam habet: ſecundam correptam. Iacobus uero quadriſyllaba dictio ſit: habetqꝫ primas duas correptas: et ꝓductam penultimam.

Toni quoqꝫ p has q̄ttuor ſpecies cōmotantur. Nā et ipſi adiciunt: detrahunt: ĩmutant: et tranſmutant: quorum exempla ultro ſe offerunt.

Totidem ætiam modis depræhenditur barbariſmus p̄ aſpi
ratione q̄ tam in pronuntiando q̄ in ſcribendo: et adhibe
re poſſumus et tollere. quanq̄ nō ſit littera: ſed aſpiratio
nis nota. ut ueteres ſine aſpiratione edos ircoſq; dixerunt
et græcos et triumfros. Erupit deinde nimius uſus. ut
choronæ chenturionis: præchones dicerent̃. et mehe pro
me. Ut quibuſdam adhuc in ſcriptionibus uideri. poteſt.
Poſſunt ne aliis modis fieri barbariſmi: poſſūt ſecundum
quoſdam per malas compoſiciones quæ dicuntur Cacoſyn
theta: in quibus ſunt Iotaciſmi: metaciſmi: Laudaciſmi:
hiatus: colliſiones: et quecunq; plus æquo minus ue ſonātia
ab eruditis reſpuunt̃. Sunt p̄terea qui abſurdum putant
barbariſmū: quod eſt unius uerbi uicium fieri per numeros
aut genera ſicut Soloeciſmū: Veꝝ tamen ſcala et ſcopa:
contraq; ordea et mulſa licet litteraꝝ mutationē adiectio
nē detractionē nō habeant nō alio uicioſa ſunt: q̄ q̄ plura
lia ſingulariter: et ſingularia pluraliter efferunt. et gladi
a qui dixerūt genere exciderūt.

DE SOLOECISMO.

E Soloeciſmo multi errant: qui cum putant in una
parte orationis fieri poſſe: ut ſi uiꝝ oſtendētes dica
mus illā: aut oſtendentes mulierē dicamus illū aut inter
roganti quo p̄gamus: reſpondeamus: Romæ: aut obuium
unum ſalutantes dicamus ſaluete. Siquidem hæc oīa uim
p̄fectæ orationis obtineāt. Intelligimus. n. illū uel illā uideo
Romæ pergo tu ſaluete.
Quot modis fit ſoloeciſmus: Duobus modis: aut p̄ partē
orationis aut per accidentia partiū orationis. Per partes
orationis quomō fiūt ſoloeciſmi: Cum pars pro p̄te ponit̃
ut toruūq; repente clamat p̄ torue: Nomen pro aduerbio
poſitū. Fit ætiā in ipſa p̄te orationis hoc uiciū: cū ipſa pro
ſe nec in ſuo loco ut conuenit ponitur. ut cui tantum de te

licuit : pro in te. et apud amicum eo : pro ad amicum : et intro ſum : pro intus ſum.

Per accidētia ꝑtiũ orationis quot modis fiũt ſoloeciſmi : Tot modis quot ſunt ipa accidentia. Verbi gratia.

Per qualitatem nominũ fiunt ſoloeciſmi. vt hauriat hunc oculis ignē crudelis ab alto. Dardanus : ꝓ dardanius. proprium ꝓ apellatiuo poſuit.

Per genera. ut ualidæ ſalices : et amare cortices : quãuq̃ ſu pra dixerimus hic potius barbariſmũ eſſe ꝙ ſoloeciſmum. pro validi ſalices : et amari cortices.

Per compatione͂ : vt reſpondit Juno Saturnia ſancta deaꝝ pro ſanctiſſima.

Per caſus : Vrbem ꝙ ſtatuo ueſtra eſt ꝓ urbs.

Per modus uerboꝝ : ut itis paratis : ꝙ primum uiri pro ite parate indicatiuũ : pro imperatiuo.

Per ſignificationes. ut ſpoliant͛ eos et corpora nuda relin qunt : pro ſpoliant.

Per tempora. vt cæciditq͂ ſuperbũ : Jlium : et omīs humo fumat neptunnia Troia : pro fumauit.

Per perſonas. ut Danai qui parent atridis : ꝙ primũ arma ſumite : qui paretis.

Per aduerbia. ut uenio Jtalia pro ab Jtalia : et ad Romam eo : pro Romã : et intus eo pro eo intro.

Per cōiunctiones. ut ſubiectiſq͂ uere flãmis : ꝓ ue aut uel

Per præpoſitiones cũ alia pro alia ponitur. ut ſub lucem pro aute lucem : aut neceſſaria ſubtrahit͛. ut Siluis te tyre ne feras agitare putaſti : pro in ſiluis.

Fiunt p̄terea ſoloeciſmi pluribꝰ alus modis quos rep̄hen dendo potius ꝙ imitando poſſumus notare.

Quot ſũt vitia q̃ cũ barbariſmo et ſoloeciſmo cōnumeran tur : Duodecī. Barbariſmꝰ. Soloeciſmus. Acyrologia. Caco phatō. pleonaſmos. Peryſſologia. Macrologia. Tãtologia. Eclypſis. Tapnioſis. Cacoſyntheton. Amphibologia.

Acyrologia eſt impropria dictio. Ut hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorē. ſperare dixit ꝓ timere.
Cacophaton: eſt obſcura enunciatio in compoſita dictione uel in uno uerbo. ut numerūq; cū nauibus æquat. et atri ge aures Pamphile.
Pleonaſmos eſt additio uerbi ſuperuacua ad plenā ſignificationem. ut ſic ore locuta eſt
Periſſologia ē ſupuacua uerboꝝ additio: ſine ulla ui reꝝ. ut qua poterāt ibant: et qua nō poterāt nō ibant.
Macrologia eſt ſententia longa et ſuperuacua: res non neceſſarias cōpræhendens. ut Imperator cū exercitu re īfecta retro unde uenerat: regreſſus eſt.
Tautologia ē eiuſdē rei uitioſa repetitio. ut egometipſe.
Eclypſis ē neceſſariæ dictionis defectus: q̄ deſiderare uidetur pfecta ſentētia. ut. hec ſecū. deeſt enim locuta eſt.
Tapinoſis ē alicuꝰ magnæ rei extenuatio: ſentētia nō id qđ oſtendit agēte. ut penituſq; cauernas ingētes: utrūq; armato milite cōplēt: et Dulichias uexaſſe rates in gurgite uaſto.
Cacoſyntheton eſt uitioſa cōpoſitio dictionū: ut uerſaque iuuencum terga fatigamus haſta.
Amphibologia ē ambiguitas dictionis q̄ fit: aut p accuſatiuū. ut ſi quis dicat: audio Socratem amare platonē. aio te eiacida Romanos uincere poſſe. Aut p cōmune uerbū. ut ſi quis dicat: Cato iniuſte criminatᷣ: et nō addat quē uel a quo. Aut p diſtinctionem. ut uidi ſtatuā aureā haſtā tenentem. Et æciā p omonyma. ut ſiquis dicat aciem. nec exprimat oculi uel gladii uel exercitus. Poteſt ætiam fieri aliis modis: quos recenſere ſupuacuū eſt.

DE METAPLASMO.

Quid eſt metaplaſmus: eſt trāſmutatio quedā recti ſolitiq; ſermenis in alterā ſpetiem: metri: ornatus: aut neceſſitatis cauſa.

Quot ſũt ſpecies mẽtaplaſmi: xiiii. Protheſis epentheſis. paragoge. aphereſis. ſincope. apocope. ectaſis. ſyſtole. dihereſis. epyſinaliphe. ellipſis. ſinaliphe. ãtitheſis: metatheſis Quid ẽ ꝓtheſis ẽ appoſitio quædam ad pricipiũ dictionis littere uel ſyllabæ. ut gnato ꝓ nato. Epentheſis ẽ appoſitio ad mediũ. dictoĩs: litteræ uel ſillabæ. ut uidupera tór Paragogæ eſt appoſitio quædã ad finem dictionis. ut dicier ꝓ dici. hanc alii paralypſin uocant.

Quid eſt aphereſis: eſt ablatio litteræ uel ſyllabæ de principio dictionis contraria ꝓtheſi. ut temno ꝓ contemno: mitte ꝓ dimitte.

Syncope eſt ablatio de media dictioue cõtraria epentheſi. ut audacter ꝓ audaciter. et conmorat ꝓ cõmonerat.

Quid eſt apocope: eſt ablatio litteræ uel ſyllabe a fine dictionis cõtraria parogogæ: ut Achilli ꝓ Achillis. et potes pro poteſtis.

Quid eſt ectaſis: eſt extenſio ſyllabæ cõtra uerbi naturam ut Italiã fato ꝓfugus. cũ Italiã p̄mam ſyllabam correptaꝫ habere debeat.

Quid eſt ſiſtole: eſt correctio ſyllabæ cõtra naturã uerbi cõtraria ectaſi. ut aquoſus orion. cum oriom dici debeat prima ꝓducta.

Quid eſt dihereſis: eſt unius in duas ſyllabas facta diuiſio ut eſt aulai in medio libabant pocula bachi: ꝓ aulæ.

Quid eſt epiſynaliphæ: eſt cõglutinatio duaꝝ ſyllabaꝝ in unam cõtraria dihereſi. ut phetõ: ꝓ phaetõ. et eripidem ceruam ꝓ aeripidem.

Quid eſt ſynaliphe: eſt ꝑ interemptionem coucurrentium inter ſe uocaliũ: lubrica quedam leuiſqꝫ colliſio ut: atqꝫ ea diuerſa peuitus dũ parte geruut. Sic quãdo abicit̃. s. ut aut ouium foetus: aut urentes culta capellas. Hec a quibuſdam ſynhereſis uel colliſio nominat̃.

Elliſis eſt cõſonantium cũ uocalibus aſpere cõcurrẽtiũ quædam difficilis colliſio ac dura . ut multũ ille et terris iactatus te alto .

Antitheſis eſt litteræ ꝓ littera poſitio. ut olli ꝓ illi .

Quid ẽ metatheſis : eſt trãſlatio litteraꝝ in alienũ locum nulla tamẽ ex dictione ſublata : ut euãdre ꝓ euander.

DE SCHEMATIBVS LEXEOS.

Chemata lexeos quot ſũt: Multa quidẽ ſũt: ſꝫ magis neceſſaria ſũt xvii . Prolepſis. Zeugma. Hypozeuxis Sylepſis . Anadiploſis . Anaphora. Epanalepſis . Epizeuxis Paranomaſia. Scheſonomatõ. Paranomeõ. homotoleutõ homoptotõ. polyſynthetõ. hyrmos. polyptotõ . dyalitõ

Prolepſis quid ẽ : ẽ pſumptio ſecutaꝝ rerũ ordinem antecedens uel conturbans . ut continuo reges ingeuti mole latinus conturbant .

Zeugma quid ẽ . Eſt unius uerbi cõcluſio diuerſis clauſulis apte coniuncta . ut troiugena interpres diuũ qui numina phoebi qui tripodas clari lauros qui ſydera ſentis .

Hypozeuxis quid ẽ : eſt figura ſupiori cõtraria ubi diuerſa uerba ſingulis clauſulis adiunguntᷣ . ut regem adit : regem memorat nomenqꝫ genuſqꝫ .

Sylepſis quid ẽ : eſt diſſimiliũ clauſulaꝝ p unũ uerbũ cõglutinata cõcæptio. ut hic illius arma hic currus fuit . Item ſũt nobis mitia poma : caſtaneæ molles : et pſſi copia lactis

Anadiploſis quid ẽ : eſt congeminatio dictionis ex ultimo loco pcedentis uerſus: et in principio ſequentis ut ſequitur pulcherrimus aſtur: aſtur: equo uidens .

Anaphora quid eſt : eſt relatio eiuſdẽ uerbi p pricipia plurimorũ uerſuũ . ut natæ meæ uires mea magna potẽtia ſolꝰ Natæ patris ſũmi qui tela tiphoea temnis .

Epanalepſis quid ẽ : eſt uerbi i pricipio uerſus poſiti i eiuſdem fine repetitio , ut ante ætiã lceptꝛ dictei regis et ante

Epizeuxis quid ē: eſt eiuſdem uerbi in eodem uerſu ſine
aliqua dilatione cōgeminatio. ut meme adſum qui fæci:
in me conuertite ferrum.
Paranomaſia quid eſt: eſt quotiens de nomine aliud efficit̃
nomē: ueluti quedam congeminatio. ut nam incæptio eſt
amentium haud amantium.
Scheſonomaton uel Synthiſionomatō ē multitudo nomi
nū ſimul coniunctoꝝ quodā habitu copulandi. ut Marſa
manus: pdigna cohors feſtina uirū uis. Et iteꝝ. nubila:
nix grādo: ꝓcellæ fulmina. uenti.
Paranomeon quid eſt: Cū ab eiſdē litteris diuerſa uerba:
incipiūt ut o Tite tute tati tibi tāta tyrāne tuliſti.
Homotoleutō quid ē: Cū ſimili mō diuerſæ dictiones
ſumunt̃ ut eos reduci q̄ꝑ reliqui deuehi q̄ꝑ deſeri malui. Itē
abiit. exceſſit. euaſit. erupit. Fit etiā hoc ſchema quotiēs
media et poſtrema uerſus finē conſimili mō ſententiæ fini
unt̃ ut Eccleſiaſtes. Melius eſt iudere quod cupias q̄ꝑ: de
ſiderare quod neſtias.
Homioptotō quid eſt: Cū in ſimiles caſus exeūt uerba di
uerſa. ut merentes: flentes: lachrymātes: cōmiſerantes.
Poliptoton quid eſt: multitudo caſuū uarietate diſticta.
ut littora lutoribus cōtraria fluctibus undas. Impcor ar
ma armis pugnēt ipſiq; nepotes.
Hyrmos quid ē: Eſt ſeries dictionū qui tenorē ſuū uſq; ad
ultimū ſeruāt. ut pricipio coelū ac terras cāpoſq; liquētes
lucentēq; globū lunæ titaniaq; aſtra/ſpiritus intus alit.
Polyſintheton quid ē: Eſt multis cōnexa cōiunctionibus
dictio. ut Athamaſque: thoaſq;: pelidoſque: neoptolemus pri
muſq; machaon.
Dyalithon uel aſyntheton quid ē: Eſt figura ſuperiori cō
traria coniūctionibus carēs. ut ferte citi flāmas: date tela
impellite remos.

DE TROPO.

Ropus quid ẽ: Eſt dictio trãſlata a ꝓpria ſignifica
tione ad imꝓpriã neceſſitatis aut ornatus cauſa.
Quot ſunt tropi: Tredecim. Metaphora. Catachriſis
Metalepſis. Metonomia. Autonomaſia. Epitheton.
Synecdoche. Onomatopia. Periphraſis. Hyperbaton.
Hyperbole. Allegoria. Homoeoſis.

Metaphora quid eſt: Eſt reꝝ uerboꝝqꝫ trãſlatio. Quot
modis fit. Metaphora: Quatuor. Ab animali ad ani
mal Ab inanimali ad inanimal. ab animali ad inanimal.
ab inanimali ad animal. Ab animali ad animal. ut typhin
aurigã celeres fecere carinæ. nã auriga et gubernator ani
mam habent. ab inanimali ad inanimal. ut pelagus tenuere
rates: nam pelagus et rates animam nõ habẽt. ab animali
ad inanimal. ut athlantis cinctũ aſſidue cui nubibꝰ atris
piniferũ qꝫ caput uento pulſatᷣ et hymbri. nam ut hæc ani
malia ſunt: ita mons animã nõ habet cui membra homi
nis aſcribuntᷣ. Ab ĩanimali ad animal: Ut tantũ pectore
robur contipis. nam ut robur animã nõ habet: ſic turnus
cui hec dicuntᷣ animã habet.

Sciendũ ẽ alias Metaphoras eẽ reciprocas: alias uniꝰ ꝑ
tis Reciprocas: ut altũ mare coelũqꝫ ꝓfũdũ. poſſumꝰ .n.
cõuertere altũ coelũ mareqꝫ ꝓfũdũ. Unius ꝑtis ſũt. ut ger
minare uites et fluctuare ſegetes: uolitare nubes: ĩ his. n.
rebus alas: fluctus et germina non inuenimus.

Cathachriſis quid eſt: Eſt uſurpatio alieni nõis ut ſepe
parricidam dicimus: qui patrẽ nõ occidit: et piſcinã quæ
piſces nõ habet: hæc enim niſi extrinſicus ſũmerent: ſuũ
uocabulum non haberent.

Metalepſis quid ẽ: Eſt dictio gradatim pergẽs ad id qđ
oſtendit ut at pater omnipotẽs ſpelũcis abdidit atris. Et
poſt aliquot mea regna uidẽs mirabor ariſtas.

Metonomia quid est: est trãſmutatio quædã: cuiꝰ multẽ
ſunt ſpecies. Aut enim ponitᷣ quod continet pro eo quod
cõtinetur. ut nũc pateras libate Joui. Aut cõtra. Crateras
magnos ſtatuũt et uina coronãt. Aut ꝑ inuentorẽ oſten
ditur id quod inuentũ eſt. ut ſine cerere et bacho friget ue
nus. Aut cõtra. ut uinumq́ꝫ precantᷣ. nam deus eſt pͥ̃ſens
Aut ꝑ efficiente effæctũ. ut pigrũ frigus: pallida mors:
Aut ꝑ effæctũ efficiens. ut frena ſpumãt.
Antonomoſia quid ẽ: eſt figara uice nominis poſita. quæ
a tribus fit. Ab animo. ut magnanimus Anchiſiades. A
corpore. ut ipẽ arduus altaq́ꝫ pulſat ſydera. Extrinſecꝰ. ut
infoelix puer atq́ꝫ impar cõgreſus Achilli.
Epitheton quid ẽ: Superpoſita dictio cũ ꝓprio nomine:
nã antonomaſia uicẽ noĩs ſuſtinet. Epithetõ uero nunq̃
eſt ſine nomine. ut hos mihi ꝑ̃dixit luctus harpia celeno.
et dia camilla. Fit ætiã tribus modis epitheton: ab aĩo:
a corpore: et extrinſecus His duobus tropis uel laudamus
aliquẽ: uel uituperamus uel oſtendimus.
Synecdoche eſt pleni intellectus capax cum plus minuſue
ꝓnunciet: aut enim a ꝑte totũ oſtendit. ut puppeſq́ꝫ tuæ
pubeſq́ꝫ tuoꝝ. Aut contra. ut ipſius ante oculus ingens a
uertice poutus in puppim ferit et fontẽq́ꝫ ignẽq́ꝫ ferebant:
Cũ autẽ a ꝑte totũ fit: ab inſigniori ꝑte faciendũ eſt.
Onomatopia quid eſt: Nomẽ deſono factum. ut tinnitus
eris clangorq́ꝫ tubarum.
Periphraſis quid ẽ: eſt circũlocutio quæ fit: aut ornandæ
rei cauſa: quæ pulchra ẽ: aut uitandæ quæ turpis eſt. ut
et iam prima nouo ſpargebat lumine terras. Titoni cro
ceum liquens aurora cubile. Et ne nimio luxu obtuſior uſꝰ
Sit genitali aruo et ſulcos oblimet inertes.
Hyꝑbaton quid eſt: eſt trãſgreſſio quædã uerboꝝ ordinẽ
turbans. Cuius ſpecies ſũt. v. Hyſterlogia: Anaſtrophe
Parentheſis: Temeſis: Synchyſis.

Hyſterologia uel hyſteronproteron eſt ſentẽtiæ cum ũerbis
ordo mutatus.ut et torrere parant flãmis frangere ſaxo .
Anaſtrophe quid eſt : Verboꝝ tãtũ ordo p̄poſterus : ut ita
liam contra pro cõtra italiam .
Parentheſis quid ẽ : Interpoſita oratio diuerſæ ſentẽtiæ:ut
Aeneas (Neqꝫ enim partius cõſiſtere mentẽ paſſus amoꝛ
rapidũ) ad naues præmittit Achatem .
Temeſis quid ẽ : Vnius cõpoſiti uel ſimplicis uerbi ſectio
una dictione aut pluribus interiectis . ut ſeptẽ ſubiecta tri
oni : id eſt ſeptentrioni .
Synchyſis hyperbaton eſt obſcurũ : et ex oĩ p̱te confuſum
ut tris nothus areptas inſaxa latẽtia torquet : Saxa uocãt
itali mediis quæ influctibus aras Eſt enim hic ordo Flo
thus tris arreptas in ſaxa torquet:quæ ſaxa in mediis fluc
tibus latentia itali uocaut aras .
Hyperbole eſt dictio quædã fidem excedens augendi minu
endiue cauſa.ut it clamoꝛ coelo:candidior nunc : Teſtudi
ne tardioꝛ .
Ablegoria quid ẽ : Tropus quo aliud ſignificat̃ q̃ dicit̃
ut et iam tempus equũ fumantia ſoluere colla hoc eſt car
men finire . huius multæ ſunt ſpeties ex quibus emiuent
ſeptem . Hyronia : Autiphraſis : Aenigma : Charĩetiſmos
Paroemia: Sarcaſmos:et Aſtimos .
Hyronia quid ẽ : Tropus oſtendẽs q̃d conat̃ ꝑ contrariũ
ſuꝑioris . ut egregiã uero laudẽ et ſpolia ãpla reportas tuqꝫ
puerqꝫ tuꝰ . hãc niſi grauitas ꝓnũtiãtis adiuuerit : cõfite
ri uidebit̃ . quod negare cõtendit .
Anthiphraſis eſt unius uerbi ironia . ut bellũ quia minime
bellũ et parcæ quia nemini parcunt .
Aenigma eſt oſbcura ſẽtẽtia ꝑ occultam ſimilitudinẽ rerũ
ut et quæ me genuit mater:mox gignitur ex me . ſiguificat
enim aq̃ in glaciẽ cõuerti et ex eadẽ rurſus effluere .

Charietiſmus quid eſt: ē tropus: quo dura dictu gratius ꝓ
ferunt͛. ut cū interrogātibus nobis nunquid nos q̄ſiuerit
aliquis: reſpondemur bona fortuna. ut ex hoc intelligat͛
neminē nos quæſiſſe.
Paroemia eſt Accomodatū rebus tēporibuſq; prouerbium.
ut lupus eſt in fabula.
Sarcaſmos ē plena odio: hoſtiliſq; deriſio: ut Enagros et
q̄ bello Troiano petiſti heſperiā metire iacēs.
Aſtiſmos quid ē: eſt tropus multiplex nūero ſeq; uirtutis.
nā aſtiſmus putat͛ quicquid ruſtica ſimplicitate caret et fa
ceta ſatis urbanitate expolitū ē. ut illō. qui Bauū nō odit
amet tua carmīa Meui atq; idē iūgat uulpes et mnlgeat hir
cos Homoeoſis quid ē: eſt minus notæ rei ꝑ ſimilitudinē eiꝰ
quæ magis nota ē demōſtratio: cuius ſpecies ſnnt tres.
Icon. Parabola. et Paradigma.
Icon ē perſonaꝝ uel eoꝝ quæ perſonis accidūt cōparatio:
ut hos humeroſq; deo ſimilis.
Parabola ē reꝝ genere diſſimiliū cōparatio. ut q̄lis mugitꝰ
fugit cū ſautius arā Taurꝰ et īcertā excuſſit ceruice ſecurī
Paradigma quid ē ē: narratio exempli hortātis aut deter
rentis: Hortantis ut Antenor potuit mediis elapſis achi
uis Illiricos penetrare ſinus. Deterrētis ut at nō ſic phry
gius penetrat lacedemona paſtor.
Ledeamq; Helenā troianam uexit ad urbem.
Endiadis fit reſolutio immobile uixi.
Uteris endiade ſi dixeris arma uirūq;.
Tradi rati uētos dicas hyppallage fiet.
Emphaſis: cū dicimus ſcelus ꝓ ſcelerato.
Poſopopeia cū ſermo rebus mutis tribuit͛. ut cū coelum
aut terra loquitur.
Chronographia cū tempus deſcribit͛. ut tempus erat quo
prima quies mortalibus ægris incipit.
Antipophora cum occurimus tacite queſtioni.

Apoſupeſis cū ꝑtem ſilemus orationis. ut quos ego:
Quot ſūt figuræ cōſtructionis: Octo. Prolepſis. Sille
pſis. Zeugma. Syntheſis. Euocatio. Appoſitio. Synec
doche. et Antiptoſis.
Quid ē ꝓlepſis: ꝓlepſis quæ latine p̄ſumptio dicit᷑. ē cū
toti in ſuas ꝑtes diuiſo una ꝓprietas attribuit᷑. in qua ſi
ordo ī cipit a toto tūc totū et ꝑtes in eodē caſu ponunt᷑.
ut nos legimus: ego bene et tu male. Si uero a ꝑtibus īcipit
tūc totū ponit᷑ ingenitiuo: et ꝓprietas inter ꝑtes. ut aqui
larū: altera uolat ab oriēte: altera ab occidēte.
Syllepſis quæ cōceptio dicit᷑ que ē: eſt cū dignius cōcipit
minus dignū et uua ꝓprietas ſubiectis diuerſoꝝ acciden
tiū tribuit᷑: una ꝓpter alterius dignitatē. ut Scipio et
Lucretia pudici: ē aūt aut diuerſi generis. ut pyrrhus et
fauſtini potti: ubi maſculiuū cōcipit fæmininū aut fauſti
na et mācipiū perottæ ubi fæmininū cōcipit neutꝝ Aut di
uerſi numeri: ut Scipio et milites pugnant: Aut diuerſæ
ꝑſone. ut ego et tu legimus: ego et Socrates ſcribimus
tu et Plato ſtudetis: Ant diuerſi caſus. ut remo cū fratre
quirinus iura dabunt.
Zeugma ē cū una ꝓprietas ſubiectis dinerſoꝝ accidentiū
tribuit᷑ uni ꝑ prius: alteri ꝑ poſterius quæ fit aut a ſuperi
ori. ut ſcribo ego et tu aut amedio ut ego ſcribo et tu aut
ab inferiori. ut ego et tu lego licet potius legimus ſit di
ceudū. Similiter in genere et numero fieri poteſt.
Syntheſis quid ē: Cū aliq̄ ꝓprietas tribuit᷑ uni ſubiecto:
aut pluribus copulatis. nō grā uocis ſꝫ ſignificati: ſub di
uerſo genere: aut nūero. ut triſte lupus ſtabulis: anſer ferta:
pars in fruſtra ſecāt. et ſcipio et Lælius admirantur.
Euocatio ē cū prima uel ſecūda ꝑſona tertiā euocat. ut ego
Cicero ſcribo: uos Rōani oīa ſubieciſtis imperio ueſtro
Appoſitio ē cū una ꝓprietas duobus ſubiectis ſine copula
attribuit᷑ uni notiori aut magis commuui alteri minus.

ut animal homo loquit᷑. Canis ſtella lucet. Virgi: Ignauū fucus pecus a præſepibus arcent.
Synecdoche quid eſt: Cum toti tribuit᷑ ꝓprietas ꝑtis. ut homo albus dētes: Aeneas os humeroſq; deo ſimilis.
Antiptoſis quid eſt: Cum caſus ꝓ caſu ponit᷑. ut urbem q̄ ſtatuo ueſtra eſt. Terētius quas credis has nō ſunt uere nuptiæ:

DE PVNCTIS QVIBVS ORATIO DISTINGVITVR.

Vot ſūt: pūcti: quib⁹ impræſētiaꝝ utimur: Nouē Suſpeuſiu⁹/ colus. coma· period⁹; ſemipūctus ‑ geminuſpūctus: interrogatiu⁹? exclamatiuus ſeu admiratiuus! et parentheſis ()
Suſpeuſiu⁹ ē ſimplex uirgula: quæ ſolet quietis grā poni: anteq̄ ſenſus aliquis clauſulæ haberi poſſit hoc mō. arma/
Geminus pūctus eſt: quo utimur: ubi clauſula maiorem quādam quietem habet: et tamē ſenſum imꝑfectum hoc modo. Arma/ libroſq; meos:
Coma eſt quo utimur ubi clauſula uidet᷑ eſſe completa et tamen imꝑfecta eſt: et pouit᷑ plan⁹ in ſuperiori ꝑte lineæ hoc mō. Arma/ libroſq; meos: diripuerūt milites·
Colus eſt pūctus qui ponit᷑ in fine clauſulæ: quādo ꝑfectus eſt ſeuſus: et ponit᷑ planus in īferiori ꝑte lineæ: hoc mō. Arma/ libroſq; meos: diripuerūt milites· quāq̄ eos nuuq̄ exiſtimaui huc uēturos.
Periodus eſt pūctus qui ponit᷑ in fine clauſulæ quādo non mō ꝑfectus eſt ſenſus ſed ætiā ipe ſermo: ut qđ ſequitur quaſi de nouo inchoari uideat᷑: et ponit᷑ in inferiori parte lineæ adiecta uirgula hoc mō. Arma/ libroſq; meos: diripuerūt milites· quāq̄ eos nunq̄ exiſtimaui huc uenturos. Nec æquo animo ferenda ſunt hæc;
Semipūctus dicit᷑ uirgula q̄ in fine lineæ ponim⁹ cū dictio imꝑfecta eſt: et ꝑs in ſequentem trāſit lineā hoc mō/

Admiratiuus ſiue exclamatiuꝰ eſt qui in tali oratione po
nit̃ . o hominem fortem : o integꝝ : o oı̄bus qui etate noſtra
ſunt pꝑonendum : te ne incepto deſiſtere unq̄ aliquis uidit :
te ne fortune ſuccumbere .
Interrogatiuus eſt qui interrogationē ſignificat : et fit hoc
modo . De te uero quid dicam ?
Pareuteſis ē ubi diuerſa oratio imꝑfectæ adhuc orationi
interponitur hoc modo . Te ne (dicam euim quod ſen
tio) calamitatibus cedere .
Hoc igit̃ exemplo oīa punctoꝝ genera notabis . Arma / li
bros qꝫ meos : diripuerūt milites q̄nq̄ eos nunq̄ exiſtimaui
huc uēturos . Peꝝ equo aio ferēda ſūt hæc ? De te uero
quid dicā ? O hominē forē : o itregꝝ o oībꝰ qui ætatæ noſ
tra ſūt : pꝑonendū : Te ne icæpto deſiſtere unq̄ aliquis ui
dit te ne fortnnæ ſuccūbere : te ne (dicā eīm quod ſentio) ca
lamitatibus cædere .

DE COMPONENDIS EPISTOLIS

Pare inuenta ſūt epiſtolæ : vt eos cū quibꝰ ſiue ꝓp
ter abſentiā : ſiue ꝓpter ruborē : ſeu ob aliā qᷓuis
cām loqui nō licet : certiores facere poſſimus : ſi quid ſit qō
eos ſcire oporteat : ſiue noſtra : ſiue illaꝝ : ſiue alioꝝ cauſa .
Unde dicit̃ epiſtola : Epiſtola grecū plane uocabulū eſt
dicit̃qꝫ απο του επιρελλειν hoc ē a mittendo : ꝙ ad
abſentes mittat̃ : unde ætiā απο του επορελλειν qō
ſimiliter ſignificat mittere : dicnnt̃ apoſtoli . T . Liuius
apoſtolos ſuos frægit in Senatu : hoc eſt epiſtolas et nunc
libelli qui a iudicibus a quibus prouocatum eſt ad magi
ſtratus mittuut̃ . dicuntur apoſtoli cum ſit inſtar epiſto
larum . Latino autē uocabulo epiſtolas litteras dicimꝰ : dū
taxat in numero plurali . nam in ſingulari numero littera
ſignificat elementum : ut . a . uel . b . ſignificāt æciā manū
ſcribentis . ut Cicero ad Atticū : nā Alexidis manū ama
bam ꝙ tam prope accedebat ad ſimilitudinē tuæ litteræ .

Reperit̃ quoq; aliq̃ndo ꝑ epiſtola apd̃ poetas dũtaxat. ut
Ouidius q̃ꝑ legis arapta briſeide littera uenit.
Quod ſũt genera epiſtolaꝝ: multa ſũt. Aliæ.n. ſũt dũta
xat de rebus diuinis. ut ſũt Platonis epiſtolæ ad Dyonyſiũ
et in religiõe noſtra Petri et Pauli et Iacobi et Iohãnis e
piſtolæ: Aliæ ſũt de moribꝰ ut epiſtolæ Senecæ. epiſtolæ
Aurelii Auguſtini. Hieronymi. Ambroſii. Cypriani et alio
ꝝ q̃ multa ætiã de rebꝰ diuinis cõtinẽt. Aliæ ſũt de rebus
que q̃totidie accidũt: tamẽ ſeueris et grauibus: utpote q̃
uel belli uel pacis tp̃e: aut ex caſtris ad urbẽ aut ex urbe ĩ
exercitũ ſcribũt̃ fere ſimiles hiſtorie. Alie q̃ de rebꝰ nouis
qualeſcũq; acciderĩt: certiores faciũt abſentes. Alie cõſola
torie. ut ſi uel ꝓpinqui alicuius. uel amici mors: aut cala
mitas ĩteruenerit. Alie cõmendatitiæ. ut cũ amicũ aliquẽ
aut familiarẽ: aut alioquin notũ ſeu ignotũ litteris cõmen
damꝰ. Alie hortatorie. ut cũ filios: affines: familiares: diſci
pulos: principes: aut quoſuis alios ad mores: ad ſtudia: ad
laudem: ad decus: ad gloriã: cohortamur. Alie amotorie
que magis poetaꝝ ſũt. ut ſunt epiſtole Naſonis. Tibulli
ꝓpertii. ceterorũq; huiuſmodi. Alie de rebus familiaribus
atq; domeſticis. ut de p̃diis pecore uino frumẽto: ſeruis:
et reliquis id genꝰ. Alie poſtremo ioco ſe: q̃ dumtaxat ani
mi gratia ſcribunt̃. ut cum deficiente etiã materia ſcribit̃
quicquid ĩ buccam uenit. Ad hec cetera fere oĩa ſiqua ſũt
epiſtolaꝝ genera reduci poſſunt.
Quid in primis obſeruãdum ẽ ĩ epiſtolis ſcribẽdis: ut ſtilꝰ
inferior ſit et q̃ſi familiarior q̃ꝑ cum uel orationes uel hiſto
rias ſcribimus. et tamen ſit ſubiecte materie cõueniẽs. Nã
ut in ceteris tres ſunt dicendi caracteres: Amplꝰ medius: et
infimꝰ. ita eciã epiſtole tres ſuos caracteres habent: ab illis
tamen diuerſos: hoc ẽ illis ĩferiores. Nã qui ĩ aliis mediocris
eſt: hic eſt ſummus qui in aliis infimus: hic mediocris.

Infimus uero in epiſtolis: quo dicendi genere in familiari bus utimur: erit ab infimo illo oĩo diuerſus: hoc eſt leuis facilis: uerbis quottidianis et quaſi uernaculis contextus inquo tamen nihil barbaꝝ ſit aut ineptũ. Amplo igitur illo atqꝫ ſublimi utemur: cũ de rebus altis atqꝫ diuinis epi ſtolas ſcribemus. ut Plato facit: Mediocri cũ moribus de reb⁹ geſtis de bello: de pace: de cõſilio capiendo: aut re bus aliis. ſeueris et grauibus tractabim⁹. Infimo cũ mate ria erit de rebus familiaribus atqꝫ iocoſis.

aliunde describere breuius debet scribi epla

Quid amplius obſeruandum: Ut quoad eius fieri poteſt breues ſint. ꝓpria enim et quaſi peculiaris epiſtolaꝝ ẽ bre uitas. Cauendum tamẽ ne nimio breuitatis ſtudio. ſqua lẽs et ieiuna et cõciſa ac plane ſicca oratio fiat: q̃lis ẽ An nei Senecæ: a cui⁹ lectione adoleſcẽtes omnino auertẽdi ſũt: ne prauũ ac uitioſũ dicẽdi modũ imbibãt: quãq̃ paulo poſt quaſi iactis iã fundamentis idẽ autor ſummo ſtudio legendus ſit in quo magnæ alioquin uirtutes fuerunt: mul tum ingenii: plurimũ eruditionis cũ p̃ſertim ſit uitiorum diligentiſſimus inſectator.

Nota quod adolescentes omnino a lectione Senece sunt auertendi ne prauum modum dicendi imbibant iam fundamentis idem autor summo opere legendus ©

Quis maxĩe ꝓponend⁹ eſt quem ſtupeãt adoleſcẽtes imita ri: M. Cicero. Hic ĩ oĩ dicẽdi genere omniũ optim⁹ fuit Hunc ſolũ p̃ceptores legãt. hũc diſcipuli imitent̃ nec mõ uerba eius hauriãt. ſꝫ etiã clauſulas: quin etiã ptes ipas epi ſtolaꝝ interdũ furent̃: et ſuis inſerãt: Ita. n. fiet ut ſucco Ciceronis q̃ſi lacte nutriti: ueri illius imitatores euadant.

Tullium sequantur atque imitentur studentes summo studio

Quomõ exordiende ſũt epiſtole: In primis tã ſcribentis q̃ꝫ eius ad quẽ ſcribit̃ ꝓponendũ ẽ nomẽ et is ad quem ſcribit̃ ſalutãd⁹ ẽ: hoc mõ. Pyrr⁹ Perrott⁹ Nicolao perotto ſa. pl d. uel ſi græce ſcribas πυρροσ περττοσ νικολαω περοττω: ευ προττειν. Hic eſt. n. græcoꝝ mos: ut be ne agere dicãt: ubi latini ſalutem dicũt. In fine autẽ epiſ tolaꝝ ponendũ eſt uale: inquo græci cũ latinis conueniũt dicentes ερροσο

Cuius nomen ꝑponit᷑ : ſcribentis ne : an eius adquem ſcri
bit᷑ : Scribentis : æciã ſi ad põtificem maximũ ſiue regem
aut impatorem ſcribat hõ īſim⁹ . Stulta eſt .n. obſeruatio
quorũdã qui digniores nomẽ dicũt ꝑponedũ eẽ . Cauedũ pte
rea ẽ ne ũq̃ dominũ honoris cã noĩb⁹ ꝓprijs ꝑponam⁹ . ut do
mino pyrrho : et domino nicolao : barbara eſt .n. ea locu
tio . et nuꝑ inuẽta. Nõ hoc latini : nõ græci ueteres fecerũt
Põt tamen addi nomẽ dignitatis ſiue magiſtrat⁹ p⁹ ꝓpriũ
nomen . ut ſi ita ſcripſeris : paulo pontifici max . Friderico
impatori : Beſſarioni cardinali Ferdinandi regi. Nicolao ꝑ
otto Thuſciæ ꝓpape. Ioanni ꝑ otto floreuciæ ꝑtori . Illud
æciã ſũmo ſtudio fugiendũ eſt : ne ad unũ ſcribens pluratiuo
nũero utaris. In quẽ errorẽ oẽs fere noſtræ ætatis hoĩes in
currerũt : putãtes ſe magis honorare eũ ad quem ſcribunt ſi
barbare loquãt᷑. In q̃ re non tã ignorãtiã hominũ admiror
q̃ ſtultitiã. Nã ſi id honoris cã nõ faciunt : cur barbare lo
quũt᷑ : Si uero id honoris cã agunt : cur eo quoqȝ ſermone
deũ nõ honorãt : quem ſigulari nũero afferãt᷑ . An maior in
loquẽdo reuerẽtia regi aut pontifici debet᷑ q̃ deo : At qui ſi
barbare loquimur : cũ aliquẽ unũ alloquẽtes plurali numero
utimur : cur æciã non dicamur babare loqui cũ de nobiſipſis
loquentes ꝓ ſingulari pluratiuũ numeꝝ uſurpam⁹ : dicentes
nos pro ego : et q̃d mirabili⁹ eſt in eodem loco mõ ſingula
rẽ : mõ pluralẽ nũeꝝ adhibẽtes . ut Virgi . O Melibeæ deus
nobis hec otia fæcit . Naqȝ erit ille mihi ſemꝑ deus illi⁹
arã ſæpe tener noſtris ab ouilibus ĩbuet agnus . ille meas er
rare boues . ut cernis : et ipm ludere q̃ uellẽ calamo ꝑmiſit
agreſti . Hic .n. Tityrus de ſe loquens nunc nos nunc me
ait : et Quintilian⁹ utinã hoc fata mihi ꝑſtaret : ut reſiduũ
laborãtis animæ ĩ tuo poneremus ãplexu : Obtinuit certe
uſus ut in prima ꝑſona loquẽtes modo ſigulari : mõ plurali
numero utamur. In ſecunda uero perſona nemo unquam
doctus ad unum dirigens ſermonẽ pluraliter locutus eſt .

Cuius rei hæc uidet᷑ ratio fuiſſe: ꝙ decet homĩes de ſeipſis
modeſte et ut dicã humiliter loqui: de aliis uero honorifice
potius et cũ dignitate / cõuenit habere ſermonẽ. Minuere
mus uero quodãmodo dignitatẽ alterius: ſi ei in rebus ge
ſtis aliũ q̃ſi ſotiũ ad iungeremus. ſi cæſarẽ alloquẽtes di
cerem⁹: uos pompeiũ ſupaſtis: ueſtra ẽ gloria: ꝓ tu Pom
peiũ ſupaſti: tua eſt gloria: Ita e cõtrario uidemur neſcio
quomõ modeſti⁹ loqui ſi quæ nos ſoli ægimim⁹: plurali nũero
exprimamus: hoc mõ. Multa ſcripſimus: multa geſſim⁹
magnã ſumus gloriã apd̃ noſtros homĩes cõſecuti: quaſi nõ
ſoli: ſed aliis adiutoribus ea ægerimus. Initiũ igit᷑ huiuſ
modi loquẽdi: modeſtia fuit atq̃ humilitas: ſ; tantũ pau
latim inualuit cõſuetudo ut: ætiã ubi hic reſpectus nõ eſt
mõ ſingularẽ mõ pluralẽ numeꝝ ꝓferam⁹. Solem⁹ ætiam
in pricipio epiſtolaꝝ ꝑſerti familiarium ad amicos ſcriben
tes hæc uerba ponere. Si uales bene eſt ego ualeo.
Qui modus cõpoſitionis in epiſtolis ſeruat᷑: Ut uerbũ fre
quẽter ĩ fine clauſulæ colloces: hoc mõ. Ego te cõmendare
non ceſſo: qd̃ lõge pulchrius ẽ q̃ ſi diceret᷑ ego non ceſſo te
cõmendare: et ſpem maximã habeo: potius q̃ habeo maxi
mam ſpem. Interdũ tamẽ in medio ponit᷑. ut ſpem habeo
maximã. Interdum in principio: ut ſcripſit ad me Cæſar.
In quo et ĩmitationi attendendũ: et auribus cõſulendũ ẽ
Dari enim alioquin certa regula nõ poteſt:
Circũlocutionibus quas græci periphraſes uocãt raro utẽdũ
eſt in epiſtolis: fugiẽda ſunt ætiã uerba noua: affectata: du
ra: et obſoleta: ſtructura quoq̃ ipſa facilis eẽ debet: et mi
nime ĩplicita. ut ad manus parati eẽ ſenſus uideãt᷑.
Eſt ne utendũ artifitio dicẽdi ĩ epiſtolis: Sepe quidẽ utẽ
dum artifitio eſt. ut qd̃ cupis abſenti ꝑſuadeas. Adhibeu
da exordia ſunt quibus animũ ꝑpares legentis. adhibẽdæ ra
tiones quib⁹ ꝑmoueas. Utendũ ẽ interim confirmacione:

cōfutatione : diuiſiōe excitādi ſunt affectus : et reliqua faci
enda : quæ ætiā oratio exigeret : ſed hoc nō in oībus epiſto
lis faciendū : ſed ubi ſuadēdū aliquid aut diſuadēdum ē : et
pceptum illud qō ſupra de caractaribus diximus obſeruan
dum : ut æciā artifitio dicendi inferiores ſint orationibus
epiſtolæ : et eo artifitio cōponendæ ſūt : ut nullū eē in his
artifitiū uideat. Licet ne in epiſtolis aliqn̄do ponere uer
bum p uerbo : Licet pfecto ad maiorem uehemētiā ſermo
nis. ut Cicero : Vnū oſtēde in tabulis aut tuis aut patris
tui emptū : et uiteſtim puiteris. Plini9 Dediſſes huic ani
mo par corpus feciſſet qō optabat hoc eſt ſi dediſſes.
Licet ne aliquando ptermittere uerbū in epiſtolis quem
admodū faciunt poetæ. Virgilius. Mene in cepto deſi
ſtere uictam. Nec poſſe italia teucrorum auertere regē : Li
cet ut Cicero ad Terentiam. Me miſerum in tantas te
calamitates mea culpa icidiſſe : Vbi intelligit uerbū prin
cipale uerū ē. ut eſt ne uerum te ī tantas calamitates icidiſſe.
Deficit ne aliquādo in oratione ſuppoſitū : Deficit certe :
ita ut uix ætiam intelligi poſſit. Cicero ad Herenniū ob
fine plurimū eo tempore rei. p. cōſiliū ſiue ſtultitiam ſiue
malitiam dicere oportet ſiue potius. utrunqȝ.
Quomō eleganter dicemus. Io ho receuuta la tua littera :
Multis id modis dici potȝ. Accepi litteras tuas. accepi
abs te litteras. Redditæ mihi fuerūt litteræ tuæ. reddite
mihi fuerūt abs te litteræ. reddidit mihi Helius perott9
litteras tuas. accepi quas ad me Helio perotto dediſti lit
teras. Accæpi epiſtolam quā ad me ſcripſiſti. e tuſculano
reddita michi eſt epiſtola tua. Atulit mihi Helius perot
ottus epiſtolam tuam.
Quid in his notandū eſt : Animaduertendū primo eſt ꝙ
dare alicui litteras ſiue epiſtolā : eſt tradere ei ut alii conſig
net : dare uero ad aliquē mittere ut legat. ut dedi Helio

Perotto dedi tabellario ad te litteras : id ē dedi Helio per
otto uel tabellario litteras q̄s ad te ſcripſi . Unde reſcriben
tes poſtea dicim⁹ . Accepi litteras q̄s Helio potto ad me
dederas .

Quid inter eſt īter litteras et epiſtolā: Significatio eadē ē
Differūt in elegātia . Dicimus . n . unā epiſtolā et unas lit
teras . ideo . n . pluratiuū numeꝝ habet un⁹ una unū . ut iun
gi poſſit cū noībus carētibus ſingulari . ut reliqui filio meo
ternas ædes unas ī foro : alteras ī ianiculo tertias ī ſuburra
nā ſi diceremus unā ædē : nō domū ſ; templū ſignificare
mus . Itē dicimus duas : tres : q̄tuor ſex . x . epiſtolas et bi
nas . ternas . q̄ternas . quinas . ſenas . denas . litteras : ne licet di
cere duas litteras nec binas epiſtolas . In hoc tamē cōueni
ūt ꝙ dicimus dedi ſingulis ſingulas litteras : ſiue ſingulas
epiſtolas uel unicuiq; : uel utriq; ſingulas litteras uel epi
ſtolas . In maiore uero nūero nō cōueniūt . ut dedi ſingu
lis duas lrās : uel binas epiſtolas ; ſ; bīas lrās et duas epiſto
las ternas lrās : et tres epiſtolas . Ubi ætiā obſeruādū ē ut ſi
dicis lrās : nō ſubiūgas : quaꝝ alteri reſpondi : ſed q̄ꝝ alteris
ita ſi dicis epiſtolas nō dicas : quaꝝ alteris iā reſpōdi : ſed
quaꝝ alteri . Cur potius dicimus accæpi lrās abs te q̄ ab
te : quia ab cū duabus liquidis : et cū . i . quādo cōſonās ē iūgi
tur et cum omnibus dictionibus incipiētibus a uocali . ut
ab lege ab legatis ab rege ab Joue ab hominibus . Abs uero
cū . t . ut abs et abs Tito . interdū . cū . q . ut Terēti⁹ abs
quiuis homine benefitium accipe gratum ē . Cū cæteris
uero iungit̄ . a . ut a nobis a foro .

Cur nō ita dicimus retulit mihi epiſtolā tuā ſicut attulit
mihi epiſtolā tuā : quia afferre et referre differūt . afferre . n
eſt aliquid ad aliquē ferre . ut attulit mihi litteras : attulit li
brū . Tempus multa affert nobis . Referre uero ē retro
aliquid ferre . ut ſi remitterē litteras quas accæpi : ita dicerē

Retulit tibi Helius perott⁹ litteras quas mihi abs te attu
lerat. In quo notandũ ẽ: attulit dicendũ eẽ et nõ affert.
Vbi oẽs fere noſtræ ætatis erãt: dicẽtes lator pſentiũ: in
quo nõ mõ barbaræ loquunt̃ ſed ætiam falſo. nõ enim la
tor eſt nec cũ ſcribunt̃ litteræ nec cum leguntur. ſed
cum ſcibuntur laturus eſt: cum legũtur attulit. Inſpitiẽdũ
autem a nobis eſt tempus quo legunt̃ non quo ſcribuntur.
Cum igit̃ litteras legit is ad quẽ ſcribimus nõ referuntur:
ſed iã relatæ ſunt litteræ: Itaq; attuli dicẽdũ ẽ: nõ affert
Cicero ad Valeriũ. P. Cornelius qui tibi has lrãs dedit. et
alibi. amo eũ qui ad te cũ his lrĩs pfectus ẽ mirı̃ modum
Sed ut eo unde diſceſſimus reuertamur: referre eſt retro
ferre. ut Quintilian⁹: arma nõ retuli: id eſt reportaui.
Differt ne aliquid cum dicimus retulit mihi et retulit ad
me. et retulit Senatui et in Senatu: et ad Senatum: Dif
fert ſane. nã cũ dicimus retulit mihi: uel retulit Senatui
ſignificat uel reportauit. ut retulit litteras: et referẽtẽ ſig
na. camillũ: uel enarrauit: ut T. Liuius poſtq̃ legati cõ
ſulibus et in Senatu quæ geſta erãt retulerũt. Cũ uero di
cimus retulit ad me et ad ſenatũ ſignificat ĩ conſulationẽ
tulit. ut Quintilianus nõ retulit ad matrẽ: nõ amicos con
ſuluit: nõ pꝓpiquos. Cicero in Catilinã. refer inquis ad ſena
tũ id eſt fer ĩ cõſulationẽ ſenatus. Virgi. Delectos populi
ad pceres primumq; parentẽ: monſtra deũ refero: et ne
forte dubitaret de ſenſu: ſubiunxit: et quæ ſit ſentẽtia po
ſco. Sed nota ꝙ quemadmodũ dicimus: referre ad ſenatũ
ita dicimus ferre a populũ. ut Pompeius ad populum
tulit. Ex illo fit ſenatus conſultum: ex hoc togurio quæ
eſt inſtar legis. Dicimus præterea referro tibi accæptum
pro eo quod eſt fateor me abs te accæpiſſe. Cicero p De
iotaro: Omnia q̃ poſtea uidim⁹: quid autẽ mali nõ uidim⁹
ſi recte ratiocinabimur uni accæpta referemus antinino.

Itē fero tibi acceptū: eſt habeo abs te ꝓ recepto id ꝙ mihi debeas etiam ſi nulla ſolutio interuenerit. Referre uero expenſum: ē rationē reddere de īpenſis factis: Io te ho rēduta raſione de le ſpeſe che io ho facte. Retuli tibi expenſū pōuit etiā aliqn̄do referre ꝓ conferre. Cicero ſi ad unū oīa referēda ſunt digniſſimū eē Pompeiū. hoc ē ſi i unū oīa cōferenda ſunt. Notandū eſt ꝙ cū refero ſignificat in cōſultationē fero: accuſatiuū habere poteſt: et ablatiuū cū de ut hæc oīa referam ad Senatū et de omibus his referā ad ſenatum. hoc tamē et frequētius et elegātius eſt. Quid cetera cōpoſita a fero habēt ne eandē aut uariā ſignificatōꝫ: Variā ꝓfecto ꝓ uarietate cōpoſitionis. Nā ante ferre eſt p̄ponere: circūferre eſt ꝑ oēs ꝑtes rem aliquā ſiue ſermonem aut rumorē ferre. ut circūfert camelum: circumfert nouum Offerre: eſt dedicare: ſeu tradere. ut obtulit deo ſacrificium obtulit mihi libꝝ. Perferre eſt tollerare. ut multas ꝑtulit calamitates. proferre eſt pronunciare. ut ne uerbum quidem ꝓtulit: eſt i medium ferre et q̄ſi reuelare ut ꝓtulit tabellas quas in ſinu habebat. ꝓferre ē etiā ꝓrogare. ut ꝓfert negotia in longum. Preferre ē ante ferre ut pudica uirgo p̄fert cōmodo pudorē. quod ſi iter pre et ferre interponat̄ me aut te aut ſignificat oſtēdere et q̄ſi ſignum atq; argumētum quodā p̄bere: ut p̄ me fero magnā humilitatē id ē oſtendo magnam humilitatē et ſignum quodā atq; argumentum præbeo magnæ humilitatis. Auferre eſt uel furto uel in aliquid tollere: ut abſtulit mihi librum: abſtulit enſem. Deferre interdum eſt deorſum ferre. ut detulit nauem in mare: hoc eſt deduxit. Interdum eſt accuſare ſiue maledicere. ut pleriq; iniuſte detulerunt me ad pontificem hoc eſt accuſauerunt et male de me dixerunt pontifici. Unde dicuntur delatores. hoc eſt clandeſtini accuſatoris et ꝑ improbitatē ſiue inuidiā mala referentes.

Efferre eſt extra ferre. ut effer hãc rẽ ex ædibus noſtris. Eſt ætiã funus ferre. ut extulit defunctũ ſine ſũptu hoc ẽ fuuus fecit. Trãſferre eſt trãſportare: ita tamẽ ut quod trãſfert̃ ſæpe remaneat. Cicero hũc morẽ Spartiatæ trãſtulerũt in feminas. Idẽ de offitiis. qđ in una re ab ennio poſitũ trãſfert̃ ĩ multas. Lucanus Nõdum tranſlatos Romana ĩ ſæcula luxus. In ferre ẽ imittere. ut ĩ fer digitũ ĩ plagã: eſt ætiã deducere. ut ex maiori et minori extremitate intulit cõcluſionẽ: hoc eſt deduxit. Suſferre ẽ tolerari et pati. Differre ẽ ꝓtrahere. ut diſtulit negotiũ: hoc ẽ protraxit. eſt ætiã differẽs eẽ ut multũ differt ꝓbus ab ĩprobo Unde dicit̃ differẽtia. Cõferre aliqñdo eſt comparare. ut cõfer hanc rẽ illi uel cũ illa: hoc eſt cõpara. Interdum ẽ coniũgere. ut cõfer oĩa in unũ. Nõnũq̃ ẽ ire: ubi notãdũ ꝙ ſi cũ re inaĩata iũgimur: põt habere. in. et. ad. ꝓpoſitioues. Ut cõfero me in templũ: Et cõ fero me ad tẽplum. Contuli me in uillã: et cõtuli me ad nillam. Si uero cũ re animata: dũtaxat. ad. ut cõtuli me ad Platonẽ: et nõ ĩ Platonem. cõfero me ad pontificẽ et nõ in pontificẽ. Nõ. n. poteſt habere duos accuſatiuos animatos Sed ſi habeat alterũ accuſatiuũ rei inanimate: poteſt iũgi cũ animato cũ ꝓpoſitione in et habet ſignificatõez quandã doni ſiue beneſitii. ut multa cõtuli inte et multa conferã: id ẽ multa donaui: et multa donabo: multis te affeci benifitiis multis affitiã. Eſt ne aliud hic notandũ? Illud maxĩe notandũ eſt: ꝙ primæ pſonæ uerbi raro addit̃ ego: et ſecũdæ pſonæ raro addit̃ tu. Cuius rei ratio eſt: quia ſola hæc duo ꝓnomia ſubintelligi poſſũt. cũ. n. dicim⁹ ſcripſi intelligit̃ ego: et cũ dicimus ſcripſiſti intelligit̃ tu. Fruſtra itaq; ſæpe ponerent̃ hæc ꝓnoĩa. ponũt̃ tamen aliquãdo ad maiorẽ expſſionẽ. Eadem ratio eſt primæ et ſecũdæ pſonæ numeri pluralis: ubi nos et uos ꝓnomina intelligunt̃.

Confero me ad templum et in templum indifferenter sed confero me ad platonem tantum

Prime persone et 2e uerbi raro additur ego et tu

Quomodo latinæ et elegãter dicemus De la quale littera io ho preſo gran piacere : Id quoq multis modis exprimimus : quæ magnã mihi uoluptatẽ attulerũt : quæ mihi gratiſſime fuerũt : quæ me non mediocri uoluptate affecerunt : quæ mihi mirũ in modum iocũde fuerũt : ex quibus non mediocrẽ letitiam percepi : que uix exprimere poſſem quantũ mihi uoluptatis attulerunt : quib[9] nihil mihi accidere iocundius potuiſſet : quibus nihil mihi poterat grati[9] afferri : que ſingulari me letitia affecerũt .

Quid intereſt inter gratũ et iocũdũ : Iocundum ꝓprie in rebus ~~ſecũdis~~ dicit̃ : Gratum in ~~aduerſis~~. In iocundo enim eſt quedã gratia delectationis tantũ . ut flumina : fontes : nemora : roſe : flores : iocunda ſunt . In grato uero etiam conmodi ut aſpectus meſſis : olearũ : fructicũ : uineaꝝ gratus eſt . Dicimus autem hominẽ iocundũ : non qui letus eſt : ſed qui letitiam alteri affert : unde poteſt aliquis triſtis meſtuſq eſſe : et tamen iocundus : ut meſtica inimicorum iocunda eſt nobis . unde non recte locutus eſt : qui dixit iocũdos nos faciat ſue intereſſe conmemorationi : iocundos dixit ꝓ letos . Exprimit autem hanc differentiã optime Cicero ad ſulpitiũ conſolantem de morte filie . Seruius inquit tuus omnibus rebus interfuit : cuius offitia et ſi aliquando iocũdiora : nũq tamẽ gratiora . Idẽ amor tuus grat[9] et optatus : dicerẽ iocũdum niſi id uerbũ in omne tempus ꝑdidiſſem . Coniungunt̃ etiã hæc duo adiectiua in ea ꝙ diximus ꝓprietate hoc modo . litteræ tue gratiſſime mihi ac iocundiſſimæ fuerunt .

Afficere quid ꝓprie ſignificat : Afficere eſt affectionẽ quãdam ſiue diſpoſitionẽ inducere . ut hæc res afficit me dolore : id ẽ inducit in me dolorẽ . afficit me moleſtia : id ẽ inducit mihi moleſtiam . afficit me letitia : afficit me cõſolatione : id eſt affert mihi gaudiũ : affert cõſolationem . Reperit̃

ætiã abſolute poſitũ hoc uerbũ ut multa ſunt quæ affitiũt hominẽ: hoc ẽ affectiones ſiue affectus inducũt. hincq̃ et affectio dicit̃ et affectus. Quãq̃ Cicero ſolo affectiõis uocabulo utat̃: nunq̃ affectus: quo Quintilianus et poſteriores oẽs utunt̃. Eſt autẽ affectio ſicut Cicero diffinit aĩ et corporis ex tp̃e aliq̃ de cauſa mutatio. ut lætitia gaudiũ: dolor: moleſtia: et ſimilia. Animaduertẽdũ autẽ q̃d dicimus fatio tibi iniuriã et affitio te iniuria: fatio tibi cõtumeliã: et affitio te cõtumelia. Nõ autẽ dicimus fatio tibi moleſtiã: fatio tibi lætitiã fatio tibi uoluptatẽ: fatio tibi gaudiũ fatio tibi iocũditatẽ. Sʒ affitio te moleſtia: affitio te lætitia: affitio te uoluptate: gaudio: et iocunditate.

Quid fatio: ex quo hoc uerbũ cõponit̃: quot modis capitur in oratione: Multis modis. Sed illud ĩ primis notandum eſt. quod ĩ epiſtolis freq̃ẽtiſſime ponimus. Fatio te certiorẽ: et nunq̃ʒ certũ. Dicimus ætiã fatio tibi gratũ: fatio ludos: fatio rem diuinã: fatio ſacrifitiũ. Itẽ illud diligenter attendẽdũ ẽ q̃ dicimus fæci damnũ: fæci iacturã: fæci naufragiũ: quaſi paſſus ſum damnũ: iacturã: naufragiũ: ut reſpublica fæcit iacturã: et damnũ Ciceronis ĩteritu latine litteræ fecerũt. et Quintillan⁹ in portu naufragiũ fæcimus. Quemadmodũ ætiã dicimus: Fregi brachiũ: p̃ eo quod brachiũ meũ fractum ẽ: et frægi nauem: pro nauis mea fracta eſt. Itẽ dicimus fatio tibi copiã rerũ mearum: fatio lucrũ: fatio urinam: et ſimilia.

Quomodo componit̃ affitio: Ex ad et fatio. Componit̃ ætiã cũ aliis p̃poſitionibus. ut interfitio hoc ẽ neco: offitio id eſt noceo: cuius paſſiuum eſt offitior. Perfitio quod eſt abſoluo. Defitio quod interdum ſignificat deeſſe: et exigit accuſatiuum. ut tempus me deficeret: hoc eſt tempus mihi deeſſet. Interdũ ſignificat deſciſcere: ab uno ad aliũ et quaſi rebellare: et habet accuſatiuũ cũ ad. ut deficit

+ modeſtia

[illegible] et [illegible]

[illegible]

a Cæſare ad Pompeiũ: hinc fit defectio. ut per. defectionẽ opidanorum: præſidiũ ſe in arcem recæpit. Defectus autẽ fit a defitio: q̃ndo ſignificat deſũ. ut deficiũt mihi pecuiæ nõ poſſum incumbere litteris: et propter defectum pecuniarum non poſſum incumbere litteris: defectu medicorum multi pereunt: hoc eſt quia deſunt medici. Non autem ſignificat culpam ſiue uitium: ut multi per imperitiã capiunt defectus: hoc eſt uitia: vnde eleganter dicere poſſumus plures pereunt culpa medicoꝝ q̃ꝑ defectu: id eſt plures pereunt qui malos habẽt medicos: q̃ꝑ quia non habent. Effitio idẽ quod fatio: vnde offitiũ dicit᷑: id quod facere uniſquiſque debet. Vnde ætiã factio a facio dicit᷑: qd̃ oppidianos ambiendo facim⁹ vnius aut alterius partis. Proficio id ẽ fructum: et quaſi profectũ fatio. ut adoleſcentes diſcendo proficiũt. propter quod barbare loquunt᷑: qui diſcũbentes ita ſalutãt: proficiat vobis. Dicendũ potius eſſet proficite aut proficiatis. Prefitio id eſt prepono alicui rei agendę vnde prefecti uigiliũ ꝑfecti ærarii qui aut uigiliis aut ærario ꝑfecti ſũt. Infitio hoc ẽ tingo. ut lanæ infectæ. Interdũ maculo. ut ea lues finitima ætiã loca infæcit. Suffitio quod ĩterdũ ſignificat ſatis ſum. ut ſufficiat mihi beniuolentia principis. Interdum ſupſtituo. ut ĩ locũ defũcti cõſulis ſuffectus eſt alius. Refitio qd̃ ẽ rurſus fatio. ſiue inſtauro. ut reficit domum: reficit templa. Confitio qd̃ ĩterdum pro fatio: interdum ꝓ ꝑfitio ponitur. ut confeci negotium tuum: hoc eſt perfæci. Reperitur etiam cũ nominibus compoſitum. ut ſupra cum de uerbis tractarem⁹ oſtendimus. Offitium de quo paulo ante mentionẽ fæciſti: quid eſt? eſt ea uirtus actio quã Greti πρεπον vocant. hoc eſt quod homini: loco: tempori: dignitati: cõuenit. Vnde recte dicit᷑: In familia noſtra omnes offitiũ exercent: id eſt omnes agunt quod debent. Et eo legatis

Defect⁹ aũt nõ ſigt culpam ſiue uitiũ ſꝫ ſigt mancamẽto

obuiam oftiū gratia : id ē quia ſic debeo . Unde factū eſt ut offitia: ſignificent ætiā benefitia, ut nō ſunt exprobāda offitia. et Quintilianus dixit me ſimilis ætas : euicerunt offitia : cepit fides amātem odiſſe nō potui . Magiſtrat? quoq; aliquādo offitiū dicitur: et artes bonæ ſuum officium habēt . Unde dicimus offitium grāmatici : offitium medici . offitiū architecti .

Quomodo eleganter dicemus : Per che da la dicta littera io ho facilmente compreſo e che tu ſei ſano : e che tu non ſolamente me tu uoi bene ma me ami grandemente . Ex his enim facile perſpexi te et ualere ; et non modo me diligere : ſed ætiam uehementer amare . Item . Quandoquidē ex his intellexi et tibi bene eſſe: et me abs te nō ſolū diligi : ſed ætiam uehementer amari . Item cū ex his facile cognouerī te et incolumē eē: et me nō uulgariter ſed mirifice amare . Itē ꝙ. ſiue q̄ndo ; ſiue nam: ſiue namq; :ſiue quoniā:ſiue quia: ſiue quippe ex his perſpexi et ualere te et nō modo me diligere ſʒ ætiā mirifice amare . uel quin ætiā mirifice amare .

Quid hic in primis notandum ē: Quod ea quæ ꝑ ſubiunctiuū uerbū cū coniunctione . ꝙ . dici poſſunt longe elegantius ſine ꝙ ꝑ infinitiuū dicunt̄. uerbi gratia. Io ſe che tu leggi . Scio ꝙ tu legis . Scio te legere . Io he conoſuito che tu me ame. perſpexi ꝙ tu amas me pſpexi te amare me uel me amari abs te . Spero che queſto ouero e: ouero ſera : Spero ꝙ hoc uel eſt: uel erit . Spero hoc uel eſſe uel fore . Io te ꝓmetto ſopra la mia fede : che e tu ꝑ douarai a me e io ꝑdonaro a te . Do tibi fidem ꝙ et tu mihi : et ego tibi ueniam dabo . Dabo tibi fidē et te mihi : et me tibi : ueniā datuꝝ . Certa coſa e che kſte coſe ſe deueriano ſcriueri nō in carta ma ī marmor euero in metallo . Certū eſt ꝙ hæc nō in menbranis ſcribi deberent . ſed uel in marmore ; uel in æs .

Certũ eſt : hæc nõ in membranis : ſed in marmore uel ĩ æs ſcribi debere . Vel potius : Certũ eſt : hæc nõ ĩ mẽbranis ſed in marmore uel in æs ſcribẽda eſſe .

Quid intereſt intereſſe et fore . eſſe p̄ſentis tẽporis ſignificationen habet. fore uero futuri . Ideoq; ẽ fore qđ futurũ eẽ . licet forẽ fores foret idẽ ſit ꝙ eſſem eſſes eſſet Unde barbare loquunť qui dicunt amaturũ fore : quod perinde eſt ac ſi diceret amaturũ futurũ eſſe : quæ duo futura latina lingua nõ patiť . Itaq; cum nominibus iungiť fore non cum participiis . ut ſpero te amatorem fore . Nam cum dicimus ſpero te amantẽ mei fore : nomen eſt amantem : non participiũ . Non . n . diceremus ſpero te amantem me fore Cicero . Spero amicitiã noſtrã notã poſteritati fore . poſteritati dixit : nõ a poſteritate . ut nomẽ ſit : nõ ꝑticipiũ . Dicimus autẽ ſpero te admirandum fore cũ adoleueris : hoc eſt dignũ admiratione . nã ꝓ nomine poniť . Compoſita uero a fore abſolute ponunť . Virgilius affore cernetis : hoc eſt affuturos uidebitis : uel uidebitis ꝙ aderũt . Cicero . Verũ arbitrãtur : nõ defore qui illã reſtituãt . hoc eſt nõ defuturos : uel ꝙ nõ deerunt . Confore et ꝓfore apud poetas legũtur . Horatius . Quæ nocuere ſequar fugiam quæ ꝓfore credam hoc eſt ꝓfutura eſſe .

Nõne imꝑfecta eſt oratio illa ſuperior . Do tibi fidem ꝙ tu mihi et ego tibi ueniã dabo . Deficit . n . ꝙ tu mihi ueniã dabis . nam dabo illud poſtremũ non põt referri ad tu : quod eſt pronomen ſecunde ꝑſone : Perfecta eſt oratio et nichil deeſt . Nam cũ in oratione plura ſunt ſuppoſita uerbũ ſequi debet ultimũ ſuppoſitum . ut ego te de grãmatica : tu me . de epiſtolis ꝑconctaris . Subintelligitur enim in prima ꝑte perconctor . Sic econuerſo . Tu me de epiſtolis : ego te de grãmatica perconctor . Subintelligiť in prima parte ꝑconctaris . Sed animaduertendũ diligenter

ꝙ hoc nō fit q̄n do ꝑ cōparationē̄m : aut ſimilitudinē loqui
mur. ut longe melius ego q̄ꝫ tu id dixiſſem. nō poteſt dici
dixiſſes. Hector ita elegāter hoc ut tu dixiſſet nō pōt dici
dixiſſes. Tu melius q̄ꝫ ego diceres. non pōt dici dicerem
Do fidem quid ſignificat? Dare fidē nō ē adhibere fidem
ut fere omnes loquūt̄. Des fidem uerbis illius: id eſt cre
das: et nō eſt danda fides uerbis illius: id ē non ē creden
dum illi. Immo ſoleo ego per iocum uernacula liugua di
cere cōtrariū: et cū uideo aliquē infidum atq; mendacem
aſſerere: Acoſtui ſe uole dare fide. et querentibus ꝑ che?
Reſpondere: per che nō ha niente. Eſt ergo dare fidem
aliquid ſancte promittere. quemadmodū uernacula lingua
dicimus: Io te prometto ſopra la mia fede. Virgilius Acci
pe da fidem. hoc eſt accipe ſanctam promiſſionē a me. et
da mihi uiciſſim tuā. Quod autem uernacula ligua dici
mus: Dare fede a altri: latine dicimus habere fidē. Quin
tilianus Fidem habes hominibus quos mentiri alius affir
mat. Illud quoq; notādū ꝙ a fides fit perfidus penultima
breui: hoc eſt is qui fidem uiolat. A fido uero uerbo fit
infidus penultima longa: hoc eſt cui non eſt fidendū.

pfidus q fidē frangit
infidꝰ cui nō ē fidendū

Quæ eſt ligua uernacula? eſt ligua uulgaris et illitterata
quā imperiti maternā uocant. et dicit̄ uernacula: quaſi pe
cularis patriæ noſtræ et in patria noſtra nata. Nā uer
naculus. la. lum. ſignificat qō eſt domi noſtræ: et in patria
noſtra natū. Et dicit̄ a uena: qui eſt ſeruus domi noſtræ
natus: hoc eſt ex noſtra ancilla.

Dare ueniam: eſt quod dicimus indulgere? an aliud ſignifi
cat? Longe hæc diuerſa ſunt. Imperiti capiunt indulgen
tiam pro uenia. ut indulgentiā et remiſſionem peccatorum
tuorum tribuat tibi omnipotens et miſericors dominꝰ. Sꝫ
hoc barbare non latine dicit̄. Indulgere. n. eſt concedere:
et cum quadam quaſi ſuauitate permittere. ut indulgent

gulæ: indulgēt uentri Quintilianus Mollis illa educatio: quā indulgētiā uocamus. Nō ergo indulgentia pro uenia accipiēda ē Nec dicendū ē Eo Romā ꝓ indulgentia Sed eo Romā ad impetrandā ueniā: uel gratia impetrādæ ueniæ. Sed econtrario uenia aliqn̄do quaſi ꝓ indulgentia ponit᷑. ut da mihi hanc ueniam: hoc eſt indulge mihi. et cōcede aut permitte mihi: quaſi ueniā daturus poſtq̄ id fecero. Et cū uenia tua ibo: hoc eſt dabis mihi ueniā ſi ibo qđ imperiti dicunt cū licētia: In qua re errant omnes fere grāmaticæ pceptores: ꝓ bonis litteris docētes diſcipulos ſuos barbariē. Iccirco diligēter notādus eſt hic locus. El maeſtro de la ſchola ha data licētia ha li ſoi ſcholari. Nō eſt dicendū ludi magiſter dedit licentiā dicipulis ſuis: Licētia .n. ē libertas quædā potius ad male agēdū. Et dicit᷑ a uerbo licet: hoc eſt cū licet quicquid libet. Sed ludi magiſter dimiſit dicipulos ſuos: Vel ludi magiſter indulſit dicipulis ut abirent. Vel ludi magiſter dedit dicipulis ueniā abeūdi. vel ludi magiſter dicipulis cōmeatum. Quippe tria ſignificat cōmeatus: annonā: locum: in quo ānona publica cuſtodit᷑: et facultatē abeūdi. ut petii ab imꝑatore cōmeatum. accepi ab imꝑatore cōmeatum dedit mihi imꝑator cōmeatum. Itē el maeſtro me ha data licentia de andare a fare mio dextro. Præceptor meus īdulſit mihi ut eam ad curandū corpus. Vel præceptor meus fæcit mihi poteſtatē eundi ad curandū corpus Vel dedit mihi ueniam abeundi et corpus curādi. Licet enim curare corpus generale uerbum ſit ad omnia: quæ ad curā corporis ꝑtinent: utpote euacuare uentrem lauari: pectere: æſſe: potare: quieſcere: capitur tamen pcipue: honor ſit auribus tuis ꝓ merere et egerere: Et caue ne dicas dedit mihi poteſtatem: ſed fecit. Dare enin poteſtatem eſt rem alicuius arbitrio cōmittere: lōgæ plus q̄ facere poteſtate. El maeſtro

Cū venia tua ibo et no cum licētia

Comeatus tria significat

ee ha data licentia che mui andiamo a merenda. Cõceſſit nobis præceptor noſter: ut eamus meridiatum. Indulſit nobis ut eamus meridiatum. Dedit nobis ueniam: fecit nobis poteſtatem eundi meridiatũ. Meridiari enim aliquando ſignificat cibum meridianũ capere qui et merenda dicit̃. Aliq̃ndo dicit̃ ſomnũ. Unde dicit̃ meridianus cibus et ſomnus: et poſt meridianus cibus et poſt meridianũs ſomnũs. Dicitur ætiã meridiana exercitatio: et pꝰ meridianã exercitatioẽ. Ut igit̃ breuiter cõcludã. Indulgere eſt cũ q̃dam facilitate cõcedere. Dare ueniã aliq̃ndo ẽ ignoſcere. Aliquãdo ꝑmittere: et q̃ſi indulgere.

merenda — mereda ꝑ brena

Certũ ẽ: quid proprie ſignificat: Aliqando manifeſtum eſt: et exploratũ ẽ. ut nos hoc loco cæpimus. Aliquando deliberatũ et cõſtitutũ eſt: quo loco frequẽter adiungit̃ datiuus. ut certũ eſt mihi potius mori q̃ hãc ignominiam ſubire: id ẽ decretũ et deliberatũ a me eſt. Virgiliꝰ. Certũ eſt in ſiluis inter deſerta ferarꝫ malle pati.

Quare dicimus in marmore uel in æs ſcribẽdaꝫ: et nõ potiꝰ in marmore et in ære: quia ita obtinuit uſus eruditorꝫ. Dicimus. n. in marmore in ciſæ ſunt litteræ: ĩ gẽmis: in ligno: nõ autẽ in marmor: in gẽmas: in lignũ. Ecõtrario uero dicimus in æs inciſas litteras: et nõ ĩ ære. Nõ eſt neceſſe afferre exempla quia nuſq̃ꝫ alliter reperit̃.

Differũt ne inter ſe hæ cõiunctioues: quibus in eodem loco uteris. enim. quandoquidem: quando: cum: q̃ nam. nanqꝫ. quoniam. quia. quippe: Eadem certe eſt omniũ iſtorum ſignificatio quãdo accpiunt̃ pro quia. Sed differũt ĩ elegantia. Enim nunq̃ in oratione præponitur: ſed ſemper ſortitur ſecundum locum: aut tertium. ut ego enim ex his enim. Nam nunq̃ ſecundum locum aut tertiũ habet: ſemꝑ primũ. Ut nã multa ſunt: quæ dici poſſũt. Nanqꝫ aliq̃ndo primũ locũ ſortit̃: Aliquãdo ſecundũ et tercium

Quandoquidem et quando ſemꝑ præponunt᷑. Virgilius Quandoquidem Auſonius nõ fas contingere portus. Idẽ Hic tibi faber enim: quando hæc te cura remordet. Quia et quoniã ſemper præponunt᷑: niſi forte poſtponatur ad uerbiis ſiue interiectionibus. Vt heu quia: heu quoniam et nõ quia: et nõ quoniã. Sicut ætiã nam quod ſemper alioquin præponit᷑. ut heu quia: nam tãti cinxerũt æthera nimbi. Et Cicero. Nũ quidã inquit noui. Sed hoc in conpoſitione potius eſt: et non ſignificat quia. Cũ: præter ſupradictoꝝ morẽ ſemꝑ ſubiũctiuũ requirit. ut cũ ex his facile cognouerim. Quippe ſignificat quia certe.

Preſpexi quid ꝓprie ſignificat: Diligẽter cognoui et plane ĩtellexi. Vnde cõpouit᷑: Ex ꝑ et ſpetio id ẽ uideo: quo uerbo ueteres utebant᷑. Et quo ætiã alia plurima cõponunt᷑. ut aſpitio: hoc eſt uideo. Circũſpitio: qd̃ eſt circunluſtro oculis. Deſpitio: qd̃ aliquãdo ſignificat coutemno. Interdũ deorſũ aſpitio, ut Quintilianus. Nullã ego res humanas deſpicere ꝓuidetiã arbitror: hoc eſt ſuꝑne aſpicere.

Proſpicio qd̃ eſt a longe uideo. Vnde dicit᷑ proſpectus: quod ſpeculã ſignificat. Interdũ ſignificat ꝓuideo: ſi cũ datiuo iungat᷑. nt proſpice rebus noſtris: hoc eſt ſubueni Inſpicio: hoc eſt diligẽter et q̃ſi intus aſpicio. Sulpicio ſurſum aſpicio. Introſpicio: intro aſpicio. Deſpitio: diligenter intueor. Reſpitio: retro aſpitio. Conſpitio: uideo ſiue ſimul uideo. A ſpetio fit ætiã ſpecto ſpecula ſpectaculũ. ſpecimẽ. ſpeculũ. ſpecus. et auſpitiũ ab aſpitiendis auibꝰ. De ꝓnomẽ quid habet quod ſit notari dignũ: Aduertẽdũ ẽ ne incidamꝰ in barbariẽ alicoꝝ qui genitiuos iſtoꝝ ꝓnominũ mei tui ſui idẽ putãt eẽ quod ꝓnoĩa ab his deriuata meus tuꝰ ſuus: et æque poſſe dici iſte liber ẽ meus: et iſte liber eſt mei. Iſte liber ẽ tuus: et iſte liber eſt tui. ille legit librũ ſuũ: et ille legit librũ ſui. quod aueritate multum abhorret.

horret

Hoc ut facilius intelligatᷣ ſciendū eſt: genitiuos omēs aut
actiue aut paſſiue accipi. Actiue: ut ꝓuidētia dei: bonitas
dei. Paſſiue ut timor dei: et cultus dei. quippe deus timetᷣ
colitᷣ. Tria igitᷣ iſta ꝓnomina ego tu ſui ſola omniū bi
nos genitiuos ſortita ſunt vnus mei tui ſui: alteros qui iā
excoleuerūt mis tis ſis: Loco quorū fere nunc ponūtur de
riuatiua illa: meus tuus ſuus id eſt quotienſcunqꝫ actiua
oratio eſt ut hic liber eſt meus uel mis Plautus. Da diē
hunc ſoſpitē rebus mis agēdis. Mei uero tui ſui nunquā
ponuntᷣ: niſi paſſiue. Quintilianus amore mei uicit eē ma
trē ſuā. Cicero ꝙ deſideriū tui ferre nō poſſet. et me tui
pudet. Virgilius. quiqꝫ ſui memores alios fecere merēdo
Ita etiā ī plurali. nā noſtꝝ et ueſtꝝ q̄ ſuccedunt loco mis
et tis utimur actiue tātū. ut nemo noſtꝝ: nemo ueſtrum:
noſtri uero et ueſtri q̄ ſuccedūt loco mei et tui utimur
tantū paſſiue. ut hꝫ curā noſtri: habet curā ueſtri. Nec
diceret nemo noſtri: et nemo ueſtri. nec hꝫ curā noſtrū et
curā ueſtrū. Unde ſūt quidā modi dicēdi habētes utrūqꝫ ſēſū
Ideoqꝫ utroqꝫ mō dicūtᷣ. ut tu habes poteſtatē meā acti
ue: id eſt omnē poteſtatē: ꝙ ego habeo: et poteſtatē mei
paſſiue: id eſt poteſtatē faciēdi de me quicquid libet. Oc
tauius oībus faciebat ſui cōueniēdi poteſtatem. Sic copia
mea et copia mei: utilitas mea: et utilitas mei. amor meus
et amor mei: uſus meus et uſus mei. Nō autē fortitudo
mei: ſꝫ fortitudo mea. nec doctrina tui. ſꝫ doctrina tua.
Cuiꝰ rei certiſſimum argumētum ē: ꝙ dicimus mea unius
cauſa: et nō mei unius cauſa qd̄ certe diceretᷣ: ſi mei poni
actiue ī gtō poſſet: ſicut unius ī genitiuo ponitᷣ. Cicero ī
Gabinū et Piſonē. Dico mea unius opa rem. p. eē liberatā
Idē ad Atticū. Solius. n. meū peccatū corrigi nō pōt. Idē
ꝓ Murena. Ex tuo ipſius animo cōiecturā ceperis. Itē
in plurali. Quintilianus Sue ipoꝝ fiducie dimittūt.

Quin ætiam apō noſtros recentiores hoc idē reperitur
ut in pſalmis Exaudi uocem meā clamātis ad te. Et ali
bi Audi. uocē meā loquentis. et alibi. memorabor iuſtitiæ
tuæ ſolius: ſolius enim maſculini generis eſt: et ad oleum
refert᷑. ut ex græco apparet. Item libro regū ſecundo. Su
ſtulit de latere meo ancillæ tuæ dormientis. Et in euange
lio Lucæ. Tuam ipſius animā ꝑtrāſibit gladius. Et Boe
tius. Solant᷑ meſti nūc mea fata ſenis.
Illud quoq; notandū de his tribus ꝓnominibus ē: ꝙ præ
ter cæteroꝝ uſum ſolent aliq̄ndo geminari. ut meme ad
ſum qui feci in me conuertite ferrū. Et uerte oēs tete in
facies. Et contulit ſeſe in templum.
Valere quid ꝓprie ſignificat: Bene eſſe et ſanū atque in
columē eſſe. Et licet ualitudo mediū uerbū ſit; et tam bo
nam q̄ malam ualitudinē ſignificet: tamē ualeo ſemꝑ capit᷑
in bonam partē: niſi aliud uerbū addat᷑. utpote male ua
leo: uel nō recte ualeo. Sicut e cōtrario ualetudinarius ſꝑ
capit᷑ pro infirmo. Nam quod apud Terentiū eſt: Vale
ant qui inter nos diſſidiū quærūt. non eſt exponendum pere
ant; ut aliqui; ſed abeant et diſcedant. Quod inde
tractum eſt: quia ſemꝑ ſolemus abeūtes hoc uerbo ſalutare
uale ſicut uenientes hoc uerbo ſalue. Quāq̄ id uerbum
aliquando ætiā i diſceſſu ponat᷑. ut Cicero. uale mi Tyro
uale et ſalue. Simile huic Terentiano eſt illud Ciceronis
Si deus eſt talis. ut nulla gratia: nulla hominū charitate
teneat᷑: ualeat. qđ ſi ſignificaret pereat: ꝓfecto Cicero
nō dixiſſet de deo. Sed hūc ipm locū lactantius ita ex
ponit. Quid contēptius inquit potuit in deū dici: uale
at inquit: id eſt abeat ac recedat. Cum ergo dicimus: ua
leant qui inter nos diſſidiū querunt. ualeant qui de nobis
male dicūt ualeant qui aliter ſentiūt: ꝑinde ē ac ſi diceremꝰ
diſcedāt a nobis: Siue eos cū ſuo odio et maledicētia et
inſcitia reliquamus.

Tua solum pronomina geminantur ut meme tete sese

valitudo est medium vocabulum

valitudinarius pro infirmo

Te et ualere et nõ modo me diligere. Num ſatis eẽt di
cere: te ualere: et nõ mõ me diligere: et ita una ex his cõ
iũctionibus. et ſupuacua eſt: Poſſet quidẽ altera ex his
coniũctionibꝰ dimitti: tamẽ nõ inelegãter: ſæpenũero duæ
ponunt̃ ubi una ſufficeret. quod fit ad maiorẽ rei expreſſi
onem. ut ego quotidie lego aliquid et ſtudeo ego quotidie
et lego aliquid et ſtudeo. Ego te diligo et amo. Ego te et
diligo et amo. Ego dilexi te et quãtũ in me fuit tibi be
nefæci. ego et dilexi te et q̃ntum in me fuit benefæci.
Facile perſpexi quid ꝓprie hoc loco ſignificat facile: Signi
ficat nõ dubie et manifeſte. Cicero: uiꝝ omnium totius
grætiæ facile doctiſſimũ Platonẽ. Et nota ꝙ tam lõge tã
facile amãt ſecum iungi comparatiuũ. Virgilius. At pe
dibus lõge melior Lycus: et relatiuũ ſiue aduerbiꝰ ſigni
ficãtia diuerſitatẽ: quemadmodũ ſunt alius: alter: ſecus:
lõge ante: lõge poſt. et cõpoſita a præ. ut lõge p̃ſtat: et
longe p̃ſtans. Quintilianus. Sed cũ lõge p̄cedunt ĩgenia
uiuentiũ et cetera q̃ quandã ſuplationẽ habent: ut ꝓxima
ad ſuplatiua accedũt: ut lõge ſupat: lõge uincit. et noĩa
quæ diuerſitatẽ ſignificãt. ut longe diſſimilis: lõge alienus:
lõge diuerſus. Princeps licet ne adiectiuũ quidẽ ſit. tamẽ
quia ſuplationẽ q̃ndã ſignificat aſciſcit ſibi lõge. Quin
tilianus. None Lyricoꝝ longe Pindarus princeps. Facile
eodẽ mõ Cicero. porro ſcio regionis illiꝰ uirtute: exiſti
matione nobilitate facile princeps. Præterea cũ primus: ſe
cundus: et ſimilibus. cũ nõ reſpicimus ordinẽ ſꝫ dignitatẽ
ut facile ſecundus a Cæſare: hoc eſt poſt Cæſarem primus
Iungit̃ tamẽ facile cũ aliis pleriſqꝫ noĩbus et uerbis: quod
longe nõ facit: Neqꝫ. n. diceremꝰ longe intelligo et longe ꝑ
ſpitio: ꝑ ualde intelligo: et ualde pſpitio: ſicut dicimus fa
cile pſpitio et facile intelligo: ꝑ haud dubito pſpitio et in
telligo. Hoc igit̃ inter longe et ualde differt: ꝙ longe et

ualde propriū eſt cōparatiui et ſuplatiui: excæptis paucis:
ualde autē poſitiui. ut ualde bonus: ualde malus: ualde lau
dat ualde uitupat. Nec diceret longe bonus longe malus
longe laudat longe uitupat. Inter facile et manifeſte ſimi
liter hoc intereſt ꝙ facile cū his q̄ ſupra diximus ponitur. ut
facile ꝯſtat facile ꝑſpicit manifeſte paſſim cum omnibus.
Non modo quid ꝓprie ſignificat: Non ſolū. Modo. n.
aliq̄ndo ſignificat ſolū: ut hoc loco Aliquādo eſt datiuus
ſiue ablatiuus huius nois modus modi. Nonūnꝗ̄ ſignificat
aliq̄ndo. ut modo ais mō negas. Aliquādo ponit̄ ꝓ dum
mō. ut mō me uocaueris ueniā: id ē dūmodo me uocaueris
Magna autē differentia eſt inter nō tātū: et nedū. Ne
dum enim duobus dūtaxat modis in oratione accipimus.
Uno cū utranqȝ ſententiā eodē claudimus uerbo. ut ꝓ te
uitam exponerem: nedum fortunas. alteꝝ cum utriqȝ ſen
tentiæ ſuum uerbum dam⁹. ut ꝓ te uitā exponerē. nedū
fortunas meas effunderem. Ponit̄ ætiam negatiue hoc
modo. Non perderē pro te quadrātem. nedum uitā. Itē
non ꝑderē ꝓ te quadrātē. nedū uitam exponerē. Ubi
notādum ē ꝙ in affirmando id qđ plus eſt in prima ꝑte
ponit̄. et ꝙ minus in ſecūda. ut uita in prima parte po
nit̄: pecunia in ſecūda. In negando uero ecōtrario quod
minus eſt in prima ꝑte ponit̄. ut pecunia: et ꝙ plus ī ſe
cunda. ut uita. Atqui imperiti hāc dictionē capiūt ꝓ nō
ſolū: dicentes. nedum pecuniā ꝓ te exponerē: ſed ætiā uitā
qđ dicendū eſt uitā ꝓ te exponerē: non ſolum pecuniam.
Aut ꝑ non ſolū: ſic. Nō ſolum pecuniā ꝓ te exponerem:
ſed ætiam uitā. Item nō ſolum fortunas meas ꝓ te effun
derē: ſed ætiā uitam ipſam exponerē. Et negatiue. Nō
modo pro te nō exponerē uitam: uerum ne pecuniā quidē
et nō modo ꝓ te nō exponerē uitā: ueꝝ ne pecunias quidē
meas effunderem. Ubi notādum ꝙ quādo per nō modo

uel nõ tãtum : uel nõ ſolũ loquimur : affirmãdo quidẽ qd mi
nus ẽ in prima pte ponim⁹ : et qd plus eſt ĩ ſecunda . Ne
gãdo uero qd plus eſt in prima : et qd minus in ſecunda .
Itẽ notandum q ubi ponit̃ nedum põt poni ætiã nõ mõ :
ſ3 addita altera negatiõe . ut ego nõ ponerẽ p te obolũ : ne
dnm exponerẽ uitam . Ego nõ ponerem p te obolũ : non
modo nõ exponerẽ uitã : hoc ſed praro reperit̃ .
Quid ĩter eſt inter diligere et amare : Amare plus eſt quã
diligere . Cicero quẽ etſi ante hac dilexi nũc amo .
Sed : autẽ : uero : differũt ne inter ſe : Significationẽ quidẽ
fere eandẽ habẽt . Uerum . ſed . ſemper in principio clau
ſulæ ponit̃ : niſi aliquãdo apud poetas . ut Arma ſed arri
puit . Uero et autem ponũt̃ ſemper antecedẽte aliqua dic
tione : et diſtingunt ſententiam a ſẽtẽtia . ut ego ſcribo tu
autem legis . ego uigilo tu uero dormis . Habent tamẽ ali
quãdo neſcio quid differẽtiæ . Nam cũ neq3 nõ ponimus
autem dicẽtes : neq3 autem : ſed dicimus neq3 uero . Item
tum propter hoc : tũ uero ppter illud : nõ tum autẽ pter
illud . Ecõtrario nõ dicimus : non uero : ſed non autẽ . ut
ſum amicus eius : non autẽ emulus . mutemus ad uerbiũ et
habebit locũ . uero . ſic . Sum eius amicus : emulus uero nõ
uel emulus autẽ non . Item uero aliquãdo ĩ principiis ſiue
orationum ſiue . epiſtolaꝝ ponit̃ : autẽ non . Uirgilius egre
giam uero laudẽ : et ſpolia ampla refertis : Tuq3 puerq3
tuus . Et ad Sulpitium ſcribens Cicero ita epiſtolã ĩcipit
Ego uero ſerui uellem ut ais in meis doloribus affuiſſes
Præterea nõ dicimus : ſane autem : iam autem : enim autẽ :
age autem : at autem . Sed ſane uero : iam uero : enimuero
age uero : at uero . Illud magnopere notandum quod hæc
duo aliquando elegantiſſime et cum maxima gratia dimit
tuntur . Cicero . Tu cum principem Senatorem auuncu
lum domi habeas : ad eum nõ referes : ad cæteros referes

Longe pulchrius dicit̃: ꝙ ſi addita autẽ diceremus. ad cæte
ros autẽ referes. Sed quãdo uerbũ ponit̃ ſine cõtrarietate:
omnino neceſſe eſt addere autẽ. ut incũbes litteris quan
tum poteris poteris autẽ quantũ uoles. Porro licet eandẽ
ſignificationẽ habeat: ꝙ uero et autẽ: tamẽ: nũꝙ poſtpo
nit̃: niſi cũ dicimus age porro: aut aliquid ſimilæ: cũ ſcili
cet hãc ſignificationẽ habet. Sed apud quoſdam ꝑſertim
poetas ſignificat longe: certe: poſtea: ultra. Ideoq; ſepæ ĩ
medio: nõ inprincipio ponit̃.
Quin ætiam ſignificat ne idem: quod ſed ætiã: Aliquãdo
ſignificat ſed ætiã. ut hoc loco. Aliqñdo maiorẽ quãdã
uim habet: et ſignificat: imo ætiã. Quin uero aliquando
ſignificat: quin etiã. ut Virgilius. quin aſpera Iuno: quæ
mare nũc terraſq; metu: cælumq; fatigat: cõſilia ĩ melius
referet. Aliquãdo ut nõ. ut idem. Hic tibi ne qua more
fuerint diſpendia tãti: quin uatem in ſanã aſpitias. Ali
quando cur nõ. ut quin potius minus cubitum.
Rurſus. et. cõiunctio: cuius modo fæcimus mentionẽ dif
fert ne ab. atq;. cõiunctione: Cum ambæ copulatiuæ ſũt:
nõ differũt. Sed et. aliquãdo cauſalis cõiunctio eſt: et ſig
nificat nam magnãq; iu epiſtolis gratiã habet. ut ſi dicam
Eſſe uole cõ ogni ſtudio attẽdere a le littere: ꝑ che apena
tutta la æta del homo baſta aq̃ſto. Sũmo ſtudio incũben
dũ eſt litteris: et uix oĩs hũana ætas ad id ſufficit. Qui
tilianus. Has primũ audiet puer: haꝝ uerba effingere imi
tando conabit̃: et natura tenaciſſimi ſum⁹ eoꝝ: quæ rudi
bus animis ꝑcæpimus. hoc ẽ nam tenaciſſimi nata ſumus
Marcialis. Nõ nomus cernis: mitti nos amice. Fal
leris: et numos iſta tabella rogat. Similiter. q;. coniunctio
ꝑ eodẽ accipit̃. Cicero. nõ ſolũ nobis nati ſumus: ortuſq;
noſtri partem patria uendicat: ꝑtẽ amici. Cõpetit ætiã et.
principiis ſententiaꝝ. Quintilian⁹. et finitæ quidẽ ſũt ꝑtes

Et cõiunctio quoq; causalis

quæ. Interdum habet etiã affectum. Cicero. Et quis eſt qui de me loqui poſſit. Interdum ſignificat tamen. vt ſi dicã. Superaui te ſaltu: et ſum ita ſenex. Significat pterea etiam. vt Virgilius. natus et ipẽ dea: hoc ẽ etiam ipẽ Quintilianus. inter oẽs conſtat: niſi inter eos qui et ipſi inſaniũt. Atq uero aliquãdo pro aduerbio ponit᷑. ut cum dicimus. Aliter ego feci atq tu: pro ꝙ tu. Aliquãdo ponit᷑ pro ſtatim. ut apud Virgiliũ. Sic oĩa facis in penis ruere: ac retro ſublapſa referri. Non aliter ꝙ qui aduerſo uix flumine Lembum Remigiis ſubiigit: ſi brachia forte remiſit. Atq illũ in pceps prono rapit alueus amni: id eſt ſtatim.

eſt ne idẽ ualere: et bene eẽ: Valere quemadmodum ſupra diximus eſt incolumẽ eẽ. Bene eſſe: eſt bene habere. ut bene eſt: id eſt bene ſe res habet. Si tu ſtai bene: ouero ſi tu ſei ſano: la coſa ſta bene. Si uales bene ẽ. et fere ſemp ponit᷑ abſolute. Nõ ſi addat᷑ mihi uel tibi: idem ſignificat qđ ualere ſiue icolumẽ eẽ: ut ſi tibi bene ẽ gaudeo: mihi bene ẽ. id ẽ ſi uales gaudeo: ego ualeo.

Quod modis poſſumus dicere. Io te amo ſũma mente: Amo te multũ amo te ualde. amo te plurimũ. amo te maxime. Eximie amo te. amo te uehemẽter. amo te ſumme amo te mirifice. amo te magnope. amo te ſupra modum amo te pl⁹ equo. amo te ſupra ꝙ dici poſſit. Incredibilis eſt meus erga te amor. Incredibili te beniuolentia conplector. Exprimere nõ poſſem qñtus eſt amor erga te meus Ardentiſſimo amore te pſequor. Dici nõ poſſet quanto tui amorẽ conflagrẽ. Nemo unꝙ uehemẽtius aliquẽ amauit ꝙ ego te amo. Ardentiſſima te charitate cõplector. Nõ poſſum mei erga te amoris magnitudinem exprimere. Ardeo te uehementer qñꝙ hoc nouiſſimũ potius poeticũ ſit. Amo te mirum in modum.

Romão elegãter dicemus. Io ancora Pyrrho mio te
rẽdo el cambio del bene che tu me uoi. et hotte caro
cõmo la uita mia ꝑpria: et parme ce io ſia ſenza el mezo
de laĩma mia q̃ndo tu nõ me ſei apſſo. Che ſi nõ foſſe che
io ho reſpecto a la dignita mia: lo me ne ueria uolando in
teſta tui ulla: e daria e piacere in ſieme con teſti toi cam
petelli e giardinetti: e pecorelle. Ego quoq; mi Pyrrhe
amo te: teq; nõ ſecus ac uitã ꝑpriam carũ habeo: et cum
ſine te ſum dimidio anime meæ carere uideor. Ac niſi
dignitatis meæ rationẽ haberẽ: aduolarẽ mox ĩ ſuburbanũ
tuũ: meq; una tecũ cũ ꝑdiolis tuis: et pomariolis: et oui
culis oblectarem.

Multa hic digna ſũt quæ notent̃. Primo ꝙ hic mos ẽ al
loquẽdi abſentes cũ quadã ſuauitate: mi Brute: mi Cicero
mi Pyrrhe. Interdũ ætiã ad oſtendeudã maiorẽ uim amo
ris aut deſiderii repetunt̃ eadẽ uerba cũ: additione alicu⁹
adiectiui ut. M. T. mi Cicero mi iꝙ ſuauiſſime Cicero
Mutuo amare eſt amãtem te amare: quod uernacula ling
ua dicim⁹ rendere el cambio. Latine autẽ redamare dicit̃
Dicit̃ autẽ mutuo q̃ſi meo tuo. Unde dicit̃ mutuus amor
mutua beniuolẽtia: mutua charitas: mutua offitia: mutua
benefitia: mutuæ lachrymæ: mutuæ querelæ: hoc ẽ quæ abs
te ad me ꝑdeunt: et a me ad te. Ideo poſſumus dicere.
Ego quoq; mi Pyrrhe amo te mutuo. ego quoq; redamo
te. ego quoq; non minori te amore conplector. ego quoque
tibi in amore reſpondeo. ego quoq; non ſino me abs te in
amore ſuperari. Itẽ inter nos uehementer amamus: quod
perinde eſt ac ſi diceremus amamus nos inter nos: ſ; illud
nos elegantiſſime dimittit̃. Item mutuo nos amamus: eſt
q̄d aliqui dicũt: inuicẽ nos amam⁹ uel uiciſſim nos amam⁹
Inuicem autẽ uiciſſim aliquid facere: ꝑprie ẽ per uices id
facere: ut cãtamus uiciſſim: id eſt quãdo ego cãto tu ſiles:

et quando ego ſileo cantas. Itē legim⁹ inuicē uel uiciſſim id eſt quādo ego lego tu nō legis: et quādo tu legis ego nō lego: unde fit adiectiuū uicarius uicaria uicariū. ut dedi tibi uicariam operam: id eſt dedi tibi operam uice illius: Itaq; ſiquis diceret: amamus nos inuicem perinde eſſet ac ſi diceretur: amo te dū tu nō amas me et tu amas me dum ego te nō amo. Ubi cauendum eſt diligēter ne dicas hac uice tantum uolo tibi morem gerere: ſed nunc tantū: nec una uice tantū: ſed ſemel tantū: nec duab⁹ tribus aut q̄tuor uicibus: ſed bis ter quater: uel ſecundo tertio q̄rto: uel bis tertio quarto: uel bis ter quarto. Nec da mihi ueniā pro hac uice tantū: ſed da mihi ueniā nunc tantū: nec quot uicibus: ſed quotiens: nec multis uicibus: ſed plerūq; ſæpe ſæpenumero. Ubi cauendū ē ſimiliter ne multotiens dicas qđ nō minus barbaꝝ eſt q̄ multis uicibus. Nec ueniā ad te alia uice: ſed alias. Nec prima. ſecūda. aut tertia uice: ſed p̄rio ſecūdo. tertio. Nec ultima uice: ſ; demū uel deniq; uel ultimo: uel tandē: uel poſtrēo: uel nouiſſime. Sed quomō dicemus: Per la prima uolta che tu fallarai io te pdonaro: ma per la ſecōda io te ſpogliaro nudo e darotte de le botte. Pro p̄rio quoq; errore tuo ignoſcā tibi: pro ſecūdo te nudū cædā. Itē. Per la prima uolta che tu me farai ſeruitio io nō te ſero igrato. Pro p̄rio quoq; tuo erga me benifitio: nō ero ī te ingratus. Per la prima uolta che niſiuno de mei ſcolari ſe partira ſenza mia licentia glie daro una ſpalmata cō la brachetta. La ſecōda uolta cō la ſcoriata el battero tutto. Si quis p̄rimū e diſcipulis meis iniuſſu meo e ludo diſceſſerit: uirga manū percutiam: ſi ſecundo id fæcerit: loro totū cædam.

¶Et tengo te caro cōmo de la uita mia propria. Multis modis dici pōt. æque te ac uitā meam chaꝝ habeo. Inſtar uitæ meæ apud me es. Inſtar uitæ meæ te charū habeo.

Non ſecus te amo ꝙ uitã meam . non ſecus ac uitã ꝓpriã charũ habeo . Haud aliter te amo ꝙ propriã uitã . Ita te amo ut uitam meam . Perinde te ut uitam meã charũ habeo . Vel Perinde ac uitã meã uel uitã ꝓpriã . Et p̄inde mihi charus es atq; uita propria . Vbi notandũ eſt ꝙ proprius propria propriũ cum tribus perſonis coniungit̃ . et idem ſignificat quod meus tuus ſuus . ut proprio cõmodo hoc facio : id eſt meo cõmodo . ꝓprio cõmodo id facis : hoc tuo cõmodo . ꝓprio cõmodo ille hoc facit : hoc eſt ſuo cõmodo Proinde uero ſignificat quapropter : uel ergo : uel ideo . Lucretius tamẽ accipit proinde pro perinde : et eam dictionẽ diſſyllabã ponit . Subinde aliquãdo ſignificat ſtatim poſt . Vt Horatius . Si dicet recte primũ gaudere : ſubinde . Preceptũ auriculis hoc inſtillare memẽto . Capitur etiã ꝓ freqũter cũ quodã ĩteruallo . ut ſi ſæpe retro reſpitiã an aliquis me ſequat̃ : dicã ſubinde reſpitio : hoc eſt ſepe cum quodam interuallo reſpitio . Deinde uero ſignificat dehinc uel deinceps : quãꝙ deĩceps ſignificat etiam gradatim . Cicero : quos uideo deinceps tribunos plebis per triennĩu fore : hoc ẽ unũ poſt aliũ . In q̃ ſignificatione capit̃ aliquando etiam ſubinde .

Prima ua el maeſtro . da poi li ſcholari uanno derieto al maeſtro a uno ouero luno depo laltro . Primo it ludi magiſter . poſtea diſcipuli eũ deinceps uel ſubinde ſequũt̃ .

Illud hoc loco p̄termittendũ non ẽ ꝙ p̄inde exigit pꝰ ſe . ac ſi uel atq; ſi : cũ ſignificat ita : ut lege p̄inde ac ſi p̄ceptor adeẽt . uel p̄inde atq; ſi p̄ceptor adeſſet . Sed q̃ndo negatio precedit . exigit etiã ꝙ . ut Suetonius . nulla tamẽ re perinde motus . ꝙ reſponſo mathematici . Aliquãdo tamẽ ponit̃ abſolute : hoc ẽ ſine ac ſi : et ſine negatione et mõ : ſignificat ita . Plynius Funus ruffi clariſſimi uiri : et p̄inde foelicis / modo multum . Suetonius de Galba . q̃re aduẽtus eius nõ perinde

gratus fuit : id eſt multũ gratus. Secus autẽ ſiue negatio
p̃cedat ſiue nõ : habere põt et ac et q̃. ut lõge ſecus ac ego
fecit : et longe ſecus quam ego fecit. Non ſecus ac ego
fecit : nõ ſecus q̃ ego fecit.

Eparme che io ſia ſenza el mezo de la mia uita quãdo tu nõ me ſei apſſo. Et cũ ſine te ſũ dimidio animæ meæ carere uideor. Itẽ Dimidioq; aniæ meæ mãcus eẽ uideor : qn do tu nõ es apõ me. Itẽ nec dimidiũ animæ meæ habere uideor quãdo te careo. Itẽ et cũ te careo uideor dimidio animæ meæ eẽ priuatus. Itẽ et cũ tu mecũ nõ es : deeſſe mihi dimidiũ anime meæ uidet̃. Itẽ facitq; diſiunctio noſtra : ut ne dimidiũ quidẽ animæ meæ uidear habere. uel facitq; diſiunctio noſtra : ut diſiunctũ eẽ a me animæ meæ dimidium uideatur.

Hic notandũ eſt i primis. q modus iſte loquẽdi. uidetur mihi q quãdo ſine te ſũ dimidio aniẽ meæ careã. uidetur tibi q ego ſim doct9 : uidet̃ illi q tu legas : uidet̃ nobis q malefaciatis : ruſtican9 ẽ et plane puerilis. Quapropter ſic dicẽdũ ẽ : uideor mihi dimidio aniẽ meæ carere uideor tibi eẽ doct9. Videris illi legere : uidemini nobis malefacere
Cũ aliquãdo eſt aduerbiũ et ſignificat quãdo. ut cũ ad te uenio : ſemp̃ te Inuenio ſcribentem : id eſt quando ad te uenio : et hoc loco cum ſine te ſum : id eſt quãdo ſine te ſũ
Aliquãdo ſignificat p̃tim et tunc ſemp̃ ſequit̃ tũ. ut amo te cũ p̃pter neceſſitudinẽ noſtrã : tũ p̃pter ingeniũ tuũ : id ẽ p̃tim p̃pter neceſſitudinẽ noſtrã : p̃tim p̃pter ingeniũ tuũ
Vbi notandũ ẽ : q ſemp̃ cũ p̃cedit : et in eo ẽ quiddã minus : in tum quiddam maius : et hoc duobus modis : ut generale aliquid p̃cedat : ſequat̃ ſpetiale. ut apõ Quintilianũ : quod cum omnibus cõficiendum eſt : tũ nobis p̃cipue. Aut ambo ſint ſpetialia. ut apud eundem : quod opus Marcelle tibi dicamus : quem cum amiciſſimum nobis tum eximio

litteraꝝ amore flagrantē: dignissimū hoc mutuæ īter nos charitatis pignore iudicauimus: id est multū ꝓpter amorē tuum in nos: plus tamē ꝓpter amorē litteraꝝ. Aliquan do cū: subiunctiua coniunctio ē. ut cū ī Africā uenissem. Aliquando significat q̄uis iuncta cū tum: et tū significat tamen. ut Cicero. cū in omnibus causis grauioribus Caii

Cum et tū sig. q̄uis iuncta cū tū et tn̄ tū sig. tn̄

Cæsar initio dicendi cōmoueri soleā uehementius q̄ uel usus uel ætas mea uidet̄ postulare: tum in hac ita me multa ꝑ turbant. tum pro tamē ponit̄: et cū pro q̄uis. Notandū ꝙ quando cum et tū significant partim: semper fere indi catiuo adiungit̄. quando autē significat q̄uis: subiūctiuo. Reperit̄ ætiā tū ꝑ partim: aliquādo duplicatū: aliquādo triplicatū: aliquādo ætiā multiplicatū: cū in rebus pari bus ponit̄: ut tū ingenio meo: tum studio. tum diligen tia factum est. Cum præpositio ablatiuo casui seruit: sed

No. ꝙ cum ꝓpositio nunq̄ iun gi abl. signan instrumēt.

nunq̄ iungit̄ ablatiuo significanti instrumentū. Neq; .n. dicimus: cum gladio ꝑcussi: quod imperiti faciūt: sed gla dio: sed nec cū pugno te impuli: sed pugno. nec cū calce ꝓte straui: sed calce. nec cum oculis te ꝑterrui: sed oculis. nec cū lachrymis litteras deleui: sꝫ lachrymis. nec cū igni aquā tepefeci: sed igni. Quādo autē ablatiui significāt cō iunctionē quandā et nō instrumentū. tunc requirūt cum præpositionē: ut conor cū quanta possum facilitate scribe re. cū labore hæc scribo. cum facilitate discis. cum tēpore oīa fiunt. cū ætate cresc̄ūt mores. Qui autē ita loquunt̄ cum bacculo ꝑcussi. cum balta uulneraui. Inepte sane et ꝓter omniū antiquoꝝ morē loquunt̄.

Apud et penes quō differūt: apd̄ min⁹ ē q̄ penes. Nam apd̄ te ē: q̄litercūq; res tenet̄. penes te ē qđ quodammodo possidet̄. Festus uero Pōpeius dicit apd̄ et penes ī hoc dif ferre ꝙ apd̄ ꝑsonā cū loco significat. ut apd̄ Platonē id ē in loco ī quo est Plato. et apud tēplū. Penes uero personā

et dominiū ac poteſtatem q̄ð trahi dicit a penitus. Vt pe
nes te ē ſalus et uita mea: q̄ſi in manu tua et arbitriū uite
meæ penes te eſt. Tamen aliquando penes requirit per
ſonā ſine domino. ut fides penes autores eſt: id ē apud.
Nōnunq̄ etiā loco ſeruit. Cicero ad Heremiū. ita petulās
es atq̄ʒ acer. ut ne ad ſolariū quidē ut mihi uidet̄: ſed penes
ſcenā et in eiuſmodi locis exercitatus ſis. Ma ſi nō foſſe
che io ho reſpetto a la dignita mia io me ne ueria uolādo
in teſta uilla. Q nisi dignitatis meæ rationē haberē: ad
uolarē mox in ſuburbanū tuū. Vel. Veꝛ ſi dignitatis meæ
ratio me retraheret q̄ primū ad te in ſuburbanū tuū uenirē
Quod aliquando ſignificat ueꝛ: ſiue ſed ut hoc loco. Po
nit̄ qʒ in principio clauſulæ: quæ nullā habeat cū ſuperiori
clauſula connexionē.

Niſi aliquādo indicatiuo iungit̄: p̄ſertim quādo eſt princi
piū ſententiæ. Cicero: Niſi forte putamus demente Pub
liū Scipionē Africanū fuiſſe. Aliquādo cū ſubiūctiuo: ut
q̄ niſi dignitatis meæ rationē haberē: quādo ſcilicet nō eſt
in principio ſententiæ. Nam hic uerbū principale eſt ad
uolarē. nota quantā vim hʒ. hæc parua dictio duaꝛ ſyllaba
rū: quādo ſignificat. Senonohe. Vel ſi nō foſſe che.
Rationē habere quid p̄prie ſignificat: Reſpectū habere:
ſed capitur in bonā partē. ut habenda eſt ratio ſalutis: et
ratio dignitatis: id eſt reſpectus ad dignitatē et ſalutem.
Non autē diceret̄ habenda ē ratio ægritudinis et īfamiæ
Et nota habere rationē ſemper requirere genitiuū in hoc
ſignificato. quando autem habet ablatiuū cum p̄poſitione
cum ſignificat negotiū et quaſi cōmertiū habere. Cicero
de ſenectute. Rationem habet cū terra quæ nunq̄ recuſat
imperium id eſt negotiū habet.

Aduolarem per methaphoram dictum hoc ē q̄ celerrime

(Nō q̄d ipe ſig̃t maturare)

uenirem ſiue accelerarem : ſiue ꝓperarem . Nam maturarē nō auſim dicere . Maturare enim ꝓprie dicit᷑ : cum neqꝫ citius neqꝫ ſerius aliquid fit : ſed media quadam uia et tē perata tenetur . ut ī pomis matura dicunt᷑ : quæ neqꝫ cruda atqꝫ immitia ſūt : neqꝫ caduca et ſqallentia : ſed tempore debito adulta ac maturata . ut ſit maturare celeriter quidē ſed ſine impetu et cum moderatione aliquid agere . Unde Uirgilius . Cum deū faceret uentis iubentē ut e mari di ſcederēt : inquit matᷓate fugā : hoc eſt cū quadā moderatōe et quaſi maturitate diſcedite . Alioquī facto impetu maio rem maris ꝓcella excitaſſēt . Hoc uerbū Cæſar Auguſtꝰ duobus græcis uocabulis elegantiſſime exprimebat . σπευδε βραδεως : hoc eſt propera tarde : quaſi mone re uolens : in rebus agendis : et celeritatē induſtriæ adhibē dam eſſe : et diligētiæ tarditatē . Elegantiſſime uidetur . Maro noſter hec duo uocabula in Georgicis diſtinxiſſe : cū inquit : Frigidꝰ agricolā ſi q̄ndo cōtinet imber . Multa forēt quæ mox coelo ꝓperanda ſereno Maturare datur : quaſi dicat . Poſſunt coloni iſtāte tempeſtate multa ma turare : quæ alioquin ſereno tempore properarent . Subur banum quid proprie ſignificat : Suburbana in plurali tā tum et ſuburbium dicuntur domus cōiunctæ inſtar urbis et urbi ꝓpinquæ : tamen extra muros . Suburbanū uero ſignificat prædiū ī ſuburbanis : et habet pluralem numerū ſuburbana : id eſt p̄dia in ſuburbanis quēadmodum dicimꝰ Thuſculanū et Cumanū hoc eſt p̄diū in agro Tuſculano et Cumano . ut eramus ī Tuſculano meo . Formiano tuo Pompeiano Uarronis . Frequētes uero domus extra ſubur bia : dicunt᷑ uicus : ꝙ ſint iſtar uici urbani . Uicus uero urba nus ꝑs urbis ē : quippe diuiſa ē urbs ī uicos q̄ſi ī mēbra mi nora . ſicut Suburra : carinæ . Aeſquiliæ : uici Romæ fuerūt Nā diuiſa fuit urbs in regiones circiter uiginti ; ī uicos

autē ſupra mille. Aŭicis uicicina: et uiciuus: et uicinitas
dicunt̃: q̃ſi ex eodem uico. Vicus extra urbē qui paganus
dicit̃: muris caret. Nam ſi haberet muros: eēt caſtellū:
q̄d a caſtro diminutiuū ē. Significat autem locū muris mu
nitū inſtar oppidi uel urbis. Caſtra in plurali ſūt loca in
quibus milites tentoria fixerūt. ut illic recipiat̃ maneatq̃
exercitus. Oppidū ē omnis urbs ꝑter Romā quæ primo
urbs dicta eſt: fecitq̃ ut cetera oppida eodem nomine ap
pellerēt̃. Diciťq̃ oppidū ab ope danda. Vrbs uero dicta
eſt ut Varro ait ab urbo. urbū autē inquid appellari curua
turā aratri: q aratro deſignatus ſit locus: ī quo Roma cō
dita eſt: et Pompeius iuriſcouſultus: urbs īquit ab uro
dicta eſt. Vrbare ē aratro diffiuire. Municipia ſūt opida
quoꝝ ciues municipes dicūt̃: et ſūt ciues Romaui ex mu
nicipiis legibus ſuis et ſuo iure utentes: muneris tantū cū
populo Romāo honoꝝq̃ ꝑticipes: a quo munere capeſſen
do appellati ſūt municipes: nullis aliis populi Romani le
gibus aſtricti. Primi autē municipes facti fuerūt Cerites
cōceſſūq̃ eis ut ciues Romani eēnt ꝓ ſacris bello Gallico
cuſtoditis. Collonię uero ſūt quæ nō extrinſecus ueniunt
inciuitatē: nec ſuis radicibus nitūt̃ ſed deducunt̃ exciui
tate et iura atq̃ īſtituta populi Romani habēt: q̄ cōditio
licet minus libera ſit tamē dignior exiſtimat̃ ꝓpter maie
ſtatem populi Romani: cuius ipē Coloniæ quaſi quædam
effigies uident̃. Ville dicunt̃ domus extra urbem et ſubur
bia: q̄ cōſtitutæ ſunt habitādi cā. Prædia ſcribit Vlpianꝰ
dici nō ſolū ea q̄ ſunt in oppidis ſed ætiā ſtabula: aut alia
meritoria in uillis et in uicis. Agri cōtinent fundos: non
cōtinent̃ a fundis: ſūtq̃ ſimul cū illis: unde multi Senato
res in agris uixerūt. Differt autē ager ab aruo: quod aruū
eſt in quo aliquid ſerit̃. Saluſtius: Quia numidæ pabu
lo pecoris magis q̄ꝫ aruo ſtudent. Fundus ut dixi minus

Quid de fundo

eſt q̄ ager. Nam prata. uineæ orti. oliueta ſalicta. arbu
ſta pomaria. paſqua. nemora. loca aucupatoria. uenatoria.
piſcatoria. ſūt ꝑtes agri et ſingula ſinguli fundi ſūt. In
urbe autē ſiue oppido: ſiue uico: ſiue caſtello: tātūmodo
prædiū eſt: quicquid his quæ diximꝰ ſimile eſt: Eandem
ætiā i agro. ꝑ̄dia ſūt. unde dicere poſſumus: ꝙ fundus
eſt poſſeſſio ruſtica: ꝑ̄dium et ruſtica urbana. Fundꝰ autē
ut aliqui putāt dicitᷣ a fūda: ꝙ tātū cōtineat quātū fū
da lapidē iactaret. Dicitᷣ autē fūdus et fūdū. hinc fūda
metum dicitᷣ: et fundo fundas. Differunt autem fundare
et fūdamenta iacere. Siquidem fundare eſt firmare aliquid
et ſtabilire: Ut recte funda domū tuā. Iacere autē fuuda
mēta eſt qualecūqꝫ principium ædificii facere.
Eſt differētiæ aliquid inter una et ſimul: Simul aliquādo
geminatū repitᷣ apud bonos autores: excepto Cicerone et
habet fere eam ſignificationē q̄ habet tum: de quo uerbo
paulo ante diximus. Quintilianus ſimul ut pleniori ob
ſequio demererer amātiſſimos mei: ſimul ne uulgarē uiam
ingreſſus alienis demum ueſtigiis inſiſterē. Cicero ſemel
tantū quātum ego inueni una ꝓ ſimul uſus eſt: in Verrē
Una et id qđ̄ ſatio probabit: una et in hac cauſa profecto
neminem ꝑ̄ponendū mihi eſſe exiſtimabit. Simul quando
nō eſt geminatū ponitᷣ aliquādo ꝓ pariter. Quintilianus
Homo fortis ſimul et ſapiēs: id eſt ac pariter ſapiens. Ci
cero pro Roſcio. Perditiſſimi eſt igitur hominis ſimul
et amicitiam diſſoluere et fallere eum: qui læſus nō eſſet:
niſi credidiſſet. Cum autē ſimul ſignificat in ſimul nichil
differt ab una aduerbio.
Prædiolū q̄le nomē ē: Diminutiuū. Ponūtᷣ autē aliq̄ndo
diminutiua neceſſitatis cā ut ſi ueli exprimere ꝑuū puer
dicā puerulū. Interdū humilitatis ut ſi uelim dicere res
meas dicā reculas. Interdū cauſa contēptus ut cū hominē

uocamus homūtionem : aut homullū: aut homullulū : In
terdum ætiā utimur diminutiuis quaſi blandictis . ut ego
hoc loco fæci cū dixi prædiolis : et pomariolis : et ouicnlis
pro prædiis : et pomariis: et ouibus. Sic Cicero blādicu
lā ſpē uocitat . Sic Plautus ſæpe corculū dicit et animulā
et molliculū caſeum : pro corde : et animo : et molli caſeo .
Hic notandū eſt ꝙ ſūt aliqua noīa quæ diminutiua uiden
tur : et nō ſūt . Diminntiua enim ſunt quæ diminutionē
ſignificāt. ut corculū . corpuſculū . paſſerculus . mendatiū
culū : lucubratiuncula : recula et ſimilia . Quæ uero non
ſignificāt diminutionē ſūt iſta . Auunculus qui eſt nō par
uus auus : ſed frater maris. Cuniculs animal . Muſculus
nō paruus mus : ſed oſſis genus ī iūcturis . Pediculus ſiue
pedūculus animal . Cuculus auis. Circercula nomē legumi
nis . Nouacula culter tōſoris . Anticulus annicula . lum
ut annicul⁹ puer : a ānicula puella : anniculū mācipium : id
eſt unius āni : ſicut bin us : trinus : q̄drin us : duoꝝ : triū :
quattuor annoꝝ . Nec de animalib⁹ tantū dicunť : ſed
ætiā de īanimatis . ut āniculū uinū: bimū oleū . Ridiculus
a . um . id ē dignū riſu . Et uernaculus . a . um . id eſt do
mi noſtræ natū . Sūt præterea multa neutra . ut umbra
culum cænaculū : crepuſculū : uinculum : amiculū : ꝑ quodaꝫ
genere amict⁹ īſtar pallii . Curriculū ꝑ curſu . et ꝑ loco ī
quo curriť : nōnūꝗ̄ ætiā ꝑ curru . ut Curſi⁹ . Alioꝝ tamē
acti equi non modo in uoragines lacunaſqꝫ : ſed ætiā in ani
nem ꝑ̄cipitauere curricula . Cubiculū quod non eſt dicen
dum diminutiuū eſſe : cū in cubiculo ſit cubile . Conuenti
culū pro conuentu . ut Cicero . Tum conuenticula homi
num quæ ciuitates nominauerunt . Bacculus quod non eſt
diminutiuum : ſed habet diminutiuū bacillū : reperiť ætiam
baculum neutri generis . ut Ouidius libro . xv . eſſe ſolet
baculum ꝗ tenens agreſte . Notandum ætiā ꝙ ſunt aliqua

Corculū idest ꝑuū corpꝰ
et animula idest parua aīa

Recula ꝑua res

Aliqua ſt diminutiua recte formata q̃ ſignificatõ diſ ſentiunt a ſuo primitiuo

diminutiua recte formata : que tamen in ſignificatione diſ
ſentiũt a ſuo primitiuo . ut a menta . quæ eſt herba reddens
odorẽ fit mentula : quæ ſignificat uirilia . Ab os oris fit
oſculum : qđ ſignificat baſiũ . Ab acu q̃ ueſtes ſartiunť fit
acicula : qua mulieres utunť ad capitis ornatũ . Ab angue
ſerpente fit anguilla piſcis . Ab aure fit auricula : quæ non
ſignificat aurem brutoꝝ ut quidã indocti dicũt : ſed carri
laginem illã quæ eſt circũ auriũ concauitatẽ . Et fidicula
hoc eſt cordula ſiue neruulus citharæ fit a fide : que ut Fe
ſtus Pompeius inquit eſt genus cithare . ita dicta ꝙ tãtũ
iuter ſe corde eius : quantũ inter homines fides concordet .
Quia mentio facta eſt de conuentu Scieudũ ẽ nõ abſurde
uocari a noſtris cõuẽtus religioſoꝝ : utputa cõuentus mino
rũ : cõuẽtus heremitaꝝ . Verum id uocabulũ non domum
ſiue habitaculũ ſignificat : ut uulgus ſentit : ſed ipſam con
uentionẽ et cõgregationẽ religioſoꝝ : hoc eſt ipſos religio
ſos . ut ego habui orationem in cõuentu religioſorum homi
num : id eſt in congregatione et quaſi corona religioſorum
quod ſignificatũ habet eccleſia apud Græcos Sed ignari
homines quemadmodum nomen conuẽtus tranſtulerunt ad
habitacula religioſoꝝ uiroꝝ : ita nomen eccleſie quod con
tionem ſignificat ad templa : Templũ enim ſiue edes ſacra
ſiue edes in ſingulari diciť locus deo dicatus : non eccle
ſia . Sed errãt in hoc ut in aliis pleriſqꝫ ; quippe clauſtrũ
barbare dicũt pro atrio : ſacriſtiam pro ſacrario : benefiti
um pro ſacerdotio : de iure patronatus ꝑ gentilitio : obſer
uantiam pro obſeruatione : miſſam : pro ſacrifitio : cõfiteor
pro audio confeſſiones cõfeſſorem pro auditore cõfitẽtium
indulgẽtiam pro uenia : præterea iſopum pro iſopo : ere
mum pro eremo ſine aſpiratione : characterem pro cha
ractere : Iacobum pro Iaccobo : Mariam pro Maria : luciã
pro Lucia : idolum pro idolo ; idolum pro idolio ;

Idolatriam pro idolatria: Iosephū pro Iosepho. Salomonē pro Salomone: adamantinū pro adamantino: christallinum ꝓ christallino: cedrinū: pro cedrino: mirrinum ꝓ mirrino et alia huiuſmodi ꝑmulta.

Pomariolum ſimiliter diminutiuū eſt a pomariū. Eſt autē pomariū locus pomis cōſitus: ſiue locus in quo poma reponūt̄. Quod ſit locus pomis cōſitus teſtatur Ouidius. Id metuens ſolidis pomaria clauſerat atlas Moenibus. Q̄d autem ſignificet locum ad reponendū poma certum eſt. Sic enim dicimus tabularum ī quo tabulæ hoc eſt inſtrumenta et litteræ reponunt̄ ſacra. Erarium repoſitorium eris. Armarium ubi reponunt̄ libri. Armamentarium ubi reponunt̄ arma cæteraq; huiuſmodi.

Pomerium eſt ne idē ꝙ pomariū: Minime Siquidē. T. Liuius ſcribit pomeriū eſſe locū apud muros urbis ſiue oppidi tam intra ꝙ̄ extra: in quo ædificare nō licet; dictū pomeriū q̄ſi poſt moeniū: hoc eſt poſt moenia.

Ouiciale ſimiliter diminutiuū eſt: hoc ē paruæ oues. Vbi cauendum eſt ne incidamus in errorē aliquoꝝ qui dicunt pecudes et oues idem ſignificare et hanc differētiam inter pecus pecudis femininū et pecus pecoris neutrum: quia pecus pecudis eſt quæ dat nobis agnos lanā et lac: pecus uero pecoris ſignificat omne animal: quod hūana caret fatie Pecus pecudis et pecus pecoris nihil differūt. Significāt autē omne aīal: quod ſub imperio hominū e pabulo terræ paſcitur. ut bos: equus aſinus. mulus. camelus. Et hæc omnia armēta fatiūt quanq̄ aliqui dicāt armenta dūtaxat boū eſſe ab arando dicta aramēta: deinde ſublata tertia littera armēta. Præterea ouis quæ marē feminamq; ſignificat: capra cū q̄ caper ſiue hircus. porc⁹ et porca. unde fiūt greges. Ouidius. Mille greges illi: totidemq; armētaꝝ herbas: paſcebāt. Virgilius. Hoc ſatis armentis ſuꝑat pars

altera curæ : Lanigeros agitare greges. Idem tamen de ceruis dixit : hos tota armẽta ſequunt᷑. et de bobus greges : aut aliquam in magno ſequit᷑ grege. Cicero ætiã in philippicis dixit : cecidit greges armentorũ : quaſi grex ſit generalius nomẽ : armentũ uero ſpetialius. Hæc igit᷑ oĩa et pecudes et pecora dicunt᷑. Significat tamẽ nõnunq̃ pecus pecoris multitudinẽ pecudũ gregaliũ potius q̃ armentalium Virgilius. Dic mihi Dameta cuiũ pecus : an Melibei : Infoelix o ſemp ouis pecus. et alibi. Caprigenumq; pecus nullo cuſtode per herbã. Significat tamẽ aliquando pecus pecoris oues Quinti. Cur in uſum ueſtiũ ſæpe pecori lane detrahunt᷑. Præter pecudes q̃drupedes feræ ſunt : licet ꝓprie dicant᷑ feræ : quæ manſuefactæ nõ ſunt. q̃ uero ſunt manſuefactæ dicunt᷑ cicures ut canis : elephas ſiue elephantus ad bella domitus. aper. onager. ceruus. capreolus. dama. caprea. leo. et quicquid deniq; cicurari poteſt. Cicurare ut Varro inquit ẽ manſuefacere. q̃ enim feræ cõtrarium eſt cicur dicit᷑. et ideo dictũ eſt cicur ingeniũ habeo hoc eſt manſuetum. A cico autẽ dictũ cicur uidet᷑. Cicũ dicebant ueteres membranã tenuem quæ eſt in malopunico. Cicero in Tuſculanis hanc Varronis opinionẽ confirmat cũ ait. Nam aliæ ſũt feræ aliæ cicures. aliæ natãtes. Aliæ uolucres. Illud poſtremo notandũ q̃ bos cõprehẽdit ætiã thaurũ et uaccam. Equus et caballus differunt : quia caballus dicit᷑ potius qui aſinariã artem exercet Mulus ꝓprie dicit᷑ : qui generat᷑ ex aſino et equa. Nã qui ex equo et aſina gignit᷑ hinulus appellat᷑ : q̃uis aliqui burdonẽ nominẽt. Camelus cõmunis generis eſt : et tamẽ nunq̃ in fæminino reperit᷑ : quẽadmodũ bos. ut Virgi. Ille meas errare boues. q̃ nõ eſt mirandũ cũ lupus apud ueteres in fæminino genere reperiatur : q̃uis fæmininum habeat lupa.

Cicurare ẽ mãſuefacere

Nomodo eleganter dicetur. Coglieria con teco de le herbette : togleria de luua . Recogleria de pomi ſeria pſēte a la uindēia : ueria a uedere el torchio: Guſtaria el uino nouo del canale ne me guardaria da quelle coſe che ſole fare cōmunamente ogniomo iu queſto tempo : Legerem tecum oluſcula decerperem uuas : colligerē poma : adeſſem uindemiæ : inuiſerē torculū: muſtū de lacu deguſtarē : nec acæteris quæ agere fere oēs hoc tempore cōſueuerunt abſtinerem.

Legere interdū ſignificat ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΕΙΝ . ut lego librū lego Priſcianū . Vnde fit frequentatiuū lectito . Interdū legere eſt colligere . ut hoc loco . Et Virgilius . Qui legitis flores : et humi naſcentia fraga . Legare uero eſt mittere : ſiue in teſtamento relinquere . Vnde dicunt legati : hoc eſt oratores . Et legata hoc eſt quæ in teſtamēto relinquūt. et legatarii qui relinquūt.

Legare · ē · mittē ſiue ī teſtamēto relinq̄re ·

Quando cōponitur cum per fit perlego . Eſt autē plegere uſq; ad finē legere . Lactantius . nō iniuſte uideor petere. ut ſi quis erit qui inciderit in hæc : ſi legit plegat . Sic differūt ſcribere et pſcribere . vnde dicimus abinitio ſcribā : et ab initio ad finē uſq; pſcripſi . Sic pferre eſt uſq; ad cōſtitutum ferre . Cicero . Sed nūtius ille qui litters coepit : ut ferret : nō pertulit . Seneca in tragoediis leue eſt miſerias ferre pferre eſt graue . Id eſt leue eſt per aliquod ſpatium tēporis eſſe in miſeriis : ſed in his uſq; ad uitæ finem pſeuerare intollerabile eſt . Sic Martialis . Nam uigilare leue eſt . puigilare graue . hoc eſt partem noctis uigilare leue eſt . totam uero noctem inſomnē ducere : graue : unde idem eſt peruigilare et pnoctare : niſi q illud et noctu et interdiu fit : hoc tantum noctu .

Agere reum : eſt accuſare . peragere reum eſt condemnare Dicit' autē accuſator reum condemnaſſe : quando eum

condemnādum curauit. Perorare eſt orandi finē facere. unde peroratio dicit̃.
Perſuadere eſt ſuadendo in opinionē ſiue in ſententiā tuā inducere. Suadere enim et diſſuadere in actu eſt pſuadere in effectu: unde male dicūt quidam. Diſſuaſi hoc illis pro reuocaui eos ab opinione: Debet .n. dici: perſuaſi eis ne facerent: ſicut ecōtrario dicimus pſuaſi eis ut facerent. quare et ſuaſor dicit̃: qui aliquid ſuadet aut diſſuadet etſi nihil perſuadeat. Permanere eſt ad finē uſq₃ manere. Plymus tūc demū lente cunctanterq₃ ueniunt nec tamē permanent: ſed ante finem recedunt. Componitur ætiā lego primæ cōiugationis cum ab et fit ablego qđ eſt expello ſiue tranſmitto. Componit̃ ætiā cum de: et fit delego. eſt autē delegare aliquid faciendū adminiſtrandum ue iniungere. ut pontifex delegauit mihi hāc prouinciam. Imperator delegauit mihi hanc curā. Quando autem lego eſt tertiæ coniugationis fit deligo; quod eſt eligo: qđ ſimiliter ex e et lego cōponitur. Cū di ætiā cōpoſitū fit diligo: quod idem ſignificat. Relego ſi a lego tertiæ coiugationis cōpoſitū ſit ſignificat rurſ⁹ lego. ſi a lego legas: ſignificat in exiliū mitto ut Galba multos ex ciuibus relegauerat. Cū cōlego legis cōpoſitum fit colligo. ut colligo poma. Si uero lego legas cū con componat̃ fit collego: id ē ſimul mitto: unde qui in eadē legationē ſimul mittunt̃: uel quibus aliqđ mutuis ſimul delegatū eſt collegæ dicunt̃.
Quæ differentia eſt inter eligo et deligo: Deligere eſt magis idoneum ad rem agendam ſecernere. ut populus Romanus delegit hunc ſibi Imperatorem. Imperator delegit ſibi hos milites. nō autē elegit quia uiriq₃ ad bellū gerendū ſecernunt̃. Eligere uero eſt ad noſtℽ emolumentū: uel ad eius qui eligit̃ dignitatē: ut eligo mihi domum eligo michi equum. Et notandum qđ deligo accuſatiuum requirit ſine

præpoſitõe .ut populus Romanus delegit Cæſarẽ Impera
torẽ. Eligo uero regit duos accuſatiuos: alteꝝ cũ præpo
ſitione. ut populus Romanus elegit in principẽ ſibi Octa
uium. Cicero quos Cæſar in ſenatũ elegerat. Inter pares
ſiue collegas eligere dicit᷑ cooptare. T. Liuius. M. Furius
Camillus dictator magiſtꝝ equitũ Lutiũ Emiliũ coaptat
Cicero in Brutto: A quo in collegiũ augurũ fuerã coapta
tus. Dicimus autẽ agere delectũ: et facere delectũ: et habere
delectum: quæ a deligere hoc differunt: ꝙ deligimus ætiã
unum: facere uero uel habere delectum ſemper ad mul
ta refertur.

Tecũ cur dicimꝰ potiꝰ ꝗ̃ cũ te: ita ætiã mecũ ſecũ nobiſcũ
et uobiſcũ: Iſta tria ꝓnoĩa mei tui et ſui ita ĩ pleriſqꝫ ſimi
lia ſũt. ut quicquid uni cõuenit: alia duo exigere uideant᷑.
unde cũ tecũ nõ ſine ratione dicat᷑ potius ꝗ̃ cũ te: cætera
ætiã q̃ſi quadã ſotietate eodẽ mõ ĩ oratione collocari uolu
erunt. Tecũ aũt ideo dicit᷑: quia ſi huic ꝓnomini ꝑponeret᷑
cũ ĩ gtõ plurali: fieret cacophaton: qđ uiciũ in epiſtolis
et in omni oratione ſoluta maxĩe uitandũ eſt eẽtqꝫ longe
turpius cacophaton ꝗ̃ illud Virgilii. numeꝝ cum nauibus
equat. Ceteꝝ obtinuit uſus ut etiã qui cũ diceremꝰ ĩ abltõ
caſu: ꝓpter ſupradictorũ monaſyllaboꝝ ſimilitudinem.

Uua et poma quid ꝓprie ſignificãt: Quid una ſignificet
manifeſtũ eſt. Illud autem notãdũ: quod inter Acina: et
Baccas. et poma. et Nuces differentia eſt. Acina inter
fructus minores arboꝝ fructicũ ue denſius naſcunt᷑. ut ſunt
uua. que cũ acerba eſt. omphatium dicit᷑. Unde oleũ om
phatium. hoc eſt ex uua acerba factũ. Itẽ grana edere:
grana ſambuci. grana ebuli grana mali moꝝ et quicquid eſt
ſimile. Inter baccas uero ſunt fructus lauri oliue. myrti
lentiſci: et ſimiliũ. Quæ ſupra hæc ſũt poma dicunt᷑: quibꝰ
dũtaxat ueſcimur. Ut ſunt ceruſum: ſiue ceraſiũ: prunum

meſpilū. Caſtanea uero in nuces refert᷑. ut Virgilius Caſtaneaſq; nuces. Sicut pinus. curilus. Amigdalus iuglans et his ſimilia.

Muſtū qđ ꝓprie ſignificat: Muſtus. ſta. ſtum. idē ē qđ nouus noua nouū. Plautus muſtā iuuencā appellat: ideo dictū ē uinū muſtū: id ē nouū: poſtea inualuit uſus: ut muſtū ſine uino diceremus: q̄ſi muſtū ſubſtantiuū eēt nō adiectiuū: quemadmodū merus. ra. rum: ſignificat ſolum Vnde merula dicta ē: q̄ſi auis ſolitaria: et merū uinū dicitur: quādo ſolū eſt: hoc ē ſine aqua. Obtinuit tamē uſ⁹ ut quādo meꝝ dicimus uinū intelligamus. ut mero ingurgitatus hoc eſt uino ingurgitatus. Quin etiā cū dicamus uinū meratius: hoc eſt magis puꝝ: qđ uernacula lingua dicimus. Piu mondo: et uinū lymphatius in quo plus aque ē: qđ eadē lingua dicimus. Piu adaquato. nihilominus etiā ſine uino utrūq; dicimus: et uinū intelligimus. ut ego meratius bibo q̄ tu; hoc eſt magis puꝝ uinū q̄ tu: et tu limphatius bibis q̄ ego; hoc ē uinū magis aqua temperatum q̄ tu bibas.

De lacu: hoc eſt ex lacu: dicit᷑ enim de uia te allocut⁹ ſū: hoc eſt ex uia. de lacu ad me aqua deuecta eſt: hoc ex lacu Dicit᷑ autē lac⁹: loc⁹ ille ī quē tortis uuis uinū decidit. Itē audiui de patre meo: id eſt audiui ex patre meo: quæſiui te de ianua hoc eſt ex ianua. Sed notandum q̄ de uia in aliū quoq; ſenſum accipit᷑. Cicero: cunq; de uia languerē et mihimet diſplicerē. Et alibi: niſi de uia feſſus eēt; q̄ſi de laboræ uiæ. Hic. n. uia ſignificat iter: hoc eſt actionem ambulandi: illic ſignificat locum quo ambulamus.

Nec a neq; dicit᷑ ꝑ apocopen. q. enī idem eſt qđ. c. u. itaq; ablatis ex fine. u. et. e. remanet nec. Significāt aūt hæ duæ cōiunctiones et nō ut ego nō ſcribo nec uel neq; tu ſcribis hoc eſt et tu nō ſcribis. Interdū nec capit᷑ ꝑ nō etiam. ut

Quintilian⁹: Perſolui gratia nō pōt: nec malo patri: hoc eſt nec etiā malo patri. Nota quatenus ad elegantiā ſpectat ꝙ.et.et neqꝫ aliquādo cōfundūt. ut et diſcere uis: nec tamē ſtudes: itē nec ſtudes: et tamen uis diſcere. Item et diſcere nō uis: et tamen ſtudes. Itē et ſtudes nec diſcere tamē uis. Nec et neqꝫ ſequente .n. aut uero ꝓ ſimplici nō ꝑpoſita negatōe accipiunt. Idem.n.ſunt. Nec enim lego: et nō enim lego. Neqꝫ uero dixi: et non autē dixi.

Cōmunamēte ogniomo. Caue ne dicas cōmuniter oēs: ſed fere oēs. Cōmuniter enim nō ſignificat fere. ut uulgus accipit: ſed pariter ita oēs. ut cōmuniter in hāc rem cōcurrerunt: id eſt pariter oēs in hāc rem cōcurrerunt.

Fere quid proprie ſignificat: Aliquādo idē qđ pene hoc eſt paululū abfuit quin. ut fere cecidit: id eſt parū abfuit quin caderet. aliquādo ſignificat quandā uniuerſalitatem rei uel temporis uel loci ut fere hoīes ita loquunt: id ē fere oēs hoīes ita loquunt. Fere utor hac ueſte: id eſt quaſi omni tempore et omni loco utor hac ueſte. Romani fere orbē ſubegerūt: hoc ē Romani quaſi totū orbē ſubegerunt. Temere oēs fere docti poſt Ciceronē: ꝓ fere acceperunt Quintilian⁹. Illud ingenioꝝ uelud precox genus nō temere unꝙ ꝑuenit ad frugē ꝓ nō fere unꝙ.

Omnis diſtributiua dictio eſt: et complectit quicquid ſubſtantiuo eſt cui cōiungit: uerbi gratia omnes homines: id ē quicquid hominum eſt. omne pecus id eſt quicquid eſt pecoris. Sed diligenter animaduertendū ē ne incidamus in multorū errorem: qui dicūt quilibet omnem ſignificare: et ſimiliter dictionē diſtributiuam eſſe: uolūtqꝫ quilibet homo currit: et nullus homo currit contraria eſſe. Sed omnis homo currit: et nullus homo currit non eſſe contraria: eo ꝙ plus ſignificet omnis homo currit ꝙ̄ nullus homo currit: ſiquidē oīs homo currit tā mares ꝙ̄ fœminas

hoc eſt omne humanũ genus complectitur : nullus homo
currit dũtaxat mares . In utroq; ſane pueriliter fallũtur:
qui ita ſentiunt nam et omnis homo et nullus homo pla
ñe contraria ſunt. nec obſtat ꝙ oĩs communis generis ſit :
nullus tantũ maſculini. Siquidem nullus homo omne ge
nus humanũ complectitur . et nullus bos omne genus bo
uinum : cũ homo et bos cõmunis generis ſint et dictio di
ſtributiua nõ impediat quominus tã mares ꝙ̃ fœminas ſig
uificet . Eodẽ enim mõ dicit̃ nullus homo currit : ac ſi di
ceret̃ : nullus homo ſiue mas ſiue foemina currit . nullus
bos ſiue mas ſit ſiue foemĩa arat . Quilibet uero nõ diſtri
butiua dictio eſt : ſed particularis : ſignificat enim unũ ex
multis ĩdeterminate : ut ſi mnlti ſint hic mecũ pugnaturi
dicam prodeat quilibet : et mecũ certet : hoc eſt prodeat
unus quicũq; ille ſit . Quintilianus . quarum nos una res
quelibet nihil intermittentes fatigaret . adeo facilius ẽ: mul
ta facere ꝙ̃ diu : Hieronimus . Ad unũ quemlibet filioꝝ
Aron . Hic ſimiliter notãdũ ẽ: ꝙ aliquis et quidã differũt
Aliquis enim ꝑticularis dictio eſt : et ſignificat aliquẽ ĩcer
tum . ut ſi dicam : aliquis pulſauit hoſtiũ: hoc eſt hõ aliquis:
quem neſcimus : quidã uero eſt dictio potius ſingularis:
et ſignificat aliquẽ certũ et diſtinctũ hominẽ licet nõ no
minatũ ut ſi : dicam uenit ad me quidã amicus meus : hoc ẽ
unus quẽ ſcio et non nomino : nec liceret dicere uenit ad
me aliquis amicus meus .

Abſtinere et cõtinere differũt ne inter ſe : Differũt ſane.
Nam cõtinere fit cũ quodam labore cũ ſcilicet ratio obſi
ſtit ſenſui : hoc eſt ſenſus trahit hominem in unam ꝑtem :
ratio in aliã : abſtinere uero ſine aliquo labore fit : cũ ſcilicz
ratio dominatur ſenſui : et ab his tẽperat quæ uicioſa ſũt
firmato iam habitu et ſine aliqua difficultate: unde conti
nentia nõ eſt uirtus ; ſed diſpoſitio ad uirtutẽ et principiũ

uirtutis: et ſic diffinit͛. Continentia eſt per quā cupiditas animi ratione ac conſilio gubernat͛. Abſtinentia uero eſt ꝑfecta et abſoluta uirt⁹: et diffinit͛. Abſtinētia ē rationis ad libidinem: atq̃ alios non rectos impetus animi firma et moderata dominatio. Tamē hæc duo uocabula aliquādo apud ſcriptores indifferenter capiunt͛: quæ res quendam noſtra ætate uirū doctiſſimū traxit in errorē ut ī expoſitiōne coꝝ uerboꝝ longe a ueritate diſceſſerit.

Quomō latine diceret͛ et eleganter. Io giocaria ancora alcune uolte cō teco a giochi piaceuoli: nō ī cāpo a ſaltare o a la palla o a ſcrimire: o ad altri giochi che ſogliono a fatigare o ſtraccare li corpi noſtri ma caminando cō te co ꝑ le ſelue e colli: e ualle: e boſchi: et portando le toi operette ī ſeno cōmoueria ancora le muſe a giocare cō nui: uel qual loco non ſeria alcuno che te reꝑhendeſſe: de troppo liberta e ſi alcuno che foſſe: nui ceſcuſareſſemo ꝑeſſere in loco ſolitario: Luderem ætiam interim tecū ludis non iniocundis non ſcilicet. in campo ſaltu: aut pila: aut gladiatoriis ludis ſiue aliis quæ laſſum ac defatigatum reddere corpus conſueuerūt: Sed ꝑ ſiluas: et colles: et ſaltus: et nemora tecū deambulans: ac luſus tuos ſinu gerens: ipſas ætiā camenas ad ludū excitarē: ubi nemo eēt qui nos licētiæ accuſaret. et ſi quis eſſet facile ipſam ſolitudinē excuſaremus.

Ludere et iocari differūt. Ludimus. n. re. iocamur uerbis unde ludus in facto eſt. iocus in uerbo. Ideo dicim⁹. Ioco ne an ſerio loqueris. Interdū tamē hæc duo uerba confundūt͛. ut Iuuenalis. Quotiēs uoluit fortūa iocari: ꝓ ludere poſuit. Ouidius Nos ignara iocos tribuit natura puellis Materia ludūt uberiore uiri: Mille fac eē iocos: turpe ē neſcire puellā Ludere: ludēdo ſæpe parat͛ amor. Cicero ioca ꝓ iocos ſcripſit ad Atticū. Itaq̃ ioca tua plena facetiaꝝ Ecōtrario ludus pro iocus ponit͛. Horratius. Sed tamē

amato quæramus ſeria ludo. Hinc ludere ꝓ iocari frequē
ter inuenit᷑. Plynius Ludere me putas: ſerio peto. Cice
ro qui ita dicit ludere uidet᷑.. Unde et compoſita a ludo:
potius ad uerba q̄ ad actionē ptiuēt. ut eludo. Cicero Sꝫ
et uos ab illo irridemini: et ipi illū uiciſſum eluditis. Lu
dere ætiā dicimus uerſibꝰ ſcribere: unde et opuſcula poe
tarū: ſiue alioꝝ uerſu ſcribentiū luſus dicūt᷑. Alludere eſt
cū aliud dicimus: ad aliud latēter referre ſententiā. ut Vir
gilius dū narrat ludos Aeneæ alludit ad Augusti uictoriā
Atticaq; Iliacis celebramꝰ littora ludis. Ludū ætiā appel
lamus ſcholā/unde ludi magiſter dicit᷑. et eſt ludus littera
rius ſchola grāmatice. Dicit᷑ ætiam ludus cæteraꝝ artiū
ſicut muſicæ. ut apud Terentiū de fidicina: quæ quotidie
diſcebat in ludo. Itē ludus armoꝝ: qui ludꝰ quoqꝫ gladiato
rius dicit᷑. Ludos tamē gladiatorios frequentius q̄ ludum
dicimus: quotiens unum pluraue paria gladiatorum ad
ſpectaculū pugnature ꝓducunt᷑. quæ res munꝰ gladiatoꝝ
dicit᷑: et qui id ſpectaculū populo facit: munerarius: et qui
gladiatores domi exercet: et poſtea uendit: laniſta. Vocā
tur autem ludi gladiatorii: ſicut ludi Circenſes: et Appol
linares: et reliqui.
Interim nōnunq̄ ſignificat īterea. ut interī uenit ad me So
crates. id ē interea dum hec agerent᷑. Nōnunq̄ ſignificat
aliq̄ndo. Quintilianꝰ barbariſmi ac ſoloeciſmi fœditas ab
ſit. Sꝫ quia interī excuſāt hæc uitia: hoc ē aliq̄ndo excuſāt᷑
Nota q̄ elegāter dicıꝰ ludo ludis: et ludo ludos ſꝫ ludere
ludis: eſt ludere ad aliqō genus ludi. ut ludo pila: ludo pa
leſtra. Ludere ludos: eſt ludere quēadmodū dicimꝰ uiuo
uitā; morior mortē in quo mō dicendi multū ineſt ſuaui
tatis et ſignificant uiuo et morior. Secus dicit᷑ acta age.
hoc. n. ꝓuerbiū eſt: qō dici ſolet: cū ſupuacuo dicimus aut
facimus aliquid quod notum actum ue ſit.

Ludus de scola [illegible] scola gramatice e ludus litterarius

Ludo ludis et ludo ludos

Non in iocũdis : hoc eſt iocũdis. Vbi animaduertẽdũ ẽ
ꝙ cum poſitiuũ exprimere uolum⁹ : longe elegãtius cum po
ſitiuo ſibi cõtrario ꝑpoſita negatione exprimimus ; quanꝙ
aliquãdo minus aliquid ſignificet ꝙ poſitiuũ . ut ſi dicã : ho
mo nõ ĩprobus ; hoc eſt ſatis probus : et Philoſophus haud
ignobilis : id eſt ſatis nobilis. Interdum plus ꝙ poſitiuum
ſignificat. ut ſi dicam nõ illepide inquid poeta ſignificat
lepidiſſime : et nõ inſulſa oratio dicit᷑ : ĩ qua plurimum
ſit ſalis. et nõ ſemel : id eſt ſæpius : quanꝙ nõ ſemel ſignifi
care ætiã poſſit nunꝙ ut nõ ſemel ad me uenit : id ẽ ſæpe
ad me uenit : et nõ ſemel ad me uenit id ẽ nunꝙ ſiue ne
ſemel quidẽ ad me uenit : ita eadẽ aliquãdo uerba duo pla
ne interſe cõtraria ſigificãt. Vt fit ætiã ſi dicã : Adoleſcẽs
cui acutũ ẽ ingenium nullo labore fit doctus : et adoleſces
cui obtuſſum eſt in genium nullo labore fit doctus. Prima
quippe oratio affirmatiua ẽ et ſignificat adoleſcentẽ boni
ingenii ſine aliquo labore fieri doctum. Secunda uero ne
gatiua ẽ : ſignificatq; adoleſcentẽ obtuſi ingenii cum ꝗnto
cunq; labore nõ poſſe doctum fieri. Ita hæc uerba : nullo
labore diſcis duo cõtraria ſignificãt : hoc ẽ ſine aliquo la
bore diſcis et cũ quouis labore non diſcis.
Tu imparare ſenza alcuna fatiga. Tu nullo labore diſcis
Tu non ĩpare ætiã dio cõ qualunca fatiga. Tu nullo labo
re diſcis. Itẽ io me maraueglio grãdiſſima mẽte. duobus
modis interſe cõtrariis exprimit᷑. hoc ẽ non poſſum ſatis
mirari. et non poſſum non ſatis mirari. Eadẽ. n. utrobiq; ſẽ
tẽtia ẽ et mirari me uehemẽter ſignificat. ꝗnꝙ illic dicat᷑
non poſſe me tantum admirari quin magis ætiam admi
randum eſſet : hic non poſſe me facere : quin admirer. Sic
ætiam dicimus non poſſum ſatis deflere calamitatem no
ſtrã : et nõ poſſum non ſatis deflere calamitatem noſtram.
Non poſſum ſatis quæri et non poſſũ nõ ſatis quæri ; hoc

eſt lamentari : et alia huiuſmodi per multa .: Quæ nõ ueni
unt mihi nunc in mentẽ . ut eſt : ueni in opinionem : quæ
oratio aliquãdo actiue accipit̃ : et ſignificat opinor . Aliqñ
do paſſiue et ſignificat uenio i eſtimationẽ : id eſt alii opi
nãtur de me .

Nota ꝙ elegãtiſſime dicimus Nõ memini huius rei : nõ
uenit mihi in mentem huius rei et hæc res nõ uenit mihi
in mentem : et excidit mihi memoria huius rei in no
minatiuo : et hæc res excidit mihi memoria : in abltõ . Dici
mus ætiã : nõ occurrit mihi nõ ſuccurit mihi : nõ ſubiit
mihi . Virgi . ſubiit cari genitoris imago . Quintꝰ Curtiꝰ
hoc uerbũ cũ actõ coniunxit : Sera penitentia ſubit regem
Scilicet ſignificat certe hoc loco : queãdmodũ apõ Virgi .
Scilicet his ſupis labor ẽ : ea cura quietos ſollicitat . Scribit̃
autẽ cũ . c . quia cõpoſitũ fere ẽ ex ſcire et licet . Interdũ ſig
nificat qõ dicimus id ẽ : ſiue hoc ẽ ut ſi dicã : hõ animal ſci
licet mortale : hoc ẽ hõ : id eſt animal mortale . Eaſdem
ſignifictões habet uidelicet et cõponit̃ ex uidere et licet .
Campus quid ꝓprie ſignificat : Campus eſt grande atq3
amplũ ſpatiũ terræ : quæ plana ſit : unde aliqñdo ſpatioſas
plateas : cãpos uocamus . ut Romæ cãpus Martius dicit̃ .
Nã locus huiuſmodi anguſtior area uocatur . Differt aũt
cãpus ab agro . nã ager ſi cũ noĩe urbis iũgat̃ territorium
ſignificat ut ager Viterbienſis : ager Faliſcꝰ : ager Sentinas
et tunc caret plurali . Alioquin eſt locus ruri : ſicut ſupra
dictum eſt : quẽ colimus : ſiue arando ſiue ſerendo arbores .
nã ſi terrã ſeramus frugibus arruũ nominat̃ . et in hoc ſecũ
do ſignificato habet pluratiuũ numeꝝ . ut oẽs agros Viter
bienſes : et Faliſcos : et Sentinates depopulati ſunt hoſtes
Priore autem modo nõ recte diceremus hoſtes depopulati
ſunt agros Viterbienſes et Sentiuates . Nõ enim intelli
geret̃ de territorio : ſed dicendũ eſt agros Viterbienſem et

ſentinatem. A campo autē dicta ſunt campeſtria: hoc ē brache q̄ ludentes ī campis omnibus ueſtibus exuebantur et nudi ludebāt ſolis cāpeſtribus tecti uirilia. ūde et campeſtrati dicūt̃: ſicut tunicati: et manicati. Dicunt̃ ætiā fæmoralia ſiue feminalia a fæmoribus ſiue foeminibus. Nā fæmora partē illam exteriorē ſignificant foemina interiorem. Coxa autē ps illa eſt quæ eſt ſupra fæmora. Unde coxa uiciata ſeu fracta dicit̃: quādo os illud quod ī uertebro uoluit̃ fractum ſeu uiciatum eſt.

Saltus a ſaltādo dicit̃. ſaltare autē ſiue eius frequētatiuū ſaltitare. Interdū ſignificat choream agere: et quod uulgo dicūt tripudiare: unde et ſaltatio dicit̃: et ſaltatiuncula. ut puellæ egregiæ ſaltant. Et Plato aliquādo ſaltauit. Scripſit autē Plato in libris de re. p. de diuerſis generibus ſaltationis: modeſtis tamē: et nō qualia his temporibus cernimus. Interdū ſignificat ſalire: et tūc ab eo fit ſaltus: qualis eſt ceruoꝝ ponit̃ tamē aliquando ſalire pro ſaltare: hoc eſt tripudiare: ſ; ſaltus ꝓ ſaltatione nunꝗ̄ ponit̃.

Laſſus: laxus: et lapſus: quomodo differūt inter ſe: laſſū dicimus tam animo q̄ corpore defatigatum. Laxus uero nō ſignificat largū: ut quidam putāt ſed lentū: molle: flexibile: nullam duritiem nullam rigiditatem habens: et ad inanimata magis refert̃ ut laxi rudentes: laxæ funes: laxæ ueſtes. Lapſus a labendo dicit̃. ut lapſus in errorē: hoc eſt qui excidit in errorem. Feſſus idē eſt q̄ fatigatus ſiue animo ſiue corpore. Defeſſus defatigatuſq; is dicitur qui ita feſſus ac fatigat9 eſt: ut ab opere deſiſtat: quod inſtitu erat. Cicero de oratore equidē nunꝗ̄ quieſcam neq; defatigabor. donec pfæcero.

Collis et mons in hoc differūt: q̄ mons ē maior: collis minor ē: et q̄ſi mōticulus quidā: ſiue a monte ſeparatus ſit: ſiue ps mōtis. Jugū eſt ipa ſūmitas mōtis: ſiue ætiā collis

Cliuus eſt paruus collis et facils . ut cliuus capitolinus .

Promuntoriũ mõs ē ĩ mare ꝓmines

Promuntorium mons eſt in mare ꝓminens: quod Grecæ ακρον dicit̃ . unde Sicilia dicta eſt Trinacria: ꝙ habeat tria ꝓmuntoria . Saltus autẽ dicunt̃ parui colles et ſparſi ĩterpoſitis uallículis a ſaltãdo dicti . Vallis dicit quæ intro itũ ab una pte et ab altera exitũ habet latũ et patentem . Conuallis uero quæ introitũ dũtaxat habet arctũ et diffi cilem : qualis eſt introitus ad lacũ trãſmienum uenietibus ex Thuſcia : quẽ locũ ꝑ methaphorã fauces dicimus .

Accuſare eſt reũ agere : uel reꝑhendere : et ſemp iungit̃ cũ genitiuo. ut accuſo te inſolẽtiæ. accuſo te patricidii . Excu ſare uero ſignificat ĩ excuſationẽ adducere: et requirit accu ſatiuũ . ut excuſat morbũ: excuſat imbrem: id eſt in excuſa tionẽ adducit uel morbũ uel imbrem . Quintilianus . Tu tamẽ ſi ĩterpellatus . tẽpeſtatibus ſeruis uenisſes excuſares mare et ambiguos flatus excuſares dixit . hoc eſt inexcu ſationem adduceres . Itẽ excuſare aliquãdo eſt purgare . ut excuſam⁹ crimẽ obiectũ. Quod cũ uidet̃ ſatis purgatũ dicimus accipio excuſationẽ pro eo quod uulgus dicit ha beo te ex cuſatum .

Nemo ut multi exiſtimat no dicitur quaſi nullus homo ut pꝫ

Nemo nõ dicit̃ quaſi nullus homo : ut aliqui exiſtimant . nam ſi ita eẽt: nõ iungeret̃ cũ homo . ut Cicero dixit . ho minẽ adhuc uidi neminẽ. Veꝝ eſt ꝙ de hoĩbus ſolum di cit̃ : et apud poetas de diis ſiue deabus . Apte autẽ ali quando ponit̃ in fine clauſule . ut homo adhuc uiſus eſt nemo : et hominẽ adhuc uidi neminem .

Nemõ elegãter dicemus: Ma dapoi che io nõ poſſo uenire da te : e cõdecente coſa che tu torne a mi : La ql coſa ſi tu farai : io hauero in tutto el deſiderio mio . Cõ tio ſia coſa che io non poſſo da hora in anze nõ ſtare in melanconia di facti toi : e non dubitare de te : eſſendo tu ancor giouenetto: ouero piu toſto fanciullino : Sed poſtquã

uenire ad te ipe nõ possũ: par est: ut tu ad nos reuerta
ris. Quod si feceris oĩa nobis ex sentẽtia succedent. neq;
enim possum de te absente posthac nõ eẽ sollicitus: et ado
lescenti tibi ne dicam puero: aliquãdo nõ timere.
Postq̃ anteq̃ dicimus: et posteaq̃ et anteaq̃. Iungũt autẽ
plerũq; elegãtissime cum indicatiuo. Vt anteq̃ ad rem ue
nio: et posteaq̃ adhoc ueni.
Ipe est omniũ personaꝝ: et si cũ prima pſona uerbi iunga
tur idem significat quod ego. ut quæq; ipe miserrima ui
di: hoc est quæq; ego uidi. Sic cũ secũda pſona uerbi iun
gat̃: significat tu. ut sed celer ipe redi: id est tu redi. Cũ
tertia uero pſona propriũ habet significatũ. Sed notandũ
q̃ ipe aliquãdo cũ ego et tu et ille: uel cũ nomine ꝓprio
simul ponit̃: et habet maiorem exp̃ſſionẽ: significatq; me: te
uel illũ: nõ p alium: sed per nos aliquid agere uel ægisse
uel acturos esse. ut ego ipe interfui. tu ipe uidisti. ille ipe
sensit Plato ipe testat̃. Quã uim habẽt hec pronomina:
quãdo met syllaba eis adiicit̃. ut egomet: tumet: ipsemet:
huic uero ꝓnomini tu iũgitur ætiã te. ut tute id fecisti
id est tu ipe. Reperit̃ ætiã apud ueteres ipsus.a.um. unde
fit ipsior et ipsissimus.
Par est ꝓ decẽs est elegãtissime dicit̃. Quintil. Si ꝓpter
matrimonia uiolata urbes euersæ sũt: quid queri adultero
par ẽ. Sz nõ minus elegãter parẽ eẽ ꝓ sufficere ponimus
alicui opi siue resistẽdo siue exequẽdo. resistendo. ut repu
gno fletui quoad possũ: sz adhuc pares nõ sumus. Itẽ nũc
infoelix par nõ est dolori: nunc nõ inuenit ulla solatia.
In exequẽdo sic: aspitio par laborib9 corpus. Paria facere
est quod nobis aliunde præstitum est: aliunde compensare
multumq; habet elegantiæ. Quintilianus. Paria tecũ fa
tio res. p. quæ ꝓpter me unum ciuem pdideras. Et alibi
Sic paria faciemus. Tu illic eris uicarius meus, Seneca

ut ſtatim tibi ſoluã quod debeo. et quantum ad hanc epi
ſtolam paria faciamus.

Reuertor ſiue reuerto: utroq; enim modo Cicero utitur:
Interdum ſignificat redeo. ut hoc loco interdum ſignificat
uenio: multumq; in eo uerbo elegãtiæ eſt. Cicero de fato
Ad Chryſippi laqueos reuertamur: cũ nihil de Chryſippi
locutus fuiſſet. Inea dẽ ſigneficatõe accipit̃ reddo. Quin
tilianus Si uerũ eſt poſt uetuſta ſæcula et innumerabiles
annos reddi rurſus aliis corporibus animas. Reddi dixit
ꝑ dari: ſicut Cicero reuertamur ꝑ ueniamus. Ex ſẽtẽtia
ſignificat ꝑ deſiderio noſtro: et ad uotũ: additq; aliq̃ndo
animi: et dicimus exanimi ſentẽtia. Vbi nottandũ eſt ꝙ
Aliud eſt: ex animo. Aliud ex animi ſentẽtia. Nam ex
animo ſignificat quod Græci dicũt εκ τηϲ καρδιαϲ hoc
eſt ex corde. ut ex animo loquor: quanq̃ in animo eſt: et
cordi eſt ſint diuerſa. Nam ĩ animo eſt ſignificat in ani
mo habeo: uel animus ẽ mihi uel uolo atq; cõſtituo. Cice
ro ĩ anĩo mihi erat mittere ad Dolobellã. at cordi ẽ: ſigni
ficat placz: et delectat Terẽtius ſi tibi, hæ nuptiæ ſũt cordi
id eſt ſi tibi iocũdæ ſũt. Et alibi.. quia uterq; utiq; ẽ cordi
id eſt uterq; alteꝝ amat. Ex animi uero ſentẽtia ẽ ex uoto
uel ad uotũ. ut duxi uxorẽ ex animi ſentẽtia. Notandũ
eſt huiuſmodi ꝓpoſitiones. e et. ex. magnã habere elegan
tiã: ſi recte in oratione collocent̃. Dicimus .n. e re. p. id ẽ
ꝑ re. p. uel ad utilitatẽ rei. p. Quintilianus. nemo dubita
bit. ut ſaluos eẽ eos magis e re. p. ſit q̃ puniri. E regione
id eſt ex oppoſito. E diuerſo id ẽ ex cõtrario. e re tua et
e re noſtra. id ẽ ad tuã et noſtrã utilitatẽ. Liuius ꝓinde
ac nõ poſtulauerint: quæ e re ſua eẽnt: ſz ſuaſerint quæ no
bis cenſerẽt utilia eẽ. Similiter ex dignitate: ex utilitate:
ex uſu. Cicero ex tua ac rei. p. dignitate facies. Et alibi
Legẽ ut æquũ ẽ ex dignitate rei. p. cõſiderate. Cæſar: utꝫ

prælium cõmitti ex uſu ſit. ex tẽpore dicere: et improuiſũ et imp̃meditatũ dicere. hic dicit̃ extemporalis oratio: quæ nõ eſt domi p̃meditata: quæ ætiam extemporaria dictio appellat̃. Extempore uiuere dicit Perſius: hoc eſt tẽpori ſe accõmodare. Itẽ dicit Cicero. ex tp̃e agere: et ex tempore conſiliũ capere: et ex tp̃e offitiũ quærit̃ quaſi ex temporis conditione. Itẽ Cicero. e renibus laborabat inquit: hoc ẽ morbũ in renibus paciebat̃. Ex uinculis cauſã dicere: eſt uinctum reſpondere. ut ex equo pugnare: eſt equo inſidentem pugnare.

Operepræætium eſt cõmemorare quantã ætiam elegantiam in oratione habebat. pro. p̃poſitio. Siquidem ut. A. Gelli⁹ refert aliter dicimus põtifices ꝓ collegio decreuiſſe: aliter quempiã teſtem introductũ pro teſtimonio: dixiſſe: aliter præliũ factũ depugnatumq; pro caſtris: aliter ꝓ æde caſtoris: Aliter ꝓ roſtris: Aliter ꝓ tribunali. Aliter ꝓ cõtione Aliter tribunũ plebis pro poteſtate interceſſiſſe: quæ oĩa neq; paria ſunt: neq; uſquequaq; diuerſa.

Succædere quid proprie ſignificat? Succædere eſt euenire: et capit̃ tam in malam q̃ in bonã ꝑtem. ut bene ſucceſſit et male ſuccæſſit: hinc dicit̃ ſuccæſſus hoc eſt rex euẽtus Componit̃ autẽ ſuccædo ex ſub et cædo. b. mutata in. c. quemadmodũ ætiã cũ aliis p̃poſitionibus cedo componitur ut cũ ad accædo qd̃ interdũ ſignificat aduenio. Interdũ appropinquo. interdũ pro additur. ut ad hoc accædit id ẽ ad hoc addit̃. Unde acceſſus aliq̃ndo ſignificat augmẽtũ Cũ ante: antecædo hoc eſt p̃eo. Cũ inter. intercedo: qd̃ uerbũ multũ elegantie habet. Significat. n. interdũ intercædit: hoc eſt neceſſitudo quædam inter nos eſt: quæ nos inuicem conciliat. ut intercædit mihi tecũ affinitas: intercædit tibi cum illo amicitia: intercædit illi cum utroq; neceſſitudo. Interdum intercædit ſignificat mediũ ſe uerbis

et ni opponit. ut tribuni ĩtercæſſerũt: hoc eſt oppoſuerũt
Cũ aba: abcædo id eſt: recedo. ut abſcæde a me ſcelerate
Cũ de: decædo: qđ interdũ eſt diſcædo: ſiue recedo. ut
cũ e domo decederem: uel cũ ex urbe decederem: hoc eſt
diſcederem. Sed magis proprie decedere eſt a mandato
cuſtodie ſue recedere. ut cõſules: pretores ceteriq; magi
ſtratus dicũt e prouintia decedere. Item pſidia ex urbi
bus: et milites ex caſtris.

Difert autem decedo quãdo diſcedo ſignificat a migro.
Migrare enim ẽ mutare domiciliũ: et alio ſe ad habitan
dũ cõferre: cui ſimilia ſũt emigrare: demigrare cõmigra
re. Remigrare aũt ſignificat reuerti inpriſtinũ domiciliũ
Tranſmigrare uero eſt ĩ locũ magis remotum domicilium
mutare. ut tranſmigrauit in Syriam. Immigrare eſt ĩ do
mum aliq̃ habitandi gratia ſe cõferre. Propter hoc qui mo
riunt̃ migrare dicuut̃: ſed cũ appoſito. ut Cicero. Anteq̃
ex hac uita migro. Quintilianus. Seu cũ ad ĩfernas ſædes
anima migrauit. Decedo aũt ſine appoſitione potius ſig
nificat morior. et eo mõ dicit̃ deceſſit: quo defũctus ẽ nõ
eni ponit̃: ſed intelligit̃ uita. Cũ ex: excedo: qđ aliq̃ndo
ſignificat diſcedo: interdũ morior: ſed ſemp cũ appoſitiõe
Cicero ſubito ex ceſſit e uita. Cũ pro: pcedo qđ eſt proſe
quor: et pfectũ fatio. ut procedit opus. Cum pre: pcedo:
qđ eſt antecedo. Cũ. in. incedo qđ eſt ambulo: unde in
ceſſus dicit̃ quicunq; et qualiſcũq; ſit. Proprie tamẽ graui
or quidã atq; ſublimior dicit̃. Virgilius. Et uera inceſſu
patuit dea. Optime omniũ Seneca hoc declarat dicẽs Te
nero ac molli paſſu ſuſpendim⁹ gradũ: nec ambulamus: ſ;
incedim⁹. Vt liceat diffinire. Incedere ẽ tenero ac molli
paſſu ambulare. Cum dis: diſcedo: hoc eſt abeo. Cũ re: rece
do. qđ ſimiliter ſignificat abeo. Cũ ſe: ſecedo. id eſt ſeor
ſum cedo. ut ſecedo parumper. Cum con: concedo quod

decedo ſine appoſitiõe ſignat morior.

aliquãdo ſignificat do ſiue ꝑmitto. ut cõcædo tibi libꝝ: con
cedo ꝙ petis. Aliquãdo indulgeo. ut concædo hoc lachry
mis uiduæ. Nõnunꝗ̃ cõcedo eſt eo. ut cõcedo in forũ: id
eſt eo in forum. ſicut cõuenio eſt alloquor. ut cõceſſi in fo
rum: et cõueni hominẽ: hoc eſt iui in foꝝ. et allocutus ſum
hominẽ. quãꝗ̃ cõuenire alia quoqꝫ ꝑmulta ſignificet. eſt
enim ſimul uenire. ut oẽs in unũ locũ conuenim⁹. Eſt de
cens aut conueniens eſſe. ut cõuenit hoc mihi: conuenit hoc
tibi. Conuenire etiã conſtare et cõtrouerſia carere. ut con
uenit hoc inter nos. cõuenit hoc mihi tecum.

Nota quod plurimum elegãtiæ habet hic modus. nõ poſſũ
nõ legere. hoc eſt nõ poſſũ facere quin legã. non poſſum
nõ eſſe ſolicitus. pro non poſſum facere quin ſim ſolicitus
nõ poſſum nõ admirari. nõ poſſũ non dolere. ꝓ non poſſũ
facere quin admirer: nõ poſſum facere quin doleam.

Quid ꝓprie ſignificat ſolicitus: ſolicitus homo ꝓprie di
cit̃ inquietus. anxius. curis plenus. inter ſpem metũqꝫ con
ſtitutus. Unde ſolicitare aliquẽ dicimur: cũ ſpem metũqꝫ
oſtendimus. ut apud Ciceronem reperit̃ ſolicitare plebem
id eſt inquietare curãqꝫ iniicere.

Abſens et p̃ſens ſunt ne cõtraria: Quando p̃ſens ſuam
propriã ſignificationẽ habet: ſignificatqꝫ quod adeſt: cõtra
ria ſunt. ut modo præſens eſt mõ abſens. Interdũ p̃ſens
ſignificat imminentẽ rem et iam inſtantẽ ac nõ dilatã in
aliud tempus. ut Uirgilius. Preſentẽqꝫ uiris intentant oĩa
mortem. Iuuenalis. Pena tamẽ p̃ſens: et p̃ſens ultio. Unde
p̃ſentiſſimum periculum: p̃ſentiſſima medicina: p̃ſentiſſimũ
remedium: præſentiſſimũ uenenum quod ætiã p̃ſentaneũ
dicitur. hæc ideo dicunt̃ p̃ſentiſſima: quia ſtatim aut ſanãt
aut occidunt. Præſens ætiam aliquãdo idem eſt quod præ
ſtans. ut dicit̃ p̃ſens animus: preſens cor. In rem præ
ſentem non tempus ſed locum ſignificat. ut Cicero. Si

Quid significet solicitus

conſtitueris cupiã te in rem pſentem eſſe uentuꝝ: id eſt ad
locum de quo cõtrouerſia eſt. Valerius Quintus Fabius
labeo arbiter a ſenatu coſtituendoꝝ inter Nolanos de Ne
apolitanos finium datus cũ irẽ pſentẽ ueniſſet: utroſqꝫ ſepa
ratim mouuit. Sed illud i primis notandũ ꝙ pſens nõ mõ
ſignificat qđ eſt. huius tẽporis ſed ætiã alterꝰ. ut Cicero
Ego in columitati ciuiũ primum: et poſtea dignitati: ille
preſenti potius dignitati quã future conſulebat: præſenti
dixit; nõ quæ nũc eſt: ſed quæ tũc erat. Dicitᷣ autem nõ
modo de præterito ſed etiã de futuro. ut Horatius. Hæc
amet: hæc nõ hec præſens ad tẽpus omittat: id ẽ i id tẽpus
quod tẽpus rei dicende erit: Eodem. modo in præſentia
et impræſentiaꝝ capiuntᷣ: hoc eſt tam in pterito q̄ꝫ in fu
turo. Quintilianus: quia pauci aderãt nõ putauit in pſen
tia diſſerendũ eſſe. Seneca. Sed ſi calumniator aderit: dif
ferendũ in præſentia erit: hoc eſt tũc diſſerendũ eẽ: et tũc
differendum erit.

Noˢ q̄d posthac ⁊ antehac ſignificet

Poſthac ſignificat poſthoc tempꝰ. Sicut antehac antehoc
tempus. Aliquãdo tamẽ reperiuntᷣ ſignificanti poſt illud
uel ante illud tempus. Saluſtius. Sic erat accenſa libidine
ut ſepius peteret uiros q̄ꝫ peteretᷣ. Sed ea ſepe ante hac fi
dem pdiderat: creditũ abiurauerat. Suetonius de Domi
tiano: Pari arrogantia cum procuratoꝝ ſuorum nomine
formalẽ dictaret epiſtolã: ſic coepit. Dominus et deus no
ſter ſic iubet fieri; unde inſtitutum poſthac ut ne ſcripto
quidẽ et ſermone cuiuſq̄ꝫ appellaretᷣ aliter.

Et adoleſcenti tibi ne dicam puero aliquando non timere
Hic duo notãda ſũt præcipue. primo ꝙ timere te et timere
tibi differunt. Timere te eſt formidare te: nequid ſcilicet
ex te quaſi inimico mali mihi contingat. Ut timeo ho
ſtes; timeo naufragiũ. timeo ſerpentem. Timere tibi: eſt
metuere nequid tibi tanq̄ꝫ amico aliunde mali contingat.

ut timeo patri: timeo amicis: timeo filiis. Secũdo q duobus modis poſſumus elegantiſſime hoc dicere. uidelicet adoleſcenti tibi ne dicam puero: et adoleſcenti tibi ne dicã puerum. Sed ſi pronomẽ poſtponeret̃ nõ liceret dicere in accuſatiuo: nõ. n. recte diceremus adoleſcenti ne dicã puerũ te: ſed dicendũ eſt adoleſcenti ne dicã puero tibi. Cicero Crudelis caſtor ne dicã ſceleratũ et impiũ. Sũt tamẽ qui uolũt hãc regulam dũtaxat in recto ſeruari. ut ſi dicã homo ſuperbus ne dicam crudelis uel homo ſuperbus ne dicam crudelem. In obliquis uero id non accidere. ut hoc uiuo ne dicã cõſule Milone. Diligens tamen lector aliquãdo aliter inueniet. Poſtremo etiã illud maxime animaduertendũ eſt: q mihi et tibi interdũ non ad unum ſed ad oẽs referẽt. iterdũ ad nullũ ut ſi dicam: en tibi fores crepuerunt. tu mihi ſemp dormis: oratio eſt ſumpta de medio nec ad me nec ad te: nec ad quenq̃ referẽt: Sicut Cicero. hic mihi gloriat̃ ſe omẽs honores ſine repulſa obtinuiſſe. Contra uero cum inquit Virgilius. Heu mihi tum molles libeat iacuiſſe p herbas: Heue tibi ad ſolẽ uergant uineta cadentẽ. ſub prima et ſecunda pſona ad uniuerſos pcipit. Hoc frequentiſſimũ eſt in oĩ genere ſcribẽdi. ut ſi dicam. Stultũ eſt laborare dũ nihil pficis: idem ẽ ac ſi dicerẽ Stultũ eſt homines laborare dũ nihil pficiũt. Et ſi tu hic ſis aliter ſentias: id eſt ſi alii tales eſſent: aliter ſentirẽt

Vomõ elegãter dicemus: Che tu attẽdi ogni di piu o li ſtudii de le bone lettere: io mene piglio gran piacere: e ale gromene com teco e regatio: dio che da picolino te ha cõteſſo coſi fatto animo: et ſpero che tu farai p mõ che nõ parerai indegno de tuo patre e de tuo auo li q̃li forono homini excellenti e da bene: Quod in dies magis optimarum artiũ ſtudiis incumbas: gaudeo mirum in modũ: et tibi gratulor: ac deo gratias ago: q talem tibi ab

ineunte ætate animū præſtiterit. atq ſpero nō cōmiſſurū: ut patre atq auo tuo; optimis ac clariſſimis uiris indig nus eſſe uideare.

Quid proprie ſignificat indies? Quotidie. Sed nota q indies in hoc a quotidie differt: q ſemp fere cū quodam incremēto dicit. Ideoq plerūq cum comparatiuo ponit. ut cū indies malū artius ꝑmeret. Et cū in urbe malū ſerpe ret idq; maneret indies latius. Sine cōparatiuo ætēa dici tur; ſed ꝑ uerbum ſignificans incremētū. Liuius creſcente indies multitudine. Quotidie aūt et hoc mō dici potes: et ſine incremento. ut quotidie lego quotidie ſcribo: non in dies lego: et in dies ſcribo.

Eſt ne differētia ſi quis dicat idies et indiē? Maxima dif ferētia eſt. Nam indiē aliquid agere eſt pſentis diei habe re rationē: nihil cogitando de craſtino. et fere ſemp iungit cū hoc uerbo uiuo ut ego inſtar ferarum et uolucrum in diem uiuo. Saluſtius dixit: panē indiē mercari. Sed quo mō differūt indiē et indies: eodē mō differūt i horam et in horas. Cicero. nec qui in horā uiuūt nō mō de fortunis ac bonis ciuiū ſed de utilitate quidē ſua cogitauerūt. Vir gilius. Gallo cuius amor tantū mihi creſcit in horas.

Propediē dicit cū ꝓpe eſt dies: eo mō quo dicimus prope modū: qđ ſignificat pene uel quaſi.

Incumbere eſt toto pectore alicui rei faciēdæ inſiſtere. ut ualidis icumbite remis. Quemadmodū ecōtrario ſupini dicunt qui negligenter aliquid agūt. Sed illud notādum: q quādo opus aliquod manuū ſignificat: cum datiuo tantū iungitur incumbo. ut incumbite remis non autem ad re mos uel in remos: cum autem adhibetur ingenium: dici mus: incūbo ſtudiis: et in ſtudia et ad ſtudia: ac ætiam in malā ptem aliquando accipit. ut icumbit in eius perniciē.

Multa aūt uerba eodē mō diuerſam habēt cōſtructionē. et eleganter dicunt. ut ineſt huic loco: et ineſt in hoc loco.

Propedie significa tantosto

Ut incumbo [illegible] con tuto [illegible] in [illegible] [illegible] seu intendo [illegible] labore [illegible] studio

Comparo hãc rem illi :et cũ illa . cõfero te iſti : et cũ iſto : Sũ ſimilis tibi : et ſũ ſimilis tui . hoc eſt commune oĩb⁹ et omniũ: hoc eſt mihi comune tecũ et cũ ceteris . Ego ſum particeps laboꝝ tuoꝝ : et ſum tibi in laboribus particeps . Accædit huic rei et ad hãc rem : et huc : uel eo : uel eodem. Reſpondeo tibi et ad te . Reſcribo tibi et ad te . Celo te hãc rẽ. celo tibi hãc rẽ. celo te de hac re . Impendo curã uel operã: uel laborẽ: uel ſtudiũ huic rei : et in hãc rẽ et ad hãc rem . Audiui a patre meo : de patre meo :et ex patre meo . Tu es natus laudi:et ad laudẽ. Aſcribo ad ciuitatẽ: aſcribo in ciuitatẽ. aſcribo ĩ ciuitate: aſcribo ciuitati. Meminit uadimonia : meminit iniuriaꝝ . Verũ in hoc uerbo notandum eſt ꝙ aliqãdo memini capit̃ pro mentionẽ fæcit : et tunc om̃io recuſat accuſatiuũ: exigitqꝫ genitiuũ uel ablatiuũ cũ ꝓpoſiciõe de. ut neqꝫ huius rei meminit Plato . Itẽ de qua re multi meminerũt . Hinc ut nõnulli putãt deriuat̃ mentio: et mẽs . quæ omniũ recordat̃ . et mentũ quia in mentione fatienda hac pᵗe ꝑcipue utimur. Oĩa .n. animalia mouent dũtaxat ptẽ inferiorẽ : ſolo Cocodrillo excæpto qui mouet dũtaxat ſupiorẽ . Mentẽ tamẽ Aurelius Auguſtinus uel a mente quæ grece ſignificat lunã dictã eẽ ait : ꝙ ſicut luna creſcit et decreſcit et uaria uiciſſitudie cõmutat̃ :ĩ id tamen quod fuit ꝑfecta quadã nouitate ſe reſtituit : ſic mens nũc caput ſũmis ĩſerit nũc deſcidit ĩ infima : mõ ad corporalia defflectit̃ mõ ſublimib⁹ atqꝫ æternis rationib⁹ adhæreſcit uel ab eminendo ꝙ ꝓ̃ſtantior uis animæ ſit .

Quid inter eſt iter gaudere et gratulari : Gaudere ẽ lætari Gratulari eſt uerbis oſtendere gaudiũ qđ ex alcuius commodo : aut foelicitate ſuſcipias : apud eũ ipm qui cõmodo ſiue foelicitate affectus ẽ. ut gratulor tibi ob cõſulatũ adeptũ : gratulor mihi ꝙ ſub tali principe educatus ſũ qđ uernacula lingua dicim⁹ Io me alegro cõ teco . Io me alegro

con meco. Gratari uidet̃ idẽ ſignificare. Sed dũtaxat poe
tis atq; hiſtoricis permittit̃. Virgilius. Inueni germana
uiam: gratare ſorori. T. Liuius tuũ ſequẽtes currũ Iouis
optimi maximi templũ gratãtes ouanteſq; adire. Quidam
exiſtimãt gratulari aliquãdo accipi ꝓ gratias agere: cũ ſci
licet diis ĩmortalibus gratulamur. Ego cenſeo potius in
priori ſignificato accipi: q̃ſi ſignificatio ſit: uoluiſſe nobis
illos benefacere idq; aſſecutos eẽ. Neq; hoc miꝝ eſt: cum
etiam deos ſalutemus: qđ hominibus conuenit nõ diis.
Quin etiã ĩ religione noſtra lignũ ſacratiſſime crucis: qđ
ſenſu caret: ſalutamus: duntaxat in ſignificationẽ reueren
tiæ. Gratum facere uero et gratificari licet idẽ plane eſſe
uideant̃: niſi ꝙ alteꝝ compoſitũ eſt. alteꝝ nõ: tamẽ diffe
rũt nã gratũ facere: eſt aliquid minus et ſignificat obſequi
hoc eſt qđ uernacula lingua dicimus: Cõpiacere. Gratifi
cari uero eſt aliquid maius: et ſignificat benefacere: ſiue be
nefitia cõferre: queãdmodũ dii gratificant̃ hoĩbus. Vnde
poſſumus dicere. Si tu me farai del bene: me farai coſa gra
ta. Si mihi gratificatus fueris: gratũ facies. Et fieri põt
ut gratificemur alicui: et tamẽ diſpliceamus potius q̃ gra
tum faciamus: ut ſi egroto aq̃ negemus gratificamur quidẽ
et tamẽ moleſti potius ſumus q̃ gratũ fatiamus.
Quid ĩter eſt ĩter agere gratias: et habere: et referre: Agi
mus gratias uerbo qđ uernacula lingua dicimus Regrati
are. Habemus gratias animo: cũ ſcilicet memores ſumus
accæpti beneficii. Referimus uero ſiue reddimus gratias
facto. ut ſi tu a me benefitio aliquo boneſtatus fueris: aut
malo aliquo affectus: uiciſſim mihi aliquid boni mali ue re
tribuas. ut q̃ſi ſit qđ ſupius diximus: paria facere: et qđ
uernacula ligua dicimus. Io te rendero. et in bonam et in
malã ptẽ. Seneca tamẽ uult maloꝝ reddi gratiã nõ referri
Bonoꝝ uero ecõtrario referri nõ reddi. Sꝫ hãc differentiã

ſolus ipſe et excogitauit et fecit. Cicero nūq̄ fere aliter
dixit q̄ referre gratiā ſiue in bonū ſiue in malū. Quod aūt
hec differentia ſit inter gratias agere et referre. aptiſſime
declarat Plautus ī epiſtolis Ciceronis. Immortales īquit
ago tibi gratias agāq̄ dū uiuā. nam relatur me affirmare
nō poſſum. Tantis.n. tuis offitiis nō uideor mihi reſpō
dere poſſe. Ecce q̄ reſpondere officiis: hoc ē ſatiſfacere be
neficiis ē gratiā referre: qđ aliqui et pſertim poete dicunt
pſoluere. Illud aūt quo ad elegantiā notandū ē q̄ dicim⁹
ſemp agere gratias: habere gratiā et gratias et referre gra
tiā. Raro.n. et fere nunq̄ reperies referre gratias. Apō
Ciceronē certe et Quintili. plane nūq̄. Itē ut illud anim
aduertendū ē q̄ diis nunq̄ referimus gratiā. dicimus. quis
enim referre diis gratiā poſſit: Agimus grās diis: dicim⁹
prazo: habemus aūt freqūter: quotiēs ſcilicet agnoſcim⁹:
et nobiſcū fatemur benefitiū nos ab illis accepiſſe. Ago
grates nunq̄ fere niſi apō poetas uel hiſtoricos inuenit̄.
Ab ineunte ætate: quid pprie ſignificat: aprincipio ætatis
hoc ē a pueritia. Maximā.n. gratiā atq̄ elegātiā habet
hoc uerbū ineo: a quo fit pticipiū iniens ineūtis. Dicim⁹
enī ieo foed⁹: ieo pacē: ieo ſocietatē: ineo bellū: ineo pug
nā: ieo uiā: q̄ſi ingredior et incipio. Vbi nota q̄ ſp fere
dicit̄ de re aliqua graui et magna: nō enī recte diceremus
ineo opus: ineo libꝝ: ineo prandiū: ineo cænam. Hinc fit
initium: quod eſt principiū alicuius rei maioris. ut iniciū
libri: initiū: orationis: quod apte teſtat̄ Quintilian⁹. Nō
latine inquit principiū uel exordiū dicit̄: id maiore quadaꝫ
ratione græci uident̄ prooemium nominaſſe: qđ a noſtris
mō initiū dicit̄. Propterea etiā hui⁹ uerbi pticipiū q̄nto
poſt ſe caſū non habet cū maioribus quibuſdā reb⁹ poni ſo
let. ut ineunte pueritia: ineunte ætate: ineūte adoleſcentia:
ineunte uere: ineūte æſtate: ineunte hyeme: ineunte nouo

anno. nõ aũt diceremus ineũte die :ineũte nocte: ineũte cõ
uiuio: ineunte ꝑlio :ſed ineunte bello et ineũte belli tpe .
Rurſus animaduertendũ eſt : q ineo aliquãdo ſignificat
cõparo ſiue cõtraho : ut dicimus ineo gratiã :nõ aũt dicere
mus ineo amorẽ uel beniuolentiã : ſicut ecõtrario dicimus
concilio mihi amorẽ : cõcilio beniuolentiã . nõ aũt concilio
gratiã .et tamẽ recõciliari et in gratiã redire idẽ ſũt : q̃ndo
qui fuerãt ex amicis facti inimici : itꝝ in priſtinã redeũt
beniuolentiã . Dicimus aũt redire in gratiã ætiã cũ inani
matis ut cũ agello meo redii in gratiã . Cicero: in gratiã
cũ uoluptate redeamus. Præterea cõciliamus nobis famã :
honores : nõ aũt inimus. Cõponit̃ aũt meo : ex eo et in ꝓ
poſitione, queadmodũ cũ ad:adeo.ut adeo Socratẽ : id eſt
eo ad Socratẽ. Cũ ante:anteeo:qđ eſt ꝓcædo.et iũgit̃ tã
cũ datiuo q̃ cũ accuſatiuo.ut anteeo te et anteeo tibi . Cũ
circũ:circũeo:qđ interdũ ſignificat ire circũ aliquid . Inter
dum circũdare:et quaſi obſidere: circũiuit militibus oppi
dum :hoc eſt circũdedit . Cũ ob : obeo . quod aliquãdo ſig
nificat exequor et ꝑago . ut obeo legationem . obeo munus
mihi cõmiſſum . Aliquãdo ſignificat morior . q qui morit̃
q̃ſi exequat̃ et ꝑagat mortẽ . queadmodũ ætiã dicimus ob
iuiſſe aliquẽ diẽ ſuũ . ꝓ ꝑegiſſe diẽ ſuũ . et obiiſſe uitã . id
eſt ꝑegiſſe . Interdũ repit̃ ſine accuſatiuo obiit . id ẽ mor
tuus eſt . queadmodũ ætiã oppetiit dicimus . et intelligi
mus mortem : et defunctus et intelligimus uita . Dicitur
autem defunctus eſt a defungor : quippe fungor eſt offiti
um ac mun⁹ aliqđ ago . ut fungor magiſtratu : fungor præ
tura :fungor munere iudicis :unde fungor uita :id eſt fũgor
munere : et adminiſtratione gubernãdi corpus et ſeruandi
uitã q̃propter defunctus offitio dicit̃ qui finiuit offitium:
nec amplius eam adminiſtrationẽ habet : unde dicit̃ defũc
tus munere ꝑtorio:defunct⁹ cura tribunitia . id ẽ qui finiuit

q̃n dicĩg obijt intellig̃ ~~morte~~ i. e moritur e oppetijt intellig̃ morte et defunctg intellig̃ vitã i. q finiuit vitã

offitium prætorium et tribunitium munus. Item defūctus periculis. qui finiuit et iam ē extra pericula. Virgilius O tādē magnis pelagi defuncte piclis. et corpora dfuncta morbis: nō mortua: ſʒ quæ iā finierūt morbos et ſana ſunt T. Liuius. Defuncta morbis corpora ſalubriora eē icipere Sic itaqʒ dicit᷑ defunctus uita: id ē qui finiuit adminiſtratione uitæ: et mortuus eſt. Cum iter ſimiliter componit᷑ eo: et fit intereo: ſignificatqꝫ morior. Vnde iteritus mors: Cum. p: pereo. qđ ætiā ſignificat morior. ut piit. id eſt extinctus eſt. Item in magnā aliquā calamitatē incido. ut perii niſi me adiuues: qđ uernacula ligua dicit᷑. Io ſo deſfacto Virgilius. Vt uidi: ut perii: ut me malus abſtulit error: quod uerbum ſi cum de: cōponat᷑: fit depereo: et exigit accuſatiuū: ſignificatqꝫ flagro amore alicuius. ut eam puellam deperibat: id eſt uehemēter amabat. Cū ab: abeo: hoc eſt recedo. Cū ex: exeo: cuius ſignificatio manifeſta eſt. Cō præ. p̄eo qđ eſt antecedo: et interdū apud poetas ſeparat᷑. Terentius. ri. præ ſeq̄r. Cū ſub. ſubeo qđ ſignificat ſuppono me alicui rei. ut ſubeo hanc puintiam ſubeo hoc onus. Interdū ſicut ſupra dictū ē ſignificat imētem uenio ut ſubiit cari genitoris imago. Cū re. re-deo. d. interpoſita enphanie grā. quēadmodum fit i redintegro. Significat aut redeo reuertor. Cū con. coeo: abiecta. n. qđ aliquando ſignificat cōiungor: ut inter ſe coiiſſe uiros. hoc ē inter ſe cōiunctos. et quaſi cōmixtos eē. Aliquando ſignificat ita miſceri: ut ex duobus aut pluribꝰ fiat unū. ut duæ uocales coeunt interſe. id ē ex duabus fit una ut rep̄hendo reprendo. Interdū coire eſt cōcumbere unde dicit᷑ coitus. qđ ex duobus corporibus unum fit q̄ſi fiat coeundo. Iungit᷑ p̄terea eo cū inficias et dicit᷑ inficias eo: qđ ē nego. Itē cū obuiam. ut eo obuiam: quod multis modis dicit᷑. eo tibi obuiam: obuius tibi ſum: obuio tibi. Fero me tibi obuium: obuium me tibi fortuna obtulit: obuiam tibi pceſſi.

Inter animum et animã quid intereſt: Anima eſt qua ui
uimus. Animus eſt quo ſapimus. Sepe tamẽ alterũ pro
altero ponit᷑. Plautus animã ponit ꝓ flatu: cum inquit
fetet anima uxoris tuæ.

Præſtare quid ꝓprie ſignificat: Præſtare aliquãdo ẽ dare
ſiue cõcædere. ut preſta mihi opẽ: id eſt da mihi opem: et
hoc loco deus p̄ſtitit talẽ animũ hoc eſt cõcæſſit. Aliquã
do præſtare eſt exhibere. ut præſta te uirũ bonũ: præſta te
fortem uirũ: hoc ẽ exhibe te uirum bonum et fortem: quod
uernacula lingua dicimus Fa che tu ſie un bono homo.
Fa che tu ſie un valente homo. ¶ Interdũ p̄ſtare ẽ antecel
lere. ut Terentius. Dii boni homo homini quid p̄ſtat: hoc
ẽ quantum homo hoĩ antecellit. et habet nõnunq̃ ablatiuũ
poſt datiuũ. ut p̄ſto tibi doctrina. id ẽ antecedo te doctri
na: et doctrina tibi ſupior ſum: hoc ẽ doctior te ſum. In
terdũ p̄ſtare apud iuriſconſultos ẽ prohibere ne alicui fiat
aliquid incõmodi: et ſi nõ ꝓhibuerit ſatiſfacere: ut uẽditor
debet p̄ſtare uiciũ rei q̃ uendit: hoc ẽ ꝓhibere atq; efficere
ne emptor damni quid faciat: alioquin ſatiſfacere. Neque
id in alterꝫ modum uerꝫ etiam in nos ipſos. Cicero. cum
id qd̃ ab hoĩe nõ potuerit p̄ſtari. euenerit. id ẽ id q nõ
potuerit caueri et prohiberi. Propria autem huius uerbi
ſignificatio eſt. p̄ſtat/hoc eſt/melius et p̄ſtantius ẽ. Unde
fit præſtans præſtantia. præſtat mori q̃ in ſeruitute ui
uere: hoc eſt melius eſt. Componit᷑ q; p̄ſto ex præ et ſto:
ſignificat autẽ præualde: ſicut in præpotens: p̄cælſus: p̄cla
rus: prælõgus: præualidus et ſimilibus: et præcox fructus
qui ualde coctus ac maturus eſt ante tempus. Ubi notan
dũ eſt: q præ maiorẽ in cõpoſitione uim habet q̃ per: plus
enim eſt p̄potẽs: q̃ ſi diceremus perpotẽs: quanq̃ aliquando
nullam hæc p̄poſitio a ſuo poſitiuo diuerſitatem faciat. ut
præcludo: præ morior: præcingo. hoc eſt claudo. morior:

cingo . cõponit̃ ætiã ſto : cũ aliis p̃poſitionibus. Cũ ad aſto
quod ſignificat aſſiſto. ut aſto tibi : id eſt aſſiſto tibi : p̃ſens
ſum. ut aſtat : hoc ẽ adeſt. et ſtat. ut arrectiſq; auribus aſtat
Cũ ante : anteſto cuius ſignificatio nota . Cũ circũ : circũ
ſto : quod ſimiliter notã habet ſignificationẽ . Circũſto. n.
eſt circũdo : et facit p̃teritũ circũſteti . ſicut facit ætiam
circumſiſto : qđ ſignificat inuado et cũ terrore quodam ag
gredior. Virgilius Circũſtãt animæ dextra leuaq; petẽtes
Nõnunq̃ ecõtrario hortandi cauſa ponit̃ . Cæſar. Si quis
grauiori uulnere accæpto deciderat circumſiſtebãt : hoc ẽ
hortabant̃ tela hoſtiũ arcentes . Cũ ob : obſto : qđ ẽ contra
uenio et impedio. ut illud mihi obſtat : id eſt illud ĩpedit .
Cũ p : pſto : id eſt fixus ſto . ut pſtat in opinione : id ẽ fix⁹
ſtat et permanet in opinione . Cũ ex : exto : qđ uerbũ plu
rimũ elegãtiæ habet ĩ oratione . Quippe exiſtit atq; extat
unum atq; idẽ p̃teritũ habẽt. et ſignificãt eminet ſiue ſupeſt
ſ; primũ cũ motu dicit̃ : quaſi pdit uel exurgit : hoc uero
ſine motu : q̃ſi ſupſtat. Cicero : Submerſus equus uoragini
bus nõ exiſtit adhuc . Idẽ. Nec diu ulla uox extitiſſet. Idẽ
anguem ab ara extitiſſe . De rebus quoq; quæ ad mentem
ptinent exiſtere dicimus . Cicero exiſtit hoc loco quæſtio
ſubdifficilis. De extare : Virgi Stant circũfuſa pruinis cor
pora magna boũ : cõſertoq; agmĩe cerui Torpẽt mole noua
et ſũmis uix cornibus extãt . Hic dicimus extãt pauci li
bri Varronis : hoc eſt ſuperſunt . Et ſicut de homĩe dicim⁹
ſupeſt : uel ſuperſtes eſt : ſic de rebus extat . ut memoria nõ
extat. extat oratio Ciceronis. Cum pro : proſtat : hoc eſt
in ppatulo ẽ : unde dicunt̃ mæretrices pſtare : hoc ẽ in p
patulo eẽ : ad ſe oĩbus pſtituendũ . Cũ in : inſtat : qđ ali
q̃ndo ſignificat ĩminet . ut ĩſtat uer : inſtat hyems . aliq̃ndo
urget . ut ĩſtat pyrrh⁹ ut ſcribã : hoc eſt urget . Cũ ſub et
ſup ſubſtat et ſupſtat : quoꝝ ſignificationes manifeſte ſunt

Cū di : diſtat hoc eſt differt ſiue remotū eſt. Cū re : re
ſtat. hoc eſt ſupeſt. Cum con : conſtat:hoc eſt manifeſtū
eſt:uel conſtat iuproprio eius ſignificat. ut tantū conſtat:
quantum ualet.
Siſto neſcio an a ſto cōpoſitum ſit: Significat aūt ſiſtere
repræſentare: et habet p̄teritū ſteti: et ſupinū ſtatū Dictū
q̄ ab eo eſt: q̄ nō tantū cōparare quis debet : ſed etiā mane
re: unde de iuditio ſiſti : hoc eſt de ſiſtēdo aliquē i iudicio
Cicero ad Atticū : Des operā: id qđ mihi affirmaſti. ut te
ante kalēdas Januarias ubicūq̧ erimus : ſiſtas. Proprie ta
men ſiſtere eſt retinere : et quod uernacula lingua dicimus
Siſto ſpe ſignificat refermar
Fermare. ut ſiſte gradū : ſiſte fugā: ſiſte lachrymas. Vnde
fit ſtator. et Jupiter ſtator dictus eſt. qui Romulū rogan
tē. ut fugā ſuoꝝ ſiſteret. exaudiuit.
Spero quot mo͞is dicit͛ : multis. ſpero. nō deſpero magna
ſpe ſū. nō ꝑua ſpe ſū. Capio ſpē de hac re. Cōcipio ſpe de
hac re. ducor in ſpē huius rei uocor i ſpē. ingredior i ſpē
collo ſpē. repono ſpē. Spes fixa ē. ſpes mihi eſt. Nō deeſt
mihi ſpes. nō deſino ſꝑare. ſpē habeo. nec nulla nec magna
ſpe ſū inquit Cicero. Sꝫ notandū hoc loco diligēter q̄ hec
duo uerba ſpero et cōfido uſurpant͛ frequētiſſime a doctis
uiris: ꝓ credo: et ideo capiunt͛ nō ſolū ꝓ tp̄e fut͛o: ſꝫ ætiam
ꝓ p̄terito et p̄ſenti. Pro futuro ut ſpero ita fore : et confi
do ita fore. Pro p̄terito. ut forti ut ſpero animo mortem
tulit: et facile ut cōfido eum laborē tollerauit. Pro p̄ſenti
ut ſcribo rem ut ſpero non inutilem neq̧ īdignā: et laboro
in re ut confido nō īutili.
Commiſſurum quid proprie ſignificat : Committere aliq̄ndo
eſt iniungere aliquid faciendum : et quaſi commendare : ut
commiſi tibi hoc negotium : hoc eſt mandaui : et commiſi
tibi ut ad me uenires. Aliquādo committere p̄cædēte nega
tione et ſequente. ut uel quamobrem : ſignificat ꝑmittere

et ſemper cadit̃ i malam ꝑtem . ut nõ committam ut ali
quis me laceret. Cicero nõ committas : ut cũ omnia tibi
a nobis ſuppeditata fuerit tu tibi defuiſſe uideare . Idẽ ali
bi . Nihil tibi eſſe cõmittendũ cõſiderare debes : q̃obrem
eoꝝ quos laudas te nõ ſimilium præbeas .
Vt: quid ꝓprie ſignificat : ut aliq̃ndo eſt cõiunctio cauſalis
quẽadmodum ſi dicamꝰ: cõparo mihi diuicias. ut alere fami
liã poſſim . hoc eſt ꝓpter hãc cauſam. et ad hunc finẽ com
paro diuicias . ut poſſim alere familiã . Aliquãdo nullã talẽ
uim habet . ſꝫ ponit̃ dũtaxat elegantiæ cã. ut Cicero. Inui
tus feci . ut . L . Flaminiũ de Senatu eiicerẽ . nihil. n. aliud
ſignificat hæc oratio inuitus feci . ut eiicerẽ . niſi inuitus
eieci . Et Quintilianus quis credat me feciſſe: ut ſtipẽ filio
negarẽ : id ẽ quis credat me negaſſe filio ſtipẽ . Sic hoc loco
Sepero te nõ cõmiſſuꝝ: ut indignus uideare : idẽ eſt ac ſi
diceret̃ ſpero ꝙ nõ uideberis idignus . Vt: nõnunq̃ ſignifi
cat poſtq̃. ut apd Virgi. ut uidi : id ẽ poſtq̃ uidi uel q̃ pri
mũ uidi . Nõnunq̃ : quomõ . ut apd eundẽ: ut uidi: ut ꝑii:
Id eſt poſtq̃ uidi quomõ perii : Vnde amicos ſiue hoſpites
iterrogamus . ut uales. hoc ẽ quõ uales: Aliquando etiã ſig
nificat ſicut . ut ego loquor ut rex . id ẽ loquor ſicut rex lo
quit̃ . Aliquãdo uelut . ut loquor ut rex . id eſt perindeacſi
eſſem rex . aliquãdo ita . ut ſi dicã quotidie ad me hoſpites
ueniũt . ut incipiã iã ſtomachari tantã frequẽtiã. hoc ẽ ita
ut incipiã ſtomachari : uel ꝓpter qd : uel quapropter inci
pio ſtomachari . Aliquãdo ſignificat ꝙ . ut nõ eſt opus ut
fugias id ẽ ꝙ fugias . Hic notandũ ꝙ uelut : ueluti et tan
q̃: differũt a ſicut ſicuti et uti : ꝙ illa imaginẽ ſignificant :
hæc ſimilitudinẽ . unde illa reſoluũtur ꝑ ſubſtantiuũ : hec ꝑ
idẽ uerbum . Nã ſi dico tu incedis uelut rex : uel tanq̃ rex
reſoluit̃ tanq̃ ſi eẽs rex uel q̃ſi eſſes rex . Si uero dico . Tu
loquaris ſicut rex et uti rex : exponit̃ : ſicut rex loquitur uel
uti rex loquitur .

Clariſſimus quid proprie ſignificat? Clarus: pclarus: ſplēdi
dus: luculētus: et ſimilia improprie et p methaphoram
dicunt᷑: p eo qui tanq̄ fulgore quodā glorie reſplendeat.
Clarus poeta: ſplendidus eques: pclarus Orator: luculētus
homo: id eſt celeber et magni noīs ac gloriæ. Preclar⁹ ta
men aliquādo pro bonus a Cicerone accipit᷑: et luculentus
pro magnus. In Philipicis. Luculentum uulnus accipit:
hoc eſt magnū. Et alibi. O præclarum cuſtodem ouium
ut aiūt lupū. præclarū. id eſt bonū: In cuſtode. n. bonitas
potius q̄ fama requirit᷑. Et in Lælio: Cū illo uero quis
neget actū eē pclare hoc ē optie: qđ ipē paulo poſt decla
rat: cū īquit Cū illo quidē ut ſupra dixi actū optime ē. No
bilis aūt et clarus in hoc differūt: ꝙ clarus ſp capit᷑ ī bonā
ptē: Nobilis uero aliqn̄do ætiā in malā. et a noſco dicit᷑
quaſi notus: unde et nobilis mæretrix dicit᷑ et nobile ſcor
tū: et nobilis iniuria. quomō ætiā famoſ⁹ accipit᷑: aliquādo
ſcilicet in bonā ptē: ut apđ Iuuenalē. Famoſos equitū cū
dictatore magiſtros: aliquādo in malā p infami et turpi
ut famoſa mulier et īpudica. Glorioſus ætiā aliqn̄do ſig
nificat plenū glorie. ut glorioſa mors: glorioſa uictoria.
aliquādo oſtētatorē glorie. ut apđ Plautū et Teren. mi
les glorioſus dicit᷑. Itē impioſus: qui forti aīo exercet. im
periū: et qui ē oſtentator impii. Unde Torq̄tus dictus ē
īperioſus: ꝙ filiū ob impiū cōtemptū occidit. Hoc loco
notandū: ꝙ a uirtute non dicit᷑ uirtuoſ⁹: quo uerbo impiti
utunt᷑: queadmodū ætiā græci απο την αρετην non fa
ciunt adiectiuū: ſ; cū uirtutæ prædituꝫ dicere uolūt: dicūt
σπουδαιον: hoc ē ſtudioſū: quos Cicero imitat᷑ multis
in locis. ut in libris ad Herenniū. Ideoq; bonis uiris: et
ſtudioſis amicus erat: id eſt uirtute præditis:
Uideare cur potius dixiſti q̄ uidearis? Animaduertendū
eſt ꝙ non modo in epiſtolis et ſoluta oratione ſed ætiam

in carmine ubi maioꝛ licentia eſt: conari debēt ſcriptores
quantum fieri poteſt: euitare frequētiam littere.s. Nam
in oratione quidē.r. littera ſonoritatē quādam et pulchri
tudinē affert: ut ſi dicam. fundatorē Romani impii Cæſa
rem: et apud Virgiliū. Tante molis erat Romanā con
dere gentē. Vnde graui anīo ferebat Demoſthenes orator
q.r. litterā ꝓferre natæ uicio nō poſſet: Cū uero īduſtria
et exercitatione naturā ſupaſſet læt⁹ exclamauit ΕΙΚΩΣ ΟΙ
ΦΕΡΟΝ ΤΟ. Ρ. ΚΑΤΑΡΟΡ ΡΕΥΝΕΝΟΝ : quod latinæ dicit̃.
En tibi effero .r. rerorizatū. Ecōtratio uero.s. littera deho
neſtate ſi frequēs ſit, orationē uidet̃. Nā ſi humili et ſū
miſſa uoce ꝓferat̃ : ſybilū generat: quē ut euitaret. Virgi
lius dixit immitis Achilli: pro immitis Achillis. Sic hoc
loco: ſi diceret̃ optimis ac clariſſimis uiris indignus eē ui
dearis nimia eēt huius litteræ īculcatio: ideo uideare poti⁹
dicendū fuit. Sepenūero tamē contingit ut ætiā nulla cau
ſa intercedēte doceare potius ꝙ̄ docearis: et intelligare po
tius ꝙ̄ intelligaris dicat̃. In qua re ſtandū eſt ſoli auriū
iuditio quēadmodū a principio diximus.

Vomō latinæ dicemus et elegāter: Qui hora mai
laire e ſano. Gia tre meſi nō glie e morto niuno de
peſte. Quaſi tutti li citadini ſōno tornati a lacita. ſolo Ma
rio el q̄le io amo depo te e ancora a falera. Ma pure nui
lo aſpettamo domane o laltro. Coſi me auiſo hoggi e tri
di el ſuo maeſtro: hauendo mandato in quello di li ſoi cag
noli e le ſue beſtiolette e caſa. Ma queſto nō aptene a te:
Hic iam aer ſaluberrimus eſt. Nemo iam tribus mēſibus
peſtilētia periit: ciues fere omnes in urbem redierūt. Dum
taxat Mari⁹ quē ego ſecundū te diligo adhuc ꝓhalerios in
colit. eū cras aut perendie exſpectamus. Ita mihi nūdi⁹ ter
tius pedagogus eius nunciauit: quū eo die catulos eius et
pullos domū miſiſſet. Sed hoc nihil ad te.

Hic: id eſt in hac urbe: ſignificat. n. hic queadmodũ ſupra cũ de grãmatice tractaremus: diximus locum ꝓximum di centi: Iſtic locum ꝓximũ audienti. Et illic locũ remotũ ab utroq;. Unde ſi uolumus dicere. Qui laire e bono: di cem⁹ Hic uel ĩ hac urbe ſalubre ẽ cælũ. Li ſonno piaceue liſſimi prati. Iſtic uel inſuburbano iſto ſunt amoeniſſima prata. De faleriis uero ubi Marius eſt loquentes. Coli e ſempre gran copia de ucelli e de beſtie. Illic ſiue in illo oppido magna ſemper multitudo ẽ auiũ atq; feraꝝ. In hoc plurimi noſtræ ætatis ſcriptores errãt pro iſte: iſta: iſtud: uel iſtic: ſcribentes ille: illa: illud: uel illic. Miſi ad illam ciuitatẽ dicentes ꝓ miſi ad iſtam urbem. Urbs. n. locum ſignificat. Ciuitas mlutitudinem ciuium.

Iam ꝓprie ſignificat: Aliquãdo nunc primũ et quod uernacula lingua dicimus. Ormai. ut hic ſaluberrimus eſt aer. Aliqñdo accipit̃ ꝓ tunc. Cicero: ipa uerba cõponet et quaſi coagmẽta: quod ne Græci quidẽ factitauerũt: iã neminẽ antepones Catoni. Aliquãdo ſignificat præterea. Cicero: iam quis parentis tui ſingularem erga me beniuo lentiã explicet: quod idem efficit iunctum cum uero: ut iã uero urbibus conſtitutis. Iamiam de futuro tantũ dicit̃: id ẽ mox et licet reperiant̃ cũ ꝑſenti. ut iamiãq; manu te net et ꝑmit haſta: reſoluit̃ tamẽ ad futuꝝ: id eſt iamiã te nebit et ꝑmet. Aliqñdo per indignatõez dicit̃. ut apõ Uirgiliũ. Iamiã nec maxima Iuno: nec Saturnius hæc ocu lis pater aſpicit æquis. Itẽ p cõmiſerationem. Saluſtius Iamiam animo meo cariſſime frater: quãq̃ tibi ĩmaturo: et unde minime decuit: uita erapta eſt: tamẽ lætandũ ma gis q̃ dolendũ puto. Itẽ p exhortationẽ. ut Liuius: Iamiã exigere animo: tela ſumite obuiam ite hoſtib⁹: habetis in manibus uictoriam.

Quæ differentia eſt inter ſalubrem et ſanũ: Saluber ſiue

ſalubris dicit̃ : qđ ſaluti cõducit. ut aer : cibus : potus : exer
citatio : et ſimilia. Sanus uero cui. ſalus ineſt. ut homo et
animalia. Salubre eſt : qđ dat. Sanũ quod accipit ſalutẽ :
quemadmodũ differũt proſper et foelix. quia ꝓſper dicit̃
qui dat ꝓſperitatem : foelix. qui accipit. ut ſydus ꝓſperum
dicit̃. ſub quo natus ẽ. qui foelix ſignificat̃ futurus. Foelix
igitur homo dicitur : dii autem potius proſperi : ſimiliter
loca actiones : ſucceſſus proſperos dicimus. Aliquando ta
men cõfundunt̃. ut Suetonius proſperam Cæſaris ualitu
dinẽ dicit. Et Virgilius ſis foelix noſtrũq; leues quacũq;
laborem. Sic etiã dicimus interdũ ſanum cibum : ſanũ po
tum. Et Saluſtius dicit. Genus hominũ ſalubri corpore
In epiſtolis tamen ſeruanda in primis eſt uerboꝝ ꝓprietas
Notandum autem ꝙ capit̃ aliquãdo coelum ꝓ aere. unde
dicere poſſumus. hic iam aer ſaluberrim⁹. hic ſaluberrimum
eſt coelum : hic eſt coeli ſiue aeris ſalubritas. Coelum eſt
dementius ſolito. et ſimilia.
Nemo iam tribus menſibus peſtilẽtia periit. Liceret ne
dicere : nemo iam tres menſes peſtilentia periit : An aliq̃ dif
ferẽtia ſi tempus in ablatiuo : et ſi ĩ accuſatiuo ponat̃. Ine
ruditi dicũt per ablatiuũ ſignficari tẽpus interruptum et
nõ cõtinuat̃. ut ſi dicamus magni eſtus fuerũt hoc anno
cũ nõ toto ãno : ſ; aliqua anni ꝑte fuerint. Per accuſatiuũ
uero ſignificari tempus continuũ ſine ĩterruptione. ut Cice
ro Quanq̃ te Marce fili annũ iam audientẽ Cratippũ. ꝙ
Marcus integꝝ annũ : hoc eſt ſingulis diebus : et ſine inter
miſſiõe Cratippũ audiſſet. Fruſtra excogitata ẽ hæc diffe
rentia cũ falſa ſit. Nã ſi ĩ actõ ſignificaret tẽp⁹ cõtinuũ :
non oportet addere : uel potius nõ liceret addere continuos
At Cicero pro lege Manlia inquit. At Hercule ali
quot annos continuos ante legem Gabiniam ille populus
Romanus : cuius uſq; ad noſtrã memoriã nomẽ inuictum

in naualibus pugnis permãſerat magna ac multo maxima parte nõ modo utilitatis: ſed dignitatis atq; impii caruit Et Virgilius. Hic iam tercentũ totos regnabit̃ annos. Si per accuſatiuũ tempus minime interruptũ ſignificaretur: nõ oportebat addere totos. Dicendũ eſt igit̃ q indiffe renter utimur ablatiuo more latino; et accuſatiuo instar Græcoꝝ: nihilq; differt ſi dicamus audiui Platonẽ decem annis: et decẽ annos audiui Platonẽ. Sed illud fortaſſe uerius præciperet̃: cum de parte: nõ de toto tempore loqui mur nõ licere per accuſatiuum loqui: ſed per ablatiuũ q̃le eſt ego hoc anno ad teueniã: id eſt aliquo tempore iſtius anni: quod nõ recte diceres hũc annum. Illud præterea notandum: q dicimus proximis diebus ueni in Africam Et Cicero qui his paucis diebus pontifex factus eſt. et in futuro paucis diebus erã domeſticos tabellarios miſſurus. et triduo aut ad ſũmum quatriduo peritu. Et Saluſti⁹ legati triduo nauim cõſcendere. Hæc oĩa nõ per ſupiores dies et per triduũ: et ꝑ paucos dies exponenda ſunt: ſed in tra ſuperiores dies: intra paucos dies: ĩtra triduũ aut qua driduũ. Illud quoq; animaduertendũ: q aliq̃ndo ĩ hoc ge nere ſermonis omittimus poſt uel ante. ut triduo q̃ ad te ueni cõfeci oẽ negotiũ et decẽ diebus q̃ ad te uenirem accæ perã a Ceſare litteras: hoc ẽ decẽ dieb⁹ ãteq̃ ad te uenirẽ. In urbẽ redierunt; hoc eſt reuerſi ſunt. Poſſumus ætiam elegantiſſime dicere reuerterũt.

Secundũ te qđ ꝓprie ſignificat: Poſt te. Secundũ enĩ multa ſignificat. Primo habet notiſſimũ illũ ſenſũ. ut ſe cundũ Platonẽ loquor: ſecundũ Pythagorã diſputo. Ali q̃ndo ſignificat iuxta. Virgilius. Dulcibus illa quidẽ illece bris et plena ſecundũ flumina. Sulpiti⁹: duo uulnera accæ piſſe vnũ in ſtomacho: alteꝝ in capite ſecundũ aurem. Se cundũ aurem et ſecundũ flumina: id ẽ iuxta aurẽ et iuxta

flumina: quod ea ratione fit quia quod ſecūdum ā primo
eſt :iuxta eſt. Aliq̄ndo ſignificat poſt : ob eandē rationem
ut. hoc loco ſecūdum te : id eſt poſt te. Quintilianus. Nā
q̄d unum mihi ſecūdum patrē fortuna uidebatᷣ paraſſe p̄ſi
diū: id ego ſeparare in illa ſorte nō poterā. Cicero ꝓxime
aūt ſecundū deos: homines maxime utiles eē. Secundum
ætiā accipitᷣ ꝓ eo q̄d eſt pro. ut ſecundū te litē do. ſecun
dū me iudica. id eſt do litē ꝓ te. et tu iudica ꝓ me. Et
ꝓ in. ut ſecūdū quietē. idē interdormiendum. Cice. ſecun
dū quietem uiſus eſt repente adeſſe: id eſt inquiete.
Incolit: id ē habitat: et de exteris dūtaxat dicitᷣ. Hinc di
cuntᷣ inquilini et incole. Sūt aūt incole et inquilini qui ī ali
eno habitāt oppido. Oppidani uero qui habitāt in ſuo.
Cum cras aut perendie expectamꝰ: quid ſignificat perēdie:
Id q̄d uulgares dicūt poſt cras. Dicitᷣ. n. perēdie de die
ſequēti craſtinū diē: dictūq; eſt: ut quidam putāt quaſi per
empto die uno. Cicero ad Atticū: Facies igitᷣ cras: aut ad
ſummū perēdie. Hinc dicitᷣ dies pendinus: hoc ē dies ab
hinc tercius. Ceſar in cōmentariis. Quod ſi per te liceat
perendino die cū ꝓximis Hibernis coniūcti cōmunē cum
reliquis belli caſum ſuſtineant. Unde comperendinare apud
aliquos reperitᷣ: id eſt in lōgū de die ī diē differre. Pridie
uero et poſtridie quaſi idē ſignificāt q̄d heri et cras. . dic
tūq; eſt pridie quaſi priori die. et poſtridie q̄ſi poſteriori
die. Sed notandū q̄ magnā elegantiā habēt hæc duo vo
cabula. Pridie. n. nō ſignificat heri a die p̄ſenti: neq; poſt
ridie ſignificat cras a die p̄ſenti: ſed ab altero quodā die
Unde pridie dicitᷣ non ſolum de tp̄e p̄terito: ſed ætiam de
futuro: et poſtridie non ſolum de futuro: ſed ætiā de p̄teri
to: hoc eſt vtrunq; dicitᷣ tam de p̄terito q̄ de futuro. De
præterito ſic: Pridie q̄ Cæſar urbē intraret ꝓfæcti ſūt ei
obuiā patres. De futuro ſic. Pridie q̄ iter ingrediamur

petamus a Cæſare cōmeatum . id eſt die p̄cedenti quo Cæ
ſar urbem intrauit ; et nos iter ingredimur . Itē poſtridie
de præterito ſic. Poſtridie ꝙ Cæſar urbem intrauit ;omēs
legati diſceſſerunt. Et de futuro . Poſtridie quam Cæſar
diſceſſerit ; mihi quoq; erit abeundū . Iunguntᷣ hec aduer
bia aliquando cū genitiuo.ut pridie eius diei: et poſtridie
eius diei ; aliq̄ñdo nec ꝙ habent: nec genitiuū ; ſ; intelligitᷣ
genitiuus uel ꝙ . ut uenit ad me Cremes poſtridie clami
tans ; hoc eſt poſtridie eius diei quo hec geſta ſuut : uel
poſtridie ꝙ hæc geſta ſunt . Et cū domū tuā ueniſſē:ut te
conuenirē; Audiui te pridie diſceſſiſſe:id ē pridie eius diei
quo ad te ueni:uel pridie ꝙ ad te ueni . Dicimus tamē pri
die kalēdas: et pridie nonas ; pridie ludoꝝ Circenſiū ; et
poſtridie Nunidaꝝ. Eſſendo io andato a caſa ꝑ parlar gie
me diſſe torna domane da me . Cū domū ut eū conuenirem
iuiſſem ;dixit mihi poſtridie redeas: Male dicitᷣ. debet enī
dici cras redeas nunꝙ .n. dicimus poſtridie uel pridie huius
diei ſed cras uel heri ; ſicut cras et heri nō dicimus de die
bus iam p̄teritis aut futuris ante uel poſt ꝓximū . Dicen
dū itaq; fuit ; dixit mihi cras redeas . uel mihi ut poſtridie
redirē dixit ; et nō ut cras redirē dixit : itelligeretᷣ .n . cras
de die hunc quo loquor ſequenti et nō de craſtino illius diei
quo domū iui . Ex pridie fit denominatiuū nomē pridianꝰ
pridiana .nū.quod dicitᷣ nō mō de die precedēti hodiernū ;
ſed de quolibet die aliquem diem p̄cædenti ; in quo ſignifi
cato accipitᷣ ætiā heſternus heſterna.nū . Terentius. Iure
heſterno panem atrū uorēt ; nō de heſterno die dixit : ſed
de quouis die alteꝝ precedente . Suetonius i uita Tiberii
Solemnibus ip̄e cenis et prandiis ſæpe et ſemeſa obſonia
appoſuit. Idē in uita Caii . Marcente iam ſtomacho pridi
ani cibi onere. Iuriſconſulti noſtri t̄pis multū a ueteribus
illis differentes exponunt. poſtridie poſt tertium diem et

pridie pro eo quod eſt nup ſiue proximis diebus. Atque huius tam inſignis erroris multos ſeqces habẽt cuius erroris auctor fuiſſe uidet᷑ cõterraneus noſter et fere ex marte Gentilis Bartholus. Atqui poſtridie nõ format denoīatiuum poſtridian⁹: ſicut pridie pridianus. Sed p poſtridia no utimur hoc uocabulo craſtinus craſtina craſtnum: quod ſignificat non modo diem ſequentem hodiernũ: ſed ætiam quemlibet aliũ diẽ ſequentẽ. Virgilius. Si uero ad ſolem rapidũ lunaſq; ſequẽtes: ordine reſpicies: nunq̃ te craſtina fallet hora: neq; inſidiis noctis capiere ſerene.

Nudius tertius quid pprie ſignificat: Nudius terti⁹ dicit᷑ de die antecædente diẽ heſternũ: ſicut nudius quartus de die antecædẽte diem tertiũ. ut ſi hodie kalẽdæ ſint: et dicam nudius tertius ad te ueni: intelligit᷑ tertio kl. Et ſi nudius quarttus: qnarto kalendas.

Cur ita dicunt᷑ nudius tercius et nudius q̃rtus: dicta ſũt q̃ſi nũc dedie tertio et nunc de die q̃rto. Procedimus ne amplius et dicimus nudius quintus nudius ſextus et reliq̃: Minime licet Plautus p licentiã his aliquãdo us⁹ fuerit Nam qđ in philippicis legit᷑: nudius et tertiuſdecim⁹ error eſt. Dicimus itaq; nudius tertius et nudius quartus tantũ: ſicut biduo triduo quadriduo tantum: et binoctio: trinoctio: quadrinoctio tantum.

Cur non dicimus et nudius ſecundus quemadmodũ terti⁹ et quartus: Sicut dicimus biduo triduo q̃driduo: binoctio trinoctio q̃drinoctio: Quia pro nudius ſecũdus habemus heri: ideo nec ſecũdo kalendas dicimus: quia p ſecũdo habemus pridie et dicimus pridie kalendas.

Pedagogus dicit᷑ nõ ludi magiſter: ſed is quẽ domi tenemus ad ſequẽdos atq; erudiũdos pueros noſtros. Eſt aũt græcum uocabulũ dictum απο της παι δαγωγης hoc eſt a puerorum educatione.

Nudius tertius [handwritten margin note, partly illegible]

Nunciare: quid proprie ſignificat? Nunciare eſt uerbis
alicuius abſentis aliquid ſignificare et quod triuiali lingua
dicit᷑ Mandare adire. Verbi gratia Mario te manda ad
ire che preſto ſera qua. Marius nunciat tibi ſe propediē
affuturū: et tā his qui nūtio rem cōmittit ꝙ ipſe nuntius
nūciare dicit᷑: ut ſi Helius Perottus libertus noſter nūtius
a Mario ueniēs dicat: nūtio tibi Pyrrhe uerbis Marii: et
Marius nuntiat tibi uerbis meis. Anūtio nūtias dicit᷑
nuncius: et tā eū qui nunciat ſignificat ꝙ id ꝙ nūciatur.
ut uenit ad me nuntius tuus Helius Perottus libertus no
ſter. Et nō potui nō cōmoueri ob infoelicē nuntiū de obitu
Camille ſororis tuæ: hoc eſt ob infoelix nouum. Seruius
grāmaticus ſcribit pro nouo nuntiū in tertio genere dici
Sed ubi id repererit: ipſe ſi poteſt dicat.
Catuli et pulli qui proprie ſunt? Catuli licet a canibus
dicti eſſe uideant᷑: ſignificāt tamē nō ſolum filios canum:
ſed omniū feraꝝ. Vnde et muriū catulos legimus. Pulli
uero pecudū dicunt᷑. ut pulli equoꝝ: mulorū: aſinorum: et
ſimiliū. et foetus auiū ſiue piſtiū: quanq̄ hoc ultimū gene
ralius nomē ſit. Vnde foetificare accipimꝰ pro parere: et
foeturā pro partu: quæ ad oīa animalia muta ꝑtinēt. Cer
uorū: Caprearū: Capreolorū: damarū: leporūqꝫ et ſimilium
hinulos dicimꝰ. Serpentū catulos. vt Virgilius: de colu
bro. catulos tectis atqꝫ oua relinquens. Dicūt᷑ ætiā catuli
immaniū piſciū qui oua nō ædūt. Reperit᷑ tamen aliq̄ndo
pullos de auibus dici. A. Gellius. pullis iam plumātibus.
Idē pulli ætiā tunc in uolucres erāt. Vnde pulaſtra apud
Varrorē dicit᷑. quæ ē parua adoleſcenſqꝫ gallina. Nomīa
enim in. aſter. diminutiua ſunt ſæpenūero. ut ſurdaſter: qui
male audit: nō tamē omnino ſurdus ē: et recaluaſter: qui
nō toto capite: ſed ſola fronte caluuſ eſt.
Nihil ad te quid proprie ſignificat? Aliquando intelligit᷑

ꝑtinet: ſicut hoc loco: et ſignificat nihil ad te ꝑtinet. Ali quādo ſignificat nihil eſt in cōparatione tui: et qd̄ uerna cula lingua dicimus. Non ha a fare niente cō teco. Vt ſi dicam. Quintiliano eloquente: ma nō ha fare niente con Tullio. Quintilianus eſt eloquēs: ſed nihil ad Ciceronē. Helia Perotta ebella: ma nō ha a fare niente cō Penelope Perotta Helia Perotta ē pulchra: ſ; nihil ad Penelopē Per ottā. Cicero. Lucrū uolo quē cognouimus uirū bonū: et nō illiteratū: ſ; nihil ad Perſiū: id eſt nihil in coṗatione Perſii. Terentius: Eſt ne Thais vt fert̄ forma: Sane. ſed nihil ad noſtrā hāc: hoc eſt nihil fere ad cōpatione noſtræ

Vomō latine dicemus. Attendi a ſtare ſano et a pa rechiare a tornare. o beato e iocundo quel di nel q̄le re te poremo abraciare e baſiare. Cura ut ualeas: teq; ad re ditum para. O foelicem illū et uere iocundum diē. quo te amplecti oſculariq; poterimus. Vale.

Cura ut ualeas. hoc ē da operā ut ualeas. Interdū dicimus Cura valitudinē tuā. Dicimus ætiā Curæ tibi ſit valitudo tua: et curā habeas ualitudinis tuæ Curare aūt a cura dici tur: ꝙ ea quæ curamus cū quadā animi ſolicitudine agere uideamur. eſt enī cura animi ſolicitudo: dicta quaſi corura ꝙ ſcilicet cor urat. Ponit̄ tamē cura ꝓ ſtudio et diligentia. ut ſtudiis litterarum omni cura atq; induſtria incumbo. O foelicem illū et uere iocundū diem. cur potius in accu ſatiuo dicimus: q̃ in uocatiuo: cū. o. aduerbio ſemꝑ ſoleat iungi uocatiuus: multis modis ſolemus ponere. o. aduer biū. Aliquādo cū nomīatiuo. Virgil. O fortunati quorum iam moenia ſurgūt. Aliquādo cū accuſatiuo. ut o fortuna tos nimiū ſua ſi bona norit Agricolas. Iungimus ætiā. o cū prima et ſecunda ꝑſona. ut o me miſeꝝ: o te infoelicem. Aliq̄ndo cū nomīatiuo. ut o ego infoelix qui alioꝝ culpa huc redactus ſū. Aliq̄ndo. o. ꝑtermittit̄: et tamē ſermo eādē

uim habet. ut indignum facinus: p eo q̄ eſt: o indignū facin⁹. Et Cicero: hominē neq̄: p o hominē nequā. Et notādum q̄ nō eſt aduerbium uocandi in his locis: ſed uel miſerandi uel indignandi.
Oſculari ab oſculo dicit̄: oſculū aūt interdū ſignificat paruum os. eſt.n. diminutiuū hui⁹ nominis os oris. Interdū ſignificat quod baſium dicimus: eo q̄ baſiātes reſtringunt̄ labia et diminuit̄. Hoc autem inter oſculum et baſium intereſt quod oſculum pii amoris eſt: et charitatis ſine aliqua cogitatione libidinis. ut patris iu filiū: et filii ī parentes. Baſiū uero laſciuū ē: et inter amātes. Eadē quoq3 differētia ē iter baſiare et oſculari. Quanq̄ oſculari et oſculum aliquādo ætiā ilaſciuiā accipiant̄. Suauiare ætiā et diſſuauiare ſignificāt oſculari: et in utrāq3 ptem accipit̄. et ſuauiū dicit̄ baſiū: aſuauitate ut opinor dictū et ideo magis pprie in laſciuā ptem accipiendū ē. Plautus meū ſuauiolum dixit. Meum ſuauiolum: mea ſuauitas.
Homō latine dicemus: Data i Viterbo a di uitenoue de octobre mille quadrocento ſeſſantaocto. Viterbii quarto kalendas nouēbris anno ſalutis Milleſimo q̄drin genteſimo ſexageſimooctauo.
Cur potius Viterbii q̄ Viterbio ſcribendum eſt: Vtroq3 mō ſcribe poteſt recte. Et pponit̄ aliqn̄do hoc uerbū Date Subintelligitq3 litteræ. Quod ſi datæ nō ponat̄: nihil ominus intelligit̄ id uerbū. Itaq3 litteræ tradunt̄ tabellario in urbe: Brundusii: in caſtris: in littore: apud Epheſū in Tuſculano. Et ſicut dicere poſſumus accæpi litteras: q̄s Rome ſiue in Vrbe liberto meo dediſti: Ita poſſumus in calce litteraꝝ ſcribere Romæ: hoc ē datæ ſunt litteræ Romæ. in urbe. in caſtris: et reliqua. Sic ætiā queādmodum dicere poſſum⁹: Accæpi littæras quas liberto noſtro Rome ex urbe: ſiue: ex caſtris: ſiue Brunduſio dediſti:

PERORATIO.

Eo ſatis ſuperqꝫ euagata eſt oratio noſtra. Tēpus eſt: ut receptui canamus. Habes Pyrrhe fili: quē maxime omnium et quomodo imitari debeas: habent tua quoqꝫ cauſa præcæptores: quam in erudiendis pueris atqꝫ adoleſcentibus uiam tenere: quomodo eos docere: quo nō examinare: et quæ meliora ſunt ī primis tradere debeāt. Supereſt ut conſilium meū toto animo ſequaris: et quantum fieri poteſt: nitaris ad optima. Quod ſi ut: ſpero: fæceris non dubito te breui tempore ſuperis iuuantibus in ſummum uirum euaſurum. Vale.

IHESVS.

Præſens huius grammaticæ opus magnum præclarumqꝫ Dertuſie Impreſſum per Magiſtrum petrum Brun Gebennis genitum Et Nicolaum ſpindeler de Czuichau germanum Anno Chriſtiane ſalutis. M. CCCC. LXXVIII. Die vero xvi menſis Junii finem perfectum feliciter ſumſit.

DEO. GRATIAS.

[illegible] quo venit psona agens et p[illegible] verbu[illegible]

z ages venit [illegible] e. ex° [illegible] mo ati. tu amas am[illegible].

[illegible] no atie [illegible] venit p ages ~~z paces~~ z verbu. ex° p[illegible]lco

[illegible] s hob[illegible] [illegible]lcent

[illegible] ato v[illegible] e qu[illegible] [illegible]enit [illegible] ages paces z verbu z agens venit

[illegible] [illegible] lse lee la leao. [illegible] jeamala pio. [illegible]

[illegible] te [illegible] z sie dz myss[illegible].

[illegible] nosuffi[illegible] [illegible] qu venit [illegible] z verbu. ex° [illegible] ama[illegible]

[illegible] amor. tu [illegible]

[illegible] verb[illegible] [illegible] ve[illegible] [illegible] z verbu z ages venit [illegible]

[illegible] [illegible] te [illegible] na. [illegible] se lee, de[illegible]

[illegible] ve auditur

[illegible] venit vbu solu. ex° ama. eus[illegible]na.

[illegible] sunt, [illegible] egi [illegible]

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
BIBLIOTECA
Núm. 1135
Armari 11
Prestatge VII-14

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001902388